

MARIJA MOJCA PETERNEL

U VIŠINE IN GLOBINE

*NADALJEVANJE ZGODBE O PODRUŽNICAH
NEMŠKEGA IN AVSTRIJSKEGA
PLANINSKEGA DRUŠTVA NA SLOVENSLEM*

UNIVERZA
V LJUBLJANI

FF

Filozofska
fakulteta

VVIŠINE IN GLOBINE

Nadaljevanje zgodbe o podružnicah Nemskega in avstrijskega planinskega društva na Slovenskem

Avtorica: *Marija Mojca Peternel*

Recenzenta: *Janez Mlinar, Kornelija Ajlec*

Lektorica: *Eva Vrtnjak*

Oblikovanje in prelom: *Irena Hvala*

Slika na naslovnici: *Znak društva DuOeAV*

Založila: Založba Univerze v Ljubljani

Za založbo: Gregor Majdič, rektor Univerze v Ljubljani

Izdala: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

Za izdajatelja: Mojca Schlamberger Brezar, dekanja Filozofske fakultete

Ljubljana, 2024

Prva izdaja

Tisk: Birografika Bori, d. o. o.

Naklada: 150 izvodov

Cena: 25,90 EUR

Knjiga je izšla s podporo Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

To delo je ponujeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva-Deljenje pod enakimi pogoji 4.0 Mednarodna licenca (izjema so fotografije). / This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (except photographs).

Prva e-izdaja. Publikacija je v digitalni obliki prosto dostopna na <https://ebooks.uni-lj.si/>

ZalozbaUL

DOI: 10.4312/9789612972721

Kataložna zapisa o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

Tiskana knjiga

COBISS.SI-ID=187797507

ISBN 978-961-297-273-8

E-knjiga

COBISS.SI-ID=187678723

ISBN 978-961-297-272-1 (PDF)

KAZALO

KNJIGI NA POT	5
PREDGOVOR	7
UVOD	11
DRUŽBENOPOLITIČNE RAZMERE NA SLOVENSKEM NA PRELOMU 19. IN 20. STOLETJA	15
DEUTSCHER UND OESTERREICHISCHER ALPENVEREIN	21
<i>Podružnice DuOeAV na Slovenskem</i>	24
<i>Organizacija društva DuOeAV</i>	26
<i>Financiranje podružnic</i>	28
<i>Dejavnosti društva</i>	30
PRIMORSKA PODRUŽNICA (SECTION KÜSTENLAND)	33
<i>Družbenopolitične razmere na prelomu 19. stoletja in 20. stoletja v Trstu</i>	33
<i>Ustanovitev podružnice Section Küstenland</i>	37
<i>Vodstvo podružnice</i>	41
<i>Članstvo podružnice</i>	50
<i>Dejavnosti podružnice</i>	61
<i>Section Küstenland v tisku</i>	81
<i>Sklep</i>	87
GORIŠKA PODRUŽNICA (SECTION GÖRZ)	89
<i>Družbenopolitične razmere na prelomu 19. in 20. stoletja na Goriškem</i>	89
<i>Ustanovitev podružnice</i>	93
<i>Vodstvo podružnice</i>	93
<i>Članstvo podružnice</i>	98
<i>Dejavnosti podružnice</i>	101
<i>Section Görz v tisku</i>	108
<i>Sklep</i>	110
CELJSKA PODRUŽNICA (SECTION CILLI)	113
<i>Družbenopolitične razmere na prelomu iz 19. v 20. stoletje v Celju</i>	113
<i>Ustanovitev podružnice</i>	115
<i>Vodstvo podružnice</i>	119
<i>Članstvo podružnice</i>	124
<i>Dejavnosti podružnice</i>	129
<i>Oblike nacionalnih ostrenj v območju delovanja Celjske podružnice</i>	142
<i>Section Cilli v tisku</i>	145
<i>Sklep</i>	149

MARIBORSKA PODRUŽNICA (SECTION MARBURG AN DER DRAU)	151
<i>Družbenopolitične razmere na prelomu 19. in 20. stoletja v Mariboru</i>	151
<i>Ustanovitev podružnice</i>	153
<i>Vodstvo podružnice</i>	158
<i>Članstvo podružnice</i>	161
<i>Dejavnosti podružnice</i>	166
<i>Section Marburg an der Drau v tisku</i>	173
<i>Sklep</i>	174
KOČEVSKA PODRUŽNICA (SECTION GOTSCHEE)	177
<i>Članstvo podružnice</i>	178
SLOVENJEGRAŠKA PODRUŽNICA (SECTION WINDISCHGRAZ)	181
<i>Članstvo podružnice</i>	182
<i>Dejavnosti podružnice</i>	183
ZATON PODRUŽNIC DRUŠTVA DUOEAU NA SLOVENSKEM	185
ZAKLJUČEK	191
ZUSAMMENFASSUNG	195
PRILOGE	199
<i>Priloga 1: Popis gradiva za Section Küstenland (Archiv Alpenverein Innsbruck)</i>	200
<i>Priloga 2: Vodstveni odbor Section Küstenland</i>	206
<i>Priloga 3: Vodstveni odbor Section Görz</i>	216
<i>Priloga 4: Popis gradiva za Section Cilli (Archiv Alpenverein Innsbruck)</i>	218
<i>Priloga 5: Člani vodstvenega odbora Section Cilli</i>	223
<i>Priloga 6: Vodstveni odbor Section Marburg an der Drau</i>	230
VIRI IN LITERATURA	235
<i>Literatura</i>	235
<i>Viri</i>	243
IMENSKO KAZALO	259

Kratice

DAV – *Deutscher Alpenverein*

DuOeAV – *Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein*

KID – *Kranjska industrijska družba*

OeAV – *Oesterreichischer Alpenverein*

OeTC – *Oesterreichischer Touristen Club*

PZS – *Planinska zveza Slovenije*

SPD – *Slovensko planinsko društvo*

KNJIGI NA POT

Po dobrem stoletju je očitno napočil čas, da se prevetri zgodovina organiziranega planinstva na naših tleh. In prav je tako, saj je bila zaradi raznih zgodovinskih in političnih okoliščin v preteklosti obravnavana nepopolno in enostransko.

Pričujoča knjiga Marije Mojce Peternel z naslovom *V višine in globine* je logično nadaljevanje njene monografije »*Ljubiteljem kranjskih Alp!*«, ki je lani izšla pri Znanstveni založbi Filozofske fakultete. Gradiva, ki ga je raziskala avtorica, je bilo enostavno preveč, da bi poleg najpomembnejše, Kranjske podružnice združenega Nemškega in avstrijskega planinskega društva (DuOe-AV) v prvo knjigo zajela še ostale (Goriško, Primorsko, Mariborsko, Celjsko, Slovenjegraško in Kočevsko podružnico), ki so zaznamovale razvoj planinstva pri nas in posledično povzročile, da se danes Slovenci samoumevno prištevamo med velike alpske narode.

Spremeniti miselnost v glavah še zdaleč ni bilo enostavno. V drugi polovici 19. stoletja namreč pri nas tega zavedanja ni bilo. Še več, redki posamezniki in manjše družbe, ki so zahajale v gore, so med tedanjim prebivalstvom zbudale predvsem posmeh in celo obsojanje, da se zavestno podajajo v smrtno nevarnost – da o prvih plezalcih, ki so si drznili s preprosto opremo tistega časa v stene, sploh ne govorimo. Znale opazke, da *gora ni nora, nor je tisti, ki gre gor*, se pravzaprav nismo znebili vse do današnjih dni.

Zavedanje o naših gorah in Triglavu, ki je postal slovenski nacionalni simbol, vključen v kolektivno zavest, je moralo najprej še zrasti. Leta 1893 je končno vzniknila močna sadika na našem gorskem vrtilčku, ki se ni zasejala sama od

sebe, tj. Slovensko planinsko društvo (SPD). Zraslo je na podlagi, ki jo je s svojim dvajsetletnim delovanjem v naših gorah izdatno pognojilo načrtno delovanje podružnic DuOeAV na naših tleh.

Spomnimo, to je bil še čas skupne monarhije, in dokler nam Nemci niso pred nosom skorajda germanizirali gora (zgradili mrežo planinskih poti in planinskih koč, za svoje potrebe izobrazili slovenske gorske vodnike, smerokaze pa počekali z nemškimi imeni), se svojih gora pravzaprav nismo zavedali. Bile so le kulisa na obzorju in okras na turističnih razglednicah, ki so se zato lepše prodajale. Šele spoznanje, da bi nam nekdo lahko vzel gore, pod katerimi živimo, jim je dalo vrednost, ki smo se je začeli kot narod zavedati.

Sledil je pravi nacionalni boj za "slovenski obraz naših gora", ki je trajal vse do prve svetovne vojne in razpada monarhije po njej. SPD je iz njega izšlo kot nesporni zmagovalec. Začetke tega nacionalnega boja z nemškimi podružnicami DuOeAV smo dojemali kot slavno zgodbo SPD, ki si je takoj po ustanovitvi zadalo nalogo vzpostaviti lastno planinsko infrastrukturo in gore zasidrati v narodno zavest Slovencev. Naloga je bila uspešno opravljena, pomagal pa je tudi razpad avstro-ogrske monarhije, na katero smo kmalu namenoma pozabili; tako kot tudi na "vrtnarje", ki so nam predhodno prekopal "planinski vrtiček".

Svojo pomembno raziskavo, objavljeno v knjigi »*Ljubiteljem kranjskih Alp!*«, je avtorica zdaj dopolnila s predstavitevijo ostalih podružnic DuOeAV na naših tleh, s čimer je temeljito osvetlila čas pred letom 1893. Knjigi skupaj predstavljata celoto ter malo zakladnico gradiva za bodoče raziskovalce planinske zgodovine, ki bodo prav gotovo znali ceniti vloženi trud. Naj poudarim, da večina dokumentov izhaja iz arhiviranih glasil *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* in iz arhiva Alpenverein v Innsbrucku, za katerega do nedavna sploh nismo vedeli. Glavnina rokopisov in tudi tiskanih dokumentov iz tistega časa je bila napisana v zapleteni gotici, ki je danes pretrd oreh celo veliki večini bralcev na nemškem govornem področju. A tam zgodovine podružnic DuOeAV na naših tleh ni še nihče raziskoval. Kar je tudi prav, saj se je dogajalo pri nas – in spodobi se, da to sami temeljito raziščemo.

Dušan Škodič

PREGOVOR

Društvo *Deutscher und Oesterreichischer Alpenverband* (DuOeAV) je močno zaznamovalo vzpeti svet na prelomu 19. v 20. stoletje v takratnem slovenskem prostoru. V knjigi »*Ljubiteljem kranjskih Alp!*«,¹ sicer posvečeni orisu življenja njegove Kranjske podružnice, sta bila ustroj in delovanje društva deloma že opisana. V pričujočem delu gre za nadaljevanje zgodbe o podružnicah DuOeAV v takratnem slovenskem prostoru (Primorska, Goriška, Celjska, Mariborska, Kočevska in Slovenjegraška podružnica). Poglavja o Beljaški podružnici v tej knjigi ni, saj je že bila predmet nekaterih drugih razprav.²

Uvodnemu delu, ki bo zaradi lažjega razumevanja nadaljnjega besedila kratek povzetek že znanih dejstev o takratnem vzdušju vzpetega sveta in o društvu DuOeAV nasploh, bodo sledili opisi naštetih podružnic. Pri njihovem zaporedju v knjigi nismo upoštevali časa ustanovitve ali številčnosti članstva, temveč si opisi sledijo glede na prostor delovanja oziroma glede na kraj njihovega sedeža. To se je zdel edini smiselni kriterij pri zaporedju zapisov, saj je bilo poleg podobnega družbenopolitičnega ozadja zaznati tudi medsebojno vplivanje in povezave. V prvem delu knjige bosta tako najprej obravnavani Primorska in Goriška podružnica, v drugem delu se bomo preselili na Štajersko in si ogledali Celjsko in Mariborsko podružnico. Tik pred zatonom društva DuOeAV na Slovenskem bomo na kratko osvetlili še Kočevsko in Slovenjegraško podružnico, za kateri je na voljo le malo virov.

1 Marija Mojca Peternel, »*Ljubiteljem kranjskih Alp!*«: *kranjska podružnica Nemškega in avstrijskega društva* (Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani, 2023).

2 Klaus Dalmatiner in Helmut Lang, »Der Villacher Alpenverein und seine Geschichte 1870–2020«, *Sonderbeilage zum Magazin 01/2020 anlässlich 150-Jahr Bestandsjubiläum*; Katrin Fister, »Der Alpenverein feiert 150 Jahre Berggeschichte«, *Kronen Zeitung*, 25. 8. 2020, *Kronen Zeitung*, <https://www.krone.at/2217350>, pridobljeno 26. 1. 2023.

Zaradi manjšega števila ohranjenih virov in nenazadnje tudi literature so opisi življenja obravnavanih podružnic precej skromnejši, kot so bili opisi Kranjske podružnice. Še največ arhivskega gradiva, dostopnega na spletu, hrani *Archiv Alpenverein* v Innsbrucku³ za Primorsko, nekaj tudi za Celjsko podružnico. Podrobnejše podatke, predvsem o članstvu, vodstvenem odboru ter posameznih akcijah podružnic, smo večinoma pridobili v osrednjem glasilu društva *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, prav tako dosegljivem na spletu,⁴ in v takratnem lokalnem tisku.

Pri zapisovanju tujih imen smo upoštevali enaka pravila kot pri knjigi o Kranjski podružnici:

- Zapisi nemških oz. italijanskih osebnih imen so skladni s tistimi v virih, saj se slovenjenje zaradi možnih napak ni zdelo smiselno. Imena Johann si denimo ne bi upali z gotovostjo sloveniti kot Janez, saj bi bil lahko tudi Ivan. Opozoriti gre še na različna zapisovanja imen in priimkov istih oseb: tako je bil Karl Thamm tudi Carl Thamm, Erwin Bareis pa tudi Erwin Bareiss.
- Nemška oz. italijanska geografska imena so zapisana v kurzivi in večinoma poslovenjena.
- Imena nemških oz. italijanskih planinskih društev so zapisana v kurzivi in večinoma prav tako poslovenjena.
- Pri navajanju imena osrednjega glasila društva *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* uporabljamo modernejši zapis, ki se je uveljavil po letu 1902 (namesto starega *Mittheilungen*), v sklicu je oblika, ki je bila natisnjena v posamezni izdaji. Ker je bil datum v glavi glasila navajan v različnih oblikah ali pa ga celo ni bilo, je v sklicih zaradi poenotenja zapisana samo številka, ne pa datum, kot je sicer običajno pri navajanju periodičnega tiska.
- Zapisovanje imen nemških koč v virih je bilo precej neenotno, zlasti v primeru kombinacije imena s samostalnikoma koč (Hütte) ali hiša (Haus). Tako so npr. Kaninsko koč zapisovali *Caninhütte*, *Canin-Hütte* ali tudi *Kanin-Hütte*. Zaradi poenotenja so v naslovih poglavij in v besedilu imena koč zapisana zgolj v eni obliki, torej *Kanin-Hütte*, v sklicih pa so navedeni izvorni zapisi skladno z viri. V oklepajih so zapisana današnja, uradna slovenska imena koč.

3 *Deutscher Alpenverein*, <https://bibliothek.alpenverein.de/webOPAC>, pridobljeno 10. 10. 2022.

4 *Austrian literature online*, <http://www.literature.at>, pridobljeno 12. 12. 2022 in *Deutscher Alpenverein*, https://bibliothek.alpenverein.de/webOPAC/01_Alpenvereins-Publikationen/02_AV-Mitteilungen/Mitteilungen%20bis%201948/, pridobljeno 10. 10. 2022.

- Tudi zapisi imena društva *Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein* so bili precej neenotni. V besedilu je zato vedno uporabljena zgoraj zapisana oblika, v sklicu pa izvirni zapis v viru ali literaturi.

Pričujoče delo naj bi skupaj s študijo »*Ljubiteljem kranjskih Alp!*« zaokrožilo prvi celoviti zgodovinski oris podružnic DuOeAV na Slovenskem. Oba dela bosta, kot bi si želeli upati, izhodišče za nadaljnja, podrobnejša raziskovanja društva, katerega dediščina na Slovenskem ni zanemarljiva.

UVOD

Širše ozadje nastanka DuOeAV in njegov ustroj sta že bila predmet razprav,⁵ zato bodo uvodoma na kratko obnovljene le ključne značilnosti takratnega družbenopolitičnega konteksta in samega društva.

Alpski svet je že v razsvetljenstvu zanimal raziskovalce in polihistorje. V drugi polovici 17. stoletja se je zlasti Zahodnim Alpam posvečal zdravnik in raziskovalec Johann Jakob Scheuchzer.⁶ Dolgotrajno radovednost, zlasti pa interes za alpsko pokrajino je v začetku 18. stoletja vzbudil švicarski zdravnik in botanik Albrecht von Haller⁷ z objavo liričnega dela *Alpe*.⁸ Po njegovem izidu je namreč vse več slikarjev, glasbenikov in naravoslovcev želelo spoznati očarljivost tega območja. Močno čustveno doživljanje alpske pokrajine se je pozneje odlično ujelo z duhom romantike, ki je v 19. stoletju v vse širših družbenih krogih prebujala hrepenenje po vzpetem svetu.⁹ Iz tega obdobja gre omeniti

5 Peternel, »Ljubiteljem kranjskih Alp!«, str. 19–25 in Marija Mojca Peternel, »Kratka predstavitev planinskega društva Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein«, *Prispevki za novejšo zgodovino* (63), 2023, št. 1, str. 86–104.

6 Johann Jakob Scheuchzer (* 2. 8. 1672, Zürich; † 23. 6. 1733, Zürich), zdravnik. Marti Hanspeter, Johann Jakob Scheuchzer, *Historisches Lexikon der Schweiz*, <https://hls-dhs-dss.ch/de/articles/014622/2012-11-20/>, pridobljeno 30. 11. 2021.

7 Albrecht Viktor Haller (* 16. 10. 1708, Bern; † 12. 12. 1777, Bern), zdravnik, botanik, pesnik. *Historisches Lexikon der Schweiz*, <https://hls-dhs-dss.ch/de/articles/010656/2009-11-05/>, pridobljeno 30. 11. 2021.

8 Komentirana izdaja: Albrecht Haller, *Die Alpen* (Berlin: Akademie-Verlag, 1959).

9 Helmut Tiefenhalter, »Wandern und Wanderwege in der Anfangszeit des Voralberger Fremdenverkehrs«, *Sonderdruck aus Montfort, Vierteljahresschrift für Geschichte und Gegenwart Vorarlbergs*, 55 (2003), str. 48.

dokumentirani odraz poznavanja celotnega alpskega prostora v tridelnem delu *Alpski vodnik* (1863–68), katerega avtor je bil prvi predsednik angleškega *Alpskega kluba*,¹⁰ John Ball.¹¹

Kljub omenjenemu razvoju je bilo znanje o Vzhodnih Alpah, zlasti o visokogorju, do sredine 19. stoletja šibko. Številna gorska območja so ostajala neznana, in četudi se je sredi 19. stoletja že začela doba železnice in so mesta podonavske monarhije že doživljala razcvet, so gore še vedno čakale na svoj razvoj.¹² Kljub temu so o lepotah tega dela Alp redki zanesenjaki pisali že pred romantiko, ki je prinesla spremenjeno pojmovanje narave.¹³ Omenimo na primer slavnega francoskega naravoslovca Balthasarja Hacqueta,¹⁴ ki je znanstvena potovanja s tega območja obeležil v posebnih publikacijah s konca 18. stoletja.¹⁵ V prvi polovici 19. stoletja so navdušenje nad naravo med drugim izkazovala tudi poročila o vzponih na Triglav, ki jih je zbral in objavil Henrik Costa.¹⁶

Število gorohodcev ob koncu 19. stoletja je bilo v vzpetem svetu takratnega slovenskega območja sicer vedno več, a kaj je to v resnici pomenilo, lepo odsevajo besede znanega graškega profesorja matematike, tudi prizadevnega

10 Rudolf Werner Soukup, »...zum Frommen der Wissenschaft und zum genaueren Verständnis der Natur der Alpen. Bedeutende Naturwissenschaftler als Gründungsväter europäischer alpiner Vereine.« www.rudolf-werner-soukup.at/, pridobljeno 1. 10. 2021, Publikationen/Dokumente/Gruendungsvaeter_alpiner_Vereine.pdf, 5. *Alpski klub* (Alpine club) – ustanovljen v Londonu leta 1857. *Alpine club*, <http://www.alpine-club.org.uk/>, pridobljeno 21. 12. 2021.

11 John Ball (* 20. 8. 1818, Dublin; † 21. 10. 1889, London), politik, naravoslovec in alpinist. Suzanne Schär Pfister, »Ball, John«, *Historisches Lexikon der Schweiz*, <https://hls-dhs-dss.ch/de/articles/044468/2001-12-07>, pridobljeno 2. 10. 2021. John Ball, *The Alpine Guide, Central Alps* (London: Longmans, Green & Co1866).

12 DuOeAV, Section Austria, *Der österreichische Alpenverein und die Sektion Austria 1862–1912* (Wien: Verlag der Sektion 'Austria', 1912), str. 3 in Anneliese Gidl, *Alpenverein. Die Städte entdecken die Alpen* (Wien, Köln, Weimar, Böhlau Verlag, 2007), str. 17.

13 Janez Mlinar, »V senci gora. Oblikovanje Zgornjesavske doline kot turistične destinacije«, *Triglav 240* (Ljubljana: Založba ZRC, 2018), str. 180–181.

14 Belsazar de la Motte Hacquet, tudi *Balthasar* ali *Balthazar Hacquet* (* 1739/1740 Le Conquet, Bretanja; † 10. 1. 1815, Dunaj), naravoslovec, zdravnik, avtor. *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi221985/>, pridobljeno 22. 7. 2019.

15 Baltazar Hacquet, *Physikalisch-politische Reise aus den Dinarischen durch die Julischen, Carnischen, Rhätischen in die Norischen Alpen, im Jahre 1781 und 1783 unternommen von Hacquet: mit Kupfern* (Leipzig: verlegt Adam Friedrich Böhme, 1785), Baltazar Hacquet, *Hacquet's mineralogisch-botanische Lustreise, von dem Berg Terglou in Krain, zu dem Berg Glockner in Tyrol, im Jahr 1779 und 81* (Wien: im Verlage der Johann Paul Krausischen Buchhandlung, 1784).

16 Henrik Costa, *Reiseerinnerungen aus Krain* (Laibach: Druck der Eger'schen Gubernial-Buchdruckerei, 1848).

člana SPD, Johannes Frischauf.¹⁷ V vodniku iz leta 1874 je zaznamek o takratnih razmerah zelo kratek, vendar slikovit: »V hribih pogosto ure dolgo ni mogoče srečati nobenega človeka, če pa že, potem od njega ne dobiš informacije.«¹⁸

V šestdesetih letih 19. stoletja se je zanimanje za gore v Srednji Evropi še povečalo in v Švici, Italiji ter Nemčiji so začeli ustanavljati planinska društva, v katerih so se sprva neformalno združevale majhne skupine prijateljev vzpetega sveta.¹⁹ Za poznejše dogajanje v vzpetem svetu takratnega slovenskega prostora sta bili pomembni dve središči, v katerih je bila planinska tradicija še posebno živa. Prvo je Dunaj, kjer je bilo leta 1862 ustanovljeno *Avstrijsko planinsko društvo* (*Oesterreichischer Alpenverein* – OeAV). Takratni odnos do Alp se precej slikovito odraža v vabilu za včlanitev v omenjeno društvo: »Našega časa ne zaznamujejo le izumi, odkritja na področju vseh naravoslovnih znanosti ter njihova uporaba v industriji in trgovini. V današnjem času je ljubezen do narave in njeno poznavanje postala skupna last vse družbe. Od konca prejšnjega stoletja Alpski svet vsako leto obišče vse več ljubiteljev narave različnih narodov in družbenih slojev. Ob taki zunanji vzpodbudi so se začeli tudi prebivalci teh območij vse bolj zavedati lepote gora, pod katerimi živijo.«²⁰ Za živelj vzpetega sveta je bil namreč to le prostor, v katerem so lahko opravljali svoj poklic lovca, pastirja ali lesnega delavca.²¹ Zanimanje za ta del sveta se je izkazalo le v primeru, če so bili pašniki dobri za živino in gozdovi donosni, torej koristen vir za les, jagode, zelišča in smolo. Vse nad gozdno in alpsko pašniško mejo je veljalo za območje gamsov ter grdih sten, do katerih so se odpravili le redki zanesenjaki.²² Še celo leta 1912 tako lahko beremo, da je v višjih predelih zelo malo označenih pot, niti pooblaščenih vodnikov.²³

17 Johannes Frischauf, (* 17. 9. 1837, Dunaj; † 7. 1. 1924, Gradec), matematik, astronom, alpinist, profesor. *Österreichisches Biographisches Lexikon*, <https://www.biographien.ac.at>, pridobljeno 23. 7. 2019.

18 Johannes Frischauf, *J. Frischauf's Gebirgsführer. Steiermark, Kärnten, Krain und die angrenzenden Theile von Oesterreich, Salzburg, Tirol* (Graz: Leuschner & Lubensky, 1874), str. 5.

19 Gidl, *Alpenverein*, str. 67–76 in *Alpenverein Österreich*, <https://www.alpenverein.at/portal/derverein/geschichte/>, pridobljeno 23. 10. 2021.

20 Gidl, *Alpenverein*, str. 18.

21 DuOeAV, Section Austria: *Der Österreichische Alpenverein und Alpenverein und die Sektion Austria des Deutschen u. Österreichischen Alpenvereins 1862–1912* (Wien: Verlag der Sektion Austria, 1912), str. 3.

22 Gidl, *Alpenverein*, str. 17.

23 DuOeAV, Section Austria: *Der Österreichische Alpenverein und ...*, str. 5.

Nekaj let pozneje, 2. avgusta leta 1896, je bil prav tako na Dunaju ustanovljen Avstrijski turistovski klub (*Oesterreichischer Touristenclub* – OeTC).²⁴

Drugo središče planinstva sredi 19. stoletja je bil München, kjer je živelo večje število premožnih meščanov in je vladalo širše zanimanje za Alpe. Mesto je bilo vzpodbudno izhodišče za delo krajinskih slikarjev, alpskih literatov, ljubiteljev narave in alpinistov. Bližina gora ter ustrezni pravni in gospodarski pogoji so 9. maja 1869 botrovali ustanovitvi Nemškega planinskega društva (*Deutscher Alpenverein* – DAV), ki so ga večinoma sestavljali nezadovoljni člani OeAV. Dejavnosti OeAV so bile namreč sprva skoraj izključno usmerjene v znanstveno raziskovanje alpskega sveta, kar je v povezavi z neinteresom za gradnjo koč kmalu privedlo do trenj znotraj društva. Glavni namen ustanovitve DAV pa je bila množična gradnja koč v vzpetem svetu, ki bi na ta način postal bolj poznan in obiskan.²⁵ Ob ustanovitvi so zato jasno zapisali, da ne gre zgolj za »družčino gorohodcev«, temveč za društvo vseh ljubiteljev alpskega sveta – ne glede na politične meje –, ki želi s svojim delovanjem vzpeti svet približati čim širši množici.²⁶

24 »Neuer Verein«, *Morgen Post*, 26. 4. 1869, št. 115, str. 4 in »Der Oesterreichische Touristen-Klub in Wien«, *Neues Fremden-Blatt*, 5. 8. 1869, št. 215, nepaginirano.

25 Gidl, *Alpenverein*, str. 67–76.

26 »Zum Anfang«, *Zeitschrift des Deutschen Alpenvereins*, 1869, zv. 1, str. 2.

DRUŽBENOPOLITIČNE RAZMERE NA SLOVENSKEM NA PRELOMU 19. IN 20. STOLETJA

Večinsko prebivalstvo današnjega slovenskega območja si konec 19. stoletja kljub modernizaciji ni moglo privoščiti ustrezne planinske opreme, kaj šele gorskega vodnika. Malomeščanska družba je tudi sicer še konec leta 1893 na planinsko in plezalno družčino gledala precej zviška in zasmehovala njihove klobuke, okrašene s šopki cvetja, ko so se vračali z vrhov.²⁷ Glavni protagonisti vzpetega sveta so bili v tistem času posamezniki, ki so imeli gmotna sredstva in čas za tovrstne dejavnosti. Zato ni čudno, da je bilo med gorohodci takratnega slovenskega vzpetega sveta največkrat najti nacionalno neagresivne Neslovence.

Ob opisih delovanja podružnic društva DuOeAV na Slovenskem ne moremo mimo širšega družbenega dogajanja, ki je bilo v tem času vse pogostejše prežeto z nacionalnimi razprtijami in se je zrcalilo tudi v alpskem svetu. Začetnik nacionalnega gibanja je bilo dobro situirano in izobraženo meščanstvo, ki je prednjačilo tudi pri pionirskih podvigih v športu oziroma turizmu.²⁸

27 Peter Mikša in Maja Vehar, »Telovadba, šport in ženske na Slovenskem: čas do 1. svetovne vojne«, *Retrospektive: znanstvena revija za zgodovino in sorodna področja*, št. 1 (2018), str. 16.

28 O tem gl. Dragotin Lončar, *Politično življenje Slovencev: (od 4. januarja 1797. do 6. januarja 1919. leta)* (V Ljubljani: Slovenska Matica, 1921), str. 26–91. O nemško-slovenskih odnosih na Štajerskem pa Janez Cvirn, *Trdnjavski trikotnik: politična orientacija Nemcev na Spodnjem Štajerskem (1861–1914)* (Maribor: Obzorja, 1997), str. 53–62.

V jugovzhodni alpski prostor so torej vse pogosteje prodirali nacionalni prepiri,²⁹ saj družbena dogajanja takratnih, po gorski turi imenovanih turistov niso mogla pustiti neopredeljenih. Ker nacionalno zaznamovanega vsakdanjika niso mogli pustiti v dolini, je ta vedno pogosteje zaznamoval alpski svet. Spomnimo še, da je bila v »planinskih bojih« za Slovence zagotovo zmagovita poteza dovškega župnika Jakoba Aljaža: nakup Triglava in postavitev stolpa na njem.³⁰

Oblike nacionalnih preprirov med pripadniki slovenske in nemške narodnosti so bile raznovrstne, mdr. je bilo v takratnih časopisih natisnjenih več člankov, v katerih so tako Nemci kot Slovenci sovražno in kritično nastopali drug proti drugemu. Na prva nasprotovanja s slovenske strani naletimo v časopisu *Slovenec*, v katerem je bil leta 1887, torej skoraj šest let pred nastankom Slovenskega planinskega društva (SPD), objavljen članek z naslovom *Od Triglavskega podnožja*. Nemcem so bile glavna spotika v Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alpah slovenske kočice in poti.³¹

Poleg dnevnih časopisov je nacionalno obarvane novice iz vzpetega sveta objavljali tudi planinski tisk. *Planinski vestnik* je na primer generalno zasedanje društva DuOeAV avgusta 1897 v Celovcu v skladu s proslovensko usmeritvijo pospremil v jedkem tonu: »Mesto je bilo okrašeno skoraj s samimi frankfurčankami, govore je prešinjali večinoma nemški duh, in potem še trde, da se to društvo ne peča s politiko.«³² Privoščljiv ton je čutiti iz zapisa o koncu zasedanja, ko naj za jedi zadolžen gostilničar v Vrbi ob Vrbskem jezeru udeležencev ne bi želel postreči. Udeleženci skupščine so se zato morali znajti sami in nekateri so hrano dobili tudi v slovenskih gostilnah. Frankfurtarica je označevalo črno-rdečo-rumeno zastavo, kar je simbol nemštva, torej pravo nasprotje slovensko usmerjenega časopisa, ki je vest natisnil.

Na Slovenskem je od začetka šestdesetih let 19. stoletja dalje nov zakon o društvih omogočil svobodnejše ustanavljanje društev³³ in organizirano planinstvo

29 Več o tem gl. Peter Mikša, »Narodnostni boji v planinstvu na Slovenskem do 1. svetovne vojne«, *Zgodovina za vse: vse za zgodovino*. 18 (2011), str. 62–63.

30 Peter Mikša, »Da je Triglav ostal v slovenskih rokah, je največ moja zasluga: Jakob Aljaž in njegovo planinsko delovanje v Triglavskem pogorju«, *Zgodovinski časopis*, 69 (2015), str. 112–123. Jakob Aljaž (* 6. 6. 1845, Zavrh pod Šmarno goro; † 4. 5. 1927, Dovje), duhovnik, organizator planinstva, skladatelj. *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si>, pridobljeno 20. 3. 2020.

31 Mikša, »Narodnostni boji ...«, str. 62–63.

32 »Glavno zborovanje Nemškega in avstrijskega planinskega društva«, *Planinski vestnik*, 25. 9. 1897, št. 9, str. 146.

33 Peter Vodopivec, »Kulturno-duhovne razmere na Slovenskem v 19. stoletju«, *Bogoslovni vestnik*, 67 (2007), str. 9–17.

takratnega slovenskega prostora je poleg podružnic *alpenverein* zaznamovalo delovanje OeTC in od leta 1893 tudi SPD,³⁴ katerega prvi predsednik je bil Fran Orožen.³⁵

Da je bila v takratnem slovenskem prostoru prisotna večnacionalna struktura, odražajo tudi prvi tiskani planinski vodniki.³⁶ Anastazij Grün³⁷ je tako zapisal, da so na Štajerskem živeli deloma Nemci, deloma »Wenden mit windischer oder slovenischer Sprache«, večinoma katoličani. Pri prebivalcih je opazil dobre telesne in bolj ali manj dobre značajske lastnosti tamkajšnjih ljudi, ki so bili »[...] močni, dobri, zgovorni, miroljubni in prijetni ljudje (Slovani seveda večinoma nezaupljivi, a vljudni), polni veselja in volje za petje in ples ter različne dejavnosti.«³⁸ Na obmejnih območjih Štajerske je bil jezik tam živečih prebivalcev zaradi narečja težko razumljiv nemško govorečim pohodnikom. V južnem delu Koroške so govorili večinoma slovenski jezik, vendar so ljudje v dolinah razumeli tudi nemško. Težje se je bilo po njegovem v nemščini sporazumeti le visoko v hribih, kjer so bile le posamezne kmetije.³⁹

Avtorji tiskanih vodnikov so na svojih poteh po vzpetem svetu prihajali v stik z lokalnim prebivalstvom in so zlasti nemško govorečim bralcem na podlagi lastnih izkušenj znali dobro svetovati. Tako je koroški poznavalec Karavank Ludvig Jahne⁴⁰ v svojem vodniku leta 1882 za to območje zapisal: »Prebivalstvo v Karavankah je mešanih narodnosti, nemške in slovenske. Kmetje in delavci v hribih pripadajo večinoma slednjim, medtem ko v večjih krajih

34 Mikša, Ajlec, *Slovensko planinstvo*, str. 35–37.

35 Fran Orožen (* 17. 12. 1853, Laško; † 26. 11. 1912, Ljubljana), geograf. *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si>, pridobljeno 21. 12. 2020.

36 O njih gl. Marija Mojca Peternel, *Knjige za gorohodce. Prvi planinski vodniki na Slovenskem* (Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2020).

37 Anton Alexander Graf von Auersperg (* 11. 4. 1806, Ljubljana; † 12. 9. 1876, Gradec), psevdonom: Anastasius Grün, (*Zelenec*), politik, lirik. Constantin von Wurzbach, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich* (Wien: Universitäts-Buchdruckerei L. C. Zamarski (vormals J. P. Sollinger), 1856), zv. 1, str. 86–88.

38 Peter Radics, »Anastasius Grün als touristischer Schriftsteller über Steiermark 1847«, *Bergfabrten in Österreich. Eins und Jetzt 1363–1887* (Augsburg und Lepizig: Augsburg und Leipzig Amthor'sche Verlagsbuchhandlung, 1888), str. 92.

39 Eduard Amthor in Markus Jabornegg von, *Kärntnerführer: Reisehandbuch für Kärnten unter Berücksichtigung der angrenzenden Gebietstheile von Steiermark, Krain, Görz, Tirol, Salzburg* (Gera: E. Amthor, 1873), str. 9.

40 Ludvig Jahne, Chemiker (* 1. 9. 1856, Dunaj; † 5. 12. 1937, Celovec), kemik. *Österreichisches Biographisches Lexikon*, <https://www.biographien.ac.at>, pridobljeno 23. 7. 2021. Več o njem gl. Marija Mojca Peternel, »Ludwig Jahne (1856–1937)«, *Prispevki za novejšo zgodovino*, 60 (2020), št. 1, str. 33–46.

prebivajo večinoma Nemci.«⁴¹ Jahne je strahove bralcev pred slovenskim jezikom in s tem morebitnim (ne)sporazumevanjem pomiril, saj se je sam v komunikaciji s prebivalci karavanskega sveta odlično znašel. Večinoma so namreč govorili nemško in tako za obisk Karavank znanje slovenskega jezika po njegovem sploh ni bilo nujno. Prebivalce Karavank je sicer označil za miroljubne, preproste in poštene.⁴²

Podobno je tamkajšnje prebivalce v svojem triglavskem vodniku označil predsednik Kranjske podružnice DuOeAV Rudolf Roschnik. Po njegovih besedah je bil tamkajšnji človek zvest, pošten, »močan in čist« ter zvest. Predvsem vedno zelo prijazni mojstranski vodniki so po njegovem poseblejali omenjene lastnosti. Materni jezik prebivalcev Mojstrane in Dovjega je bil sicer slovenski, a je pri njih opazil tudi dobro razumevanje nemškega jezika, ki so ga govorili s precej očitnim koroškim naglasom. To je bila posledica pogostega odraščanja tamkajšnjih otrok na Koroškem. Med drugim so tja hodili tudi zato, da bi se naučili jezika, saj se ga iz političnih razlogov v šoli na Dovjem niso mogli.⁴³ Kot se spominja Josip Lavtižar, so Kranjci in Korošci kot bližnji sosedje vedno imeli kakšne zveze med seboj. Ker so jih ločile samo Karavanke, je pogosto prihajalo do stikov med koroškimi in kranjskimi pastirji, poleg tega, tako Lavtižar, pa je bila v dolini tudi navada, da so fante zamenjevali med sabo. Šlo je za tako imenovano »menjo«, beljaški otrok je odšel v Kranjsko Goro, da bi se naučil slovensko, kranjskogorski pa v Beljak, da bi se naučil nemško. Obe stranki sta s tujim fantom ravnali kakor s svojim, poleg tega pa je bila menja brezplačna.⁴⁴

Pri prebivalcih Bleda Roschnik ni opazil nobenih posebnosti,⁴⁵ je pa toliko bolj zanimiv opis prebivalcev bohinjskega konca. Pri njih je opazil zaverovanost vase in ponos, pri mlajših generacijah pa pomanjkljivo znanje nemškega jezika: »Bohinjec kot predstavnik krepkega in zdravega slovanskega življa je, tako kot vsi prebivalci odročnih krajev, nekolikanj okoren in zaverovan v svoj prav, čemur je treba dodati še kar precejšen občutek ponosa. Sicer pa je tako kot vsak kranjski kmet nepokvarjen, pošten in vdan. Znanje nemščine je pri starejših precej pogosto, pri mlajših razmeroma redko.«⁴⁶

41 Ludwig Jahne, *Führer durch die Karawanken* (Wien: R. Lechner, 1882), str. 4–5.

42 Ludwig Jahne, *Karawanken Führer mit einer Karte und Abbildungen* (Klagenfurt: J. Heyn, 1912), str. 5.

43 Rudolf Roschnik, *Der Triglav: mit 17 Abbildungen, 2 Karten und 1 Umrisszeichnung* (Stuttgart, Leipzig: Deutsche Verlags-Anstalt, 1906), str. 15.

44 Josip Lavtižar, *Spomini* (Rateče-Planica: samozaložba, 1926), str. 9.

45 Roschnik, *Der Triglav...*, str. 16.

46 Prav tam, str. 17.

Prebivalci Trente so bili, po Roschniku, precej pod italijanskim vplivom, sicer pa izjemno revni: »Otroci preživljajo življenje v sladkem brezdelju in v priložnostnem prosjačenju gorohodcev.«⁴⁷ Da so bile v tem delu alpskega sveta razmere res precej skromne, potrjuje tudi nazoren opis pisatelja Josipa Abra- ma: »Trentar je popoln planinec; saj je Trenta tako bogata gora in planinskih orjaštev in pri tem tako lepa, da je prišel v navado rek, da je ‚strašno lepa‘. In Trentar jo ljubi iz dna srca! Žal pa, da človek ne more živeti samo od lepote, od gledanja, in to čuti zlasti Trentar vsak dan. Borno je njegovo življenje: boriti se mora z naravo, kamor stopi, boriti se mora s svojo ljubljenko. Toliko sveta gleda ga, hodi po njem, a uživati ga ne more, ker ni rodoviten, ker je težko dostopen!«⁴⁸

47 Prav tam, str. 18–19.

48 Josip Abram, »Opis Trente«, *Planinski vestnik*, 1907, št. 9, str. 134.

DEUTSCHER UND OESTERREICHISCHER ALPENVEREIN

Dne 23. avgusta 1873 je v nekdanjem strelišču pri gradu Gayenhofen v Bludenzu (Predarlška) prišlo do združitve OeAV in DAV v Nemško in avstrijsko planinsko društvo (*Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein* – DuOeAV).⁴⁹ Že samo ime pove, da je šlo za društvo, ki je vključevalo dve enoti dveh različnih političnih prostorov, avstrijskega in nemškega. Ločnico je nakazoval tudi statut društva, ki je v avstrijskem delu vseboval enotnejša določila kot v nemškem, kjer je za formalnopravne zadeve skrbela ločeno vsaka dežela posebej.⁵⁰

Znak društva DuOeAV je bila planika;⁵¹ zaradi izjemne priljubljenosti so leta 1893 prepovedali trgovanje s to gorsko rastlino.⁵² V cvetlični glavici so bile precej posrečeno vklesane inicialke društva. Prva črka je stala samostojno, vse ostale razen razen črke u, torej Oe in AV, so bile zapisano prepletene. Planika pa ni bila edina cvetlica, povezana z društvom. Veliko konkurenco je imela v encijanju, po domače clusijevem svišču (*Gentiana clusii*), ki je bil tako kot planika znan po

49 Gidl, *Alpenverein*. 67–76 in *Alpenverein Österreich*, <https://www.alpenverein.at/portal/der-verein/geschichte>, pridobljeno 23. 10. 2021. Josip Abram (* 2. 2. 1875, Tupelče; † 22. 6. 1938, Ljubljana), pisatelj, pesnik. *Slovenski biografski leksikon*, <https://www.slovenska-biografija.si>, pridobljeno 12. 1. 2020.

50 Johannes Emmer, *Verfassung und Verwaltung des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (Berlin: Verlag des DuOeAV, 1892), str. 41–44.

51 Gidl, *Alpenverein*, 95.

52 »Verbot des Edelweisshandels in der Schweiz«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1839, št. 17, str. 214.

svojih zdravilnih učinkih.⁵³ Encijan je v nemško govorečem svetu tudi gorski vilinec Encijanov kralj. Avstrijski gorski pastirji so namreč vsako leto ob koncu sezone izbrali »kralja« ali »kraljico« pastirjev. Domneva se, da so zato nekatera avstrijska planinska društva vzela to gorsko rožo in navado za svoji.⁵⁴

Življenje društva DuOeAV se je dejansko odvijalo v podružnicah. Takšna struktura naj bi zagotavljala vključitev prebivalstva v kar se da širokem geografskem prostoru. Precejšnja avtonomija je podružnicam omogočala lastne vodstvene odbore, ki so po svoje, vendar skladno s temeljnimi smernicami društva, gojili njegovo notranje življenje in odločali o nalogah ter oblikah dela na terenu.⁵⁵

Tik pred prvo svetovno vojno je bil položaj društva DuOeAV precej utrjen, saj je imelo 406 podružnic, skupno število članov pa je preseгло število 102.000. Mreža podružnic je pokrivala ves nemško govoreči srednjeevropski prostor in ga z enotama v Egiptu in Angliji tudi močno preseгла. 36 % članstva je prihajalo iz severne Nemčije, 35 % iz južne Nemčije, 29 % iz avstrijskega prostora, 0,1 % delež pa sta zastopali podružnici v Egiptu in Angliji.⁵⁶

V prvih petih letih se je dejavnost društva močno okrepila in je segala praktično v vse dele vzpetega sveta v monarhiji. Aktivnost njegovih podružnic, ki jih je lokalno prebivalstvo pogosto toplo sprejelo, je bila precejšnja. Na območju delovanja DuOeAV so ljudje vseh družbenih slojev (državni uradniki, zdravniki, učitelji, kmetje) v njegovih prizadevanjih zaznali pristnost, predvsem pa koristnost. Društvene akcije so poleg ustanavljanja podružnic po celotnem alpskem območju vključevale še urejanje oziroma gradnjo gorskih poti, markiranje in postavljanje smerokazov ter gradnje koč in zavetišč. Z organiziranjem in izvajanjem vodniških tečajev so želeli poskrbeti za varnost gorohodcev, omeniti pa je treba tudi vzpostavljanje meteorološke službe.

Omenjena prizadevanja so želela uresničiti temeljne naloge društva, to je približati vzpeti svet čim širšemu krogu ljudi. V ospredju delovanja društva v tistem času torej še zdaleč niso bili nacionalni ali verski interesi, ki so sicer v dolinah že postajali vse izrazitejši. V društvu so tedanje politične ali verske izgrede videli kot zlonamerno obrekovanje s strani redkih posameznikov, ki

53 R. v. Strele, »Enzian«, *Die Presse*, 1. 10. 1885, št. 270, str. 1–2.

54 Trevor Shaw in Alenka Čuk, *Slovenski Kras in jame v preteklosti* (Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015), str. 379–380.

55 Gidl, *Alpenverein*, str. 87.

56 Prav tam, str. 331.

so jih enostavno prezrli.⁵⁷ Čeprav so bila osrednja prizadevanja in delovanja usmerjena v vzpeti svet, društvo ob vse izrazitejših nacionalnih ostrenjih z leti ni moglo ostati neobčutljivo in neopredeljeno. Pregledano gradivo daje občutek, da je društvo vsaj nekako do prve svetovne vojne poskušalo na prvo mesto postavljati »alpsko stvar«. Po veliki moriji je nacionalna politika društva postajala izrazitejša, najbolj očitna seveda po *anslusu*, ko je DuOeAV postalo eno od orodij velikonemške politike.

V obdobju do izbruha prve svetovne vojne je pomembno leto 1909, ko je centralni odbor društva v Münchnu za muzejske namene pridobil impozantno stavbo z rokokojsko urejeno notranjostjo na *Praterinsel*,⁵⁸ kjer se še danes nahaja *Alpines Museum*.⁵⁹

Prva svetovna vojna je v delovanju društva zarezala globoko rano, a njegovega delovanja ni ustavila. V tem času ni bilo rednih letnih zasedanj centralne skupščine DuOeAV, prva je bila šele leta 1919.⁶⁰ V zadnjih letih vojne se je društvo želelo notranje spremeniti in prevzeti aktivnejšo vlogo na področju planinstva. A najprej je bilo treba prevetriti okostenelo, z izrazito konservativnim duhom prežeto organizacijo društva. Stare člane so zato zamenjali mlajši, polni novih moči in idej, poleg tega so si prizadevali za večjo vključenost žensk.⁶¹ Vse to je kazalo na nov ustroj društva, ki naj bi s profesionalizacijo vodstva v svojem delovanju postalo strokovnejše in posledično kvalitetnejše.

Zapisi osrednjega društvenega glasila *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* kažejo, da je v obdobju med obema vojnama DuOeAV sicer še želelo ostati zvesto ustanovnim načelom, a je širše politično dogajanje vse močnejše vplivalo na njegovo usmeritev – društvo je postajalo vse bolj velikonemško. *Anslus* in z njim preimenovanje društva v *Deutscher Alpenverein* (DAV) sta pomenila dejanski konec DuOeAV.

V avstrijskem delu se je 14. novembra 1945 na novo osnoval *Oesterreichischer Alpenverein* (OeAV), ki je začel izdajati časopis *Mitteilungen des Oesterreichischen*

57 Der Deutsche und Oesterreichische Alpenverein, *Ein Blick auf seine Ziele und bisherige Leistungen* (Graz: Verlag von Leuschner und Lubensky, k. k. Univerfitäts-Buchhandlung, 1879), str. 4.

58 »Das Alpine Museum des DuOeAV«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1909, št. 4, str. 53.

59 *Alpines Museum*, <https://www.muenchen.de/sehenswuerdigkeiten/orte/119227.html>, pridobljeno 11. 4. 2022.

60 Der Deutsche und Oesterreichische Alpenverein, *Ein Blick auf seine Ziele und bisherige Leistungen*, str. 335.

61 Prav tam.

Alpenvereins.⁶² V nemškem delu je bilo organiziranje tovrstnega društva pod istim ali drugačnim imenom prepovedano. Šele po letu 1989/1990 je prišlo do ponovne ustanovitve vrste podružnic izpred leta 1945.⁶³

Podružnice DuOeAV na Slovenskem

Nemško in avstrijsko društvo je v prostoru, kjer so živeli Slovenci, imelo osem podružnic, ki jih navajamo kronološko (tabela 1). Beljaška (*Section Villach*), ustanovljena že leta 1870, je bila najstarejša podružnica v tem območju, a hkrati tudi najmlajša ustanovna podružnica nemškega DAV.⁶⁴ Leta 1873 je bila v Trstu ustanovljena Primorska podružnica (*Section Küstenland*). Po njenem zgledu je bila leta 1874 v Ljubljani osnovana Kranjska podružnica (*Section Krain*). Obe številčno močni podružnici sta prvo svetovno vojno sicer preživele, a bili ukinjeni takoj po njej: Kranjska leta 1919, Primorska leto pozneje.⁶⁵ Leta 1876 je bila ustanovljena Mariborska podružnica (*Section Marburg an der Drau*), ki je bila prvič razpuščena 1919. Vkorakanje nemške vojske v mesto leta 1941 je podružnico ponovno obudilo za štiri leta.⁶⁶ Podobno usodo je doživela leta 1884 ustanovljena Celjska podružnica (*Section Cilli*). Prvič je bila razpuščena 1919, obnovljena z vdorom nemških oblasti leta 1941 ter dokončno razpuščena leta 1945.⁶⁷ V obdobju med letoma 1888 in 1901 je delovala Goriška podružnica (*Section Görz*).⁶⁸ Najkrajše delujoči podružnici sta bili Kočevska (*Section Gotschee*) v obdobju 1894–1898⁶⁹ in Slovenjegraška (*Section*

62 *Mitteilungen des Oesterreichischen Alpenvereins*, 1946, št. 1 naslovnica.

63 Nicholas Mailänder, »Deutscher Alpenverein e. V. (DAV)«, *Historisches Lexikon Bayerns*, [https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Deutscher_Alpenverein_e._V._\(DAV\)](https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Deutscher_Alpenverein_e._V._(DAV)), pridobljeno 13. 3. 2022.

64 Dalmatiner, Lang, »Der Villacher Alpenverein und seine Geschichte 1870–2020«, str. 2.

65 *Deutscher Alpenverein*, <https://www.alpenverein.de/geschichte/blog/portrait/sektion-kuestensland/>, pridobljeno 16. 1. 2022.

66 *Deutscher Alpenverein*, <https://www.alpenverein.de/geschichte/blog/portrait/sektion-marburg-a-d-drau/>, pridobljeno 16. 1. 2022.

67 *Deutscher Alpenverein*, <https://www.alpenverein.de/geschichte/blog/portrait/sektion-cilli/>, pridobljeno 16. 1. 2022.

68 *Deutscher Alpenverein*, <https://www.alpenverein.de/geschichte/blog/portrait/sektion-goerz/>, pridobljeno 16. 1. 2022.

69 *Deutscher Alpenverein*, <https://www.alpenverein.de/geschichte/blog/portrait/sektion-gottschee/>, pridobljeno 16. 1. 2022.

Windischgraz) v obdobju 1905–1908⁷⁰. Ob tem je bilo prav gotovo nekaj štarskih gorohodcev vključenih tudi v Graško podružnico (*Section Graz*), ki je bila ustanovljena že 1870.⁷¹

Tabela 1: Podružnice DuOeAV v slovenskem prostoru 19. in 20. stoletja

Ime podružnice (sedež)	Obdobje delovanja
Beljaška podružnica (<i>Section Villach</i> – Villach)	1870–
Primorska podružnica (<i>Section Küstenland</i> – Trst)	1873–1919
Kranjska podružnica (<i>Section Krain</i> – Ljubljana)	1874–1929
Celjska podružnica (<i>Section Cilli</i> – Celje)	1884–1919 / 1941–1945
Mariborska podružnica (<i>Section Marburg an der Drau</i> – Maribor)	1876–1919 / 1941–1945
Goriška podružnica (<i>Section Görz</i> – Gorica)	1888–1901
Kočevska podružnica (<i>Section Gotschee</i> – Kočevje)	1894–1898
Slovenjegraška podružnica (<i>Section Windischgraz</i> – Slovenj Gradec)	1905–1908

Velikosti posameznih podružnic bodo podrobneje opisane v pripadajočih poglavjih, na tem mestu naj za vtis o njihovi številčnosti služi tabela 2. Za primer smo vzeli podatke za leti 1898 in 1913, razloga za njun izbor sta dva: prvi je v želji, da bi na enem mestu prikazali številčnost kar največ delujočih podružnic DuOeAV v takratnem slovenskem prostoru; drugi razlog je povezan s časom obstoja Goriške podružnice – ker je leta 1901 prenehala delovati, nismo želeli prikazati podatkov, ko se je njen zaton že nakazoval v upadu članstva.

70 »Windischgraz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1905, št. 23, str. 282 in »Bestandsverzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins, 1908«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1908, št. 8, str. 116. Na spletni strani *Archiv Alpenverein* so navedene letnice 1906–1909. *Deutscher Alpenverein*, <https://www.alpenverein.de/geschichte/blog/portrait/sektion-win-dischgraz/>, pridobljeno 14. 3. 2023.

71 *Graz Museum*, <https://www.grazmuseum.at/ausstellung/stadt-sucht-berg/>, pridobljeno 11. 4. 2022.

Tabela 2: Primerjava članstva med posameznimi podružnicami DuOeAV v takratnem slovenskem prostoru.

	Primorska podružnica	Kranjska podružnica	Goriška podružnica	Mariborska podružnica	Celjska podružnica	Kočevska podružnica
1898	384 ⁷²	240 ⁷³	64 ⁷⁴	70 ⁷⁵	63 ⁷⁶	17–40 ⁷⁷

Primorska podružnica je bila ne le najstarejša, temveč po številu članov daleč največja. Druga največja je bila z nekaj manj člani Kranjska podružnica. Številčno precej enakovredne so bile Goriška, Mariborska in Celjska podružnica, sploh če upoštevamo, da sezname niso bili vedno zanesljivi,⁷⁸ medtem ko sta bili najmanjši Kočevska in Slovenjegraška podružnica. Slednja zaradi poznejše ustanovitve v zgornji tabeli ni navedena.

Organizacija društva DuOeAV

Vodenje regionalno tako razvejenega društva je kljub maloštevilnim članom vodstvenega odbora potekalo precej gladko. 13. člen društvenega statuta je namreč določal samo desetčlanski odbor, v katerem so bili prvi in drugi predsednik, prvi in drugi zapisnikar, blagajnik in urednik društvenih publikacij ter štirje člani.⁷⁹ Predsednik celotnega društva je postal predsednik tiste podružnice, ki je za tri leta prevzela vodenje. Tako se je na primer do leta 1913 zvrstilo

72 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (5. 4. 1898), str. 12.

73 Deutscher und österreichischer Alpenverein, Section Krain in Laibach 1874 bis 1901', »Mitgliederschaft«, *Festschrift zur Feier des zwanzigjährigen Bestehens seit der Neugründung im Jahre 1881* (Laibach: Selbstverl. der Section Krain des deutschen und österreichischen Alpenvereins (in Laibach: Ig. V. Kleinmayr & Bamberg, 1901), str. 47.

74 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1898«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1898, št. 6, str. 78.

75 Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein, *Errinerung an das fünfundzwanzigjährige Bestehen der Section Marburg a. D des Deutschen und oesterreichischen Alpenvereins* (Graz: Im Verlage der Section Marburg a.D des D. und Oe. Alpenvereins, 1901), str. 27.

76 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1898«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1898, št. 6, str. 78.

77 *Deutscher Alpenverein*, <https://www.alpenverein.de/geschichte/blog/portrait/sektion-gottschee/>, pridobljeno 16. 1. 2022 in »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1897«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 6, str. 74.

78 Peternel, »Ljubiteljem kranjskih Alp!«, str. 41–42, 75–77.

79 Emmer, *Verfassung und Verwaltung...*, str. 6.

13 predsednikov.⁸⁰ Zbor celotnega društva je bil enkrat letno, in sicer v drugi polovici avgusta ali prvi polovici septembra.⁸¹ Zasedanja so izmenično potekala v avstrijskem in nemškem delu. Med letoma 1874 in 1913 se je zvrstilo dvajset zasedanj v Nemčiji in dvajset v Avstriji.⁸²

Statut društva je v avstrijskem delu precej podrobno določal odnos do podružnic, njihove naloge in obveznosti. Čeprav ni predvideval minimalnega števila članov, potrebnega za ustanovitev podružnice, je bilo priporočljivo, da je namera za včlanitev izrazilo vsaj 15–20 gorohodcev. Na ustanovnem sestanku podružnice sprejeti statut sta morala nato potrditi tako centralni odbor društva kot deželna vlada. Če slednja v roku štirih tednov ni podala negativnega mnenja, je podružnica smela pričeti z delovanjem, do takrat pa je morala mirovati.⁸³ Zanimiv je tudi podatek v zvezi z zasedanji podružnic: vsaka podružnica v avstrijskem delu je lokalnim političnim oblastem morala sejo naznaniti 24 ur pred pričetkom, in sicer z natančnimi podatki o kraju, času in njeni naravi, torej ali gre za odprto ali zaprto zasedanje.⁸⁴

Korespondenca podružnic s centralnim odborom je potekala po točno določenih pravilih. Podružnice tako med drugim niso smele naslavljati pisem na posamezne člane centralnega odbora, ampak vedno le na celoten odbor, in vsakič samo z eno problematiko. Na centralo so bile dolžne pošiljati letna in finančna poročila, sezname članov podružnic, sezname vodnikov itn.⁸⁵ Člani so vsako leto prejeli novo izkaznico, v javnosti pa so bili dolžni nositi znak društva.⁸⁶ Nadalje so podružnice v centralno knjižnico v München pošiljale gradivo, zlasti starejše vpisne knjige.⁸⁷ V pristojnosti podružnice je bilo tudi razdeljevanje ključev koč po terenu, potem ko so jih prejeli od centralnega odbora.⁸⁸

Delovanje društva DuOeAV pa ni bilo usmerjeno zgolj v vzpeti svet. Organizacija in izvedba javnih strokovnih in znanstvenih predavanj znanih oseb je bogatila tako notranje življenje društva kot širše družbeno dogajanje. Kranjska podružnica je denimo v obdobju 1881–1900 organizirala kar 127

80 Gidl, *Alpenverein*, str. 98.

81 Emmer, *Verfassung und Verwaltung...*, str. 7.

82 Gidl, *Alpenverein*, 89–90.

83 Emmer, *Verfassung und Verwaltung*, str. 41–43.

84 Prav tam, str. 48.

85 Prav tam, str. 31–32.

86 Prav tam, str. 27.

87 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section 'Krain,' des DuOeAV, »Jahresbericht 1903«.

88 Prav tam, str. 35.

dogodkov, predvsem strokovno-znanstvenih predavanj, pa tudi plesov in drugih družabnih večerov.⁸⁹

Društvo DuOeAV je bilo torej v avstrijskem delu organizirano izrazito centralistično, kar je glede na število podružnic in prostorsko širino bil verjetno pogoj za brežhibno delovanje.

Financiranje podružnic

Uradna valuta društva je bila marka, ki so jo dnevno preračunavali v avstrijske guldne.⁹⁰ Dodatno pazljivost je terjala denarna reforma na prelomu stoletja. Z njo so namreč po letu 1900 forinte oziroma goldinarje (fl) in krajcarje (kr) zamenjale krone (K) in helerji (h), ki so jih na Slovenskem imenovali vinarji (vin).⁹¹ 1 goldinar je bil vreden 2 kroni.⁹²

DuOeAV je 90 % prihodkov dobilo s članarinami, preostalih 10 % pa od prodaje različnih zemljevidov, publikacij itn. Največ denarja (tudi do 70 %) je društvo namenilo društvenim publikacijam (*Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*) in uradnemu glasilu društva (*Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*).⁹³

Zanimivo je, da izdatki za gradnjo koč tudi v najintenzivnejšem obdobju na začetku 20. stoletja niso predstavljali več kot 32 %. Večino denarja je šlo namreč iz podružničnih lastnih sredstev. Omenimo še, da je okoli 10 % društvo namenilo urejanju vodništva, za administracijo pa je delež z začetnih 13 padel na 7 %.⁹⁴

Med letoma 1874–1909 je bil podružnicam za Kranjsko in Primorsko skupno namenjen 3,65-odstotni delež vseh dotacij. Največji delež je v tem obdobju

89 Deutscher und österreichischer Alpenverein ‚Section Krain in Laibach 1874 bis 1901‘, »Die Vereinsabende der Section Krain 1881 bis 1900«, *Festschrift zur Feier des zwanzigjährigen Bestehens...*, str. 42–46.

90 Gidl, *Alpenverein*, str. 100.

91 Andrej Pančur, »Slovenska imena za habsburški denar v 19. stoletju«, *Zgodovina za vse*, 12 (2005), str. 68–69.

92 Andrej Pančur, *V pričakovanju stabilnega denarnega sistema* (Celje: Zgodovinsko društvo, 2003), str. 265.

93 O tem gl. Marija Mojca Peternel, »Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins (1875–1938)«, *Prispevki za novejšo zgodovino* 62 (2022), str. 44–63.

94 Gidl, *Alpenverein*, str. 101–103.

denimo dobila Tirolska (48,5 %), najmanj pa Spodnja Avstrija (1,65 %). Za primerjavo navedimo še sosednji deželi Koroško s 7,73-odstotnim in Štajersko z 2,21-odstotnim deležem.⁹⁵

Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins je letno objavljalo prihodke in izdatke društva. Od 26 podružnic je na primer leta 1892 Kranjska za gradnjo poti in koč dobila 2160 mark, kar je bila četrta najvišja podpora v tistem letu. Celovška podružnica je v tem letu na primer dobila 400, Innsbruška pa 900 mark.⁹⁶ Visoka dotacija je verjetno izraz navdušenja centrale društva nad tem delom alpskega prostora, ki ga je z ustrezno infrastrukturo želela napraviti čimbolj dostopnega. Da bi si lažje predstavljali finančna razmerja, pogledajmo, koliko so znašali stroški gradnje nekaterih koč. Za gradnjo Triglavске koč je bilo porabljenih okoli 2000 fl, za kočo na Mangartskem sedlu, ki jo je zgradila Beljaška podružnica, pa 1260 fl.⁹⁷ Če vemo, da je Kranjska podružnica v prvem letu delovanja imela na računu skoraj 200 fl sredstev,⁹⁸ potem so torej za gradnjo Triglavске koč potrebovali trikrat toliko.

Podružnice so dobile denar tudi iz drugih virov. Kranjsko so denimo finančno podpirale še deželna vlada, okrajno radovljiško glavarstvo, državna železniška uprava,⁹⁹ Kranjska deželna banka (*Krainische Sparkasse*),¹⁰⁰ in Kranjska industrijska družba (*Krainische Industriegesellschaft*).¹⁰¹ Pomagale so ji tudi druge, izrazito nemško usmerjene organizacije, denimo *Südmark* in *Schulverein*.¹⁰² Finančna podpora je prišla še s strani lokalnih nemških podjetnikov, na primer

95 Prav tam, str. 114.

96 »Jahres-Rechnung pro Jahr 1892«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1893, št. 2 str. 24.

97 Der deutsche und oesterreichische Alpenverein, *Ein Blick auf seine Ziele und bisherige Leistungen*, str. 16.

98 Deutscher und österreichischer Alpenverein, 'Section Krain in Laibach 1874 bis 1901', »Die Entwicklung der Sektion Krain«, *Festschrift zur Feier des zwanzigjährigen Bestehens...*, str. 8.

99 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section 'Krain,' des DuOeAV, »Jahresbericht 1906« (14. 1. 1907).

100 Več o njej gl. Ivan Hribar, *Kranjska branilnica* (V Ljubljani: Narodna Tiskarna, 1909) in Stane Granda, »Kranjska hranilnica«, *Slovenska kronika XIX. stoletja.*, zv. 1: 1800–1860 (2001), str. 146.

101 Več o njej gl. Andrej Pančur, »Kranjska industrijska družba«, *Slovenski veliki leksikon* (Ljubljana: Mladinska knjiga Založba, 2003–2005) zv. 2, str. 356.

102 Mikša, Ajlec, *Slovensko planinstvo*, str. 27. Več o društvu *Deutscher Schulverein* gl. Werner Drobensch, »Deutscher Schulverein. njegova ideologija, notranja struktura in delovanje s posebnim oziranjem na Slovenijo«, *Zgodovinski časopis*, 46 (1992), str. 188 (opomba 6). Več o nemškem *Südmark* gl. Andrej Vovko, »Delovanje društva Südmark na slovenskem Štajerskem do leta 1914«, Otto Luthar in Jurij Perovšek (ur.), *Zbornik Janka Pleterskega* (Ljubljana: ZRC SAZU, 2003), str. 230.

podjetnika Henrika Mallnerja¹⁰³ z Javornika (Jesenice) ali vodstva mojstranske cementarne.¹⁰⁴ Financirali pa so jo tudi posamezniki od drugod.¹⁰⁵

Na primeru financiranja Kranjske podružnice DuOeAV lahko vidimo, da je delovanje društva v takratnem slovenskem prostoru v veliki meri pogojeval nemški interes, tako javnopolitični kot zasebni. Ob denarnih prispevkih pa ne gre spregledati podružnične medsebojne pomoči. Podružnica Krummholz z Dunaja je denimo leta 1890 Kranjski podarila vpisno knjigo za Triglav.¹⁰⁶

Dejavnosti društva

Konkretne akcije DuOeAV bi torej na kratko lahko strnili v naslednja področja: gradnja koč, urejanje oziroma izgradnja poti ter njihovo markiranje, skrb za vodništvo in meteorologijo, organizacija društvenih večerov in skrb za notranje življenje podružnic.

Statut društva se je v zvezi z gradnjo koč osredotočal predvsem na njihove lokacije oziroma status, pomembno je bilo tudi udobje koč. Glede na lokacijo je statut ločeval koče, ki so stale v bližini vrha in t. i. »prehodne« koče. Prve so bile namenjene številčnejšim obiskovalcem na koncu ture in so morale biti lahko dostopne, po možnosti oskrbovane, z odlični razgledom in v bližini pomembnih prometnih poti, a vendarle ne več kot pol ure oddaljene od vrha gore. Prehodne koče naj bi gorohodcem služile za vmesni postanek do končnega cilja. Od zadnje postaje v dolini naj ne bi bile oddaljene več kot 4–5 ur, po pravilu pa največ 2 oziroma dve uri in pol. Najbližji vrh naj bi bil od koče dosegljiv v treh urah, pot do naslednje koče ni smela trajati več kot 6–7 ur hoda.¹⁰⁷

103 Henrik Mallner (1844–1908) je bil na Javorniku upravitelj fužine, med letoma 1881 in 1891 pa gozdni inšpektor in vodja gozdnega urada *Kranjske industrijske družbe*. Z družino je živel v drugem nadstropju javorniške graščine. Po prodaji tržiških gozdov leta 1891 je postal upravitelj Bornovega posestva in oskrbnik gradu Sveta Katarina v Jelendolu. SI GMZ, *Gornjesavski muzej Jesenice*, arhiv KID, t. e. 63, a. e. 511, Benedičič, Lačen Irena, (et al.), *Gozdovi Kranjske industrijske družbe* (Jesenice: Gornjesavski muzej Jesenice, 2014), str. 19 in Alojz Rizzoli, »Iz mojih spominov«, *Tovarniški vestnik*, 15. 8. 1937, št. 3, str. 4.

104 »Lengenfeld-Mojstrana«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 19, str. 241. Amanni so bili lastniki cementarne v Mojstrani. *Gornjesavski muzej Jesenice*, arhiv KID, t. e. 60, a. e. 501.

105 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section 'Krain,' des DuOeAV, »Jahresbericht 1906« (14. 1. 1907).

106 »Krain«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1901, št. 4, str. 50–51.

107 Emmer, *Verfassung und Verwaltung...*, str. 71–73.

Če je bilo v letih 1874 in 1885 na leto zgrajenih v povprečju 5–6 koč, se je tempo od poznih 80 let stopnjevalo in je vrhunec dosegel tik pred prvo svetovno vojno, ki je gradnjo koč zaustavila. Leta 1912 je vrata odprlo 22 novih koč, in leta 1914 je imelo društvo DuOeAV v Vzhodnih Alpah v lasti že 345 koč.¹⁰⁸

Za obiskovalce koč so v društvu obstajala pravila,¹⁰⁹ tudi prehrana je bila posebej organizirana. S tem se je precej intenzivno ukvarjal redni profesor na kmetijskem oddelku Tehnične univerze v Münchnu dr. Emil Pott.¹¹⁰ Iz zapisov osrednjega glasila društva je razvidno, da so njegova načela na terenu, torej tudi v kočah takratnega slovenskega vzpetega sveta, precej dosledno upoštevali. Razloge gre verjetno iskati tudi v statutu društva, kjer je v obsežnem poglavju *Proviand-Depot* podroben opis »Pottovih« zabojev hrane.¹¹¹ Hrano so v kočah razporedili v pet zabojev. V prvem je bila hrana za zajtrk, v katerem so bili med drugim čaj, kava, kakav, čokolada, pa tudi konzerva sardin, rum, konjak in cimet. V drugem je bila hrana za opoldansko in večerno hrano, na primer različne vrste juh, konzerve mesa, klobas, golaža, graha, sol, poper. V tretjem je bilo belo, rdeče in peneče vino, v četrtem pivo in v petem voda.¹¹² Pott, ki se je pri svojem znanstvenem delu ukvarjal tudi z gojenjem hmelja in pivovarskega ječmena,¹¹³ je zagotovo dobro poznal lastnosti piva ter s tem povezanega problema skladiščenja. Priljubljenost te osvežilne pijače v kočah je namreč postajala vse večja, a so težke steklenice podražile transport in posledično tudi ceno. Za dostavo piva do koč so poskušali najti druge rešitve: transport v manjših sodih je bil sicer cenejši, vendar je zahteval takojšnjo porabo, saj hranjenje piva v njih ni bilo mogoče. Mnogo poizkusov je bilo opravljenih tudi za izboljšanje skladiščenja. Rešitev problema je Pott videl v patentu Jakoba Debelaka s Kranjske, čigar prototip je nastal pri Albinu Carlu Achtschinu iz Ljubljane. Točilni aparat je bil preprost za uporabo in čiščenje, hkrati pa

108 Gidl, *Alpenverein*, str. 109–115.

109 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 252.401, Sektion Krain, hišni red in pristojbine za obiskovalce Triglavске koč (julij 1887). OeAV SE 252.402, Sektion Krain, hišni red in pristojbine za obiskovalce koč na Golici (avgust 1892). OeAV SE 252.404, Sektion Krain, hišni red Vossove koč, marec 1900.

110 Emil Pott (* 27. 8. 1851, Oldenburg; † 22. 5. 1913, Wendelstein), živinorejec. *Deutsche Biographie*, <https://www.deutsche-biographie.de/sfzP5087.html>, pridobljeno 20. 12. 2021.

111 Emmer, *Verfassung und Verwaltung...*, str. 85–88.

112 Emil Pott, »Unsere Schützhütten«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1892, št. 21, str. 242–245.

113 Emil Pott, *Die Biertreber als Futtermittel und deren Conservirung. Für Bierbrauer und Landwirthe* (München: Verlag Theodor Ackermann, 1882). Emil Pott, *Die Braugerste* (München: Verlag Theodor Ackermann, 1883).

tudi ni zahteval dodatnih konzervansov, ki bi pivo ohranili sveže.¹¹⁴ Napravo so izdelali v delavnici omenjenega ključavničarja, ki je bil med drugim tudi namestnik predsednika Kranjske gasilske deželne zveze¹¹⁵ in leta 1890 predsednik Kolesarskega kluba.¹¹⁶ Aktivnosti ključavničarskega mojstra so bile resnično izredne, saj je bil tudi avtor priročnika vadbenih predpisov za gasilce¹¹⁷ in vodnika po kolesarskih poteh.¹¹⁸

Navodila društva DuOeAV glede postavljanja tabel in markiranja poti so bila prav tako precej natančna. Za postavitev smerokazov naj bi bili zadolženi dve osebi. Prva, po možnosti domačin, naj bi 20 korakov pred drugo, ki ni poznala območja, označevala pot. Druga oseba je bila torej kontrola za morebitne zavajajoče oznake.¹¹⁹ Za markiranje poti v visokogorju je društvo predvidelo dve barvi, belo in (svetlo) rdečo, pri čemer se je moralo prednostno uporabljati rdečo, ker je bila boljše vidna na skalah in deblih dreves, izrazitejša je bila tudi na snežni podlagi. Bela je bila slabše kvalitete, hitreje se je sprala in na skalah ni bila vidna. Zato je bilo belo črto smiselno napraviti le na rdeči podlagi, denimo na rdečem apnencu.¹²⁰

114 Emil Pott, »Bierausschank in den Schatzhäusern und in den Alpenwirthshäusern«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 12, str. 146–147.

115 Reginald Czermack, *Oesterreichs Feuerwehr- und Rettungswesen am Anfang des 20. Jahrhunderts* (Teplitz-Schönau: Verlag des ständigen österreichischen Feuerwehr- Ausschusses, Druck von C. Weigend, 1903), str. 72.

116 Club Ausschuss, *Gedenkblatt des Laibacher Bicycle Club, aus Anlass des Feiers seines fünfjährigen Jubileums* (Laibach: Buchdruckerei R. Millit, 1890), nepaginirano.

117 Albin Carl Achtschin, *Dienstes-Ordnung und Uebungs-Vorschriften für die krainischen Verbands-Feuerwehren* (Ljubljana: Kranjska deželna zveza gasilnih društev, 1894).

118 Albin Carl Achtschin, (avtor) Gustav Kastner, (kartograf), *Wegweiser durch Krain u. Küstenland für Radfahrer: mit 82 Bildern und einer Strassenkarte* (Laibach: Laibacher Bicycle-Club, 1895).

119 Emmer, *Verfassung und Verwaltung...*, str. 64.

120 Prav tam, str. 64–65.

PRIMORSKA PODRUŽNICA (SECTION KÜSTENLAND)

Družbenopolitične razmere na prelomu 19. stoletja in 20. stoletja v Trstu

Za opis vzdušja znanega pristaniškega mesta smo si sposodili besede novinarja in feljtonista Raoula Auernheimerja.¹²¹ V *Neue Freie Presse* je namreč takoj po koncu prve svetovne v nostalgичnih »Spominih na Trst«¹²² slikovito opisal prvi stik z mestom: »Zrak, ki skozi odprto okno napolni kupe vlaka, bližajočega tržaški železniški postaji, pri potniku vzbudi občutek lahne pijanosti, ki srcu vsakega Avstrijca poveča utrip, še preden zapusti tržaško železniško postajo. Za nas predstavlja Trst odprta vrata na jug.«¹²³ Poleg idiličnega dela mesta, v katerem je bilo na promenadi opaziti meščane s klobuki in tančicami, kjer so se sprehajale dame s pudlji in se je iz hiš slišala glasba, je obstajal tudi drugačen Trst. »Trst bogatih trgovcev, Trst s pomoli, ki segajo v morje, in žerjavi, ki štrlijo v nebo. Trst s številnimi parniki in z do neba segajočimi ladijskimi jambori.«¹²⁴ Kljub novi politični stvarnosti po

121 Raoul Auernheimer (* 15. 4. 1876, Dunaj; † 6. 1. 1948, Oakland, Kalifornija), pravnik, novinar, feljtonist. Evelyne Polt-Heinzl, *Porträtmodul zu Raoul Auernheimer*, <https://litkult1920er.aau.at/portraets/auernheimer-raoul/> pridobljeno 18. 11. 2022.

122 Raoul Auernheimer, »Erinnerung an Triest,« *Neue Freie Presse*, 5. 11. 1918, št. 19468, str. 1–3.

123 Prav tam, str. 1.

124 Prav tam, str. 1–2.

koncu vojne je Trst, po mnenju pisca, postal »truplo«. V želji, da bi mesto našlo pravo pot v prihodnost, je upal, da bo ta temeljila na večstoletnem tržaškem povezovalnem poslanstvu med vzhodom in zahodom ter severom in jugom.¹²⁵ Zapisane besede poleg nostalgije po izgubljenem mestu zrcalijo pomembnost mesta za monarhijo ter njegovo svetovljanstvo, začinjeno s pisano mavrico posebnosti tam živečih narodov.

O zgodovini mesta, ki je zaradi vedënja v času napoleonske oblasti 9. decembra 1819 dobilo naziv *urbs fidelissima*,¹²⁶ obstaja veliko literature tudi za obdobje, ki ga obravnava pričujoča knjiga.¹²⁷ Za kuliso naše zgodbe so bili zanimivi predvsem podatki o nacionalni in socialni sliki mesta. Leta 1857 je južna železnica povezala Trst z Dunajem. Transport dobrin, pošte in prebivalstva je s tem postal učinkovitejši, skrajšan potovalni čas je olajšal vojaški nadzor pristanišča. Avstrijsko prebivalstvo je bilo sicer v manjšini, njegov finančni kapital in vlaganje v mesto pa sta po velikosti še vedno presejala tako slovanske kot italijanske gospodarske iniciative.¹²⁸

Mesto je na prelomu 19. v 20. stoletje s svojim neposrednim zaledjem (*Hinterland*) poosebljalo funkcijo predstavnika in propagatorja gospodarskih interesov celotne monarhije.¹²⁹ Za habsburško državo je bil Trst že dolgo naravno izhodišče na Jadran in predstraža politične ekspanzije na Jug. Vsa kozmopolitska družba, ki je v mestu imela stalno bivališče, se je oblikovala na ekonomski platformi kapitalističnega tipa, z določenimi svoboščinami liberalnega idejnega sveta. Kot mesto se je Trst omejeval in ograjeval od bližnje okolice in ni nikdar občutil potrebe po povezavah z agrarnim zaledjem. Njegovo odmaknjenost so

125 Prav tam, str. 1–3.

126 Fölkel Ferruccio, »Ferruccio: Giallo e nero era il mio impero [Gelb und schwarz war mein Reich]«, Fölkel, Ferruccio in Cergoly, Carolus, *Trieste provincia imperiale. Splendore e tramonto del porto degli Asburgo* [Kaiserliche Provinz Triest. Glanz und Untergang der habsburgischen Hafenstadt] (Milano: Bompiani 1983), str. 37.

127 Reinhard Reimann, *Landfremde' an der Adria: Die Deutschen in Triest 1880–1920* (Berlin [etc.]: P. Lang, 2020); Arnold Suppan, »Die Untersteiermark, Krain und das Küstenland zwischen Maria Theresia und Franz Joseph (1740–1918)«, Suppan Arnold (ur.), *Deutsche Geschichte im Osten Europas* (Berlin: Siedler Verlag, 1998), str. 264–348.

128 Milan Pahor, »Slovinci in Hrvati v Trstu: Kratek zgodovinski oris slovensko-hrvatskega sodelovanja in sloge v Trstu skozi 150-letno izkušnjo (1848–2000)«, *Jadranski koledar* (Trst: Založništvo tržaškega tiska, 2002), str. 171–214.

129 Več o tržaškem zaledju gl. Andreas Moritsch, *Das nabe Triester Hinterland. Zur wirtschaftlichen und sozialen Entwicklung vom Beginn des 19. Jahrhunderts bis zur Gegenwart* (Wien-Köln-Graz: Wiener Archiv für Geschichte des Slawentums und Osteuropas, Veröffentlichungen des Instituts für osteuropäische Geschichte und Südostforschung der Universität Wien, H. Böhlhaus Nachf., 1969), zv. 7.

poudarjale tudi železniške in pomorske prometne povezave. Poleg tega, da je Trst na prelomu stoletij postajal vse večje trgovsko in industrijsko središče, je v svojih zunanjih kulturnih eksplikacijah nastopal kot večnarodnostno mesto z izrazito italijansko nadvlado.¹³⁰

Kot je leta 1844 na oktobrskem predavanju o etnografskih razmerah v Trstu poudaril predsednik Primorske podružnice Carl von Czoernig mlajši,¹³¹ je v mestu in okolici živelo 120.515 prebivalcev. Prebivalstvo tega območja je zaradi omenjenega razvoja v drugi polovici 19. stoletja precej hitro naraščalo (tabela 3).¹³² Mladi Carl Czoernig se je pri prikazu oprl na delo očeta, slavnega statistika, zgodovinarja in etnografa Carla von Czoerniga st.¹³³ Ob tem je treba upoštevati, da so bili kriteriji ljudskih štetij različni, saj so leta 1864 povpraševali po nacionalni opredelitvi, leta 1880 pa je bilo pomembno vprašanje jezika. Leta 1880 je zaznati upad nemško govorečega prebivalstva, znatno pa se je povečal delež italijansko in slovensko govorečih. Trst je za številno prebivalstvo Goriške predstavljal končni cilj, tako da sta bili območji povezani v vzajemnem demografskem razmerju.¹³⁴

Tabela 3: Število prebivalstva po popisih iz let 1864 in 1880 v Trstu in okolici

Trst in okolica	Popis leta 1864 (nacionalnost)	Popis leta 1880 (jezik)
Nemci	8 470	5 141
Italijani in Furlani	46 530	88 887
Slovinci	25 300	26 263
Srbi, Hrvati	-	126
ostali	-	98

130 Boris Gombač, »Nacionalno in socialno vprašanje v Trstu 1902–1914«, *Prispevki za zgodovino delavskega gibanja*, 22 (1982), št. 1/2 str. 55–56.

131 Carl Czoernig (* 24. 9. 1839, Milano; † 20. 9. 1893, Innsbruck), pravnik. *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1005750/>, pridobljeno 12. 10. 2022.

132 »Über die ethnographischen Verhältnisse des Küstenlandes«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1884, št. 10, str. 359.

133 Carl Czoernig baron Czernhausen, (* 5. 5. 1804, Černovice na Češkem; † 5. 5. 1889, Gorica, Furlanija - Julijska krajina), statistik, etnograf, zgodovinar. *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1005750/>, pridobljeno 12. 10. 2022 in Constantin von Wurzbach, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich* (Wien: L. C. Zamarski, C. Dittmarsch & Comp., 1858), zv. 3, str. 117–120.

134 O tem gl. Aleksej Kalc, »Vidiki razvoja prebivalstva Goriške-Gradiške v 19. stoletju in do prve svetovne vojne«, *Acta Histriae*, 21 (2013), št. 4, str. 685.

»Demografska ekspanzija Trsta, ki je slonela v veliki meri na doseljevanju, je imela dolgo v Goriški-Gradiški prvega izmed svojih demografskih rezervoarjev.«¹³⁵ Povečanje prebivalstva v mestu je bilo torej predvsem posledica migracij iz zaledja, kar bo nenazadnje vidno tudi pri prikazu števila članov Primorske in Goriške podružnice. Medsebojno vplivanje sosednjih podružnic oziroma tesna prepletenost njihovega delovanja utemeljujeta razlog, zakaj smo se pri razvrščanju podružnic držali geografskih kriterijev.

V Trstu je bilo med vodilnimi državnimi in mestnimi uradniki mogoče zaslediti splošno protislovansko vzdušje. Kljub množičnosti slovanske skupnosti se prevladujoča italijanska podoba mesta dolgo ni spremenila. Slovanski narodi so zasedali nižje družbene položaje in nosili negativno prisposodbo »preprostosti« in družbene podrejenosti. Nasprotno pa se je oblikovala mnogo privlačnejša podoba italijanskega prebivalstva kot kultivirane meščanske skupnosti.¹³⁶

V Trstu so tako Italijani kot Nemci in Slovenci imeli svoja društva. Italijani so denimo že leta 1862 ustanovili kazinsko društvo *Società del casino Triestino*. Poleg političnih so pomembno vlogo imela šolska, bralna, kulturna, humanitarna in nenazadnje tudi športna društva. Leta 1882 je v mestu nastalo prvo italijansko planinsko društvo *Società Alpina delle Giulie*, ki je delovalo v Julijskih Alpah, na Krasu ter v Istri. Leta 1918 je postalo član italijanskega planinskega kluba *Club Alpino Italiano* (CAI).¹³⁷

12. aprila 1850 so ustanovili prvo pravo nemško društvo – *Triester Turn- und deutscher Gesangs Verein*. Podobno kot Italijani so Nemci ustanovili šolsko društvo in veteranske organizacije, ki so pokrivale prebivalstvo Avstrijskega primorja. Tako je med letoma 1879–1915 delovalo *Militär Veteranen Verein für Triest und Umgebung*. Med športnimi društvi omenimo telovadno društvo *Eintracht*, ustanovljeno aprila 1864.¹³⁸

Slovenska društvena dejavnost v Trstu se je začela leta 1848, a je svojo pravo podobo dobila šele po letu 1860; Narodna čitalnica je bila denimo ustanovljena

135 Prav tam 4, str. 701.

136 Aleksej Kalc, »Oblike organiziranosti slovenskega Trsta v času družbenega in narodnega vzpona«, Aleksander Rojc (ur.), *Trst: Umetnostni izraz ob nacionalnem vprašanju, Glasba, likovna in besedna umetnost ob slovensko-italijanski meji v drugi polovici XIX. stoletja do prihoda fašizma* (Trst = Trieste: Glasbena matica; Ljubljana = Lubiana: Založba ZRC, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije = Editore ZRC, Centro di ricerca scientifica dell'Accademia delle scienze e delle arti, 2014), str. 44.

137 Branko Marušič, »Pregled društvene dejavnosti v avstrijskem primorju (1848–1918)«, *Annales. Series historia et sociologia*. 9 (1999), št. 1=16, str. 173–175.

138 Prav tam, str. 178.

leta 1861. Poleg političnih društev so nastala še kulturna, pevska, bralna in dramska. Med slovenskimi športnimi društvi gre omeniti najstarejšega, Južni sokol, kolesarji so bili združeni v društvo Balkan, od leta 1888 pa je bilo v Trstu tudi Ribarsko društvo. Za ljubitelje vzpetega sveta je od leta 1904 skrbel Tržaška podružnica SPD.¹³⁹

Ustanovitev podružnice Section Küstenland

Archiv Alpenverein v Innsbrucku¹⁴⁰ poleg na spletu dosegljivih letnih poročil¹⁴¹ hrani tudi gradivo o zgodovini Primorske podružnice, ki je popisano in priloženo na koncu knjige (priloga 1). Glavna vira podatkov pri pisanju zgodovine podružnice sta bila še dva spominska zbornika, ki sta izšla ob deseti obletnici (slika 1)¹⁴² in 20-letnici njenega delovanja.¹⁴³ Slednji vsebuje letna poročila, na koncu zbornika pa tudi različne sezname, ki so nam pomagali pri sestavljanju zanimive zgodbe o Primorski podružnici. Njeno delovanje je bilo namreč, v nasprotju z ostalimi podružnicami DuOeAV v takratnem slovenskem prostoru, osredotočeno na odkrivanje kraških jam, ki so sicer na Slovenskem že bile predmet razprav.¹⁴⁴

139 Prav tam, str. 175–177.

140 *Deutscher Alpenverein*, https://bibliothek.alpenverein.de/webOPAC/02_AV-Sektionsschriften/Sektion_Kuestenland/, pridobljeno 21. 11. 2022.

141 *Deutscher Alpenverein*, https://bibliothek.alpenverein.de/webOPAC/02_AV-Sektionsschriften/Sektion_Kuestenland/Jahresberichte/, pridobljeno 21. 11. 2022.

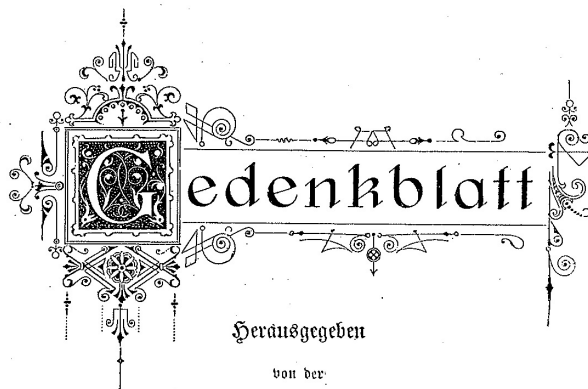
142 Section Küstenland, *Zehn Jahre Alpenen Wirkens. Gedenkblatt* (Triest: Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins, 1883).

143 Peter August Pazze, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892. Fest-Publication zur Vollendung des XX Vereinsjahres* (Triest: Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins, 1893).

144 Shaw, Čuk, *Slovenski Kras in jame v preteklosti*; Trevor R. Shaw, »Škocjanske jame, Slovenia, in 1891: an alpine club excursion = Škocjanske jame leta 189: izlet planinskega društva«, *Acta carsologica = Krasoslovni zbornik* 34 (2005), št. 1, str. 236–260; »Delovanje Primorske sekcije Nemškega in Avstrijskega planinskega društva v letih 1884 do 1892. (Prevedla Mojca Urankar)«, *Naše jame. Glasilo Jamarske zveze*, 40 (1998), str. 34–38; Friedrich Müller, »Raziskovanja v Škocjanskih jamah leta 1890 med 18. in 25. podzemnim slapom. (Prevedla Mojca Urankar)«, *Naše jame. Glasilo Jamarske zveze*, 40 (1998), str. 38–58; Primorska sekcija nemškega in avstrijskega planinskega društva, »Letno poročilo primorske sekcije nemškega in avstrijskega planinskega društva za leto 1893. (Prevedla Mojca Urankar)«, *Naše jame. Glasilo Jamarske zveze*, 40 (1998), str. 58–60; Petra Kavrečič, »Turistični razvoj jame Vilenica in Škocjanskih jam po poročanju planinskih društev in vodnikov v drugi polovici 19. stoletja«, *Iz zgodovine Krasa*, 63 (2015), št. 3, str. 547–560.

3

Zehn Jahre alpinen Wirkens im Küstenland.

Herausgegeben

von der

Section Küstenland

des deutschen und österreichischen Alpenvereins

zur Feier

der

Vollendung ihres zehnjährigen Bestandes.

Triest, 1883.

Slika 1: Section Küstenland, *Zehn Jahre Alpinen Wirkens. Gedenblatt*
(Triest: Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen
Alpenvereins, 1883, naslovnica)

Ustanovitev Primorske podružnice se zaradi datuma nastanka precej razlikuje od ustanovitve ostalih podružnic društva DuOeAV v takratnem slovenskem prostoru. V vabilu bodočega predsednika podružnice Carla von Czoerniga ml. je bil kot datum ustanovnega sestanka podružnice naveden ponedeljek, 16. junij, ob 8.30.¹⁴⁵ Ustanovna seja v prvem nadstropju hotela Daniel, na kateri je prisostvovalo 23 članov, 24 pa se jih je zaradi osebnih razlogov opravičilo, se je nato v resnici zgodila 19. junija 1873.¹⁴⁶ Tako datum vabila kot dejanski dan ustanovne seje Primorske podružnice padeta v čas, ko društvo DuOeAV še ni obstajalo. Ustanovljeno je bilo, kot smo videli, 23. avgusta 1873, torej dober mesec po nastanku podružnice v Trstu. Vabilo in ustanovni sestanek Primorske podružnice sta bila namreč namenjena ustanovitvi podružnice v okviru takratnega *Deutscher Alpenverein*: »Število članov združenja trenutno presega dva tisoč, razdeljeni pa so na dvaintrideset podružnic; nova podružnica tako vstopi v veliko družino, ki jo, kot kažejo izkušnje, sprejema z največjim veseljem in ljubeznijo. In prav delitev na podružnice tako zelo ustreza naši nacionalni naravi in vzbuja veliko sočutja in simpatij. Vsaka podružnica samostojno ureja svoje notranje zadeve, proračune itn. Skupna točka članic društva je centralni odbor in zlasti enotna zavest in duhovna povezanost pri uresničevanju skupnih ciljev, [...]«¹⁴⁷ Branje teh vrstic sicer povsem spominja na opis društva DuOeAV, a nadaljnji zapis slavnostnega govora kot tudi podružnični statut (slika 2)¹⁴⁸ nedvoumno kažeta, da gre za »številčno najmočnejše društvo *Deutscher Alpenverein*«, ki združuje večino najvidnejših nemških raziskovalcev alpskega prostora. Njegova organizacija je bila za tržaške ustavnike »najbolj simpatična in njegovi dosedanji dosežki si zaslužijo popolno priznanje, kar je upravičen razlog za ustanovitev njene podružnice v Trstu.«¹⁴⁹ Ob koncu ustanovne seje so izvolili vodstveni odbor in sprejeli statut podružnice. Zakaj so se v Trstu odločili za priključitev k DAV in ne k OeAV, ne vemo. Verjetno je bil razlog v usmeritvi obeh društev, saj je DAV želel približati vzpeti svet vsem ljudem in ne le posameznikom, predvsem znanstvenikom, kar je bila želja OeAV. Slavnostni govor poleg priključitve k DAV izpričuje še njegovo množičnost, saj je društvo vključevalo 32 relativno samostojnih podružnic. Ob tem vidimo, da je bila struktura DAV precej podobna, če že ne enaka ustroju bodoče DuOeAV.

145 Pазze, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873-1892*, str. 3.

146 Prav tam, str. 6.

147 Prav tam.

148 Prav tam, str. 7–10.

149 Prav tam, str. 6.

Deutscher Alpen-Verein.

Statuten der Section »Küstenland«.

Zweck.

§. 1.

Zweck der Section ist: Die Kenntniss von den deutschen, insbesondere aber den küstenländischen Alpen zu erweitern und zu verbreiten, ihre Bereisung zu erleichtern.

Sitz und Leitung der Section sind in Triest.

Mittel.

§. 2.

Mittel zur Erreichung dieses Zweckes sind gesellige Zusammenkünfte, Vorträge, Anlage einer Bibliothek, Herstellung und Verbesserung von Communications- und Unterkunftsmitteln, Heranbildung tauglicher Bergführer und sohin Regelung des Führerwesens und Unterstützung von Unternehmungen, welche den Sectionszwecken förderlich sind.

Aufnahme.

§. 3.

Ueber die Aufnahme neuer Mitglieder in die Section entscheidet nach geschehener Anmeldung der Sections-Ausschuss.

Rechte und Pflichten der Mitglieder.

§. 4.

Jedes Sectionsmitglied ist zugleich Mitglied des Deutschen Alpenvereins, hat also die Rechte und Pflichten eines solchen.

Jedes Mitglied hat actives und passives Wahlrecht, Sitz und Stimme in den Sectionsversammlungen, sowie Anspruch auf die Benützung des Sectionseigenthums.

Die Mitglieder haben zur Erreichung der Sectionszwecke nach Kräften mitzuwirken und beim Eintritte in die Section für das laufende Vereinsjahr, sowie am Beginne jedes folgenden Vereinsjahres einen Beitrag von fünf Gulden ö. W. an den Sections-Ausschuss in Triest zu entrichten, welcher aus der erwähnten Summe den Jahresbeitrag mit drei Gulden ö. W. in Silber

Slika 2: Statut podružnice (P. A. Pazze, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892. Fest-Publication zur Vollendung des XX Vereinsjahres*. Triest: Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins, 1893, str. 7, naslovnica)

Uradne seje so bile v času življenja podružnice na različnih lokacijah v mestu. Sprva v hotelu Daniel¹⁵⁰ in v stari *Bierhalle*, pozneje v dvorani hotela Volpich¹⁵¹ in na Börsenplatz št. 4, kjer je bila pisarna odprta vsak dan razen nedelj

150 Prav tam, str. 3.

151 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (5. 4. 1898), str. 18.

in praznikov med 12. in 13. uro ter med 19.00 in 20.30.¹⁵² Tik pred prvo svetovno vojno je bila pisarna podružnice v četrtem nadstropju na ulici Via Coroneo št. 15, odprta samo zvečer med 19.30 in 20.30.¹⁵³

Vodstvo podružnice

Ker so ohranjeni vsi zapisniki letnih poročil, je bila analiza oziroma pisanje o vodstvenem odboru precej lažje kot pri ostali podružnicah. Ohranjeno gradivo kaže, da je bil vodstveni odbor številčnejši kot pri ostalih obravnavanih podružnicah. Vodilni možje so bili večinoma (visoko) izobraženi predstavniki višjega razreda takratne tržaške družbe. Seznam imen vodstvenega odbora in nenazadnje tudi ostalih članov je odsev kozmopolitskega mestnega duha. Podrobna sestava vodstvenega odbora je v prilogi (priloga 2), na tem mestu pa naj omenimo le nekaj imen, ki potrjujejo navedena dejstva.

Prvi predsednik podružnice je bil Carl von Czoernig ml., po poklicu pravnik, ki je po očetovem zgledu preučeval zgodovino, narodopisje in statistiko avstrijskih narodov.¹⁵⁴ Označuje ga močna osebnost, bil je duhovit in v alpskih krogih precej znan. Kot je ob njegovi smrti zapisal njegov naslednik Peter August Pазze, je bila ustanovitev Primorske podružnice povsem Czoernigovo delo in v šestih letih predsedovanja je podružnici dal pečat in ji ostal zvest do smrti.¹⁵⁵

Peter August Pазze¹⁵⁶ je bil v vodstvenem odboru najprej član,¹⁵⁷ predsedniško funkcijo je potem neprekinjeno opravljal 20 let, in sicer v obdobju od 1879¹⁵⁸ do 1899.¹⁵⁹ Tako kot njegov predhodnik tudi Pазze ni bil aktiven samo v okviru

152 Prav tam.

153 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Section Küstenland, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (26. 1. 1912), str. 3.

154 *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1005750/>, pridobljeno 12. 10. 2022.

155 Pазze, »C. Freiher v. Czörnig †«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1893, št. 20, str. 251.

156 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Section Küstenland, Jahresbericht des des Section-Ausschusses über die Thätigkeit der Section im Jahre 1878* (8. 1. 1879).

157 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Section Küstenland, Jahresbericht pro 1877* (8. 1. 1878).

158 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Section Küstenland, Jahresbericht des des Section-Ausschusses über die Thätigkeit der Section im Jahre 1878* (8. 1. 1879).

159 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Section Küstenland, Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (19. 1. 1900), str. 7.

podružnice. Poznamo ga kot soavtorja knjige o Škocjanskih jamah¹⁶⁰ in kronike o Primorski podružnici.¹⁶¹ Znan je bil tudi v drugih podružnicah takratnega slovenskega prostora. Ob zaključki prvega tečaja za planinske vodnike na Slovenskem v Mojstrani so na primer bodoči vodniki 17. marca 1894 pred komisijo, ki jo je vodil Pazze, opravljali izpit.¹⁶² Rezultat njegove aktivnosti je bila široka prepoznavnost na nivoju celotnega društva DuOeAV. Primorsko podružnico je zastopal na skoraj vseh rednih letnih občnih zborih društva DuOeAV in si s tem pridobil širok krog prijateljev, ki so cenili njegovo vsestransko angažiranost.¹⁶³ Ni čudno, da je bil 8. septembra 1895 na redni letni skupščini društva DuOeAV v Salzburgu imenovan za overovatelja zapisnika.¹⁶⁴

Ob Pazzovi smrti 2. avgusta 1903 je v osrednjem glasilu društva izšlo več člankov,¹⁶⁵ ki vsebujejo dragocene podatke o njegovem življenju, saj biografskih podatkov v razpoložljivi literaturi ni bilo najti. »Čeprav P. A. Pazze ni bil eden tistih prijateljev Alp, ki bi svojo moč preizkušal in dokazoval z osvajanjem težkih in nevarnih krajev ter si za cilj postavljaj najvišje vrhove, ni bil nič manj turist in je območje Vzhodnih Alp na svojih številnih potovanjih in pohodih spoznal tako natančno kot skoraj nihče drug. Na Alpe je bil navezan z živahnim navdušenjem in je vse svoje simpatije, v zadnjih letih pa celo vse svoje dejavnosti posvečal Alpam; [...].«¹⁶⁶ Kot je v nadaljevanju zapisal neimenovani avtor, se je Pazze rodil v ugledni družini v Trstu in je ves prosti čas, ko ni bil na poti, posvetil študiju geografskih in botaničnih del. Njegov živahni um je precej zaposlovalo pisanje o nastanku in zgradbi Krasa, ki zanj ni bil nič manj pomemben kot Alpe. Podružnični knjižnici je že za časa svojega življenja zapustil številna dragocena dela. Ob dvajseti obletnici Primorske podružnice, leta 1893, je napisal njeno kroniko. Pisec je nadalje ugotavljal, da je podružnica v času Pазzejevega

160 Peter August Pazze in Friedrich Müller, *Neuer kleiner Wegweiser für die Besucher der St. Kanzianer Grotten* (Triest: Selbstverlag der Sektion Küstenland, 1907).

161 Pazze, *Chronik der Section Küstenland des deutschen und österreichischen Alpenvereins*.

162 Marija Mojca Peternel, »Prvi koraki pri organiziranju vodniškega poklica«, *Prispevki za novejšo zgodovino*, 60 (2020), št. 3, str. 29–30.

163 »Peter August Pazze«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 17, str. 210.

164 »Protokoll der XXVI. Generalversammlung des D. U. Oe. A.-V. zu Salzburg am 8. September 1895«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, št. 19, 1895, str. 230.

165 »P. A. Pazze«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 15, str. 185 in »Peter August Pazze«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 17, str. 210.

166 »Peter August Pazze«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 17, str. 210.

Mutius Ritter von Tommasini

lebenslänglicher Ehrenpräsident (gest. 31. December 1879)

Peter August Pazze
Vorstand seit 1879

Carl Freiherr von Czoernig
Vorstand bis Ende 1878

Slika 3: Prvi trije predsedniki Primorske podružnice (P. A. Pazze, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892. Fest-Publication zur Vollendung des XX Vereinsjahres*, nepaginirano)

predsedovanja nasploh delovala zelo široko. Pazze je bil več let član odbora za gradnjo poti in koč in prav na njegovo pobudo je bila v Trenti zgrajena in leta 1881 odprta *Baumbach-Hütte*,¹⁶⁷ o kateri bomo še pisali. Avtor je še izpostavil, da je Pazze z izredno naklonjenostjo podpiral prizadevanja drugih članov

167 Koča ne obstaja več, stala je nasproti današnjega Doma Trenta.

podružnice (Hankeja, Marinitscha¹⁶⁸ in Müllerja) pri raziskovanju Škocjanskih jam, za kar so v okviru podružnice ustanovili poseben oddelek. Pазze je cesarsko kraljevo vlado večkrat opozarjal na koristno delo Primorske podružnice in je s pridobivanjem finančne podpore precej spodbujal odkrivanje kraških jam. Julija 1899 je zaradi bolezni moral odreči položaju v vodstvenem odboru podružnice. Sklepna misel neimenovanega avtorja se je navezovala na njegove zadnje dni, ki jih je preživel »v samotni sredi alpskega sveta, kjer je iskal moč za lajšanje svoje bolezni. Tudi v tem času je ostal zvest podružnici, saj je bral poročila generalnih skupščin in druge zapise o društvenih zadevah. 2. avgusta zvečer je po dolgi in hudi bolezni v 73. letu starosti umrl v Celovcu«. ¹⁶⁹

Med predsedniki Primorske podružnice gre prav tako omeniti učitelja Franza Swido.¹⁷⁰ Njegovo življenje se je odvijalo med Trstom, kjer je bil rojen in je tudi poučeval, in Gradcem, kjer se je šolal in prav tako poučeval. Poleg tega je bil še direktor državne gimnazije v Puli in šolski inšpektor. Po letu 1908 se je dokončno preselil v Gradec, kjer je bil aktiven v številnih dobrodelnih društvih. Swida je avtor 11. zvezka zbirke *Die Länder Oesterreich-Ungarns in Wort und Bild*, z naslovom *Das Herzogthum Krain, das Küstenland und das Königreich Dalmatien*, ki je izšel leta 1882 na Dunaju (slika 3).¹⁷¹ Poleg tega je bil še avtor prispevka o Trstu, natisnjena v 10. zvezku zbirke *Die Österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild*, ki je izhajala med letoma 1886 in 1902.¹⁷² Njegove zapise je bilo prav tako mogoče brati v tržaškem časopisu.¹⁷³ Swida je bil v vodstvenem odboru Primorske podružnice v obdobju od 1886 do 1897 član, nato dve leti namestnik predsednika ter osem let (1900–1907) predsednik podružnice.

168 Josef Marinitsch (* 4. 10. 1838, Trst; † 6. 12. 1915, Trst), speleolog. *Primorski slovenski biografski leksikon* (Gorica: Goriška Mohorjeva založba, 1938), zv. 9, str. 360–361.

169 »Peter August Pазze«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 17, str. 210.

170 Franz Swida (* 7. 7. 1852, Trst; † 14. 12. 1939, Gradec), učitelj. *Österreichisches biographisches Lexikon*, https://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_S_43/Swida_Franz_1852_1939.xml, pridobljeno 22. 10. 2022.

171 Franz Swida, »Das Herzogthum Krain, das Küstenland und das Königreich Dalmatien«, Friedrich Umlauf (ur.) *Die Länder Oesterreich-Ungarns in Wort und Bild* (Wien: Verlag von Karl Graeser 1882).

172 Franz Swida, »Landschaftliche Lage, Volksleben, geschichtliche und culturelle Entwicklung Triests«, *Die Österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild* (Wien: Druck und Verlag der kaiserlich-königlichen Hof- und Staatsdruckerei und Alfred Hölder, 1891), zv. 10, str. 51–92.

173 Dr. Fr. Swida, »Ein emporstrebender Handelsplatz Griechenlands«, *Triester Tagblatt*, 20. 9. 1881, št. 225, nepaginirano.

Slika 4: Franz Swida, »Das Herzogthum Krain, das Küstenland und das Königreich Dalmatien«, *Die Länder Oesterreich-Ungarns in Wort und Bild* (ur. Friedrich Umlauf) (Wien: Verlag von Karl Graeser 1882, naslovnica)

Vodstvenemu odboru Primorske podružnice se je leta 1877 kot zapisnikar¹⁷⁴ pridružil Julius Kugy.¹⁷⁵ V tej funkciji je ostal do leta 1883,¹⁷⁶ od 1885¹⁷⁷ do 1895¹⁷⁸ je v odboru opravljal funkcijo člana. O pravniku, humanistu, predvsem pa znanem alpinistu je bilo napisanih že mnogo knjig¹⁷⁹ in razprav.¹⁸⁰ Na kratko omenimo, da je po študiju prava in promociji delal v očetovi komisijiški trgovini. Po smrti očeta, prav tako člana Primorske podružnice, je mladi Kugy prevzel trgovino v Trstu. Že kot gimnazijec se je zanimal za botaniko, ekskurzije v Istro in na Kras so kmalu sledili izleti v Alpe. V središču njegovega zanimanja so bile Julijske Alpe, kjer je iskal nova pota ter kot prvi priplezal na razne vrhove, ki jih je opisal v številnih zapisih. Kugy ni bil samo sin slovenskih staršev in vnuk pesnika Janeza Vesela Koseskega,¹⁸¹ ampak predvsem človek, ki se je zaradi družbenega položaja in izobrazbe razglašal za pripadnika nemške kulture. To je zapisal o vzgoji: »Vzgojeni smo bili v domoljubnem smislu kot dobri Staroavstrijci, a brez šovinističnih pretiravanj, brez vika in krika. Zgodaj smo se naučili spoštovati prepričanje vsakogar, čeprav je bilo našemu nasprotno [...]. Zato so nas radi sprejemali tako v italijanskih in slovenskih krogih Trsta kot v nemških. Naše in moje osnovno pravilo je bilo, da ima vsak narod

174 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht des Section–Ausschusses über die Thätigkeit der Section im Jahre 1876* (19. 12. 1876).

175 Julius Kugy (* 19. 7. 1858, Gorica; † 5. 2. 1944, Trst), pravnik, alpinist, častnik, humanist. *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi308558>, pridobljeno 10. 7. 2022.

176 Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein, *Erster Nachtrag zum Verzeichniss der Mitglieder des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1882* (Wien: Verlag des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1882), str. 21–22, A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht des Ausschusses der ‚Section Küstenland‘ des deutschen und österreichischen Alpenvereins für das Jahr 1882* (12. 1. 1883).

177 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres–Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (8. 1. 1886).

178 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres–Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (7. 2. 1896), str. 7.

179 Rafko Dolhar, *Od Trente do Zajzere: Julius Kugy, slovenske gore in ljudje* (Trst: Goriška Mohorjeva, 1994).

180 Na primer Petra Testen Koren, »Julius Kugy«, Mateja Ratej et.al: *Usode prve svetovne vojne* (Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015), str. 49–61; Matija Turk, »Julius Kugy, alpinisti referent avstro–ogrske armade«, *Koledar Mohorjeve družbe v Celovcu* (Celovec: Mohorjeva družba, 2016), str. 126–131; Simon Kovačič, »Dr. Julius Kugy – gorski referent: novosti o Kugyju iz Vojnega arhiva na Dunaju«, *Na fronti: revija za vojaško zgodovino*, 2003, št. 2, str. 20–26; Petra Testen Koren, »Julius Kugy (1858–1944): ‚Ne iščimo v gori terišča za plezanje, iščimo njeno dušo!‘« *Izvestje Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Novi Gorici*, 2014, št. 11, str. 37–42.

181 Janez Vesel Koseski (* 12. 9. 1798, Koseze pri Moravčah; † 26. 3. 1884, Trst), pesnik, prevajalec in pravnik. *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi778833/>, pridobljeno 11. 11. 2022.

polno pravico in tudi dolžnost, da se razvija.«¹⁸² Kugy se je sicer imel za Nemca, vendar je imel dobre prijatelje tako med Slovenci kot Italijani. Slovensko je, kot lahko beremo v njegovi biografiji, vsaj za silo obvladal in se je trudil, da bi v svojih spisih spoštoval izvirna slovenska krajevna imena, čeprav ni bil vedno dosleden.¹⁸³ Poleg številnih Kugyjevih zapisov, natisnjenih v osrednjem glasilu društva DuOeAV – o čemer bomo še pisali –, so znana njegova predavanja, ki jih je imel v matični in v ostalih podružnicah takratnega slovenskega prostora. Tako je na primer leta 1892 Kranjski podružnici predaval o vzponu na Mont Blanc, ki ga je opravil v začetku istega leta.¹⁸⁴

Med člani vodilnega odbora moramo zagotovo omeniti še Friedricha Müllerja. Član vodstvenega odbora je bil od prvega leta obstoja podružnice do njenega konca. Tik pred prvo svetovno vojno je bil eden izmed treh članov, ki so se podružnici priključili ustanovnega leta 1873.¹⁸⁵ Müller ne izstopa le zaradi dolgoletnega članstva v odboru, marveč tudi zaradi poklica. V pisnem imeniku (visoko) izobraženih poklicev in družbenih položajev takratne tržaške družbe je bil med društveniki glavnega odbora in članstva nasploh »le« mehanik. V dolgem obdobju članstva je bil v vodstvenem odboru najprej član (1873–1878), nato drugi zapisnikar (1879–1897), prvi zapisnikar (1898–1899) in namestnik predsednika (1900–1907). Od leta 1907 je v seznamih vodstvenega odbora zapišan kot predsednik podružnice. Njegova »kariera« v vodstvenem odboru se je torej gradila počasi, od »najnižje« funkcije, ki jo je opravljal pet let, do funkcije drugega zapisnikarja, ki je trajala kar 18 let. Sedem let je bil nato namestnik predsednika in več kot deset let predsednik. To pa še zdaleč ni vse. Njegovo angažiranost potrjuje pregled objav osrednjega glasila *Mitteilungen*, za katerega je prispeval številne zapise, povezane z delovanjem Primorske podružnice v kraških jamah.¹⁸⁶ Pri tem ni šlo le za kratke zapise,

182 *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi308558>, pridobljeno 9. 9. 2022.

183 Prav tam.

184 Naslov predavanja: Dr. J. Kugy, Eine Besteigung des Montblanc von der italienischen Seite. Deutscher und österreichischer Alpenverein, Section Krain in Laibach 1874 bis 1901', »Die Vereinsabende der Section Krain von 1881-1901«, *Festschrift zur Feier des zwanzigjährigen Bestehens...*, str. 43.

185 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (25. 1. 1913), str. 49–55.

186 Na primer Fr. M., »Die neue Grotte von Divaca«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1885, št. 2, str. 25; Friedrich Müller, »Das Erdbeben in St. Canzian im Karste«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 9, str. 110–111; Friedrich Müller, »Hochwasser in den Höhlen von St. Canzian«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 22, str. 278; Friedrich Müller, »Die ‚Neue Grotte‘ in Adelsberg«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1899, št. 20, str. 241–243.

ampak so bile nekatere objave osrednja tema posameznih števil, kot na primer pet strani dolg članek v 11. številki leta 1888.¹⁸⁷ Müller ni pisal in odkrival le Škocjanskih jam, pisal je tudi o Postojnski jami. V naslovnem članku *Die ‚Neue Grotte‘ in Adelsberg* je poln vtisov z ogleda Postojnske jame, v kateri so dogradili električno napeljavo. Za to je bilo odgovorno tamkajšnje leta 1891 ustanovljeno jamarsko društvo *Anthron*, ki ga je povabilo na ogled.¹⁸⁸ Müller je o kraških odkritjih tudi predaval, in sicer v Ljubljani v organizaciji Kranjske podružnice spomladi leta 1891 in 1897.¹⁸⁹ Zlasti njemu gre torej zahvala, da se je širil glas o lepotah kraškega sveta takratnega slovenskega prostora. Glede na njegove aktivnosti in zvestobo podružnici je razumljivo, da je bilo ob njegovi 70-letnici v Trstu precej svečano. Na podružnični slovesnosti so bili prisotni člani drugih podružnic, na primer Beljaške, katere predsednik je slavljencu čestital v imenu centralnega odbora DuOeAV.¹⁹⁰

V vodstvenem odboru je zanimiv še Anton Hanke,¹⁹¹ ki se je tako kot Müller precej angažiral pri raziskovanju Škocjanskih jam.¹⁹² V Šleziji rojeni rudarski inženir je vrsto let živel v Trstu, kjer je bil direktor Oddelka za uteži in mere,¹⁹³ imenovan je bil tudi za avstrijskega rudarskega svetovalca (*Bergrath*). Na seznamu članov Primorske podružnice ga sicer prvič najdemo konec leta 1881.¹⁹⁴

Od članov vodstvenega odbora je bil s slovenskim prostorom povezan v Ljubljani rojeni Viljem Urbas,¹⁹⁵ ki je ves čas članstva (1874–1897) opravljaj funk-

187 Friedrich Müller, »Entdeckungsfahrten in den Höhlen von St. Canzian«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1888, št. 11, 125–130.

188 Friedrich Müller, »Die ‚Neue Grotte‘ in Adelsberg«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1899, št. 20, str. 241–243.

189 Deutscher und österreichischer Alpenverein, Section Krain in Laibach 1874 bis 1901', »Die Vereinsabende der Section Krain von 1881-1901«, *Festschrift zur Feier des zwanzigjährigen Bestehens...*, str. 45–46.

190 »Küstenland«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1913, št. 1, str. 16.

191 Anton Hanke (* 21. 12. 1840, Brosdorf, Šlezija; † 3. 12. 1891, Trst), rudarski inženir. A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (30. 12. 1891), str. 11 in Shaw, Čuk, *Slovenski Kras in jame v preteklosti*, str. 360.

192 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (16. 1. 1891), str. 8.

193 Shaw, Čuk, *Slovenski Kras in jame v preteklosti*, str. 360.

194 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht der Section ‚Küstenland‘ des deutschen und österreichischen Alpenvereins für das Jahr 1881* (ni datirano).

195 Viljem Urbas (Wilhelm Urbas) (* 14. 7. 1831, Ljubljana; † 15. 11. 1900, Gradec), etnolog, naravoslovec. *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi749618/>, pridobljeno 20. 11. 2022.

cijo namestnika predsednika. Kot učitelj je služboval v Ljubljani, nato na višji realki v Gorici (1868–1871), kjer je poleg nemščine in francoščine poučeval še slovenščino. Od leta 1872 je bil profesor na višji realki v Trstu, kjer je poučeval največ nemščino, a tudi zemljepis, zgodovino, matematiko, pisanje in včasih tudi slovenščino. V letu 1877 je bil imenovan za začasnega okrajnega šolskega nadzornika za koprski in poreški okraj. Dve mandatni dobi (1875–1883) je bil tudi zunanji član odbora Slovenske matice in član njenega odseka za knjige. Po upokojitvi 20. septembra 1897 se je preselil v Gradec in na tamkajšnji privatni gimnaziji učil iste predmete kot v Trstu. Svoja dela je objavljaval predvsem v nemškem jeziku, redko v slovenščini. Znana je njegova pesem *Želja Slovenca na tuje*, ki jo je Jakob Aljaž uvrstil v svojo *Pesmarico* leta 1900.¹⁹⁶ Znana je tudi 126 strani obsežna knjižica o dr. Etbinu Henriku Costi, ki je bil Urbasov prijatelj in sošolec.¹⁹⁷ Najpomembnejši Urbasov prispevek v slovenščini je delo *O pregovorih in prilikah, posebno slovenskih*.¹⁹⁸ Njegove spise lahko delimo na filološke in naravoslovne, saj so ga zanimali tudi kraški pojavi. Sicer je Urbas nasploh deloval bolj strokovno kot politično nacionalno.¹⁹⁹ Po vsem zapisanem bi ga lahko mirno označili za pripadnika stare kranjske dvojezične kulture.

Med vodstvom Primorske podružnice je torej opaziti precej pisano poklicno strukturo. Poleg zgoraj omenjenih poklicev najdemo še pripadnike vojaških poklicev, med drugim artilerijskega stotnika Josefa Novaka²⁰⁰ kontraadmirala dr. Josefa von Schellanderja²⁰¹ in kapitana Maxa von Leitgeba.²⁰² Sedem let (1891–1897) je bil član vodstvenega odbora tudi kapitan pristanišča (*Hafen-Capitän*) Franz von Hopfgartner.²⁰³ Razlog za njegov odhod iz društva je najbrž selitev na Dunaj. Na

196 Jakob Aljaž, *Slovenska pesmarica* (V Celovcu: Družba sv. Mohorja, 1900), str. 10–12.

197 Wilhelm Urbas, *Dr. E. H. Costa* (Ljubljana: Matica Slovenska, 1877).

198 O pregovorih in prilikah, posebno slovenskih gl. Jahres-Bericht über die K. K. Oberrealschule in Görz: über das Schuljahr...Kaiserlich Königliche Ober-Realschule (Görz). (Görz: Selbstverlag der k.k. Staats-Oberrealschule, 1850-[18--]) str. 2–33 in Marija Stanonik, »Viljem Urbas«, *Slovenski etnograf*, 1977, str. 31.

199 *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi749618/>, pridobljeno 20. 11. 2022.

200 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (20. 1. 1893), str. 7 in »Küstenland«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1900, št. 5, str. 59.

201 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (21. 4. 1899), str. 7.

202 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (1. 2. 1895), str. 7.

203 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (30. 12. 1891), str. 10.

prelomu stoletja (1897–1903) ga namreč najdemo v članskih seznamih dunajskega Antropološkega društva (*Anthropologischen Gesellschaft*), kjer je kot domači naslov vedno naveden Dunaj. V omenjenem društvu je bil označen kot aktiven član,²⁰⁴ nekaj let pa tudi kot drugi sekretar.²⁰⁵ Morda kot zanimivost omenimo, da so mu leta 1866 podelili vojni križec za vojaške zasluge.²⁰⁶

Članstvo podružnice

1873²⁰⁷ – 37

1874²⁰⁸ – 71

1875²⁰⁹ – 88

1876²¹⁰ – 101

1877²¹¹ – 103

1878²¹² – 105

204 »Sitzungsbericht«, *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* (Wien: In Kommission bei Alfred Hölder, k. u. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler, 1897), str. 65; »Sitzungsbericht«, *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* (Wien: In Kommission bei Alfred Hölder, k. u. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler, 1903) str. 8.

205 »Sitzungsbericht«, *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* (Wien: In Kommission bei Alfred Hölder, k. u. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler, 1899), str. 8; »Sitzungsbericht«, *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* (Wien: In Kommission bei Alfred Hölder, k. u. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler, 1901), str. 8; »Sitzungsbericht«, *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* (Wien: In Kommission bei Alfred Hölder, k. u. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler, 1902), str. 26.

206 *Schematismus für das kaiserliche und königliche Heer und für die kaiserliche und königliche Kriegsmarine* (1895: Wien, Aus der K.K. Hof- und Staatsdruckerei, 1895), str. 34.

207 Pazza, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892*, str. 6, 13.

208 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Bericht über die Thätigkeit der Section Küstenland des deutschen Alpenvereins im Jahre 1873* (19. 1. 1874).

209 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht des Ausschusses der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins über die Thätigkeit dieser Section im Jahre 1874* (5. 1. 1875).

210 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht des Section–Ausschusses über die Thätigkeit der Section im Jahre 1876* (19. 12. 1876).

211 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht pro 1877* (8. 1. 1878).

212 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht des des Section–Ausschusses über die Thätigkeit der Section im Jahre 1878* (8. 1. 1879).

- 1879²¹³ – 121
 1880²¹⁴ – 146
 1881²¹⁵ – 188
 1882²¹⁶ – 196
 1883²¹⁷ – 210
 1884²¹⁸ – 232
 1885²¹⁹ – 287
 1886²²⁰ – 350
 1887²²¹ – 397
 1888²²² – 386
 1889²²³ – 370
 1890²²⁴ – 368

-
- 213 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht pro 1879* (ni datirano).
 214 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Bericht über die ordentliche Jahresversammlung der Section ‚Küstenland‘ des deutschen und oesterreichischen Alpen-Vereins* (7. 1. 1881).
 215 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht der Section ‚Küstenland‘ des deutschen und österreichischen Alpen-Vereins* (27. 1. 1882).
 216 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des deutschen und österreichischen Alpenvereins* (12. 1. 1883).
 217 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des deutschen und österreichischen Alpen-Vereins* (4. 1. 1884).
 218 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des deutschen und österreichischen Alpenvereins* (22. 12. 1884).
 219 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (8. 1. 1886).
 220 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (7. 1. 1887).
 221 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (30. 12. 1887).
 222 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (9. 1. 1889).
 223 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (10. 1. 1890).
 224 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (16. 1. 1891).

1891²²⁵ – 3851892²²⁶ – 3871893²²⁷ – 3931894²²⁸ – 400

1895 – ?

1896²²⁹ – 4111897²³⁰ – 4121898²³¹ – 3841899²³² – 3741900²³³ – 3501901²³⁴ – 3261902²³⁵ – 345

225 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (30. 12. 1891), str. 14–18.

226 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (20. 1. 1893), str. 10.

227 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (9. 2. 1894), str. 1.

228 *Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (1. 2. 1895), str. 10.

229 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (7. 2. 1896), str. 11.

230 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (27. 2. 1897), str. 4.

231 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (5. 4. 1898), str. 12.

232 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (21. 4. 1899), str. 13–17.

233 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (19. 1. 1900), str. 12–16.

234 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (25. 1. 1901), str. 20–24.

235 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (22. 1. 1902), str. 18–23.

- 1903²³⁶ – 335
 1904²³⁷ – 335
 1905²³⁸ – 350
 1906²³⁹ – 365
 1907²⁴⁰ – 368
 1908²⁴¹ – 390
 1909²⁴² – 414
 1910²⁴³ – 413
 1911²⁴⁴ – 423
 1912²⁴⁵ – 437
 1913²⁴⁶ – 465
 1914²⁴⁷ – 498

-
- 236 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (21. 1. 1903), str. 15–19.
- 237 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (22. 1. 1904), str. 18–22.
- 238 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (20. 1. 1905), str. 15–20.
- 239 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (19. 1. 1906), str. 18–23.
- 240 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (18. 1. 1907), str. 14–19.
- 241 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (17. 1. 1908), str. 30–35.
- 242 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (29. 1. 1909), str. 24–30.
- 243 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* Alpenvereins (21. 1. 1910), str. 22–28.
- 244 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (27. 1. 1911), str. 33–39.
- 245 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* Alpenvereins (26. 1. 1912), str. 37–43.
- 246 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (27. 12. 1912), str. 49–55.
- 247 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (30. 1. 1914), str. 49–56.

Navedeni podatki o številu članov Primorske podružnice do leta 1914 so kljub številnim ohranjenim letnim poročilom nepopolni, saj za leto 1895 podatka ni mogoče najti. V letnem poročilu podružnice za leto 1895, datiranem 7. februarja 1896, je namreč navedena številka trenutnega članstva, torej za leto 1896.²⁴⁸ V letnem poročilu za leto 1894, datiranem 1. februarja 1895, pa je bil podatek za konec leta 1894.²⁴⁹ Število članov za leto 1895 ni bilo navedeno niti v osrednjem glasilu društva, saj je bil v poročilu iz leta 1895 podatek za leto 1894,²⁵⁰ v poročilu iz leta 1896 pa podatek za tekoče leto.²⁵¹

Imeniki članov Primorske podružnice so precej bogati, saj imajo poleg imen navedene še podatke o poklicih in bivališčih. Med člani je bilo v prvem letu obstoja podružnice najti največ oseb iz Trsta, a od 37 članov jih je kar 14 prihajalo iz Gorice, eden iz Tolmina in eden iz Istre (Klana).²⁵² Med člani je bilo 16 trgovcev in 8 učiteljev, med njimi na primer Franz König iz Gorice, delujoč na goriški kmetijski šoli. Poleg doktorjev prava je med člani najti še postajnega načelnika južne železnice, številne gozdarske poklice, denimo inšpektorje, inženirje itn. Med zanimivimi imeni omenimo še grofa Rudolfa Attemsa. V takem zvencečem spektru poklicev sta izstopala dva člana podružnice, ki sta bila po poklicu »le« mehanika (eden od njiju je bil že omenjeni Müller).²⁵³

Pregled imenikov v začetnih letih delovanja podružnice poleg pisanega spektra poklicev in krajev bivanja kaže, da je šlo za izključno moško društvo, v katerem (še) ni bilo prostora za ženske. Slabih deset let pozneje, leta 1882, se je situacija spremenila, saj je med člani najti že štiri ženska imena, med njimi Elviro von Türk in direktorico šole Anno Stumpf. ²⁵⁴ Tega leta so med 49 novimi člani prevladovali trgovci (24), dva izmed njih iz Ljubljane. Gre za

248 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (7. 2. 1896), str. 1.

249 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (1. 2. 1895), str. 7.

250 »Küstenland«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 6, str. 74.

251 »Bestand-Verzeichnis des D.u.Oe Alpenvereins 1896«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 6, str. 78.

252 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Bericht über die Thätigkeit der Section ‚Küstenland‘ des deutschen Alpenvereins im Jahre 1873* (19. 1. 1874).

253 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Bericht über die Thätigkeit der Section ‚Küstenland‘ des deutschen Alpenvereins im Jahre 1873* (19. 1. 1874).

254 DuOeAV, *Erster Nachtrag zum Verzeichniss der Mitglieder des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1882*, str. 21–22.

znanega ljubljanskega stavbnega podjetnika in tovarnarja Gustava Tönniesa²⁵⁵ in njegovega sina. Trije člani na tem seznamu so bili označeni kot uradniki, naštetih pa so še bankir, sežanski župan, zdravnik in tudi študent ter farski vikar iz Trente Johann Jarc. Člani so bili torej iz različnih krajev takratnega slovenskega prostora, poleg Gorice, Ljubljane in Sežane še iz Kočevja.²⁵⁶ Člane je najti tudi iz oddaljenejših krajev: poštni sekretar iz Braunschweiga, švicarski konzul Alexis Paris, nemški lirik dr. Leopold Jacobi,²⁵⁷ ki se je leta 1877 preselil v Trst, in šolski direktor iz Rovereta, mesta, ki v pokrajini Trentino v dolini reke Adiže.

Zanimivo je še, da so se med člani Primorske podružnice pojavljali (bivši) člani drugih podružnic DuOeAV v takratnem slovenskem prostoru. Tako je bil od leta 1882²⁵⁸ njen član bivši predsednik Kranjske podružnice Ottomar Bamberg.²⁵⁹

Leta 1887 je med društveniki tudi pisatelj in predavatelj dr. Heinrich Noë,²⁶⁰ ki ga bomo natančneje predstavili pri opisu življenja Goriške podružnice. Prav njena ustanovitev je bila verjetno razlog za rahel upad članstva Primorske podružnice v obdobju 1889–1890. Kot že omenjeno, so bili v Primorsko podružnico pred ustanovitvijo Goriške vključeni številni člani iz Gorice, leta 1887 denimo kar 15.²⁶¹ Leta 1885 je bil tako njen član goriški podjetnik in bodoči predsednik Goriške podružnice Alexis Vuillemin.²⁶² Na seznamu članstva Primorske podružnice je v letu ustanovitve Goriške (1888) iz Gorice najti le še

255 Gustav Tönnies (* 16. 1. 1814, Stralsund, Švedska Pomorjanska; † 12. 11. 1886, Ljubljana), podjetnik in tovarnar. *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi713833/>, pridobljeno 12. 11. 2022.

256 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (25. 1. 1913), str. 55.

257 Leopold Jacobi (* 29. 4. 1840 Lauenburg; † 20. 12. 1895 Zürich), nemški socialistični lirik. Ernst Gottfried Lowenthal: *Jacoby, Leopold. Neue Deutsche Biographie* (Berlin: Duncker & Humblot, 1974), zv. 10, str. 255–256.

258 DuOeAV, *Erster Nachtrag zum Vezeichniss der Mitglieder des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1882*, str. 22.

259 Prav tam, str. 21–22. Otmar Bamberg (* 22. 1. 1848, Ljubljana; † 1. 4. 1934, Arto – Impoljca), tiskar, založnik. *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si>, pridobljeno 22. 9. 2020.

260 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (30. 12. 1887).

261 Prav tam.

262 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins für das Jahr 1885* (8. 1. 1886).

dva,²⁶³ v imeniku konec leta 1889 pa nobenega člana več.²⁶⁴ Obraten proces se je potem zgodil po koncu Goriške podružnice leta 1901. V Primorski podružnici je v letu 1902 članstvo naraslo za slabih 20 članov, od tega jih je bilo kar 10 iz Gorice.²⁶⁵

Med člani Primorske podružnice moramo izpostaviti nekaj zanimivih oseb. Že večkrat na kratko omenjeni Josef Marinitsch, sicer vodilni član nekega tržaškega podjetja, se je podružnici pridružil že leta 1873 in je bil eden izmed treh, ki je bil v društvu do leta 1914.²⁶⁶ Leta 1895 je postal ustanovni član *Société de Spéléologie* in v francoščini objavljajal prispevke v mednarodnih revijah.²⁶⁷ V Primorski podružnici je bil zelo dejaven v odboru za podzemne jame in je skupaj s Hankejem in Müllerjem tvoril »triumvirat« raziskovalcev kraškega podzemnega sveta.²⁶⁸ Ob smrti je njegovo življenjsko pot v osrednjem glasilu povzel prijatelj Fridrich Müller. Dosežki na področju odkrivanja kraškega sveta so rezultat Marinitschevega skrbnega študija narave, za katerega se je odpovedal trgovskemu poklicu. Kot je zapisano v nadaljevanju, je odraz njegove izrazite humanosti precejšnja vsota denarja, ki jo je zapustil tamkajšnji ubožnici.²⁶⁹

Takoj po ustanovitvi je član podružnice postal nemški pesnik dr. Rudolf Baumbach,²⁷⁰ ki je začel izdajati humoristični list *Enzian*. Prvo številko je predstavil na društvenem večeru 22. novembra 1873. *Enzian* je bil poln humorne vsebine in okrašen s slikami, ki jih je s svinčnikom večinoma naredil sam Baumbach.²⁷¹

263 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (9. 1. 1889).

264 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (10. 1. 1890).

265 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (22. 1. 1902), str. 18–23.

266 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (25. 1. 1913), str. 55.

267 *Primorski slovenski biografski leksikon*, zv. 9, str. 361.

268 »Christbaumfeier in St. Canzian«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1891, št. 1, str. 10.

269 Friedrich Müller, »Josef Marinitsch †«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1916, št. 7–8, str. 67–68.

270 Rudolf Baumbach (* 28. 9. 1840, Kranichfeld, Turingija; † 21. 9. 1905, Meiningen), pesnik. *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1001730>. pridobljeno 12. 11. 2022.

271 O tem gl. Peter Zimmermann, »Poesie und Trivialität in Risto Savins deutschen Liedtexten. Poesija in trivialnost v besedilih nemških samospenov Rista Savina«, *Muzikološki zbornik* 48, št. 2, 2012, str. 95.

Slika 5: Rudolf Baumbach (Luciano Santin, *Enzian, una storia alpina Europea-catalogo*. Trieste: Consiglio Regionale Friuli Venezia Giulia, Comune die Trieste, 2019, str. 7)

Morda v zvezi z imenom humorističnega lista še nekaj zanimivosti: Enzian ni le lastno ime v nemško govorečem svetu, ampak tudi rastlina, ki je (bila) tako kot planika močno povezana z vzpetim svetom. Poleg tega je iz encijana narejena pijača veljala za kraljevski napitek.²⁷² Avstrijski bibliotekar Richard von Strele,²⁷³ čigar prispevke je objavil tudi časopis društva DuOeAV,²⁷⁴ je v feljtonu o encijanu celo zapisal, da gre za »najslavnejše kmečko zdravilo«.²⁷⁵ Kot gorski vilinec pa je Encijanov kralj (*Grotten König*) imel obredne dolžnosti ob različnih priložnostih, kot je denimo odprtje koč.²⁷⁶ Da je encijan res bolj

272 R. v. Strele, »Enzian«, *Die Presse*, 1. 10. 1885, št. 270, str. 1. Cel članek str. 1–2.

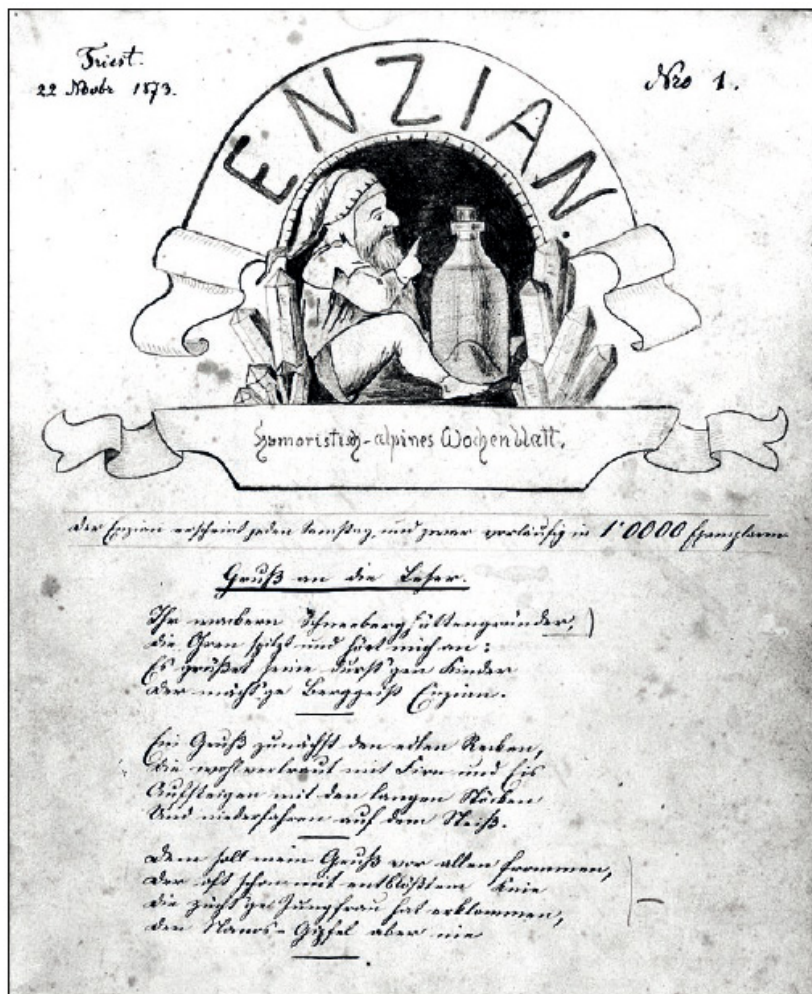
273 Richard Ritter Strele von Bärwangen (* 10. 1. 1849, Bozen; † 14. 3. 1919, Salzburg), bibliotekar in pisatelj. »Nekrologe«, *Mitteilungen der Gesellschaft für Salzburger Landeskunde* 1919, zv. 1 in 2, str. 106.

274 Richard v. Strele, »Der Palmesel. Eine culturhistorische Skizze«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, zv. 28, str. 135–155 in R. v. Strele, »Wetterläuten und Wetterschiessen«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1898, zv. 29, str. 123–143.

275 R. v. Strele, »Enzian«, *Die Presse*, 1. 10. 1885, št. 270, str. 1.

276 Shaw, Čuk, *Slovenski Kras in jame v preteklosti*, str. 379–380.

povezan z nemško govorečim prostorom, pričajo podobe sodobnih kovancev tega prostora. Najdemo ga namreč samostojno upodobljenega na avstrijskem kovancu za en cent (planiko na kovancu za dva centa) ter švicarskem za pet frankov, na katerem je skupaj s planiko²⁷⁷ (slika 7).

Slika 6: *Enzian* (Luciano Santin, *Enzian, una storia alpina Europea-catalogo*, št. 1, naslovnica)

²⁷⁷ Oesterreichische Nationalbank, <https://www.oenb.at/Bargeld/der-euro/Muenzen/Umlaufmuenzen/Nationale-Seiten.html>, pridobljeno 3. 4. 2023, in Schweizerische Nationalbank, https://www.snb.ch/de/i/about/cash/id/cash_coins#t2, pridobljeno 3. 4. 2023.

Morda še nekaj besed o pesniku Baumbachu, ki mu je osrednje glasilo DuOeAV ob smrti namenilo precej prostora. Dr. Aloys Dreyer,²⁷⁸ sicer redni pisec nekrologov znanim članom društva DuOeAV,²⁷⁹ mu je pel hvalo ne le kot strastnemu privržencu Primorske podružnice, ampak predvsem kot pesniku. Kot avtor »južnoslovanske sage o neranljivem Zlatorogu, čigar kri je rodila triglavsko rožo, je vpletel ljubezensko zgodbo med trentarskim lovцем Janezom in lepo Anko«. Pisec je z odliko ocenil tako karakterje glavnih protagonistov kot rimo, ki je tudi po mnenju drugih bralcev kar nekako začarala. Avtor se je zavedal, da ne more osvetliti celotnega pesnikovega opusa, zato je v zapisu izpostavil le gorsko poezijo.²⁸⁰

Slika 7: Kovanec za pet frankov
(Schweizerische Nationalbank,
https://www.snb.ch/de/i/about/cash/id/cash_coins#t2, pridobljeno
30. 5. 2023)

Na seznamu imen članov Primorske podružnice iz takratnega slovenskega prostora najdemo poleg alpinista Henrika Tume še direktorja Kranjske industrijske družbe (*Krainische Industriegesellschaft*)²⁸¹ Heinricha Meyerja.²⁸²

Kot smo videli v uvodnem poglavju, je bila Primorska podružnica ne le najstarejša, ampak tudi najštevilčnejša v takratnem slovenskem prostoru. Da ni šlo za majhno združenje, dokazujejo tudi primerjave z nekaterimi podružnicami DuOeAV zunaj meja današnjega slovenskega prostora. Akademsko

278 Aloys Dreyer (* 3. 9. 1861, Straubing; † 17. 9. 1938, München), učitelj, bibliotekar. *Literaturportal – Bayern*, <https://www.literaturportal-bayern.de/autorinnen-autoren?task=lpbauthor.default&pnd=116220473>, pridobljeno 12. 2. 2022.

279 Dr. A. Dreyer, »Theodor Petersen«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1916, št. 5/6, str. 48–49.

280 Dreyer, »Rudolf Baumbach †«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1905, št. 19, str. 228–229.

281 Kranjska industrijska družba (*Krainische Industriegesellschaft*) je bila tretja delniška družba na Kranjskem, ustanovljena leta 1869. Več o tem gl. Pančur, »Kranjska industrijska družba«, str. 356.

282 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jabres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (25. 1. 1913), str. 49–55.

podružnica v Gradcu (*Akademische Section Graz des DuOeAV*) je imela leta 1900 denimo 100 članov,²⁸³ kar je več kot 200 manj kot Primorska. Leta 1912, ko je imela Primorska podružnica 437 članov, so jih najmanjše podružnice znotraj DuOeAV imele le okoli deset: podružnica Schladming (8 članov), podružnica Arco (11 članov) in podružnica Hofgastein (12 članov).²⁸⁴ Primerjava članstva s tremi najmočnejšimi podružnicami DuOeAV pa je razvidna iz spodnje preglednice (tabela 4).

Tabela 4: Primerjava članstva Primorske podružnice s tremi najmočnejšimi podružnicami DuOeAV²⁸⁵

Leto	Najšte- vilčnejša podružnica	Št.	Druga naj- številčnejša podružnica	Št.	Tretja naj- številčnejša podružnica	Št.	Primorska podruž- nica
1875	Avstrija	823	München	352	Frankfurt (M)	152	88
1878	Avstrija	1168	München	731	Salzburg	278	105
1888	München	1801	Avstrija	1779	Leipzig	1735	386
1897	München	2913	Avstrija	1883	Berlin	2840	412
1912	München	4825	Avstrija	4717	Berlin	3394	437

Seveda primerjave Primorske podružnice z velikimi zaradi precejšnjih razlik v številu prebivalstva in velikosti mest niso povsem primerne. Številke namreč že na prvi pogled kažejo, da je Primorska, podobno kot Kranjska, sodila med srednje velike podružnice znotraj DuOeAV. To potrjujejo ne le podatki iz zgornje tabele, ampak tudi primerjava z najmanjšimi članicami podružnic znotraj DuOeAV.

Podobno se izkaže tudi ob primerjavi števila članov s povprečnim številom članov celotnega društva DuOeAV (tabela 5).²⁸⁶

283 Akademischen Sektion Graz des DOUAV-V, *Die akademische Sektion Graz DUOAV -V 1896-1901* (Graz: Im Verlage des Deutschen und Oesterreichischen Vereins-Druckerei Graz, 1901), str. 16.

284 Gidl, *Alpenverein*, str. 85.

285 Prav tam.

286 Prav tam.

Tabela 5: Primerjava med povprečnim številom članov DuOeAV med letoma 1875 in 1912 ter številom članov Primorske podružnice.

Leto	V Nemčiji	V Avstriji	Povprečje	Primorska podružnica
1875	77	102	91	88
1888	144	116	130	386
1897	190	120	161	412
1912	257	188	232	437

Število članov Primorske podružnice je bilo razen leta 1875 vedno nad povprečjem članstva v avstrijskem in v nemškem delu društva. V njenem članstvu se je zrcalila podoba Trsta, njegova širina in svetovljanstvo. Ohranjeni imeniki nam poleg njene velikosti izpričujejo še vrsto zanimivosti v zvezi s poklici in bivališči njenih članov. Slednji kažejo na povezanost Trsta tako z zaledjem kot s širšim območjem takratnega slovenskega prostora in še dlje. Mavrični spekter poklicne dejavnosti društvenikov in velik aktivizem vodstvenega odbora sta pripomogla k njeni prepoznavnosti daleč preko današnjega skupnega evropskega prostora.

Dejavnosti podružnice

Družabne aktivnosti

Podružnica je z izvajanjem programa društva DuOeAV začela že kmalu po ustanovitvi. Prvi organizirani večer je bil 29. oktobra 1873, na njem je predsednik Czornig predaval o vzponu na Breški Jalovec (*Montemaggiore*).²⁸⁷ Na realki v Trstu je predaval tudi o nemškem jezikovnem otoku Sorici na Kranjskem.²⁸⁸ Leta 1884 je predaval o etnografskih razmerah primorskega sveta, pri čemer je publiki kritično predstaviti predvsem štetje prebivalstva v letih 1864 in 1880,²⁸⁹ o čemer smo že pisali.

287 Pazza, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892*, str. 12.

288 »Küstenland«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1876, št. 6, str. 226.

289 »Über die ethnographischen Verhältnisse des Küstenlandes«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1884, št. 10, str. 358–360.

Seznam vseh predavanj, ki so se odvijala v več kot 40-letnem življenju Primorske podružnice, bi bil na tem mestu predolg, zato na podlagi subjektivnega izbora omenimo le nekatera. Viljem Urbas je imel predavanja naravoslovnih vsebin pravzaprav vsako leto svojega članstva v podružnici. Pogosto je predaval o fenomenu Cerknškega jezera, tako že spomladi 1877,²⁹⁰ nato 1879 z naslovom *Das Phanomen des Zirknitzten Sees und die Karsttäler von Krain*,²⁹¹ s katerim je želel razložiti njegov pojav. 24. oktobra 1879 je imel predavanje z naslovom *Die Kreidfeuer und Tabore in Krain und Istrien*,²⁹² 30. decembra 1881 pa o kulturni podobi Istre *Die Tschitschen und die Tschitscherei*,²⁹³ ki ga je kot naslovni članek objavil tudi časopis društva.²⁹⁴ 5. maja 1882 je govoril o uskoškem območju,²⁹⁵ 22. februarja 1884 o Kranjskem barju,²⁹⁶ 18. decembra 1885 o različnih kranjskih čudesih *Allerlei Merkwürdigkeiten aus Krain*.²⁹⁷ Tema njegovega zadnjega predavanja 26. februarja 1886 je bila podobna, vendar bolj zgodovinska: *Allerlei historische Merkwürdigkeiten aus Krain*.²⁹⁸

V organizaciji Primorske podružnice je pogosto imel predavanja dr. Heinrich Noë. Teme njegovih predavanj so bile različne: 15 aprila 1881 je predaval o življenju v Visokih Turah,²⁹⁹ 24. marca 1882 o vinu in Alpah (*Der*

290 »Küstenland in Triest«, *Mittheilung des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1877, št. 3, str. 81.

291 Wilhelm Urbas, »Das Phanomen des Zirknitzer Sees und die Karsthäler von Krain«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1879, zv. 10, str. 17–33.

292 *Jahresbericht pro 1879* (ni datirano).

293 Pazza, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892*, str. 192 in A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht der Section ‚Küstenland‘ des deutschen und österreichischen Alpenvereins* (1881), ni datirano.

294 Wilhelm Urbas, »Die Tschitscherei und die Tschitschen. Ein Culturbild aus Istrien«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1884, zv. 15, str. 1–27.

295 Pazza, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892*, str. 119.

296 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, »Die krainischen Moore«, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des deutschen und österreichischen Alpenvereins* (22. 12. 1884).

297 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht des des Section-Ausschusses über die Thätigkeit der Section im Jahre 1878* (8. 1. 1879).

298 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (7. 1. 1887).

299 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht der Section ‚Küstenland‘ des deutschen und österreichischen Alpenvereins* (1881), ni datirano.

Wein in den Alpen),³⁰⁰ 5. marca 1886 o Langobardih (*Die alte Langobardenstadt an der Grenze des Küstenlandes*),³⁰¹ 6. aprila 1888 o italijanski pokrajini Valle Isarco (*Das Eisackthal*) in 4. maja 1888 o Trnovskem gozdu (*Tarnowaner Wald*).³⁰²

Med predavatelji je posebej izstopal Julius Kugy: 11 februarja 1881 je imel alpinistično predavanje o vzponu na Kukovo špico in Suhi plaz, kot so Trentarji v njegovem času imenovali Škrlatico. 16. decembra 1881 je predaval o vzponih na različne vrhove z izhodiščem pri Baumbachovi koči (*Ueber den neuen Anstieg auf den Triglav und andere Touren von der Baumbachhütte*),³⁰³ 7. januarja 1888 je denimo predaval o vzponu na Mont Blanc,³⁰⁴ o čemer je štiri leta pozneje seznanjal tudi publiko Kranjske podružnice.³⁰⁵

Podružnica je poleg predavalnih večerov, ki jih je obeleževalo osrednje glasilo društva, intenzivno sooblikovala družabno življenje v Trstu. Januarja leta 1884 je tako v avli tamkajšnje Borze organizirala razstavo akvarelov dunajskega slikarja Jana Havliczka iz trentarske doline. Med slikami *Baumbach-Hütte*, Triglava s Kugyjevo potjo, izvira Soče, Mangarta itn. je za obogatitev razstave poskrbel Kugy, saj je dodal posnetke iz svoje bogate fotografske zbirke. Po poročanju osrednjega glasila je bila razstava »močno« obiskana.³⁰⁶

V sodelovanju z drugimi tržaškimi nemškimi društvi je podružnica organizirala tudi zabave. Februarja 1895 je denimo s telovadnim društvom *Eintracht* v dvorani omenjenega društva priredila pustno zabavo.³⁰⁷

300 Pazza, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873-1892*, str. 108.

301 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (7. 1. 1887).

302 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (9. 1. 1889).

303 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht der Section ‚Küstenland‘ des deutschen und österreichischen Alpenvereins* (1881) ni datirano.

304 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, »Travesierung des Montblanc.« *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (9. 1. 1889).

305 Naslov Kugyjevega predavanja: Eine Besteigung des Montblanc von der italienischen Seite. Deutscher und österreichischer Alpenverein, Section Krain in Laibach 1874 bis 1901, »Die Vereinsabende der Section Krain von 1881-1901«, *Festschrift zur Feier des zwanzigjährigen Bestehens...*, str. 43.

306 »Küstenland«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1884, št. 2, str. 40.

307 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (7. 2. 1896), str. 7.

Društvene izlete je pred prvo svetovno vojno ob torkih napovedoval *Triester Zeitung*, prijave pa je sprejemal tamkajšnji knjigarnar W. Strehler na Börsenplatz št. 2 ter urar Karl Gregor na ulici Via Rastelli Nr. 3 v Gorici.³⁰⁸ Že v prvem letu so v organizaciji podružnice izvedli pohode na Krn (slika 8), Nanos, Snežnik itn.³⁰⁹ Izleti so bili odlična prilika tudi za povezovanje z ostalimi podružnicami DuOeAV v takratnem slovenskem prostoru.³¹⁰

Med izleti so bili zagotovo najpomembnejši tisti, ki jih je podružnica organizirala za udeležence generalnih zasedanj društva DuOeAV. Glede na to, da so se jih udeleževali člani različnih podružnic, se je na ta način precej dobro širilo vedenje o takratnem slovenskem prostoru. Ko je bilo leta 1885 zasedanje društva v Beljaku, je Primorska podružnica organizirala izlet v Postojnsko jamo in Škocjanske jame, ki so ga zaključili z vožnjo po Tržaškem zalivu.³¹¹ Podoben program izleta je bil leta 1891, ob zasedanju društva DuOeAV v Gradcu,³¹² in leta 1897, ko je bilo zasedanje centralnega odbora društva DuOeAV v Celovcu. Primorska in Kranjska podružnica sta se tudi ob tej priliki ponudili za organizacijo dveh izletov, in sicer na Kranjsko in na Kras.³¹³ Prvi zapis v osrednjem glasilu v zvezi z organiziranim izletom na Kras je bilo le kratko obvestilo o precej uspešni organizaciji in podatek,

308 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (26. 1. 1912), str. 3. *Triester Zeitung* – režimu naklonjen dnevni časopis, ki je izhajal v Trstu v obdobju 1851–1918. V osemdesetih letih 19. stoletja se je kot konkurenčni list želel uveljaviti še *Triester Tagblatt*, a je s 1. januarjem 1886 začel izhajati kot del *Triester Zeitung*. Odtlej je bilo v glavi časopisa poleg imena *Triester Tagblatt* dodano še »*Morgenausgabe der Triester Zeitung*«, pri časopisu *Triester Zeitung* pa »*Abend-Ausgabe*«. Jörg Riecke in Tina Theobald (ur.), *Deutschsprachige Zeitungen im östlichen Europa. Ein Katalog* (Bremen: edition lumiére 2019), str. 521–522.

309 Pazza, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892*, str. 13.

310 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (7. 2. 1896), str. 7.

311 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (8. 1. 1886) in Shaw, Čuk, *Slovesniki Kras in jame v preteklosti*, str. 375.

312 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (30. 12. 1891), str. 4. O izletu gl. Shaw, »Škocjanske jame, Slovenia, in 1891: an alpine club excursion = Škocjanske jame leta 1891: izlet planinskega društva«, str. 236–260.

313 »Ausflug nach Krain«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 16, str. 194; »Der Ausflug nach Triest«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 16, str. 194; »Der Generalversammlungs-Ausflug nach Triest«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 17, str. 199–200.

da se ga je udeležilo več kot 300 članov.³¹⁴ Že v naslednji številki je na dveh straneh sledil podroben opis izleta na Kras.³¹⁵

Ausflug auf den Krn.

Um mehrfach ausgesprochenen Wünschen entgegen zu kommen wird auch heuer ein gemeinschaftlicher Ausflug von Sectionswegen veranstaltet und als dessen Ziel der Krn bei Tolmein (2269m.) bestimmt.

Man wird Samstag 29. Juli von Triest per Eisenbahn nach Görz, von da am nächsten Morgen zu Wagen nach Tolmein abreisen, Abends die Alpe Sleme (Nachtlager) und am 31. früh den Gipfel erreichen. Theilnehmer an der Partie wollen sich bis 27. d. M. beim Vorstande der Section, Baron C. von Czoernig, melden behufs rechtzeitiger Beschaffung von Wagen, Unterkunft und Führern.

Triest, 6. Juli 1876.

Der Ausschuss der Section Küstenland des D. u. Oe. A. V.

Slika 8: Vabilo podružnice na izlet na Krn (*Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1876, št. 5, str. 215)

314 »Der Ausflug nach Triest«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 16, str. 194.

315 »Der Generalversammlungs-Ausflug nach Triest«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 16, str. 199–200.

Alpenvereins-
Billett
661167
4 E 104
104

ENZIAN

An seine lieben Gäste in St. Canzian.
23. August 1885.

Ihr wundert euch und glotzt mich staunend an.
Vergass't ihr schon **den alten Enzian**,
Habt ihr den guten Freund nicht mehr erkannt
Ihr Ungetreuen aus dem Küstenland?
Am Krainer Schneeberg, wo ich gerne hause,
Und dorten wo mit tosendem Gebrause
Sich der Isonzo aus den Felsen zwängt,
Da habt ihr euch in meine Näh' gedrängt,

nicht
ausleihbar

Slika 9: Ob obisku udeležencev generalnega zborovanja društva DuOeAV v Beljaku leta 1885 (A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*: Section Küstenland, 4E 104)

Neimenovani avtor je zapisal, da je objava vabila na izlet na Kras pri udeležencih zasedanja doživela splošno navdušenje, kar je že vnaprej zagotavljalo visoko udeležbo. 8. avgusta ob 6.20 zjutraj se je kar 350 udeležencev odpravilo s posebnim vlakom iz Celovca v Trst. Potniki so med vožnjo ob prekrasnem vremenu lahko občudovali svet Julijskih Alp. Na Dovjem se je skupina, ki se je imela namen vzpeti na Triglav, »hrupno« poslovlila od ostalih. Na Jesenicah so potniki doživeli prisrčen sprejem s petjem, v Ljubljani je bil nato čas za krepčilno kosilo. Ob 6. uri zvečer je skupina prispela v Trst, kjer so bili na železniški postaji toplo sprejeti, med drugim jih je pozdravil tudi predstavnik *Società alpina delle Giulie*. Kot je zapisano v nadaljevanju, je nastanitev številnih gostov zaradi dobre organizacije potekala hitro in brez težav, tako da so se že kmalu po osmi uri skupaj z domačimi člani zbrali v hladni senci vrta tamkajšnje podružnice. Prisluhnili so glasbi instrumentalistov in tržaškega zbora, goste je pozdravil predsednik Primorske podružnice Pазze. Še posebej je nagovoril »ljubke« dame, ki jih ni bilo malo. Po njegovem mnenju je bil številni obisk za podružnico velika čast in veliko veselje. Grenak priokus je pustilo zavedanje, da »našim dragim gostom ne bomo mogli ponuditi tako veličastnih praznovanj, kot so bila tista, s katerih so pravkar prišli. V Celovcu so se za njihovo prisotnost potegovali ne le Alpski klub, temveč tudi deželna vlada, občinski svet in celotno prebivalstvo, tukaj pa je bila podružnica popolnoma odvisna sama od sebe.«³¹⁶ Kot lahko beremo v nadaljevanju novice, so se nato zvrstili govori gostov, med drugim predstavnika Hamburške, Münchenske in Magdeburške podružnice društva DuOeAV ter lokalnega društva *Touristi Triestini*. Avtor prispevka še piše, da gostom po kratki noči jutro naslednjega dne ni bilo naklonjeno, a grmenje in nalivi niso zaustavili izletnikov, ki so se z obalnima parnikoma *Melanira* in *Miramar* odpravili na ogled dvorca Miramar. Popoldan se je vreme zjasnilo, tako da so ob peti uri lahko opravili plovbo po zalivu. S parnika *Arciduca Ferdinando Massimiliano* so si ogledali Miramar, Nabrežino, Sesljan do Devina, od koder so se odpluli do Pirana, Izole in Kopra. V Trst so se vrnili že v temi. Med vožnjo jim je igrala vaška godba, na krovu se je bilo mogoče pogostiti. »Vsi udeleženci so uživali ob pogledu na razgibano obalno pokrajino, alpske vrhove, ki so se jasno kazali v daljavi. Zahajajoče sonce je pričaralo čudovite svetlobne učinke, v katerih se je zrcalila brezmejna morska širjava.« Tretjega dne so se, kot je pisec zapisal v nadaljevanju, udeleženci ob 7.40 odpravili proti Divači, kjer jih je pričakala tamkajšnja godba. Po zajtrku v postajni restavraciji je sledil pohod na Kras, na Štefanijinem razgledišču, kjer so imeli odmor, so uživali ob pogledu na Veliko in Malo dolino z vasjo

316 »Der Generalversammlungs-Ausflug nach Triest«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 16, str. 199–200.

Škocjan. Potem so se odpravili v gostišče v Matavun. Ob 11. uri so se spustili proti Veliki dolini, v Tominčevo jamo in Schmidlovo dvorano.³¹⁷ Navdušenje pohodnikov ob pogledu na lepote kraškega podzemlja je bilo neizmerno. Avtor poročilo zaključil z zapisom o vrnitvi, ki je potekala v smeri Divače in v Trstu so se nekateri zvečer vkrcali na ladjo za Benetke.

Primorska podružnica je s svojim delovanjem na družbenem področju vplivala na življenje v mestu. Predvsem pa je z organizacijo izletov za vse člane društva DuOeAV močno pripomogla k poznavanju kraškega podzemlja takratnega slovenskega prostora tudi zunaj meja monarhije.

Poti vzpetega sveta

Primorska podružnica je v vzpetem svetu delovala v naslednjih območjih: severni del »Triglavske skupine«, Jalovec, Mangart, Rabeljske špice in Kanin,³¹⁸ leta 1901 je po propadu Goriške podružnice prevzela tudi območje Bovca.³¹⁹

V začetku devetdesetih let so člani podružnice markirali poti od vrha Snežnika proti Novokračinam in nato do Leskove doline.³²⁰ Pot iz Bovca do Kanina je bila 1902 popravljena, tako da »zadnjega raztežaja ni več treba premagovati po gramozu pod vremensko pogojenimi skalami, temveč se je bilo do kočice dokaj udobno moč povzpeti po serpentinah in dobro položenih stopnicah z južne strani«. ³²¹ Na področju Kanina so člani podružnice poti obnavljali tudi pozneje.³²²

Kočice

Schneeberg-Hütte

*Schneeberg-Hütte*³²³ v Novokračinah na južnem pobočju Snežnika je bila odprta že kmalu po konstituiranju podružnice, kar gotovo kaže na njeno zavzetost

317 O Adolfu Schmidlu gl. Kavrečič, »Turistični razvoj jame Vilenica in Škocjanskih jam po poročanju planinskih društev in vodnikov v drugi polovici 19. stoletja«, str. 554.

318 Pазze, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892*, str. 57.

319 »Küstenland«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 3, str. 40.

320 »Wegmarkierungen der S. Küstenland«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1893, št. 19. str. 238.

321 »Caninhütte«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 19, str. 233.

322 »Küstenland«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1906, št. 6, str. 80.

323 Koča, ki je stala na južni strani hriba, v Novokračinah, danes ne obstaja več.

pri uresničevanju ciljev društva DuOeAV. Dolga je bila 23 čevljev (okoli 7 m) in prav toliko široka ter 8 čevljev (okoli 3 m) visoka in je zaradi nevarnosti snega imela strmo streho. V koči sta bila dva prostora, v enem je bil odprt, vzdan štedilnik. S senom pokrita ležišča so lahko prenočila 25 gorohodcev. Drug prostor je bil namenjen damam, na podstrehi je bilo prostora še za 10–15 oseb.³²⁴ Slavnostno odprtje je bilo 19. julija 1874, kar je napovedal tudi *Triester Zeitung*.³²⁵ 16 članov Primorske podružnice se je skupaj z nekaj gosti dan pred tem s poštnim vozom odpeljalo do Pivke, kjer so prenočili. Naslednjega dne so odšli do Koritnice in po zajtrku pri tamkajšnjem gozdarju so, »osveženi od burje«, hodili pet ur do vznožja Snežnika. Del pohodnikov se je odpravil naravnost na vrh, kjer so uživali v prekrasnih razgledih na okolico in se nato spustili do nove kočice, v kateri je tisto noč prespalo 40 oseb. Zvečer so peli pesmi v nemškem, slovenskem in češkem jeziku, kar je v kočico privabilo tudi nepovabljenе goste. Naslednje jutro so nekateri že pred sončnim vzhodom še drugič osvojili vrh. Ob vrnitvi je v koči sledil običajen zajtrk, pečena jagnjetina, nato pa so se pohodniki ob prekrasnem vremenu odpravili na štiriinpolurni pohod do kraja Iga vas in gradu Snežnik. Od tam so se z vozom odpeljali čez Cerknico do Rakeka in nato z vlakom do Trsta.³²⁶ Glasilo *Enzian* je ob tej priliki poleg humoreskne igre objavilo tudi hišni red kočice Schneeberg (slika 10).

Kljub navdušenju ob odprtju kočice pa je bil objekt že kmalu tarča napadov. Že naslednje leto je nekdo iz notranjosti ukradel vpisno knjigo skupaj z vsem inventarjem. Zato razen postelj, klopi in sena niso v njej želeli nadomestiti prav ničesar, saj so se bali, da se bo vse skupaj ponovilo.³²⁷ Strah je bil upravičen, saj so naslednjega leta trije »vagabundi« z vratnih in okenskih okvirov potrgali vse železne dele. Pri dejanju jih je zalotil tamkajšnji gozdar, ki je s pomočjo svojega psa enega ujel in ga odvedel na grad Snežnik, od koder so ga žandarji odpeljali v ječo v Ložu. V nadaljevanju zapisa v osrednjem glasilu društva neimenovani avtor ugotavlja, da je bilo dejanje verjetno bolj posledica zlobe kot premetenosti. Izkupiček ukradene robe je bil namreč precej manjši, kot je bil strošek zamenjave ukradenih delov. Pisec se tudi sprašuje, ali se kočico

324 Pазze, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892*, str. 16–17, in »Schneeberg-Haus«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1875, št. 1, str. 21, in C. »Festpartie auf den [sic!] Krainer Schneeberg«, *Triester Zeitung*, 21. 7. 1874, št. 163, str. 5.

325 »Die Eröffnung des Unterkunftsshauses auf dem Krainer Schneeberg«, *Triester Zeitung*, 18. 7. 1874, št. 161, str. 6.

326 Prav tam, str. 18–19.

327 »Schneeberg-Haus«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1877, št. 1, str. 18.

Es leb' all Land, wo Berge steh'n
Und Tannenzapfen reifen,
Wo über schneegekrönte Höh'n
Die trunk'nen Blicke schweifen.

Gesegnet soll die Erde sein
An Donau, Oder, Elb' und Rhein
Und die darauf geboren!

R. B.

II. Hausordnung

für das Unterkunfts Haus am Krainer Schneeberg.

§ 1.

Veranlassung des Gesetzes.

Zur Uebung im Gesetzerlassen
Vermeinten wir, es könnte passen,
Dass auch die Section Küstenland
Ihr Hausgesetz hier macht bekannt.

§ 2.

Anwendbarkeit desselben.

Es sei in Gnaden statuirt,
Dass diese Satzung applicirt
Ausschliesslich nur auf jenen wird,
Der in der Hütte hospitirt.
Wer draussen bleibt, sei gänzlich frei
Von jeder Hüttenpolizei.

§ 3.

Hauptparagraph.

Es zahl' ein jeder Uebernerchter
Ob sanft er ruht, ob schlaflos wacht er,
Der Kreuzer fünfzig; und wir hoffen,
Dies werd' vom Führer nicht versoffen.

§ 4.

Fremdenbuch.

Beschmieret nicht der Hütte Wände,
Gedenkt des Sprichworts »Narren-
hände ...«
Wer unsrer Hütt' sich thät erfreu'n,
Der schreib' ins Buch den Namen ein,
Auch zoo-, ento-, meteo-
Rologische Notizen so.
Wer aller Wissenschaft ist bar,
Schreib', wie viel Uhr es ist aufs Haar.

§ 5.

Restaurations-Tarif.

Betreffend ferner Speis' und Trank
Gebt fein auf diese Regel Acht:

»Es sprech' ein Jeder: Gott sei Dank!
Der selber sich was mitgebracht.«

§ 6.

Schadenersätze.

Wer von der Hütte Inventar
Geräthe bricht, zahl' sie gleich bar;
Doch sei von jeder Zahlung frei,
Wer, was er mit mitbringt, schlägt
entzwei.

§ 7.

Versicherung gegen Feuersgefahr.

Zu aller Feuerschäden Meidung
Versch' man sich mit warmer Kleidung
Und unterlass' das Feuermachen:
Ihr esst am besten kalte Sachen.
Durch glimmender Cigarren Duft
Verpestet nicht der Hütte Luft.
Des Nachts ist Schlafen Bergfreunds
Pflicht,
Drum machet lieber gar kein Licht.

§ 8.

Abschied von der Hütte.

Bedenkt, die Hütte kostet Geld,
Drum hört, was Ihr verfügen sollt,
Sobald Ihr abmarschiren thut:
Der Führer schliess' die Fenster gut;
Die Thür soll er nicht früher schliessen,
Bis alle Gäst' die Hütt' verlassen.

§ 9.

Schlussmoral.

Beschwerden mög' an uns man
richten,
Jedoch verhehlen wir's mit nichten:
Die geldbeschwerten Briefe ziehen
Wir anderen Beschwerden vor; mithin
Schickt solche uns, jedoch frankirt;
Auf Wunsch wird der Empfang quittirt.

Die Rechtsconsulenten des »Enzian«.

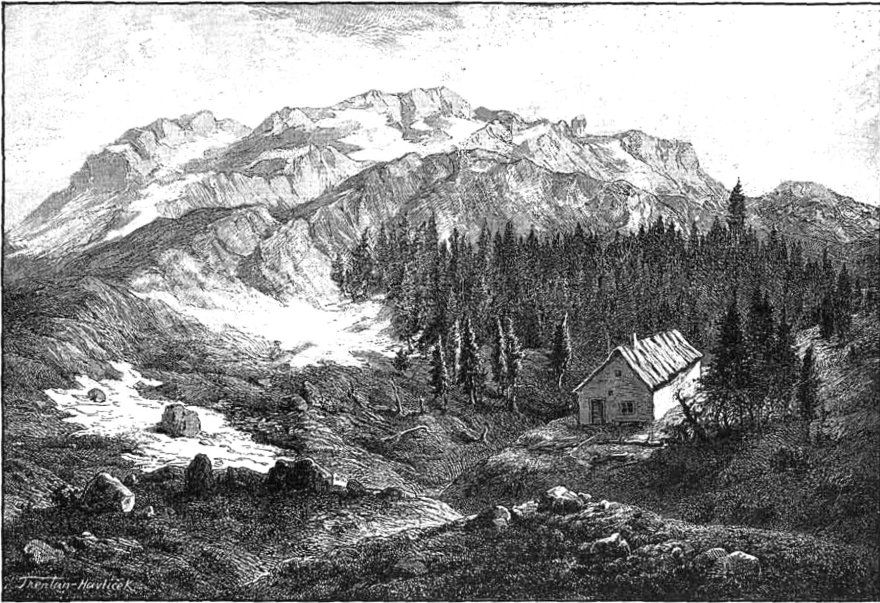
C.

Slika 10: Hišni red za kočo pod Snežnikom (P. A. Pazze, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892. Fest-Publication zur Vollendung des XX Vereinsjahres*, str. 22)

(zaradi ponavljajočih se zlorab) sploh še spleča vzdrževati. Smiselno bi se mu celo zdelo, da bi se ta sredstva namenilo kakšnemu podjetju v okolici, ki bi bilo društvenim dejavnostim bilo bolj naklonjeno.³²⁸ Jasno je, da je avtor razloge za napade na kočo videl zlasti v nezadovoljstvu tamkajšnjega prebivalstva nad

328 »Unterkunfts Haus am Krainer Schneeberg«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1877–1877, št. 4, str. 164.

delovanjem Primorske podružnice. Kljub vsemu je podružnica koč s 120 fl popravila³²⁹ in še naprej za njo skrbela. Kot lahko beremo v zapisu iz osrednjega glasila društva, so bile v letu 1888 v njej na razpolago že štiri sobe. V eni sobi sta bili dve, v drugi štiri postelje, v tretji pa je bilo le seno, saj je bila namenjena prenočevanju večjega števila gorohodcev. V četrtem prostoru sta bili jedilnica in dnevna soba. V koči so bili pripomočki za umivanje in parafinske svetilke. Gostilničar sosednje Gostilne v zelenem gozdu (*Gasthaus im grünen Walde*) Johann Krasovic je bil imenovan za oskrbnika koč in glavnega vodnika. Čeprav sta bila vedno na voljo kava in vino, običajno pa tudi preproste jedi, je bilo priporočljivo, da so pohodniki imeli s seboj nekaj zaloge. V dopisu je neimenovani avtor koč zaželel veliko obiskovalcev, saj sta po njegovem tako Snežnik kot celotna okolica daleč naokoli vredna obiska.³³⁰

Slika 11: *Schneeberg-Hütte* (P. A. Pazze, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892. Fest-Publication zur Vollendung des XX Vereinsjahres, nepaginirano*)

329 »Unterkunftshaus am Krainer Schneeberg«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1877, št. 5, 1877, str. 195.

330 »Hütten der Section Küstenland«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1890 št. 3, str. 40.

Baumabch-Hütte

O gradnji kočje v Trenti (*Baumbach-Hütte*), ki danes ne obstaja več,³³¹ se je na letni skupščini podružnice razpravljalo že leta 1880. Po predvidevanjih naj stroški kočje ne bi bili visoki, saj je tamkajšnja občina podružnici ponudila zemljišče, dobili naj bi tudi podporo tamkajšnje gozdne uprave, na strani podružnice pa je bil tudi precej vplivni farski vikar.³³² Ime je dobila po že omenjenem uredniku humorističnega časopisa *Enzian* in navdušenem članu podružnice Rudolfu Baumbachu.

Kot lahko izvemo iz Kronike o Primorski podružnici je slovesnost ob odprtju kočje potekala kar dva dni, in sicer 9. in 10. julija 1881. Prvega dne, v soboto, so se udeleženci zbrali v Bovcu na svečani večerji. Naslednjega dne, v nedeljo zjutraj, sta bila načrtovana pohod v Trento in tam slovesnost z zabavo. Sobotno slabo vreme je sicer zmanjšalo pričakovano število pohodnikov, a v nedeljo, ob 4. uri zjutraj, ob prihodu prvih pohodnikov, ki v Bovcu niso prenočili, se je vreme zjasnilo. Ob pol petih se je v spremstvu glasbe kolona slavnostno odpravila v Trento. Novo zgrajeno kočjo so ob zvokih koračnice Radetzkega dosegli ob 10. uri. Po slovesnem govoru predsednika Pazezeja je bil krst kočje, slovesna himna in ogled notranjosti. Sledila je zabava s hrano, pijačo in plesom. Prvi so se domov čez Višič v Kranjsko Goro odpravili že ob 16. uri, deset udeležencev pa je tisto noč prespalo v novi kočji. Podružnici so ob tej priložnosti čestitale druge podružnice, s pismom pa se je zahvali tudi Baumbach, ki je ostal v Trstu.³³³ Zanimivo je tudi, da je med maloštevilnimi zapisi o Primorski podružnici slovesno odprtje kočje v Trenti obelodanil *Triester Zeitung*. »Njegov dopisnik iz Bovca«, kot je bil imenovan avtor novice, je poleg omenjenih dejstev lepote Trente primerjal s Švico.³³⁴

Po poročanju osrednjega glasila je bila kočja letu 1888 še vedno v »povsem zadovoljivem stanju«, na pripadajočem zemljišču, ki so ga nameravali spremeniti v naravni park, so očistili kamenje. Neimenovani pisec je bil mnenja, da je postavitve kočje na tem območju močno pripomogla k povečanju obiska »čudovite, a tudi divje romantične« Trente.³³⁵

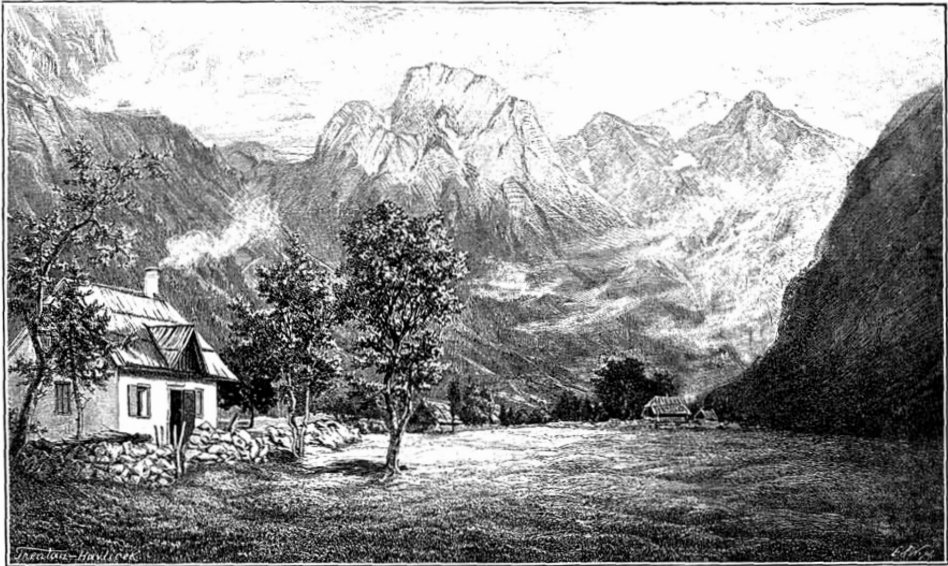
331 Koča je stala nasproti današnjega Doma Trenta.

332 Pazeze, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873-1892*, str. 62.

333 Prav tam, str. 76–81.

334 »Die Eröffnung der Baumachhütte im Trentathale«, *Triester Tagblatt*, 15. 7. 1881, št. 168, nepaginirano.

335 »Hütten der section Küstenland«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1890, št. 3, str. 40.

Slika 12: *Baumbach-Hütte* (P. A. Pazze, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892. Fest-Publication zur Vollendung des XX Vereinsjahres, nepaginirano*)

Kanin-Hütte

O koči na Kaninu (*Kanin-Hütte*)³³⁶ bomo podrobneje sicer pisali v poglavju o Goriški podružnici, na tem mestu samo omenimo, da jo je Primorska podružnica od sosednje Goriške prevzela po njenem razpustu leta 1901. Kot je razvidno iz objave uradnega glasila društva, je Primorska podružnica za njo lepo skrbela. Leta 1903 je bila kočica v dobrem stanju in tudi proviant v koči je zimo dobro prestal.³³⁷ Primorska podružnica je prav tako lepo skrbela za poti v Trenti. Med drugim je leta 1906 temeljito popravila tamkajšnjo Kugyjevo pot.³³⁸

Primorska podružnica leta se je 1884 ukvarjala z idejo, da bi na področju Breškega Jalovca (*Montemaggiore*), torej na italijanski strani najdaljšega grebena v Julijskih Alpah, postavila kočico, a so idejo opustili, češ da območje sicer ima

336 Koča danes ne obstaja več; stala je na mestu, kjer je prvotno stal Dom Petra Skalarja pod Krliščem na nadmorski višini 1814 m.

337 »Caninhütte«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 19, str. 233.

338 »Küstenland«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 9, str. 115.

turističen značaj, a nima »alpskega karakterja«. ³³⁹ So pa bili naklonjeni postavitvi koč v bližini Vele Učke in so zanjo že tudi sprejeli načrt inženirja Krauseja. ³⁴⁰ To se je dogajalo še pred ustanovitvijo podružnice dunajskega društva OeTC v Opatiji 4. junija 1885, ³⁴¹ ki je bila zaslužna za postavitve koč na tem območju (današnji Planinski dom na Poklonu). ³⁴²

Delovanja Primorske podružnice v vzpetem svetu gotovo ne gre primerjati z delovanjem Kranjskem podružnice v tem prostoru. Razlog ni le v obmorski legi njenega sedeža, ampak predvsem v geografsko manjšem območju vzpetega sveta, za katerega je bila pristojna. Kljub temu njene tamkajšnje aktivnosti niso nepomembne, saj so sledi še danes vidne. Poleg tega so tudi objave o njenem delovanju v osrednjem glasilu društva širile vedenje o tem prostoru in so bile zanj posredno tudi dobra reklama.

Kraške jame

Že bežen pregled objav v *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* nam pove, da je bilo težišče delovanje Primorske podružnice usmerjeno v kraške jame. Celovit pregled raziskovanj do leta 1892 je bil objavljen v jubilejnem zborniku ob 20-letnici obstoja podružnice ³⁴³ in konec devetdesetih let prejšnjega stoletja tudi preveden v slovenščino. ³⁴⁴ Primorska podružnica je v sklopu delovanja v tem območju leta 1894 izdala tudi vodič po Škocjanskih jamah (slika 13).

339 »Küstenland«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1884, št. 10, str. 352.

340 Prav tam.

341 Ivan Zupanc, »Poklon kao žarište zbivanja na Učki do Drugog svjetskog rata«, *Zbornik Lovranščine*, 6 (2019), št. 1, str. 13.

342 *Hrvatski planinarski savez*, <https://www.hps.hr/info/planinarske-kuce/planinarski-dom-poklon/>, pridobljeno 19. 11. 2022.

343 Pазze, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892*, str. 354–359.

344 »Delovanje Primorske sekcije Nemškega in Avstrijskega planinskega društva v letih 1884 do 1892 (Prevedla Mojca Urankar)«, str. 32–38; Friedrich Müller, »Raziskovanja v Škocjanskih jamah leta 1890 med 18. in 25. podzemnim slapom« (prevedla Mojca Urankar), str. 38–58; Primorska sekcija nemškega in avstrijskega planinskega društva, »Letno poročilo primorske sekcije nemškega in avstrijskega planinskega društva za leto 1893«, str. 58–60.

Gezeichnet von A. Heilmann.

Nordwand der grossen Doline
mit der Tominz-Grotte.

Slika 13: Section Küstenland, *Neuer kleiner Wegweiser für die Besucher der St. Canizianer Grotten* (Triest: Selbstverlag des Section, 1894, naslovnica)

19. oktobra leta 1883 je bil v okviru podružnice ustanovljen poseben oddelek, ki se je ukvarjal z raziskovanjem podzemnih jam. Konec istega leta je bilo vanj včlanjenih že 37 članov, 15 se jih je tudi aktivno udeleževalo pri raziskovanju jam. Pred vojno, leta 1912, se je oddelek za jame, ki je takrat štel 63 članov, združil s tržaškim društvom za proučevanje jam *Hades*.³⁴⁵

Število temeljito pregledanih kraških jam je bilo konec leta 1883 že pet, delno raziskanih pa kar 25. Od prvih jam gre izpostaviti jamo Bač vzhodno od

345 »Küstenland«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1913, št. 2, str. 31.

Bazovice, jugozahodno od vasi Padriče.³⁴⁶ Januarja 1884 so jamski raziskovalci v Škocjanskih jamah prodrli v Rudolfovo dvorano in 30. marca 1884 je prvi čoln zaplul v Svetinovo dvorano.³⁴⁷

Celovit pregled zapisov o Krasu v osrednjem glasilu društva DuOeAV bi bil preobsežen, zato jih za vtis o njihovi vsebinski naravi pogledjmo le nekaj. Leta 1889 so odprli zahtevno pot med Tominčevo in Schmidlovo jamo. Neimenovani avtor (morda Müller?) je ob tem ugotavljal, da je območje primerno ne samo za ljubitelje jam, ampak za vse, ki se ukvarjajo z visoko turistiko.³⁴⁸ Sicer bi lahko paletu objavljenih prispevkov o kraških jamah strnili v naslednje kategorije: gradnje poti v jamah,³⁴⁹ popravila že obstoječih,³⁵⁰ delovanje jamarskega oddelka Primorske podružnice.³⁵¹ Glasilo je poročalo o obiskih Škocjanskih jam,³⁵² ki so bili organizirani tudi za druge podružnice društva DuOeAV. Tako so bili na enem od takih izletov leta 1892 očarani nad lepotami jam gostje Goriške podružnice, ki so jih vodili Pазze, Müller in Marinitsch.³⁵³

Pomembnost kraških jam za društvo DuOeAV odraža leta 1888 objavljeni članek na naslovnici osrednjega društvenega glasila izpod peresa Friedricha Müllerja.³⁵⁴ Avtor je v članek vključil besede znanega nemškega geologa in geomorfologa dr. Albrechta Pencka,³⁵⁵ ki je bil nad obiskom kraških jam povsem očaran. »Ko sem

346 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section 'Küstenland' des deutschen und österreichischen Alpen-Vereins* (4. 1. 1884) in Kavrečič, »Turistični razvoj jame Vilenica in Škocjanskih jam po poročanju planinskih društev in vodnikov v drugi polovici 19. stoletja«, str. 555.

347 Pазza, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873-1892*, str. 354.

348 »Wegbauten in den Höhlen von St. Canzian, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1889, št. 11, str. 137.

349 »Wegbauten in St. Canzian (S. Küstenland)«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1900, št. 8, str. 95, in »Wegbauten in St. Canzian«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1898, št. 10, str. 128–129.

350 »Caninhütte«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 3, str. 40; »Küstenland«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1906, št. 6, str. 80.

351 »Küstenland«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1885, št. 6, str. 80.

352 »Küstenland«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1885, št. 20, str. 239.

353 »Aus den St. Canzianer Grotten«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1892, št. 11, str. 128.

354 Friedrich Müller, »Entdeckungsfahrten in den Höhlen von St. Canzian«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1888, št. 11, nepaginirano.

355 Albrecht Friedrich Karl Penck (* 25. 9. 1858, Reudnitz (Leipzig); † 7. 3. 1945, Praga), geograf in geolog, posvečal se je posebno še geomorfologiji in klimatologiji. Karl Albert Habbe, »Penck, Friedrich Karl Albrecht«, *Neue Deutsche Biographie* (Berlin: Duncker & Humblot, 2001), zv. 20, str. 172–173.

jih zapustil, sem imel občutek, da sem se približal novemu svetu naravnih lepot, imel sem enak vtis kot ob prvem pogledu na neizmerno morje ali ob prvem obisku ledenika. [...] Človek se ob vstopu v jamo počuti kot na vratih dežele boga Hada.« V besedilu so opisi jam, ki bi bili brez naporov Primorske podružnice še vedno nedostopni. Pogoste objave Friedricha Müllerja v osrednjem glasilu³⁵⁶ ne odražajo le stopnje pomembnosti za društvo, ampak so zaradi podrobnih opisov za bralno publiko tudi poučne in posredno reklama za ta svet.

V zvezi z raziskovanji kraških jam gre omeniti še daljši Müllerjev zapis z naslovom *Die Račna-Jama*, ki ga je osrednje glasilo objavilo leta 1889.³⁵⁷ V naslovu gre verjetno za napako, saj jame s tem imenom ni. Glede na zapis, ki govori o jami, ki je v bližini Divače (je »le $\frac{3}{4}$ ure oddaljena od Škocjana«) domnevamo, da gre za Kačno jamo, ki se nahaja na nadmorski višini 435 metrov. Skozi jamo poteka tudi del podzemnega toka reke Reke. Jama je globoka 280 metrov in dolga 12.750 metrov, kar jo uvršča na tretje mesto po dolžini v Sloveniji.³⁵⁸

Ponavadi je bilo ob odprtju jam precej slovesno. Po poročanju osrednjega glasila je bilo posebej svečano ob 20-letnici delovanja v jamah. V znanem Gombačevem gostišču v Matavunu je bilo ob tej priložnosti organizirano slavlje, ki so se ga udeležili »raziskovalci in prijatelji kraških jam«.³⁵⁹

V Škocjanskih jamah so se tudi sicer odvijali posebni dogodki. Med letoma 1886 in 1911 se je prvi dogodek zgodil okoli binkošti s posebno razsvetljavo jam, drugi pa nato v božičnem času, ko so v Tominčevi jami v Veliki dolini postavili okrašeno božično drevo.³⁶⁰ Šolarje so v vaseh, ki so spadale pod škočjansko župnijo, v tem času na ta način razveseljevali z darili. Tako je leta 1889 vsak od 120 otrok prejel šolske potrebščine, oblačila za zimo ter tropsko sadje

356 Fr. M., »Die neue Grotte von Divaca«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1885, št. 2, str. 25; Friedrich Müller, »Entdeckungsfahrten in den Höhlen von St. Canzian«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1888, št. 11, 125–130.

357 Friedrich Müller, »Die Račna-Jama«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1889, št. 21, str. 258–259.

358 *Geopedia.si*, http://www.geopedia.si/#T118_F3255:955_x419085_y60275_s15_b4, pridobljeno 20. 11. 2022. O jami gl. Petra Žvab (et al.), »Geological structure of the Divača area and its influence on the speleogenesis and hydrogeology of Kačna jama«, »Geološka struktura na območju Divače in njen vpliv na speleogenezo ter hidrogeologijo Kačne jame«, *Acta Carsologica* 44 (2015), št. 2, str. 153–168.

359 »Christbaumfeier«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 2, str. 25; »Von den Kanzianer Grotten (Jubiläumsfeier)«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1904, št. 6, str. 71.

360 Shaw, Čuk, *Slovenski Kras in jame v preteklosti*, str. 373.

in druge sladkarije.³⁶¹ Praznovanja, ki se je zaključilo z zahvalo tamkajšnjemu župniku, predsedniku Pазzeju in najbolj zaslužnim raziskovalcem jam Hankeju, Marinitschu in Müllerju, se je navadno udeležilo veliko ljudi.³⁶²

Müllerjevi zapisi o kraških jamah so bralno publiko precej ažurno obveščali z dogajanji v in okoli njih. Tako je leta 1895 pisal o močnem potresu, ki ga je v noči s »prvega na drugi velikonočni dan« preživel v Matavunu tik ob Škocjanskih jamah. Prvi sunek je ob 1 uri in 27 minut po njegovem napovedal hrup, podoben tistemu, ki naj bi ga povzročil težko naložen voz, ki bi z veliko hitrostjo peljal mimo hiše. Na jugovzhodnem nebu se je za trenutek zableščalo kot oddaljena vremenska strela. Takoj zatem se je sicer velika hiša stresla do temeljev ter se silovito zibala, da je ropotalo, okna, posoda in kozarci pa strašljivo žvenketali. Kljub poznejšim popotresnim sunkom so prebivalci ostali mirni in v svojih posteljah. Celo močan sunek okoli 4. ure zjutraj ni pregnal kmetov iz hiš, kot se je to denimo zgodilo v Trstu, kjer je veliko ljudi preživelno noč na javnih mestih, na ladjah ali celo v pokritih kočijah. Drugega dne se je avtor v spremstvu predsednika podružnice Pазzeja odpravil v nepoškodovane predele jame.³⁶³

Verjetno je Friederich Müller avtor zapisa o poplavah, ki so vrhunec dosegle 27. oktobra 1895, ko je bil nivo vode kar 12 metrov nad običajno mero. Voda je vdrla v Veliko dolino, Rudolfovo jamo in podirala vse pred seboj. »Veličasten je bil pogled na divjo gmoto vode, ki je izginjala v neskončnosti gore. Sicer skromna reka je silovito narasla in uničevala svojo pot čez pečine v podzemlje.« Kot poroča, je v Rudolfovi jami voda narasla za 17 metrov in v njenem nadaljevanju so bile tudi višje poti povsem zabrisane. Močno prizadeti so bili še mlini v neposredni bližini vhoda v jamo, ki so bili v lasti mesta Trst. Poplava je na tem delu namreč dosegla višino 8 metrov in streha zadnjega mlina je bila od vode oddaljena le meter. V poplavi je bil med drugim poškodovan tudi most *Concordia* (današnji Mariničev most) na izhodu iz jame. Poplava je prav tako prizadela Trst, saj je Tržačanom še kar nekaj dni po tem dogodku iz pip tekla motna voda.³⁶⁴

Leta 1906 so popravili t. i. Swidov most v Škocjanskih jamah ter uredili še nekatere dele jam, ki so bili posledj javno dostopni.³⁶⁵

361 »Christbaumfeier in St. Canzian«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1890, št. 1, str. 10.

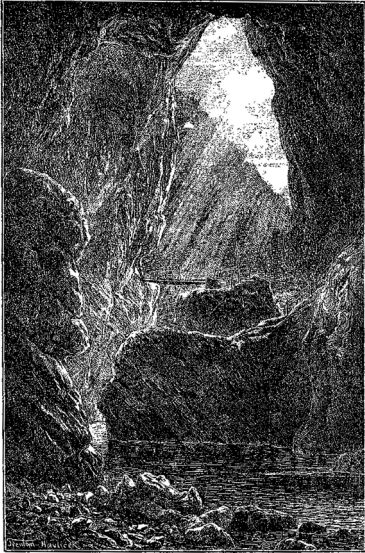
362 Prav tam.

363 Friedrich Müller, »Das Erdbeben in St. Canzian im Karste«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 9, str. 110–111.

364 Friedrich Müller, »Hochwasser in den Höhlen von St. Canzian«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 22, str. 278.

365 »Küstenland«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 9, str. 115.

O veliki poplavi v jamah je glasilo poročalo še leta 1907. Reka je zaradi večdnevnega močnega deževja narasla v mogočen hudournik. Vodna gladina v Veliki dolini ob jezeru je narasla na 18 metrov in precej uničila jamo.³⁶⁶

Geschnitz von Trentan-Kavilock.

Die Marinitsch-Höle von Innen
mit Concordia-Steig und Brücke.

Slika 14: Severna stena Velike doline s Tominčevo jamo. (P. A. Pазze, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892. Fest-Publication zur Vollendung des XX Vereinsjahres*, str. 168)

Raziskovanje in skrb za podzemlje kraškega sveta sta bila zagotovo ena izmed prvih nalog Primorske podružnice. O tem pričajo ohranjeni viri, poleg objav v osrednjem glasilu društva tudi publikacije, ki jih je podružnica izdala, ter nena zadnje bogata dediščina, ki še danes privablja številne (tuje) turiste. Še več, Škocjanske jame so bile že leta 1986 vpisane na seznam Unescove kulturne dediščine.³⁶⁷

366 »Hochwasser in St. Canzian am Karst«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 20, str. 254.

367 *Unesco World Heritage Centre*, <https://whc.unesco.org/en/list/390>. pridobljeno 5. 2. 2023.

Vodništvo

Podružnica si je več let prizadevala urediti vodniški sistem, ki je »v zadovoljstvo turistov in vodnikov« že obstajal v večini gorskih držav. Vendar te želje ni bilo mogoče uresničiti, dokler ni bilo pravne podlage zanjo.

Podružnica je leta 1884 uspela zakonsko uveljaviti vodniška pravila, ki so postala podlaga za nadaljnja izvajanja na tem področju. Izdelane so bile vodniške knjižice in določene vodniške tarife za tolminski okraj, ki so že kmalu začele veljati. Prav tako so bili skoraj končani sezname avtoriziranih vodnikov. Posebno sta se na tem področju angažirala dr. prof. Michael Stenta in Viljem Urbas.³⁶⁸

Drugega avgusta 1884 je c. kr. primorsko namestništvo razglasilo Vodniški red za Primorsko podružnico, ki je urejal vodenje po gorah in kraških jamah. Vodništvo je bilo pod nadzorom okrajne politične oblasti, ki je o poteku dela poročala namestništvu. S tem so bile na podlagi podanih ocen lokalnih oblasti določene tudi tarife za plačevanje vodniških storitev.³⁶⁹

V območju delovanja Primorske podružnice je bila tako leta 1884 že tudi znana lista avtoriziranih vodnikov. V Tolminu in Bovcu jih je bilo po pričakovanju največ, in sicer trije. V Zatoľminu in Srpenci sta bila dva, Spodnji Žagi eden, Zgornji Žagi in Spodnjem Logu dva, v Srednjem Logu eden, Pri Cerkvi (sv. Marije) eden in v Logu v Trenti tudi dva.³⁷⁰ Kot vidimo, je bilo na seznamu že 18 avtoriziranih vodnikov, ki so smeli voditi turiste v vzpeti svet zlasti bližnjih alpskih vrhov. Čeprav se morda zdi čudno, da se vodnike iz omenjenih krajev pripisuje Primorski podružnici, ne gre za napako. Seznam vodnikov je namreč iz leta 1884, ko Goriška podružnica še ni bila ustanovljena.

Omenjena Vodniška pravila so veljala torej tudi za jame z vstopnino. Obiskovalci so lahko vstopnice kupili v Gombačevi gostilni v Matavunu (*Zu den St. Kanzianer Grotten*), kjer je bila tudi knjiga gostov. Cena vstopnice je bila 30 krajcarjev na osebo, za vodnika se je dodatno plačalo še 20 krajcarjev na uro za posameznika in 10 krajcarjev na uro za več obiskovalcev. Plačati je bilo potrebno tudi za svečo, za vsako po 10 krajcarjev. Vodniki v jamah so bili domačini

368 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Section Küstenland, Jahres-Bericht der Section Küstenland des deutschen und österreichischen Alpenvereins* (22. 12. 1884) in »Küstenland«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1884, št. 10, str. 352.

369 Kavrečič, »Turistični razvoj jame Vilenica in Škocjanskih jam ...«, str. 556.

370 Pазze, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892*, str. 178–180.

iz Matavuna: Jože Antončič, Miha Gombač, Luka Gombač, Jože Cerkvnik (oče), Jurij Cerkvnik in Pavel Antončič. Govorili so večinoma slovensko, nekateri tudi malo nemško in italijansko. Navadno so ogledi potekali v skupinah po štiri ali pet oseb in trajali dve uri. V primeru, da so jame obiskale le ženske, je bil potreben dodaten vodnik.³⁷¹

Section Küstenland v tisku

Objave o Primorski podružnici v osrednjem glasilu društva *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* so bile torej relativno pogoste, sploh v zvezi s kraškimi jamami. Zapisov, ki so nam služili pri sestavljanju zgodbe o Primorski podružnici, v tem poglavju ne bomo ponovno navajali, se bomo pa pomudili pri objavah izpod peresa Juliusa Kugyja. Njegove, sprva krajše zapise³⁷² so pozneje nadomestili daljši članki, večinoma natisnjeni na naslovnica, kot osrednja tema številke.³⁷³ Vsebinsko so se besedila večinoma navezovala na svet Julijskih Alp, v katerih je odkrival nove poti in s čimer se je širil njihov sloves in tudi vabilo v ta del Alp. Poleg vsebinske pomembnosti je bil to gotovo odraz naklonjenosti in zaupanja uredništva avtorju.

Kugyjevo sloves se je v društvu DuOeAV ohranil še dolgo po koncu delovanja Primorske podružnice. Tako je bil njegov članek *Scabiosa trenta* osrednja zgodba 12. številke še v letu 1926. Objava kaže, da kljub novi politični stvarnosti, v kateri je Trst postal del druge države, in prenehanju delovanja Primorske podružnice vezi s tem prostorom, v društvu DuOeAV niso zamrle. Šlo je za del besedila iz Kugyjeve knjige *Aus dem Leben eines Bergsteigers*.³⁷⁴ Naslov članka je povezan z rastlino, ki jo je v tem koncu Alp našel in krstil že Hacquet, a jo do leta 1877 v živo kljub intenzivnemu iskanju številnih še nihče ni videl. Glede na Hacquetove zapiske in študije botanika Wilhelma Vossa gre za rastlino

371 Kavrečič, »Turistični razvoj jame Vilenica in Škocjanskih jam ...«, str. 556.

372 Dr. Julius Kugy, »Julische Alpen«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1884, št. 9, str. 343–342; Dr. Julius Kugy, »Aus den Julischen Alpen«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1889, št. 16, str. 193–194.

373 Dr. Julius Kugy, »Aus der Monte Rosa-Gruppe«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1889, št. 2, str. 17–19; Dr. Julius Kugy, »Neue Touren in den Julischen Alpen«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1886, št. 2, str. 13–14; Dr. Julius Kugy, »Aus den Julischen Alpen«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1890, št. 9, str. 113–115. Dr. Julius Kugy, »Neue Touren in den Julischen Alpen«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1893, št. 24, str. 290–291.

374 J. Kugy, »Scabiosa Trenta«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1926, št. 12, str. 227–230.

trentarki grintavec (*Cephalaria leucantha*). Na prošnjo botaničnega mentorja Muzia de Tommasinija³⁷⁵ se je 19-letni Kugy odpravil iskat omenjeno cvetico. To je bil Kugyjev prvi obisk doline Trente, ki ga je s svojo naravo in z lepotami bližnjih vrhov začarala za vse življenje. Čeprav rože ni našel, je bila njegova hvaležnost za to izkušnjo neizmerna, saj je v tem delu sveta našel iskreno ljubezen in pravljичni zaklad gora.³⁷⁶ Iskana roža naj bi bila ostanek iz toplejših medledenih dob, ko je kraško rastlinstvo prodrlo globoko v osrčje Alp. Razlog, da je Hacquet našel zadnje primerke te vrste, njegovi nasledniki pa ne več, je verjetno v dejstvu, da je rastlina na zahodnih pobočjih Triglava takrat že izumrla. Rastlina danes sicer uspeva nad Vipavsko dolino,³⁷⁷ v Istri, tržaško-komenskem in goriškem krasu.³⁷⁸ O razrešitvi te skrivnosti je Kugy izvedel šele pozneje, *Scabiosa trenta* pa je postala eden njegovih najlepših pesniških simbolov, ki označuje nedosegljivo, iskano, lepo, mlado...³⁷⁹

Naklonjenost osrednjega glasila Kugyju odsevajo tudi objave čestitk ob njegovi 70-³⁸⁰ in 80-letnici, ki zaradi zgovornega naslova niti ne potrebuje komentarja: *Ein Klassiker des Alpinismus*.³⁸¹ Že omenjeni Dreyer je v zapisu o Kugyju najprej omenil njegovo znano reklo: »Gore lahko odprejo vsa svoja bogastva in globine svoje duše le iskreni ljubezni, saj zahtevajo celega človeka, njegovo popolno predanost, duhovit pogum in pristno navdušenje.«³⁸² V besedilu so bili izpostavljeni nerazložljiva Kugyjeva notranja moč, ki ga je neustavljivo gnala v vzpeti svet, ter številni uspehi na alpinističnem in pisateljskem področju.³⁸³

375 Muzio de Tommasini, (* 7. 6. 1794, Trst; † 31. 12. 1879, Trst), botanik in upravni uradnik. *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si>, pridobljeno 22. 12. 2021.

376 J. Kugy, »Scabiosa Trenta«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1926, št. 12, str. 230.

377 Marija Mercina, »Najdba obloglavke (*Cephalaria leucantha*) v Vipavski dolini«, *Proteus*, 69 (2006), št. 3, str. 130–132.

378 Igor Dakskobler in Branko Vreš, »Novosti v flori severnega dela submediteranskega območja Slovenije«, *Hladnikia*, 2009, št. 24, str. 20–21.

379 Julius Kugy, *Aus dem Leben eines Bergsteigers* (München: Bergverlag Rother, 1935), str. 36 in Nada Praprotnik, »Alpski botanični vrt Juliana in sezname rastlin«, *Scopolia*, 2012, št. 75, str. 1–111.

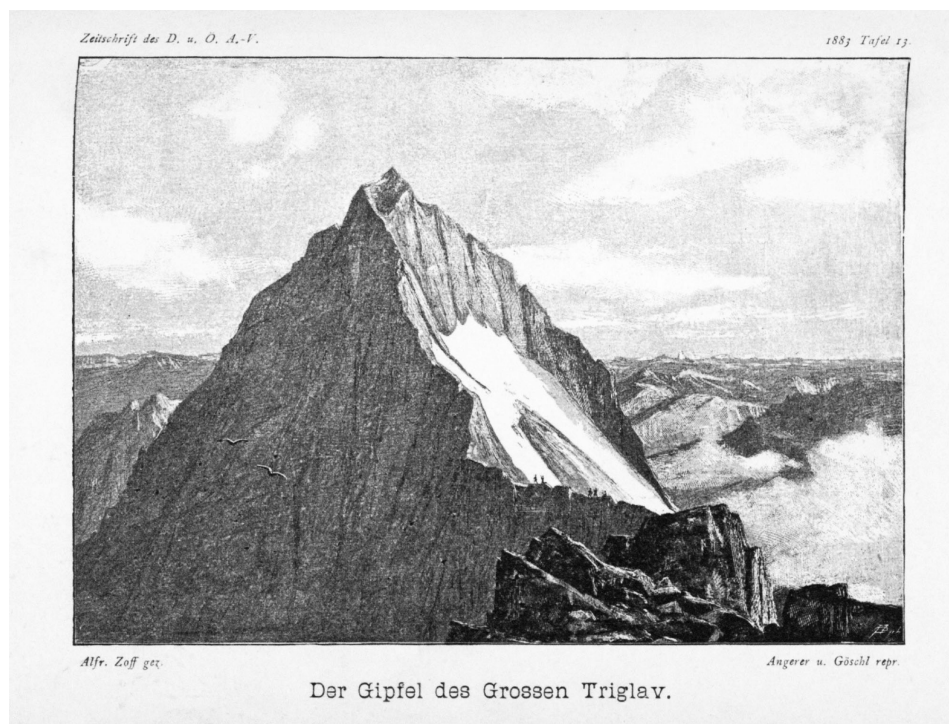
380 »Personalmitteln«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1928, št. 7, str. 118.

381 Dr. A. Dreyer, »Ein Klassiker des Alpinismus Zum 80. Geburtstag Julius Kugy«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1938, št. 7, str. 170–171.

382 Prav tam, str. 170.

383 Peternel, »Ljubiteljem kranjskih Alp!«, str. 187–188.

Tudi drugo glasilo društva DuOeAV, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, je objavljalo prispevke članov Primorske podružnice, ki so bili pogosto, če že ne vedno povezani s Kugyjem. Njegov precej obsežni članek o Julijskih Alpah *Die Julischen Alpen. Mit 1 Karte und 4 Illustrationen*³⁸⁴ je sam razdelil na dva dela. V prvem je bil splošen opis področja vključno s floro in favno.³⁸⁵ Drugi, »turistični« del, kot ga je avtor sam označil, je bil precej daljši in je bralcem predstavil ne le doline, ki so vodile na vrhove, ampak tudi vse vrhove Julijskih Alp.³⁸⁶

Slika 15: Iz članka Juliusa Kugyja (*Dr. Julius Kugy, »Die Julischen Alpen. Mit 1 Karte und 4 Illustrationen«, Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins, 1883, zv. 2, str. 384*)

384 Dr. Julius Kugy, »Die Julischen Alpen. Mit 1 Karte und 4 Illustrationen«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1883, zv. 2, str. 370–413.

385 Prav tam, str. 370–379.

386 Prav tam, str. 379–413.

Omenjeni časopis društva DuOeAV je sicer objavljala tudi prispevke drugih članov Primorske podružnice. Omenili smo že zapise Viljema Urbasa, v njem pa leta 1879 najdemo tudi Pazzejev zapis o Dolini Sedmerih jezer.³⁸⁷

O letnih zasedanjih Primorske podružnice, zlasti pa o predavanjih Juliusa Kugyja lahko beremo v *Illustrierte Sport Zeitung*. Neimenovani avtor ga je označil za človeka »mladostne moči in vztrajnosti«, ki je s svojimi predavanji v »jedrnatem jeziku ter z bogatimi primeri iz botaničnega sveta« doživel »živahen in zaslužen aplavz«. ³⁸⁸

S Kugyjem povezan zapis je poleti 1884 objavil *Neue Freie Presse*. Videmski časopisi so namreč poročali o ujetem avstrijskem vohunu na področju furlanskega vzpetega sveta, ki so ga vklenjenega privedli v Trbiž. Kot ugotavlja neimenovani avtor, se je izkazalo, da gre za Kugyja, ki razen članske izkaznice društva DuOeAV ni imel ustreznih dokumentov. Zaradi kolere je namreč Avstrija takrat zaprla meje s provincami Verona in Brescia, medtem ko so bila področja med Vidmom in Bellunom še odprta, gibanje tod okoli je bilo možno le z uradnimi dovolilnicami. Kugy je na papirje iz Trsta, ki bi mu omogočili nadaljevanje poti, moral šest ur čakati na trbiški policiji. Zaradi zaostrenih razmer na mejnih področjih je časopis pozival ljudi, naj za gibanje na tem območju predhodno uredijo zahtevane papirje.³⁸⁹ Ob relativnosti poročanja časopisov lahko hkrati vidimo, kakšno veljavo in moč je imela članska izkaznica društva DuOeAV, ki je zadostovala za izdajo ustreznih osebnih dokumentov.

V *Oesterreichische Touristenzeitung* najdemo prispevek nekega Grafa, ki je pisal o dobro označenih in vzdrževanih poteh v območju delovanja Primorske podružnice, a tudi on ni mogel povsem mimo zaslug Juliusa Kugyja. Po njegovem mnenju je bila predvsem Kugyjeva zasluga, da so Julijske Alpe tako dobro raziskane in poznane.³⁹⁰

387 P. A. Pazze, »Die sieben Seen des Triglav«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1879, str. 396–399.

388 »Deutscher und österreichischer Alpenrerein, Section Küstenland«, *Illustrierte Sport Zeitung*, 27. 1. 1878, št. 4, str. 31. *Illustrierte Sport Zeitung* je izhajal v obdobju 1878–1880 na Dunaju. *Österreichische Nationalbibliothek*, https://anno.onb.ac.at/info/spo_info.htm, pridobljeno 28. 2. 2023.

389 »Von der österreichische-italienischen Grenze«, *Neue Freie Presse* (Abendblatt) 9. 8. 1884, št. 7167, str. 2.

390 E. Graf, »Aus den Julischen Alpen«, *Oesterreichische Touristenzeitung*, 15. 2. 1886, št. 4, 37–38. *Oesterreichische Touristenzeitung* je na Dunaju izhajal dvakrat na mesec v obdobju 1881–1938. *Österreichische Nationalbibliothek* https://anno.onb.ac.at/info/spo_info.htm, pridobljeno 28. 2. 2023.

V prilogi *Gratzer Tagblatta* najdemo novice o Kugyjevih vzponih, na primer o zimskem na Triglav leta 1898.³⁹¹ 26. decembra se je v spremstvu trentarskega vodnika Komaca ob 4. uri iz Mojstrane odpravil v dolino Krme, vrh sta dosegla ob pol tretji uri in ob pol enajstih zvečer sta bila že nazaj v Mojstrani. »Dolina Krme ni bila zasnežena, sneg se je začel šele prav na koncu doline, med tem ko je na vrhu Triglava bilo videti le špico stolpa. Vreme je bilo čudovito, obzorje brez oblaka, pogled je bil nepopisno lep, zlasti na morje, ki se je lesketalo v siju že zahajajočega sonca.«³⁹² Poleg opisa narave je lahko med vrsticami razberemo podatek o dobri Kugyjevi fizični kondiciji, saj je za vzpon in vrnitev potreboval le 19 ur, kar je glede na letni čas in takratno opremo zavidanja vredno.

Primorska podružnica je našla prostor tudi v časopisih takratnega osrednjega slovenskega prostora. *Laibacher Tagblatt* je zlasti v začetnem obdobju spremljal njeno delo, zlasti v obliki poročil o letnih sejah,³⁹³ predvsem pa o Kugyjevih predavanjih, na primer o vzponu na Mangart in Klek leta 1877.³⁹⁴ Časopis je prav tako poročal o njegovem predavanju s pohajanja po Kranjski, ki ga je imel 8. novembra 1875 pred množico v Trstu. Skupaj z bratom sta se iz Tolmina preko Škrbine odpravila v »romantično« bohinjsko dolino. V predavanju niso bile opevane le lepote trentarskega, bovškega in bohinjskega vzpetega sveta, ampak tudi »kranjskega bisera« Blejskega jezera, ali kot je bilo zapisano »okrašene neveste«, ki je bila pravo nasprotje »s temnim bohinjskim menihom«.³⁹⁵ Omenjeno potepanje je v treh nadaljevanjih bralcem prinesel tudi *Vereinigter Laibacher Zeitung*.³⁹⁶

391 »Eine Triglavbesteigung im Winter«, *Deutsche Stimmen aus Krain und Küstenland Beilage zur 360 Blatt des Gratzer Tagblattes*, 30. 12. 1898, nepaginirano.

392 Prav tam.

393 »Vom Alpenverein«, *Laibacher Tagblatt*, 21. 12. 1876, št. 292, nepaginirano.

394 »Aus den Nachbarländern«, *Laibacher Tagblatt*, 20. 2. 1877, št. 41, nepaginirano.

395 »Deutscher und österreichischer Alpenverein- Section Küstenland«, *Laibacher Tagblatt*, 16. 11. 1875, št. 262, nepaginirano.

396 Julius Kugy, »Eine Wanderung durch Oberkrain«, *Vereinigter Laibacher Zeitung*, 17. 6. 1876, št. 137, str. 1057–1058, *Vereinigter Laibacher Zeitung*, 19. 6. 1876, št. 138, str. 1065–1066 in *Vereinigter Laibacher Zeitung*, 20. 6. 1876, št. 139, št. 1073–1074. Julius Kugy, »Eine Wanderung durch Oberkrain«, *Österreichische Botanische Zeitschrift*, 1876, št. 26, str. 194–198. *Vereinigte Laibacher Zeitung* je izhajal v Ljubljani v obdobju 1815–1918. *Historische und österreichische Zeitungen und Zeitschriften*. https://anno.onb.ac.at/info/wtv_info.html, pridobljeno 20. 9. 2023.

Za konec pregleda tiska v nemškem jeziku moramo omeniti še lokalni *Triester Zeitung*, v katerem so bile najave podružničnih izletov,³⁹⁷ generalnih zasedanj društva DuOeAV³⁹⁸ ter, kot smo videli, poročila o odprtju koč v Trenti in pod Snežnikom.

Ob listanju nekaterih časopisov, ki so izhajali v času delovanja Primorske podružnice, dobimo vtis, da se je glas o njej širil pretežno po Kugyjevi zaslugi. V novicah so informacije o podružnici pogosto služile le kot okvir, v katerega so bile vpete zgodbe o njegovih aktivnostih. Narava objav v osrednjem glasilu društva je bila seveda nekoliko drugačna, saj je bilo v njem objavljenih veliko Kugyjevih člankov, mnogi med njimi tudi na naslovnici, kot osrednja tema številke. Ko končno ugotovitev bi morda lahko celo zapisali, da je bil njegov aktivizem nekakšen simbol Primorske podružnice.

Spekter časopisov z objavami o Primorski podružnici je bil pisan. Poleg uradnih glasil društva DuOeAV in strokovnih časopisov (denimo *Illustrierte Sport Zeitung*) so bili zapisi tudi v povsem »navadnih« dnevnikih, na primer *Neue Freie Presse*. Prostor delovanja Primorske podružnice je z omejenim periodičnim tiskom in z lastnimi publikacijami podružnice postal znan daleč prek meja monarhije. Ob tem ne gre pozabiti, da so o podružnici pisali tudi nemški časopisi iz takratnega osrednjega slovenskega prostora. To je bilo pričakovano, saj je bila Primorska podružnica tudi zaradi sodelovanja in organizacije skupnih dogodkov s Kranjsko podružnico tam poznana.

Število časopisov tiskanih v slovenskem jeziku v času življenja Primorske podružnice ni bilo malo, a novic o njej v pregledanih številkah ni bilo najti: *Gospodarski list*³⁹⁹ *Slovenski delavec*, *Edinost*,⁴⁰⁰ *Slovanski svet*⁴⁰¹. Izjema ni

397 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (26. 1. 1912), str. 3.

398 »Deutscher und österreichischer Alpenverein Generalversammlung«, *Triester Tagblatt*, 26. 7. 1881, št. 177, nepaginirano; »Der deutsche und österreichische Alpenverein in Klagenfurt«, *Triester Tagblatt*, 20. 8. 1881, št. 199, nepaginirano.

399 *Gospodarski list* – časopis, ki je izhajal v Gorici med letoma 1881 in 1902, je bil izrazito kmetijsko usmerjen. Pregledan je bil celotni prvi letnik.

400 *Edinost*, 21. 8. 1894. *Edinost* – glasilo slovenskega političnega društva tržaške okolice, ki je izhajalo naprej vsakih štirinajst dni, potem kot tednik in nazadnje kot dnevnik oziroma tudi dvakrat na dan v obdobju 1876–1928. Njegov prvi izdajatelj in odgovorni urednik je bil Ivan Dolinar. Časnik je prikazoval situacijo Slovencev, živečih v Trstu in na širšem področju Primorske ter Istre. Zavzemal se je za rabo slovenskega jezika v javnem življenju, vzgajal slovensko rodoljubje in širil narodno zavest. *Digitalna knjižnica Slovenije*, <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:spr-BJPVDFS8>, pridobljeno 18. 2. 2023.

401 *Slovanski svet*, 1888, letnik 1. *Slovanski svet* je sprva izhajal bolj pogosto (mesečno, tedensko),

niti *Primorski list*, ki se je konec leta 1894 preselil iz Trsta v Gorico.⁴⁰² Pregled objav v tisku potrjuje že znane ugotovitve, da so nemške podružnice DuOeAV v takratnem slovenskem prostoru zanimale zlasti nemške časopise. Šlo je namreč za nemško društvo, ki se je poleg tega navduševalo za dejavnost, ki širšim krogom ni bila lahko dostopna. Nenazadnje je bila tudi bralna publika nemških časopisov tista, ki jo je vzpeti svet zanimal povsem s praktičnega vidika.

Sklep

Primorska podružnica DuOeAV je bila v primerjavi z ostalimi podružnicami takratnega slovenskega prostora posebna iz več razlogov.

Sedež podružnice je bil v mestu, ki je bil že samo zaradi svojega geografskega položaja in zlasti zgodovinskega razvoja precej bolj poseben kot sedeži ostalih podružnic. Šlo je namreč za najpomembnejše mesto v jugovzhodnem alpskem prostoru, kjer se Jadran najgloblje zajeda v notranjost in kjer je morje najbolj neposredno povezano z alpskim svetom. Posebna lega mesta je narekovala svojstven razvoj, prežet s kozmopolitskim duhom, ki je vplival na vsa področja človekovega delovanja. Tudi na področje turizma, na kar so spominjali številni hoteli, poimenovani po Trstu. Vse to se je zrcalilo v članstvu in posledično delovanju Primorske podružnice, ki je bila v takratnem slovenskem prostoru posebna že tudi zaradi datuma ustanovitve. Ustanovljena je bila namreč mesec dni pred preden nastankom društva DuOeAV, in sicer kot podružnica DAV.

Člani glavnega odbora podružnice so bili z zelo redkimi izjemami izobraženi predstavniki takratne visoke tržaške družbe z uglednim položajem. Med najbolj znanimi člani Primorske podružnice je bil poleg Augusta Pазzeja zagotovo Julius Kugy. Med društveniki je najti predstavnike iz celotnega takratnega slovenskega prostora in še dlje. Na številčnost članstva je vplivala tudi sosednja Goriška podružnica, saj v času njenega delovanja v imeniku Primorske ni najti predstavnikov iz Gorice.

potem pa občasno v obdobju 1888–1899. Vseboval je politične in zgodovinske članke splošnejšega obsega, razprave, vprašanja, ki so zadevala slovansko kulturo. *Digitalna knjižnica Slovenije*, <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:spr-GHB0XVQC>, pridobljeno 18. 2. 2023.

402 »Na znanje«, *Primorski list*, 6. 9. 1894, št. 17, str. 144. *Primorski list* (Gorica) je izhajal večkrat mesečno v Trstu in nato v Gorici v obdobju 1893–1913. Vseboval je novice v glavnem s področja severne Primorske. Nadaljuje se kot *Goriški list*. *Digitalna knjižnica Slovenije*, <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:spr-BRAN3O5G>, pridobljeno 18. 2. 2023.

Posebnosti, ki jih najdemo v delovanju Primorske podružnice, so zagotovo raziskave, ki jih je opravila v območju kraških jam, zlasti Škocjanskih. Sledi njenih vztrajnih in uspešnih prizadevanj so vidne še danes, saj privabljajo številne turiste, njene lepote so uvrščene tudi na seznam Unescove kulturne dediščine. Ob tem ne gre zanemariti njenih dejavnosti v vzpetem svetu. Urejanje in vzdrževanje poti, skrb za kočo na Kaninu po letu 1901, sploh pa postavitve koč v Trenti, so močno pripomogli k razvoju tega, takrat precej nerazvitega dela alpskega sveta. Omenjena dolina se je še bolj odprla navzven, z ureditvijo vodništva pa je tudi življenje v njej postalo lažje. Vodenje takratnih turistov je namreč postalo dodatni, če ne celo osnovni vir dohodka, kar je marsikateri družini olajšalo preživetje in omililo revščino.

GORIŠKA PODRUŽNICA (SECTION GÖRZ)

Družbenopolitične razmere na prelomu 19. in 20. stoletja na Goriškem

Za opis vzdušja na Goriškem oziroma v Gorici nam je služil zapis neimenovanega goriškega učitelja »nemške« šole s konca 19. stoletja, objavljen v graškem časopisu.⁴⁰³ Pisec je precej hvale najprej namenil izjemni geografski legi mesta, ki jo je zaradi ugodnih podnebnih razmer zelo priporočal vsem osebam šibkega zdravja, sploh ljudem s severa. Po njegovem je bila Gorica zaradi mile klime že v preteklosti precej znana in cenjena in je upravičeno nosila ime »avstrijske Nice«. Po njegovem je bilo bivanje v kraju že mnogim bolehnim »kraj odrešitve«, saj se jim je povrnilo zdravje, zato je verjel, da bo Gorica tudi v prihodnje priljubljen kraj za vse, potrebne krepostnih moči. Velik pomen je pripisal nemškemu jeziku, saj so bile v Gorici »tri povsem nemške izobraževalne ustanove, nemška osnovna šola, gimnazija in višja realka«. Kot je ugotavljal, se je bilo povsod, tudi v boljših gostilnah in kavarnah, mogoče sporazumevati v nemščini. Po njegovi oceni je bilo lokalno prebivalstvo prijazno in izredno ustrežljivo, političnih sporov ni bilo zaslediti, tako da je bil tozadevno strah povsem odveč. Edino pomanjkljivost je pisec videl v slabih možnostih zabave, saj je v mestu praktično ni bilo.⁴⁰⁴

403 Rud. Peerz, »Görz als Curort«, *Deutsche Stimmen aus Krain und Küstenland. Beilage zur 360. Blatt des Grätzer Tagblattes*, 30. 12. 1898, nepaginirano.

404 Prav tam.

Čeravno morda zgornji zapis vzbuja vtis, da je bila Gorica izrazito nemško mesto, ni bilo tako. Na območju Goriške so se namreč stikale tri velike jezikovne skupine, poleg germanske še slovanska in romanska. Slovenci so naseljevali predvsem severni in vzhodni del dežele, Furlani in Italijani zahodne in južne predele, Nemci pa so bili v večjem številu zastopani le v deželnem glavnem mestu Gorici ter v vasicah Nemški Rut in Stražišče, dveh manjših jezikovnih otokih nad Baško grapo.⁴⁰⁵ Nemci na Goriškem so v primerjavi s Slovenci in Italijani predstavljali številčno mnogo šibkejšo skupino, ki pa je bila kljub temu politično in kulturno vplivna.⁴⁰⁶ Stebri nemštva na Goriškem so bili državni uslužbenci (uradniki, srednješolski profesorji), nekateri pripadniki aristokracije in gospodarstveniki. Na podeželju Nemci skorajda niso bili prisotni, izjema je bilo Bovško, ki naj bi bilo trdnjava »nemškutarstva«; na to so vplivale predvsem slabe gospodarske razmere, ki so prebivalstvo prisilile v iskanje zaposlitve tudi na nemškem severu.⁴⁰⁷ Kot smo omenili v poglavju o Primorski podružnici, je demografska ekspanzija Trsta slonela predvsem na doseljevanju in je imela v Goriški-Gradiški dolgo prvega izmed svojih demografskih rezervoarjev.⁴⁰⁸

Avstrijsko Primorje se je po marčni revoluciji leta 1848 obdržalo kot enotna upravna enota, ki jo je vodilo cesarsko namestništvo v Trstu. Junija 1849 so bila na podlagi cesarskega sklepa odpravljena okrožja (kresije) in uvedena okrajna ureditev kot najnižja oblika državne oblasti; okrajem so načelovali okrajni glavarji (za Goriško so bili uvedeni okraji v Gorici, Gradišču ob Soči, Sežani in Tolminu). Sodna in upravna veja oblasti sta bili dokončno združeni z zakonom, sprejetim junija 1868, ki je tudi uvedel štiri okrajna glavarstva (Gorica-okolica, Gradišče ob Soči, Sežana, Tolmin) in 13 sodnih okrajev. Tako stanje se je z manjšimi spremembami nato obdržalo do konca habsburške monarhije.⁴⁰⁹

Največ, 16.659 prebivalcev je leta 1896 pričakovano živelo v deželnem glavnem mestu Gorici. Gorica je bila nasploh edino nekoliko večje naselje v celotni pokneženi grofiji. Več kot 2000 prebivalcev so poleg Gorice štela le štiri naselja: Fiumicello, Krmin, Gradež in Tržič.⁴¹⁰

405 Karl von Czoernig-Czernhausar, *Land Görz und Gradisca: mit Einschluss von Aquileja* (Wien: W. Braumüller, 1873), str. 56–58.

406 Hans Kitzmüller (ur): *Görz 1500–1915 Ein vergessenes Kapitel altösterreichischer Dichtung* (Klagenfurt: Carinthia, 1995), str. 26.

407 »Iz Sočke doline«, *Slovenski narod*, 31. 5. 1870, št. 63, nepaginirano.

408 Kalc, »Vidiki razvoja prebivalstva Goriške-Gradiške v 19. stoletju in do prve svetovne vojne«, str. 701.

409 Branko Marušič, *Pregled politične zgodovine Slovencev na Goriškem 1848–1899* (Nova Gorica: Goriški muzej, 2005), str. 33–34.

410 Podrobno o razporeditvi prebivalstva Karl von Czoernig, *Görz: Oesterreich's Nizza* (Wien: Wilhelm Braumüller, 1873), str. 33–42.

V Gorici je 31. decembra 1880 po ljudskem štetju, ki je spraševalo po sporazumevalnem jeziku, 13.517 prebivalcev kot pogovorni jezik navedlo italijanščino, 3.411 slovenščino, 2.149 nemščino, 40 češčino, 7 poljščino in 9 srbohrvaščino. Poleg tega je v Gorici živelo še 787 tujcev. Italijansko govoreči so predstavljali kar 64,61 % prebivalstva, kar je bilo krepko nad deželnim povprečjem. Prav tako je z 10,27 % močno izstopal tudi delež nemško govorečih, medtem ko so bili slovensko govoreči prebivalci glede na deželno povprečje podpoprečno zastopani.⁴¹¹

Goriški Nemci so razvili dokaj živahno kulturno in društveno dejavnost. Središče nemškega društvenega življenja je bil novembra 1861 ustanovljeni *Casino Concordia* (imenovan tudi *Casino Tedesco*). Iz tega društva je izšel pevski zbor *Görzer Gesangverein*, krajši čas je delovalo društvo *Deutscher Sängerbund* (1872), aktivni pa so bili še telovadni in rekreativni krožki.⁴¹²

V Gorici so ustanavljali tudi slovenska društva. Med strokovnimi omenimo od leta 1875 delujoče Učiteljsko društvo za Goriški okraj, obstajala so še različna kulturna, gospodarska in športna društva. Med slednjimi sta bila v mestu v času delovanja Goriške podružnice društva aktivna slovenski Goriški sokol (od 1887) in Kolesarsko društvo Gorica (od 1895). V mestu je deset let po razpadu Goriške podružnice začela z delom podružnica SPD, ki je sicer na Goriškem imelo še tri podružnice: v Tolminu (od 1896), v Ajdovščini (od 1903) in v Cerknem (od 1904).⁴¹³

Čeravno je v obravnavanem času Gorica imela sloves klimatskega zdravilišča, se je ponašala tudi z bogato planinsko dediščino. Že dosti pred ustanovitvijo društva DuOeAV je ljubezen do vzpetega sveta razvijal tam delujoči prvi slovenski »veleturist« Valentin Stanič.⁴¹⁴ Besede prvega predsednika SPD Frana Orožna, izrečene ob Staničevi smrti, lepo opisujejo njegovo osebnost: »S Staničem je pred malone 60 leti legel k večnemu počitku izredno delaven in podjeten rodoljub, ki je bil gotovo prvi in najboljši slovenski turist, znan in spoštovan po vsem omikanem svetu kot ustanovitelj veleturistike. Bil pa ni le imeniten hribolazec, nego tudi znanstven turist in planinoslovec. Hrepenenje po znanosti, ljubezen

411 Marušič, *Pregled politične zgodovine Slovencev na Goriškem 1848–1899*, str. 46.

412 Prav tam, str. 231–233.

413 O slovenskih društvih na Goriškem gl. Marušič, »Pregled društvene dejavnosti v Avstrijskem primorju (1848–1918)«, str. 179–181.

414 Valentin Stanič (* 12. 2. 1774, Bodrež (Kanal ob Soči); † 29. 4. 1847, Gorica), duhovnik, alpinist, pesnik, prevajalec, učitelj. Constantin von Wurzbach, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich* (Wien: L. C. Zamarski, C. Dittmarsch & Comp., 1878), zv. 37, str. 133–136.

do bližnjega in človekoljubnost so biseri njegovega značaja, ki se bleste liki rdeča nit skozi njegovo življenje.«⁴¹⁵ Tudi zapis neimenovanega avtorja v prispevku *Zur Geschichte der Triglaw-Ersteigungen*⁴¹⁶ je zajel vse, kar je »Stanig« bil: »Značilnost njegovega življenja so drzni vzponi na najvišje avstrijske vrhove tako v centralnih kot tudi v severnih in južnih Alpah. Veljal je za najboljšega alpinista, še zlasti pa gre izpostaviti njegova prizadevanja, vzpeti se na vse v njegovem obzorju vidne višinske točke in jih pomeriti s svojim barometrom.«⁴¹⁷

Razlog Staničeve slave daleč okoli niso samo njegovi vzponi, ampak tudi številni prispevki, ki jih je še tudi po njegovi smrti objavljal časopis DuOeAV *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*.⁴¹⁸ Staničeva tradicija se je v Gorici pozneje nadaljevala z odvetnikom in politikom Henrikom Tumo, po katerem se danes imenuje koča na Slavniku. Kot pa smo že videli, je bil slednji od leta 1907 tudi član Primorske podružnice DuOeAV.⁴¹⁹ Tako kot pred njim Stanič, je začel z zimskimi turami in je tudi sicer je veljal za enega najboljših alpinistov.⁴²⁰ Tumovi prispevki so presegli okvire alpskega prostora, saj je objavljal denimo v *Jadranskem almanahu*, v katerem se je posvečal gospodarskemu položaju vzpetega sveta na Goriškem.⁴²¹ Ogromno je doprinesel še na področju kartografije in topografije, predvsem Julijskih Alp.⁴²² Pri izdelavi kartografskih del je uporabljal italijanski, precej redko slovenski, večinoma pa nemški jezik, kar ne preseneča. Nemškega jezika je bil namreč vajen zaradi očeta, ki je bil zelo izobražen in je bral le nemško literaturo.⁴²³

415 Fran Orožen, »Valentin Stanič, Prvi veleturist«, *Planinski vestnik*, 1907, št. 4, str. 51.

416 »Zur Geschichte der Triglaw-Ersteigungen«, *Blätter aus Krain*, 9. 5. 1857, št. 19, str. 73–75.

417 Prav tam, str. 73.

418 Valentin Stanig, »Etwas über meine Reise auf den Triglou in Oberkrain, angefangen am 18. September 1808«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1885, str. 418–430.

419 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (25. 1. 1913), str. 55.

420 Olga Janša, »Zgodovina turizma na Slovenskem«, *Turistični vestnik: strokovni časopis za turizem in gostinstvo* (Ljubljana: Turistična zveza Slovenije, 1968), str. 116.

421 Henrik Tuma, »Naše planine«, *Jadranski almanah* (Trst: Naša založba, 1924), str. 76–94. *Jadranski almanah* je izhajal letno, med letoma 1923 in 1930, pri Naši založbi v Trstu. Vseboval je koledar, kmetijske nasvete, poljudnoznanstvene in literarne prispevke. *Digitalna knjižnica Slovenije*, <https://www.dlib.si>, pridobljeno 1. 12. 2019.

422 Zapuščina njegovih del je velika, prav tako je obsežen seznam publikacij sodobnih raziskovalcev, ki so proučevali življenje in delo Henrika Tume. Med mnogimi naslovi člankov in publikacij naj navedem Tone Strojina, *Dr. Henrik Tuma: slovenski alpinist, narodni prosvetitelj, politik, publicist in odvetnik* (Ljubljana: Slovenski gorniški klub Skala, 2008).

423 Henrik Tuma, *Iz mojega življenja* (Ljubljana: Naša založba, 1937), str. 19.

Ustanovitev podružnice

O notranjem življenju 13 letnega delovanja Goriške podružnice (1888–1901) doslej ni bilo veliko zapisanega. Ker je na voljo precej skromen obseg ohranjenih virov, bo tudi naš zapis pomanjkljiv. Pri pisanju se namreč nismo mogli opreti niti na spominske zbornike ali letna poročila niti na gradivo, ki bi bilo v hrambi *Archiva Alpenverein* v Innsbrucku. Glavni vir informacij je bilo osrednje glasilo društva DuOeAV. Maloštevilne objave iz Gorice vsebujejo nekaj podatkov o vodstvenem odboru ter zapisov o koči na Kaninu, ki se je zgradila po zaslugah Goriške podružnice. Pri pisanju njene zgodovine se prav tako nismo mogli opreti na slovenski lokalni tisk. Časopis *Soča* denimo za nemško podružnico ni kazal zanimanja niti ob ustanovitvi leta 1888⁴²⁴ niti ob odprtju omenjene kočice na Kaninu.⁴²⁵

O ustanovitvi podružnice ni pisalo osrednje glasilo društva *Mitteilungen*, pač pa časopis društva: »V letu 1887 so se na pobudo preminulega H. K. Linkeja odločili v Gorici živeči člani Primorske podružnice ustanoviti svojo podružnico. Ustanovljena je bila 21. januarja 1888, in sicer po zaslugi Linkeja, Bolleta in Beyerja.«⁴²⁶ Od omenjenih je najbolj znan Johann Bolle, medtem ko za druga dva ni bilo mogoče najti podrobnejših biografskih podatkov v razpoložljivih leksikonih.

Razlog za maloštevilne prispevke v osrednjem glasilu je verjetno na eni strani posledica majhnosti podružnice in posledično majhne pomembnosti znotraj društva DuOeAV. Na drugi strani pa gre morda tudi za premajhno angažiranost članov podružnice, predvsem v zvezi s pisanjem in pošiljanjem poročil v osrednji društveni list.

Vodstvo podružnice

Nepopoln seznam članov glavnega odbora je priložen na koncu knjige (priloga 3). V imeniku imena pogosto niso navedena v celoti, ampak le z inicijalko osebnega imena. Osrednje glasilo društva je namreč pri zapisih o podružnici iz Gorice dokaj redno navajalo le priimek predsednika, ne pa tudi ostalih članov.

424 *Soča* – časopis je izhajal v Gorici v obdobju 1889–1892. Pregledane so bile vse številke v letu 1888.

425 *Soča*, 24. 8. 1894, št. 34.

426 »Görz«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1894, zv. 25, str. 406.

33. **Darmstadt.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 207.
Vorstand: J. Metz I, Rechtsanwalt.
Versammlung: Jeden Freitag Restaurant Schatz; Vorträge jeden ersten Dienstag in „Stadt Pfungstadt“.
Besitz: Darmstädter-Hütte (Moosthal).
34. **Defereggen.** Sitz: St. Jacob in Defereggen. Mitgliedst. 58.
Vorstand: Lorenz Unterkircher (Kröll).
35. **Dresden.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 401.
Vorstand: A. Munkel, Amtsrichter, Wienerstrasse 22.
Versammlung: Jeden Mittwoch, Kl. Brüdergasse 11 $\frac{1}{2}$; im Sommer kgl. Belvedere.
Besitz: Dresdner-Hütte, Zufall-Hütte.
36. **Düsseldorf.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 94.
Vorstand: Dr. med. A. Poensgen, Stephanienstrasse 36.
Versammlung: Jeden zweiten Montag im Hôtel Kaletsch.
37. **Eisackthal.** Sitz: Gossensass. Mitgliederstand 41.
Vorstand: Ludwig Grüöber, Höteler.
38. **Elmen.** Sitz: Vorderhornbach (Post Reutte). Mitgliederst. 22.
Vorstand: Max Ulsäss in Vorderhornbach.
39. **Erfurt.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 114.
Vorstand: Mühlis, kais. Bankassessor, Gartenstrasse 61/62.
Versammlung: Jeden letzten Samstag in der Ressource.
40. **Erlangen.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 49.
Vorstand: Universitätsprofessor Dr. Oebbeke.
41. **Falkenstein-Pfronten.** Sitz: Pfronten. Mitgliederstand 34.
Vorstand: Adolf Haif, Fabrikant.
Versammlung: Jeden zweiten Mittwoch im Gasth. Th. Doser.
Besitz: Aggensteinhütte.
42. **Fieberbrunn.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 8.
Vorstand: J. G. Schöber.
43. **Frankenwald.** Sitz: Naila. Mitgliederstand 25.
Vorstand: Georg Weher, kgl. Pfarrer in Selbitz.
Besitz: Aussichtsturm a. d. Doebrn.
44. **Frankfurt a. M. Sitz:** Ebenda. Mitgliederstand 304.
Vorstand: Dr. Theodor Petersen, Gr. Hirschgraben 11.
Versammlung: Jeden ersten und dritten Montag in der „Roseman“; Monatsitzungen im Hörsaal des Senckenbergischen Bibliotheksgebüdes.
Besitz: Gepatschhaus, Rauekopf-Hütte, Tasechähütte.
45. **Frankfurt a. d. Oder.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 44.
Vorstand: Kette, Justizrath, Wilhelmplatz 29.
46. **Freiburg i. B.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 120.
Vorstand: Dr. Behaghel, Hofrath, Professor.
Versammlung: Jeden ersten Samstag im Café Kopf.
47. **Freising.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 57.
Vorstand: Ludwig Wassner, Gymnasialassistent.
Versammlung: Jeden ersten Donnerstag.
48. **Fulda.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 52.
Vorstand: W. Rullmann, Hofapotheker.
Versammlung: Jeden letzten Mittwoch in der Rest. Radloff.
49. **Fürth.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 108.
Vorstand: G. Keilner.
Versammlung: Jeden Dienstag im Hôtel „National“.
50. **Gailthal.** Sitz: Heranog (Kärnten). Mitgliederstand 29.
Vorstand: Dr. Snetiwj, k. k. Bezirksrichter.
Besitz: Nassfeld-Hütte.
51. **Garmisch.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 126.
Vorstand: Friedrich Sichermann, k. Forstmeister a. D.
52. **Gastein.** Sitz: Bad Gastein. Mitgliederstand 82.
Vorstand: Franz Stöckl, Höteler.
Besitz: Erzl. Marie Valerie-Haus in Nassfeld.
53. **Gera.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 120.
Vorstand: H. Mörl, Oberlehrer.
Versammlung: Jeden zweiten und letzten Dienstag im Hôtel Frommer.
54. **Giessen.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 40.
Vorstand: O. Herr, Finanzrath.
Versammlung: Jeden ersten Freitag im Hotel Victoria.
55. **Gürz.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 51.
Vorstand: Johann Bolle, Leiter der k. k. Versuchsstation.
56. **Göttingen.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 48.
Vorstand: Landesgerichts-Präsident Dr. Roscher.
57. **Golling.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 19.
Vorstand: Georg Träger.
58. **Graz.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 179.
Vorstand: Dr. Alex. Rigler, k. k. Oberstaatsanwalt-Stellv.
Versammlung: Jeden dritten Montag.
59. **Greiz.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 123.
Vorstand: Ferdinand Hassert, k. Postdirector a. D.
Versammlung: Jeden zweiten Donnerstag in Triffl.
60. **Gröbming.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 7.
Vorstand: Franz Zellbacher, k. k. Steueramtscontrollor.
Versammlung: Jeden ersten Sonntag im Gasthaus Mandl.
61. **Gröden.** Sitz: St. Ulrich in Gröden. Mitgliederstand 54.
Vorstand: Josef Moroder, Kunstmaler.
62. **Haida (Böhmen).** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 48.
Vorstand: Dr. Victor Finger.
63. **Hall i. T.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 31.
Vorstand: Dr. Anton Lechthaler, k. k. Notar.
64. **Halle a. S.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 112.
Vorstand: Dr. Wangerin, Universitäts-Prof.
Versammlung: Jeden letzten Samstag in „Stadt Hamburg“.
65. **Hallein.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 27.
Vorstand: Hochw. A. Angeberger.
66. **Hallstatt (Oberösterreich).** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 27.
Vorstand: Carl Seauer.
Versammlung: Jeden ersten Donnerstag im Hôtel Seeauer.
67. **Hamburg.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 226.
Vorstand: Dr. Buchheister, Paulinenplatz 3.
Versammlung: Jeden Monat im Dammtorhappillon.
Besitz: Berg-Hütte, Schaubach-Hütte.
68. **Hannover.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 281.
Vorstand: Dr. C. Arnold, Marienstrasse 24a.
Versammlung: Jeden Dienstag in der „Münchener Bierhalle“.
Besitz: Hannoversehe Hütte (Ankoge).
69. **Heidelberg.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 100.
Vorstand: Dr. Friedrich Eisenlohr, Prof.
Versammlung: Jeden dritten Freitag im Museum.
Besitz: Heidelberg-Hütte im Finberthal.
70. **Hildesheim.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 33.
Vorstand: Oberlehrer Kluge.
71. **Hoch-Pustertal.** Sitz: Niederdorf. Mitgliederstand 57.
Vorstand: Jacob Traunsteiner-Niederdorf.
Besitz: Dreizinnen-Hütte.
72. **Höchst a. M. Sitz:** Ebenda. Mitgliederstand 34.
Vorstand: M. Epting.
73. **Jena.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 37.
Vorstand: Dr. med. Skutsch.
74. **Imst.** Sitz: Imst (Tirol). Mitgliederstand 72.
Vorstand: Mag. Carl Deusch, Apotheker.
Besitz: Muttekopf-Hütte.
75. **Ingolstadt.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 34.
Vorstand: Georg Forsteneicher, Apotheker.
76. **Inneröztal.** Sitz: Sölden (Tirol). Mitgliederstand 15.
Vorstand: Josef Grüner, Gastwirth.
77. **Innsbruck.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 364.
Vorstand: Prof. Dr. K. W. v. Dalla Torre.
Besitz: Franz Sonn-Hütte, Salstein-Hütte.
78. **Iselthal.** Sitz: Windisch-Matrei. Mitgliederstand 28.
Vorstand: Andrá Steiner, Gemeindevorsteher.
79. **Karlsruhe.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 140.
Vorstand: Gmelin, Geheimehath, Akademiestrasse 27.
Versammlung: Jeden ersten Montag im Hôtel Grosse.
80. **Kitzbühel.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 29.
Vorstand: Jos. Traunsteiner, Kaufmann.
81. **Kitzingen.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 23.
Vorstand: Regnault, k. Rector.
82. **Klagenfurt.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 253.
Vorstand: F. Seeland, k. k. Bergrath.
Versammlung: Jeden Dienstag und Samstag im „Hirschen“.
Besitz: Glockner-Haus, Salm-, Seebichl-, Elend-u. Stou-Hütte.
83. **Konstanz.** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 307.
Vorstand: Dr. Eller, Landgerichtsrath.
Versammlung: Jeden Samstag im Hôtel Barbarossa.
Besitz: Konstanzer-Hütte. (Schlüssel und Auskunft bei Postmeister Schuler in St. Anton a. A.)
84. **Krain.** Sitz: Laibach. Mitgliederstand 137.
Vorstand: Anton R. v. Gariboldi, Privatier.
Versammlung: Jeden zweiten Montag im Casino.
Besitz: Deschmann-Haus am Triglav.
85. **Krensthal.** Sitz: Micheldorf (Ob-Oesterr.). Mitgliederst. 15.
Vorstand: Gotthard Schreiner.

Slika 16: Na seznamu podružnic DuOeAV je leta 1890 pod številko 55 vpisana Goriška podružnica (*Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1890, št. 8, str. 114)

V obdobju delovanja Goriške podružnice se je zvrstilo pet predsednikov in največ podatkov je na voljo o prvem, daleč najbolj znanemu Johannu Bolletu,⁴²⁷ ki je podružnico vodil prva tri leta (1888–1890). Ostali predsedniki so podružnico vodili različno dolgo: gozdni mojster (*Forstmeister*) Michael Beyer v obdobju 1891–1894,⁴²⁸ podjetnik Alexis Vuillemin dve leti (1895–1896),⁴²⁹ deželni sodnik (*Landesgerichtsrath*) A. v. Gironcoli prav tako dve leti (1897–1898)⁴³⁰ ter vladni inženir Ernst Marchesani, ki je podružnico vodil zadnja leta njenega delovanja (1899–1901).⁴³¹

Podobno kot v ostalih podružnicah v takratnem slovenskem prostoru so bila v vodilni odbor vključena večinoma neslovenska imena. Glede na geografski položaj Goriške in nacionalno ozadje prostora delovanja podružnice je bilo pričakovano, da bodo v odboru tudi italijanska imena. Slovenskih imen zaradi ustroja društva in slabšega gmotnega položaja ni bilo pričakovati. Nazivi oziroma poklici vodilnih članov potrjujejo, da so bili tudi člani Goriške podružnice večinoma Neslovenci z vidnejšimi družbenim položajem, ki so v Gorici močno (so)oblikovali tamkajšnje javno življenje.

V letu ustanovitve Goriške podružnice (1888) je njen prvi predsednik Johann Bolle postal podpredsednik tamkajšnjega kmetijskega društva.⁴³² Bolj znan je verjetno kot vodja leta 1869 ustanovljene Poskusne postaje za svilorejo v Gorici

427 Johann Bolle (Ivan Bole) (* 16. 1. 1850, Prosek/Prosecco, Italija; † 2. 9. 1924, Firenze), kmetijski strokovnjak. *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1002650/>, pridobljeno 7. 10. 2022. Čeprav je v slovenskih biografskih leksikonih njegovo ime slovenjeno, bomo zapisovali nemško obliko imena, ki je bila natisnjena v njegovih publikacijah.

428 »Görz«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1891, št. 7, str. 97; »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1892«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1892, št. 7, str. 82; »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1893«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1893 št. 6, str. 82; »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1894«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1894, št. 7, str. 90.

429 »Görz«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 3, str. 39; »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1896«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 6, str. 78.

430 »Görz«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 3, str. 35; »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1898«, *Mittheilungen des Deutschen und oesterreichischen Alpenvereins*, 1898, št. 6, str. 78.

431 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1900«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1900, št. 6, str. 74; »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1899«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1899, št. 7, str. 90; »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1901«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1901, št. 5, str. 66.

432 »Občni zbor«, *Gospodarski list, glasilo c. kr. kmetijskega društva v Gorici*, 6. 4. 1888, št. 7, str. 28.

(*K. k. Seiden und Weinbauversuchsstation*), ki se je pozneje preimenovala v Poskusno postajo za svilorejo in vinogradništvo v Gorici, aprila 1891 pa v Kmetijsko-kemično poskusno postajo. Mesto upravnika Postaje je Bolle prevzel leta 1880, mesto stalnega direktorja pa leta 1891, kjer je ostal do upokojitve leta 1912. Njegovo dolgoletno vodenje je zavodu dalo neizbrisen pečat, saj mu je uspelo gojenje sviloprejke tako na ožjem Goriškem, kot na drugih območjih Avstro-Ogrske. Vse bolj se je uveljavljal v evropskem in svetovnem merilu na področju proučevanja in izboljševanja svilogojstva ter na področju vinarstva. Konec novembra 1871 je bil v Gorici celo prvi mednarodni kongres svilogojstva. Bolle je kot raziskovalec in znanstvenik napisal številne članke, denimo v že omenjeno enciklopedijo *Die Österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild*.⁴³³ Bil je avtor razprav in brošur o svilogojstvu in vinogradništvu, predvsem o boleznih trt in znanju kletarjenja.⁴³⁴ Bil je avtor letnih poročil zavoda⁴³⁵ ter vrste strokovnih besedil v italijanskem jeziku.⁴³⁶ Zanimiva je njegova knjižica *Die Mittel zur Bekämpfung der Reblaus (Phylloxera vastatrix)*⁴³⁷ (slika 17), v kateri je na 22 straneh predstavil sredstva v boju z nadlogo, ki je v Evropo prišla iz Amerike in je povzročila že veliko škode. Bolle je bil poleg tega znan tudi kot predavatelj, denimo januarja 1907 ob letnem zasedanju Primorske podružnice.⁴³⁸

Ostali predsedniki Goriške podružnice so nam znani predvsem po svojih poklicih, ki izpričujejo njihov dober družbeni položaj. Podobno je bilo še pri nekaterih identificiranih članih vodilnega odbora. Med njimi je bil gozdarski nadzornik Josip Puchich,⁴³⁹ ki je bil takoj po končanem študiju gozdarstva na Dunaju najprej zaposlen v Gorici. Od leta 1878 do 1892 se je v Postojni posvečal problemom pogozdovanja kraškega sveta in akciji za ustanovitev Turističnoolepševalnega društva. Pozneje je deloval kot gozdarski nadzornik v Trstu, od leta 1896 pa

433 Johann Bolle, »Landwirtschaft von Görz und Gradiska«, *Die Österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild* (Wien: Druck und Verlag der kaiserlich-königlichen Hof- und Staatsdruckerei und Alfred Hölder, 1891), zv. 10, str. 285–294.

434 *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1002650/>, pridobljeno 10. 10. 2022.

435 Na primer: J. Bolle, »Bericht über die Tätigkeit der K.K. landw.-chem Versuchsstation in Görz 1911«, *Zeitschrift für Pflanzenkrankheiten*, 18. 1. 1913, št. 1, str. 308–309, ali Johann Bolle, *Jahrbuch der k. k. Seidenbau-Versuchsstation in Görz für das Jahr 1873* (Görz: Seitz, 1874).

436 Med drugim Giovanni Bolle, *L'infezione fillosseria in Istria nel 1884* (Gorizia: Tip. Paternolii, 1886); Giovanni Bolle, *La sommersione delle vigne affette dalla Phylloxera vastatrix* (Gorizia: Tip. Paternolii, 188?).

437 Johann Bolle, *Zur Bekämpfung der Reblaus* (Triest: K. K. k. k. Seiden und Weinbauversuchsstation, 1882).

438 »Küstenland«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 9, str. 115.

439 Josip Puchich (* 14. 1. 1850, Zminj pri Kanfanaru; † 25. 3. 1911, Trst), gozdarski nadzornik. *Primorski slovenski biografski leksikon* (Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 1986), zv. 12, str. 118–119.

je bil predsednik Kranjsko-primorskega gozdarskega društva.⁴⁴⁰ Tudi blagajnik Goriške podružnice, koroški gozdarski strokovnjak Conrad Rubbia,⁴⁴¹ se je najprej ukvarjal s pogozdovanjem na Primorskem, nato se je preselil v Ljubljano, kjer je deloval kot deželni gozdarski nadzornik. Drugi zapisnikar v vodstvenem odboru Goriške podružnice je bil profesor na državni gimnaziji v Gorici Enrico (Heinrich) Majonica.⁴⁴² Leta 1882 so mu prepustili vodenje tisto leto odprtega Arheološkega muzeja (*Museo archeologico dello Stato*) v Ogleju, ki se mu je povsem posvetil šele po letu 1893, ko je dokončno opustil profesuro v Gorici.

Slika 17: Johann Bolle, *Die Mittel zur Bekämpfung der Reblaus* (Triest: K. k. Seiden und Weinbauversuchsstation, 1882, naslovnica)

440 *Primorski slovenski biografski leksikon*, zv. 12, str. 118–119.

441 Konrad Rubbia (* 3. 5. 1858, Beljak; † 17. 7. 1931, Gorica), gozdar. *Primorski slovenski biografski leksikon*, zv. 13, str. 227.

442 Enrico Majonica (* 6. 8. 1853 Trst; † 4. 12. 1916 Trst), profesor. *Primorski slovenski biografski leksikon*, zv. 9, str. 334–335.

Članstvo podružnice

V nasprotju z ostalimi podatki o Goriški podružnici nam razpoložljivi viri nudijo precej popolno sliko njenega članstva.

1888⁴⁴³ – 62

1889⁴⁴⁴ – 65

1890⁴⁴⁵ – 51

1891⁴⁴⁶ – 52

1892⁴⁴⁷ – 77

1893⁴⁴⁸ – 92

1894⁴⁴⁹ – 99

1895⁴⁵⁰ – 92

1896⁴⁵¹ – 90

1897⁴⁵² – 71

1898⁴⁵³ – 64

443 »Bestands-Verezeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1888«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1888, št. 8, str. 97.

444 »Bestands-Verezeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1889«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1889, št. 7, nepaginirano.

445 »Bestands-Verezeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1890«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1890, št. 8, nepaginirano.

446 »Bestands-Verezeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1891«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1891, št. 7, nepaginirano.

447 »Bestands-Verezeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1892«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1892, št. 7, str. 82.

448 »Bestands-Verezeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1893«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1893 št. 6, str. 82.

449 »Bestands-Verezeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1894«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1894, št. 7, str. 90.

450 »Bestands-Verezeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1895«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895 št. 7, str. 86.

451 »Bestands-Verezeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1896«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 6, str. 78.

452 »Bestands-Verezeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1897«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 6, str. 74.

453 »Bestands-Verezeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1898«, *Mittheilungen des Deutschen und*

1899⁴⁵⁴ – 541900⁴⁵⁵ – 521901⁴⁵⁶ – 47

Čeprav so podatki popolni, je potrebna previdnost, saj je številčni prikaz nastal na podlagi samo enega vira. Kljub temu verjamemo, da zadostujejo za vtis o velikosti podružnice. Članstvo je v prvih dveh letih njenega delovanja naraščalo, kar gre zagotovo pripisati začetni zagnanosti in navdušenju nad novim društvom. V začetku 90. let je opazen manjši upad števila članov, kar je morda odraz zmanjšanje začetne vneme. Po letu 1892 je bilo društvenikov vedno več, do leta 1894, ko je s skoraj 100 člani doseglo vrh. Verjetno je to posledica precejšnje angažiranosti podružnice, saj je bila prav leta 1894 odprta kočna na Kaninu. Od tega leta dalje je opaziti stalno upadanje števila članov, dokler jih v zadnjem letu delovanja, leta 1901, ni bilo vključenih le še 47, torej občutno manj kot v prvem letu njenega obstoja.

Ob tem prikazu gre še enkrat ponoviti, da je Goriška podružnica vplivala na številčnost podružnice iz Trsta. V času ustanovitve Goriške podružnice leta 1888 je bilo namreč na seznamu članstva Primorske najti le še dva člana iz Gorice,⁴⁵⁷ v imeniku konec leta 1889 pa nobenega več.⁴⁵⁸ Lep primer je podjetnik Alexis Vuillemin, poznejši predsednik Goriške podružnice. Leta 1885 je bil še član Primorske podružnice,⁴⁵⁹ v letu pred ustanovitvijo Goriške podružnice pa ga v imeniku Primorske ne najdemo več.⁴⁶⁰ Ustanovitev Goriške podružnice je bila zagotovo razlog za njegov izpis iz članstva Primorske podružnice. Verjetno tudi goriška »hribovska« tradicija ni dopuščala, da bi bili

Oesterreichischen Alpenvereins, 1898, št. 6, str. 78.

454 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1899«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1899, št. 7, str. 90.

455 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1900«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1900, št. 6, str. 74.

456 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1901«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1901, št. 5, str. 66.

457 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jabres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (9. 1. 1889).

458 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jabres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (10. 1. 1890).

459 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jabres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins für das Jahr 1885* (8. 1. 1886).

460 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jabres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins für das Jahr 1887* (30. 12. 1887).

domačini (in okoličani) člani drugih podružnic. Obraten proces se je zgodil po propadu Goriške podružnice leta 1901. Naslednje leto je bilo namreč med 20 novimi člani Primorske podružnice kar polovica iz Gorice, med njimi tudi bivši predsednik Bolle.⁴⁶¹ Tik pred začetkom prve svetovne vojne je bilo v Primorski podružnici še vedno 8 članov iz Gorice, med njimi Henrik Tuma⁴⁶² in goriški urar Gregor Karla. Slednji je bil njen član od leta 1908⁴⁶³ in je sprejemal prijave na ture, ki jih je organizirala Primorska podružnica.⁴⁶⁴

Podatke o številu članov Goriške podružnice smo zgolj za vtis primerjali z drugimi podružnicami DuOeAV v takratnem slovenskem prostoru, saj zaradi različne velikosti mest vzporednice niso bile povsem na mestu. Število članov je bilo v prvih dveh letih obstoja podružnice sorazmerno veliko, če vemo, da je denimo Kranjska podružnica v prvem letu obstoja imela 45–55 članov,⁴⁶⁵ Goriška pa v prvem letu obstoja že 62. Leta 1897 je bila tudi večja od Celjske (64 članov) in Mariborske podružnice (69 članov), a bi bilo glede na relativnost podatkov mogoče trditi, da so bile vse tri podobno velike. Goriška podružnica prav tako ni spadala med najmanjše podružnice društva DuOeAV. Leta 1897 so denimo tri najmanjše podružnice imele 12–16 članov,⁴⁶⁶ kar je precej manj od Goriške, ki je takrat štela 71 društvenikov.

Tudi v primerjavi z ostalimi društvi v Gorici podružnica ni bila med manjšimi. Kot poroča časopis *Soča* spomladi 1895, se je posvetovalnega sestanka ob ustanovitvi Kolesarskega društva v Gorici udeležilo »16 gospodov, oglašanih pa jih je že 21«. ⁴⁶⁷ Na ustanovnem zborovanju Goriškega sokola 24. julija 1887 je bilo 28 od 40 vpisanih članov.⁴⁶⁸ Članstvo Sokola je naraščalo in je v letu 1900 že imelo 121 rednih članov, enega častnega in enega pokrovitelja.⁴⁶⁹ Da je bilo

461 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Section Küstenland, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (22. 1. 1902), str. 18–23.

462 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Section Küstenland, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (25. 1. 1913), str. 55.

463 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Section Küstenland, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (25. 1. 1913), str. 49–55.

464 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Section Küstenland, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (26. 1. 1912), str. 3.

465 Peternel, »Ljubiteljem kranjskih Alp!«, str. 75–76.

466 Gidl, str. 85.

467 »Kolesarsko društvo«, *Soča*, 15. 3. 1895, št. 11, nepaginirano. Več o kolesarskem društvu gl. Nataša Höinig, »Kolesarstvo na Goriškem na prehodu iz 19. v 20. stoletje«, *Goriški letnik: zbornik Goriškega muzeja*, 2017, št. 39/40, str. 179–197.

468 »Naši Sokolci«, *Soča*, 29. 7. 1887, št. 31, nepaginirano.

469 »Goriški Sokol«, *Soča*, 7. 2. 1901, št. 16, nepaginirano.

to precej več, kot je takrat imela članov Goriška podružnica, je razumljivo, saj je bila že globoko v zatonu in je naslednje leto prenehala z delovanjem.

Primerjava z Goriško podružnico SPD prav tako ni povsem ustrezna, saj je bil njen ustanovni občni zbor 28. januarja 1911, torej skoraj deset let po zatonu Goriške podružnice. Kljub temu so številke zanimive, saj je Goriška podružnica nemškega društva v prvem letu obstoja beležila približno enako število članov (62) kot v istem obdobju slovenska podružnica. V gostilni Pri zlatem jelenu v Gorici se je namreč leta 1911 zbralo okoli 60 planincev, ki so pod vodstvom sklicatelja in bodočega predsednika prof. Jakoba Zupančiča ustanovili Goriško podružnico SPD.⁴⁷⁰

Dejavnosti podružnice

Družabne aktivnosti

Dejavnosti Goriške podružnice so potekale v skladu s programom društva DuOeAV, sooblikovala pa je tudi mestno življenje. Tako je leta 1891 ob prisotnosti nadvojvode Karla Ludvika imela »čast sprejeti delegacijo njegove cesarske visokosti in mu izročiti zelo okusno izdelano kaseto iz lokalne mizarske delavnice s 24 izvrstnimi krajinskimi fotografijami iz grofije Goriška-Gradiška, ki jih je posnel J. Bolle in jo je njegova cesarska visokost z veseljem sprejela«.⁴⁷¹

Osrednja naloga podružnice je bila izdaja *Itinerarija*⁴⁷² (slika 18), podrobnega popisa za Goriško-Gradiško grofijo, kar je bil tudi sklep generalnega zasedanja skupščine društva DuOeAV 28. februarja 1890. Ob tem so izdelali poseben zemljevid s potmi tega območja, ki so ga natisnili in razmnožili pri znanem dunajskem tiskarju Rudolfu Lechnerju.⁴⁷³ *Itinerar* je bil pravzaprav izvleček iz knjige dr. Noëja *Die Stadt Görz und ihre Umgebung*⁴⁷⁴ in je obsegal nekaj več

470 »Goriške podružnice«, *Planinski vestnik*, 1911, št. 6, str. 103.

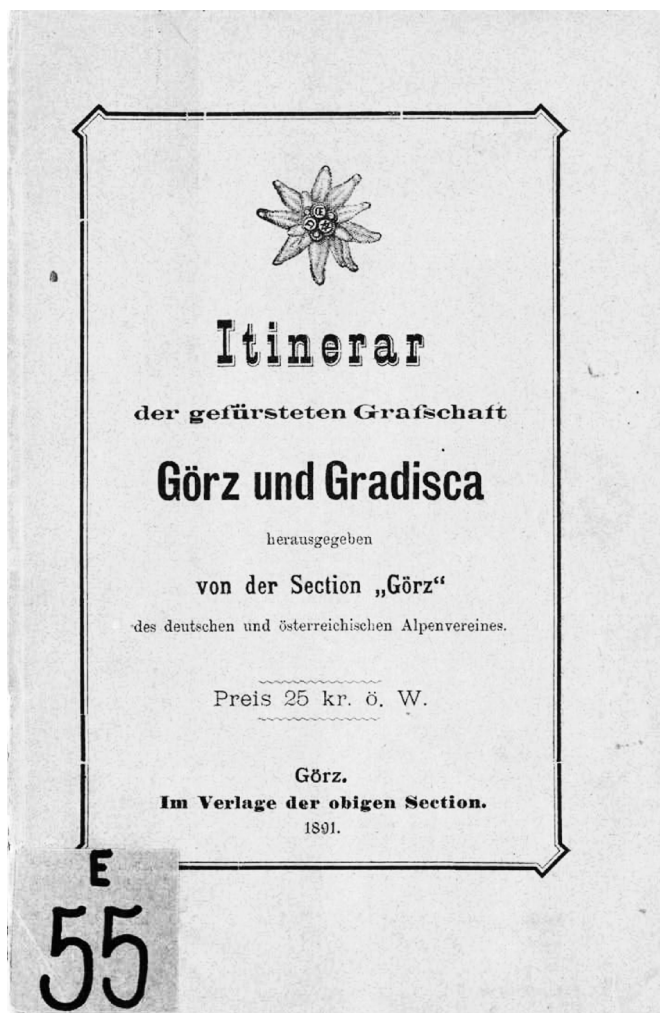
471 »Görz«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1891, št. 18, str. 248.

472 Section Görz, *Itinerar für die gefürstete grafenschaft Görz und Gradisca* – Separatdruck aus dem Buch von dr. Heinrich Noë, *Die Stadt Görz und ihre Umgebung* (Görz: Im Verlage des Ferdinand Woklulat, 1891).

473 »Görz«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1891, št. 7, str. 97. Več o založbi Lechner gl. Rudolf Schmidt, *Deutsche Buchhändler. Deutsche Buchdrucker. Beiträge zu einer Firmengeschichte des deutschen Buchgewerbes* (Berlin, Eberswalde: Verlag der Buchdruckerei Franz Weber/ Verlag von Rudolf Schmidt, 1907), zv. 4, str. 601–604.

474 Heinrich Noë, *Die Stadt Görz und ihre Umgebung* (Görz: Woklulat, 1891).

kot 50 stran. Klimatsko zdravilišče, kot je avtor označil Gorico, je predstavljalo izvrstno izhodišče za eno- ali večdnevne ture. Opisu neposredne okolice je sledil opis nižine in mest Akvileje in Gradeža, nato gričevnatega sveta, Vipavske doline, Trnovskega grozda, Krasa. V zadnjem, najobsežnejšem delu je bilo opisano območje Soške doline in Goriških Alp. Na koncu knjižice so bili priloženi sezname prometnih povezav z različnimi prevoznimi sredstvi. Prav na koncu so bili natisnjeni ceniki tur, pri čemer gre izpostaviti tudi vstopnino za Škocjanske jame in sezname vodnikov, o katerih bomo še pisali.

Slika 18: Section Görz, *Itinerar der gefürsteten Grafschaft Görz und Gradisca* – Separatdruck aus dem Buch von dr. Heinrich Noë, *Die Stadt Görz und ihre Umgebung* (Görz: Im Verlage des Ferdinand Woklulat, 1891, naslovnica)

Goriška podružnica je v skladu s programom društva DuOeAV organizirala večerna predavanja. Med redkimi znanimi predavatelji je prav avtor omenjene *Itinerarja* dr. Heinrich Noë⁴⁷⁵ (slika 19), ki je bil v drugi polovici 19. stoletja precej uveljavljen avtor popotniške literature. Dr. Aloys Dreyer mu je v časopisu DuOeAV posvetil obsežen članek s pomenljivim naslovom *München: Ein Meister der alpinen Schilderkunst*.⁴⁷⁶ Dreyer ga je uvrstil med tri klasike zgodnjih zapisov o Alpah. Po njegovem mnenju je bil Noë najboljši poznavalec in opisovalec celotnih Vzhodnih Alp zato, ker je vse predstavljene poti tudi sam prehodil. Njegovi opisi Alp so bili zaradi osebnih doživetij ter stikov z domačimi lovci, lesnimi delavci, skratka z lokalnim življenjem zelo posebni, saj je informacije o krajevnih običajih in navadah dobil neposredno od njih. Po Dreyerjevih besedah je Noë s svojim pisanjem »pozlatil literarni žanr popotniške literature«. ⁴⁷⁷

Noë je bil tudi sicer precej znan znotraj društva DuOeAV. Ob njegovi smrti poleti leta 1896 je bil v zapisu uradnega glasila označen kot najbolj nadarjen, najbolj znan in najbolj priljubljen pisatelj. Imel je poseben dar za opazovanje narave in njenih lepot, ki jih je znal ubesediti in pričarati bralcem.⁴⁷⁸ Spomini nanj so v društvu živeli še dolgo po njegovi smrti.⁴⁷⁹

Maja leta 1889 je Noë na zasedanju Goriške podružnice predaval o kopaliskem življenju na Tirolskem. Gre za predstavitev njegovih bogatih izkušenj s področja tirolskih kmečkih kopalšč, ki jih je pospremil z okusno humorno kritiko sodobnih in starejših hidroterapevtskih teorij, primitivnih kopaliskih naprav in postopkov. Po poročanju osrednjega glasila društva je predavanje doživelo lep odziv pri številnih obiskovalcih.⁴⁸⁰ Predavalni večeri v organizaciji Goriške podružnice so se odvijali tudi pozneje. Tako sta bili leta 1895 izvedeni dve predavanji z diskusijo, pri čemer imena predavateljev nismo uspeli odkriti.⁴⁸¹

475 Heinrich Noë (* 16. 7. 1835 München; † 26. 8. 1896 Bozen), nemški pisatelj. K. Paulin, »Noë, Heinrich«, *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950* (Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1978), zv. 7, str. 142.

476 Dr. A. Dreyer, »München: Ein Meister der alpinen Schilderkunst«, *Zeitschrift des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins*, 1933, zv. 64, str. 219–229.

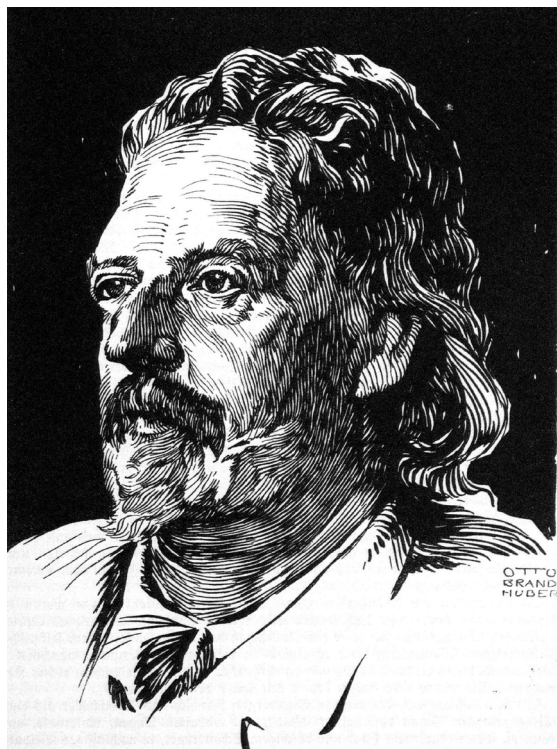
477 Prav tam.

478 »† Dr. Heinrich Noë«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 17, str. 215.

479 Karl Paulin, »Heinrich Noë und die Alpenwelt«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1935, št. 8, str. 193–195.

480 »Görz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1889, št. 10, str. 128.

481 »Görz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 3, str. 39.

Slika 19: Heinrich Noë (dr. A. Dreyer, »München: Ein Meister der alpinen Schilderkunst«, *Zeitschrift des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins*, 1933, str. 221)

Poti vzpetega sveta

Goriška podružnica je v vzpetem svetu označevala tamkajšnje poti in tudi skrbela za njih. Leta 1891 je označevala poti v Trnovskem gozdu in postavila opazovalnico na Poldanovcu (1304 m).⁴⁸² Leta 1895 so končali z označevanjem planinskih poti od Bovca do kočice na Kaninu in od tam čez Mali in Veliki Kanin oziroma do Prestreljenika in sedla Prevala. Želeli pa so tudi izboljšati povezavo z Rabljem.⁴⁸³ Poti na tem koncu so označevali tudi naslednje leto, ko so na poti do Prevala postavili tudi table.⁴⁸⁴

482 »Görz«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1891, št. 7, str. 97.

483 »Kaninhütte«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 15, str. 188.

484 »Arbeiten der S. Görz«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 6, str. 70.

Koče

Kanin-Hütte

Največji prispevek Goriške podružnice v vzpetem svetu je zagotovo postavitve koč na Kaninu, *Kanin-Hütte*. Danes so od koč, ki je pogorela na novo leto 1972, ostale le še ruševine, so pa na mestu, kjer je stala koča Goriške podružnice, postavili kovinski kontejner. Gre torej za objekt, kjer je prvotno stal Dom Petra Skalarja in se nahaja pod Kriščem na nadmorski višini 1814 m.⁴⁸⁵

Kočo je podružnica zgradila v letih 1893/1894 in je bila svečano odprta 20. avgusta 1894. Osrednje glasilo društva je jeseni leta 1893 poročalo o koncu priprav za gradnjo koč, saj je bil les že dostavljen na mesto, kjer naj bi objekt stal. Gradnja naj bi se začela spomladi naslednjega leta.⁴⁸⁶ V pritličju koč je bilo 7 postelj, na podstrehi pa še 30 ležišč, hrana je bila urejena po Pottovih načelih,⁴⁸⁷ kar pomeni, da ni zaostajala za drugimi kočami v lasti društva DuOeAV, ki so hrano v skladu s statutom shranjevale v pet zabojev.⁴⁸⁸ Če spomnimo: v prvem zaboju je bila hrana za zajtrk, mdr. čaj, kava, kakav, čokolada, pa tudi konzerva sardin, rum, konjak in cimet. V drugem zaboju je bila hrana za opoldansko in večerno hrano, tj. različne vrste juh, konzerve mesa, klobas, golaža, graha ter sol in poper. Tretji zaboj je bil namenjen vinu in žganim piščam, v četrtem je bilo pivo in v petem voda.⁴⁸⁹

Leta 1895 osrednje glasilo društva piše o vzponu na Kanin (2592 m), in sicer tako z bovške strani kot iz doline Na Žlebeh (*Sella Nevea*). Vzpon je bil zaradi ogromne količine zapadlega snega lažji, saj je bila ledeniška plošča pokrita z metriskimi snegom, koča pa je bila glede na razmere v kar dobrem stanju.⁴⁹⁰ Istega leta poleti so vanjo vlomili, a razen nekaj konzerv in steklenic rdečega vina ni bilo odtujenega nič drugega. Storilec je bil kaznovan, podružnica pa je na okna koč namestila močne dvojne železne rešetke.⁴⁹¹ Leta 1898 je bila

485 *Hribi.net*, https://www.hribi.net/gora/stara_koca_na_kaninu/1/3137, pridobljeno 22. 11. 2022.

486 »Kanin-Hütte«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1893, št. 3, str. 37.

487 »Ausrüstung«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 16, str. 201.

488 Johannes Emmer, *Verfassung und Verwaltung...*, str. 85–88.

489 Emil Pott, »Unsere Schützhütten«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1892, št. 21, str. 242–245.

490 »Der Kanin bei Raibl (2592 m)«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 17, str. 176.

491 »Arbeiten der S. Görz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 6, str. 70.

koča temeljito obnovljena. Popolnoma prenovljena je bila kuhinja, kamor so vzdali štedilnik.⁴⁹² Naslednje leto objekt ni bil več oskrbovan,⁴⁹³ kar morda daje slutiti bližajoči se konec delovanja Goriške podružnice.

Osrednje glasilo društva je leta 1897 poročalo o meritvah nadmorske višine koč. Po izmeri *k. u. k. Militärgeographisches Institut* je koča stala na nadmorski višini 1810,5 m.⁴⁹⁴

Kočo je na leto obiskalo okoli 20 ljubiteljev vzpetega sveta. Leta 1895 denimo 20 takratnih turistov, pri čemer vodniki niso bili všteti,⁴⁹⁵ leta 1898 pa 18 gorohodcev.⁴⁹⁶ Ključke so leta 1895 imeli vodniki Mrakitsch v Bovcu, F. Velussigi in Baumgartner na Predelu.⁴⁹⁷ Tri leta pozneje jih je bilo mogoče dobiti v Bovcu pri poštnem mojstru Aloisu Sortschu (Hotel »zur Post«) ter pri vodnikih Josefu in njegovemu sinu Johannu Mrakitschu.⁴⁹⁸

Kot že zapisano, je Goriška podružnica leta 1901 predala v upravljanje koč na Kaninu glavnemu odboru Primorske podružnice, ki jo je uredila za namene visoke turistikke.⁴⁹⁹

Objekt je po prvi svetovni vojni prešel pod italijansko upravljanje (*Club Alpino Italiano*), ime pa je dobil po v Trstu rojenemu pisatelju Ruggeru Timeusu - Fauru.⁵⁰⁰ Stavbo so po drugi svetovni vojni prevzeli bovški planinci in jo obnove, koč so poimenovali po revolucionarju Ferdu Kravanji - Petru Skalarju.⁵⁰¹ Koča je 1. januarja 1972 pogorela in naslednje leto so začeli na novi lokaciji graditi današnji Dom Petra Skalarja.⁵⁰²

492 »Caninhütte«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1899, št. 14, str. 175.

493 »Caninhütte«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1899, št. 6, str. 72.

494 »Caninhütte«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 3, str. 30.

495 »Arbeiten der S. Görz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 6, str. 70.

496 »Caninhütte«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1899, št. 6, str. 72.

497 »Kanin-Hütte«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 15, str. 188.

498 »Caninhütte«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1899, št. 14, str. 175.

499 »Caninhütte«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1901, št. 18, str. 221.

500 DAV, ÖAV und AVS, *Hoch hinaus! Wege und Hütten in den Alpen* (Köln, Weimar, Wien: Böhlau Verlag, 2016), str. 222. Ruggero Timeus, tudi Ruggero Fauro Timeus ali Ruggero Timeus Fauro (* 16. 2. 1892, Trst; † 14. 9. 1915, Pal Piccolo), pisatelj. *Österreichisches biographisches Lexikon*, https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_T/Timeus_Ruggero_1892_1915.xml, pridobljeno 22. 10. 2022.

501 Ferdo Kravanja - Peter Skalar (* 10. 8. 1912, Čezsoča; † 10. 10. 1944, Paljevo pri Desklah), delavec, tigrovec. *Primorski biografski leksikon*, (Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 1982), zv. 8, str. 190–191.

502 *Planinska zveza Slovenije*, <https://www.pzs.si/koce.php?pid=8>, pridobljeno 22. 10. 2022.

Slika 20: *Kannin-Hütte* (Sektion Wien des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins, *Die Schutzhütten und Unterkunfthäuser in den Ostalpen*. Dresden: Verlag Kunstanstalt Stengel o. J., 1908, nepaginirano)

Vodništvo

Trenta z izrazito najskromnejšimi njivami je bila od vseh alpskih dolin po besedah enega od avtorjev planinskih vodnikov najrevnejša. Njeni prebivalci so bili močno pod italijanskim vplivom in precej revni. Šele ko se je zaostрил nadzor nad divjim lovom, so se začeli ukvarjati z gozdarstvom.⁵⁰³ Trentar je bil namreč rojen lovec in mu je bilo veselje do lova tako rekoč prirojeno. Zanj je veljalo, da ne bi zapustil svojega območja, pa naj bi bilo še tako hudo: »Morda bi šel, pa bi mi morali pustiti puško in lov, drugače ne!«⁵⁰⁴ Nekateri tamkajšnji lovci so po cele tedne lovili po tujih revirjih in kupčevali s plenom. Prebrisani in drzni Trentarji so bili prav zato moreča nadloga žandarjem, in kot zapiše Kugy, toliko divjih izbruhov strasti kot v Trenti ni videl še nikjer.⁵⁰⁵

503 Roschnik, *Der Triglav*, str. 19.

504 Josip Abram, »Opis Trente«, *Planinski vestnik*, 1907, št. 9, str. 135.

505 Evgen Lovšin, *Gorski vodniki v Julijskih Alpah* (Ljubljana: Planinska založba, 1961), str. 129.

Glede na revščino in dejstvo, da je vodništvo vendarle lahko pomagalo pri preživetju,⁵⁰⁶ je bila relativno veliko število tamkajšnjih planinskih vodnikov pravzaprav pričakovano. Na seznamu na koncu *Itinerarija* iz leta 1899 je tako skupno naštetih kar 23 vodnikov iz Tolmina, Zatulmina, Bovca do Trnovskega gozda. Največ jih je bilo verjetno zaradi odličnih izhodišč za gorske ture iz Tolmina in Bovca, iz vsakega kraja po trije. Ob tem je zanimiv podatek o njihovem jezikovnem znanju, ki je bilo navedeno ob imenu vsakega vodnika. Od 23 vodnikov so le štirje govorili samo slovensko. Dva od njih sta znala samo slovensko in italijansko, devet jih je znalo slovensko in nemško in kar osem jih je govorilo vse tri jezike. Vidimo torej, da je bila nemščina med vodniki bolj razširjena kot italijanščina, kar kaže na nemški vpliv in hkrati na večinskost nemško govorečih gorohodcev. Navedeni vodniki so bili večinoma označeni kot lastniki zemljišč (*Grundbesitzer*), najdemo pa še lesne delavce, lovce ter po enega zidarja in kamnoseka.⁵⁰⁷ Vodniki s tega območja so bili nasploh kar znani, saj jih je omenjalo tudi osrednje glasilo društva.⁵⁰⁸

Vodništvo na območju delovanja Goriške podružnice je bilo precej razvito in poznano. Močno je prispevalo k izboljšanju materialnega položaja posameznih družin, saj je vodenje gorohodcev lahko znatno povečalo zaslužek iz primarne dejavnosti.

Section Görz v tisku

Zaradi kratkega obstoja podružnice in relativno majhnega območja delovanja tudi časopisov, ki bi pisali o njej, ni bil veliko. Osrednje glasilo društva DuOe-AV je poleg kratkih letnih poročil podružnico omenjalo tudi v nekaterih novicah. Tako sta Dunajčana Leopold Brunner in alpinist Hans Wödl⁵⁰⁹ poleti 1895 osvojila Mali Kanin ter Vrh Laške Planje. Kot zanimivost naj zapišemo, da se po Wödlu danes imenuje koča na nadmorski višini 1533 m v bližini Schladminga.⁵¹⁰ V osrednjem glasilu društva so podružnico omenili med

506 Peternel, »Prvi koraki pri organiziranju vodniškega poklica«, str. 32–34.

507 Section Görz, *Itinerar für die gefürstete Grafschaft Görz und Gradisca*, str. 44–45.

508 »Jalouc«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 21 str. 265.

509 »Julische und Steiner Alpen«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 10, str. 120. Johann (Hans) Wödl (* 9. 11. 1863, Dunaj; † 20. 8. 1937, Schladming), trgovec, alpinist, avtor številnih planinskih dopisov. *Österreichisches biographisches Lexikon*, https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_W/Woedl_Johann_1863_1937.xml, pridobljeno 2. 11. 2022.

510 *Alpenverein Österreich*, https://www.alpenverein.at/huetten/?huette_nr=1323, pridobljeno 2. 11. 2022.

osmrtnicami, denimo pisca planinskih vodnikov Johanna Sima, ki je umrl v Gorici 11. aprila 1898.⁵¹¹

Kot smo videli, je Goriško podružnico omenjalo tudi drugo glasilo društva *Zeitung des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*. Poleg že navedenih zapisov o Noëju najdemo v njem še prispevek o zahodnem delu Julijskih Alp⁵¹² graškega učitelja in alpinista Adolfa Gstirnerja.⁵¹³ Za nas je pisec poleg opisov tega dela alpskega sveta zanimiv zato, ker je bil Kugyjev prijatelj.⁵¹⁴ Dejstvo torej, ki ponovno potrjuje védenje o tem prostoru, zlasti pa vpjetost tega dela alpskega sveta v geografsko precej širok kontekst.

Goriško podružnico deimo najdemo v italijanskem časopisu *Alpi Giulie*,⁵¹⁵ in sicer na seznamu koč in vodnikov.⁵¹⁶

Spekter časopisov v slovenskem jeziku v Gorici je bil v času življenja podružnice sicer širok, a kot smo že zapisali, novic o njej ni bilo. Tudi goriški *Gospodarski list*⁵¹⁷ ni kazal zanimanja za nemško podružnico, pa čeprav je bil Bolle podpredsednik tamkajšnjega kmetijskega društva hkrati tudi predsednik Goriške podružnice. Prav tako ni prinesel rezultatov pregled celotnega prvega letnika časopisa *Slovenski delavec*. Izrazito delavski časopis se je zanimal skoraj izključno za politične, predvsem narodne vsebine. V sklopu društvene tematike je prinašal predvsem novice iz društev v dolini.⁵¹⁸ Še en dokaz, da preprosto prebivalstvo takratnega slovenskega prostora, kateremu je bil list tudi namenjen, v tistem času ni kazalo kaj dosti zanimanja za vzpeti svet.

511 »Johann Sima«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1898, št. 10, str. 130.

512 Adolf Gstirner, »Die Juischen Alpen, westlicher Teil (Schluß)«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, zv. 38, str. 262–300. Omemba kaninske koč je na strani 298.

513 Adolf Gstirner (* 16. 6. 1855 Gradec; † 29. 10. 1940, Gradec), učitelj, alpinist. *Österreichisches biographisches Lexikon*, https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_G/Gstirner_Adolf_1855_1940.xml, pridobljeno 2. 11. 2022.

514 *Österreichisches biographisches Lexikon*, https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_G/Gstirner_Adolf_1855_1940.xml, pridobljeno 2. 11. 2022.

515 *Alpi Giulie: rivista bimestrale della Società alpina delle Giulie* – časopis, ki je začel izhajati v Trstu leta 1896 in izhaja še danes. *Università degli Studi di Trieste*, <https://www.biblio.units.it>, pridobljeno 20. 10. 2022.

516 »Rilevation di Panorami e Vedute alpine«, *Alpi Giulie*, 7. 6. 1896, št. 2–3, str. 20–23.

517 Pregledan je bil celotni prvi letnik.

518 *Delavski list* – časopis, ki je izhajal v Trstu med letoma 1908 in 1991. Pregledanih je bilo vseh 52 števil prvega letnika.

Goriška podružnica prav tako ni bila zanimiva za časopise *Rimski katolik*,⁵¹⁹ *Edinost*,⁵²⁰ *Slovanski svet*⁵²¹ ali *Primorski list*. Časopis *Soča* je le občasno prinašal novice iz vzpetega sveta. Tako septembra 1888 lahko nekaj več preberemo o nesreči dveh mladih gorohodcev, ki sta se smrtno ponesrečila pod Mangartom.⁵²²

Goriška podružnica je podobno kot ostale podružnice DuOeAV zanimala predvsem nemške časopise, a zaradi svoje majhnosti in kratkega obdobja delovanja tudi te precej poredkoma. Slovenski bralec, ki ga je bolj zanimalo zadovoljevanje osnovnih eksistencialnih pogojev, kar je bilo znano tudi onkraj Karavank,⁵²³ pač ni imel prevelikega interesa za obisk vzpetega sveta.

Sklep

Gorica je kot relativno majhno mesto konec 19. stoletja imela poseben položaj, saj so se v njej križali italijanski, slovenski in nemški vplivi. Slednji so bili zlasti na gospodarskem in upravnem področju v času obstoja Goriške podružnice DuOeAV še vedno precej močni. V mestu so vsi narodi ustanavljali svoja društva in bogata dediščina goriškega planinstva se je po Staniču nadaljevala prav z ustanovitvijo Goriške podružnice.

Rekonstrukcija življenja in delovanja Goriške podružnice zaradi maloštevilnih virov ni popolna, a za vtis o njej in njenem delovanju verjamemo, da zadostuje. Glavni vir je bilo osrednje glasilo društva, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, kajti tudi *Archiv Alpenverein* v Innsbrucku ne hrani nobenega gradiva o podružnici. Še najbolj popolno sliko daje številčnost članstva podružnice, ki med podružnicami DuOeAV v takratnem slovenskem prostoru ni bila med manjšimi. V okviru celotnega društva DuOeAV je sicer res sodila med manjše, a ne med najmanjše podružnice.

Vodstvo Goriške podružnice, zlasti njegovi predsedniki, je bilo v rokah precej vplivnih ljudi, če omenimo samo vsestranskega Johanna Bolleta. Člani

519 *Rimski katolik* – izhajal v Gorici 1888–1906. Pregledan celoten prvi letnik.

520 *Edinost*, 21. 8. 1894.

521 *Slovanski svet*, 1888, letnik 1.

522 »Pod Mangartom«, *Soča*, 5. 10. 1888, št. 40, nepaginirano.

523 »Reichsrath«, *Klagenfurter Zeitung*, 28. 3 1888, št. 72, str. 2. *Klagenfurter Zeitung* – je izhajal v Celovcu najprej dnevno, nato dvakrat in končno trikrat tedensko v obdobju 1784–1951. *Österreichische Nationalbibliothek*, https://anno.onb.ac.at/info/spo_info.htm, pridobljeno 28. 6. 2023.

vodstvenega odbora so bili podobno kot v drugih podružnicah ugledni in precej družbeno angažirani. V sklopu uresničevanja ciljev društva DuOeAV so, zlasti s predavanji, skrbeli za notranje življenje podružnice in so tudi sicer sooblikovali mestno dogajanje. Delovanje podružnice je pustilo vidne sledi še v vzpetem svetu. Gradili in urejali so planinske poti, zlasti pa je bila pomembna gradnja koč na Kaninu, ki je danes ni več. V tistem času je nudila prenočišče gorohodcem in po urejenosti ni prav nič zaostajala za ostalimi kočami alpskega sveta. Ob prenehanju delovanja podružnice je njeni člani niso pustili propadati, ampak so jo prepustili v skrb Primorski podružnici, kar kaže na visoko stopnjo odgovornosti vodstva Goriške podružnice. Kljub njenemu zatonu so namreč želeli, da se ta del vzpetega sveta še naprej neguje in razvija.

CELJSKA PODRUŽNICA (SECTION CILLI)

Družbenopolitične razmere na prelomu iz 19. v 20. stoletje v Celju

Celje je po letu 1848 sicer doživelo kar nekaj upravnih sprememb,⁵²⁴ a za nas je bolj kot to pomembno vzdušje, ki je vladalo v času ustanovitve Celjske podružnice DuOeAV. Po popisih iz leta 1880 je mesto štel 5.393 prebivalcev in se je spričo naraščajoče industrializacije dokaj hitro povečevalo. Deset let pozneje je v njem živelo 6.264 in leta 1910 že 6.919, skupaj z okolico pa nekaj več kot 7.000.⁵²⁵ V mesto je pritekala delovna sila s podeželja, dotok kapitala je rasel, saj sta izredna prometna lega mesta in poceni delovna sila ob pravi meri tveganja vsakomur, ki je bil pripravljen vložiti kapital, nudila izredne možnosti.⁵²⁶ Med slovenskimi podjetniki, ki so prišli v Celje od drugod, omenimo Petra Majdiča, saj se je mlin na Spodnji Hudinji, ki ga je kupil leta 1888, razvil v največji mlin v vseh avstrijskih Vzhodnih Alpah.⁵²⁷

V Celju je bil (podobno kot v Mariboru) nemški vpliv sredi 19. stoletja vse večji. Čeprav je bilo mesto ob Savinji še v revolucionarnem letu 1848 središče

524 Tone Kregar, »Upravni razvoj Celja v letih 1848–1918«, Tone Kregar (et al.), *Iz zgodovine Celja 1848–1918* (Celje: Muzej novejšje zgodovine, 1998), str. 5–23.

525 Janez Cvirn, *Aufbiks. Nacionalne razmere v Celju na prelomu 19. v 20. stoletje* (Celje: Visula Production d. o. o., 2006), str. 7.

526 Prav tam.

527 Milko Mikola, »Razvoj industrije na območju Celja od začetkov do prve svetovne vojne«, Tone Kregar (et al.), *Iz zgodovine Celja 1848–1918* (Celje: Muzej novejšje zgodovine, 1998), str. 158.

slovenskega narodnega gibanja, je po obnovi ustavnega življenja hitro dobivalo nemški značaj. Med nižjimi družbenimi sloji so bili sicer še vedno večinoma Slovenci, med meščani pa jih je bilo že sredi sedemdesetih let 19. stoletja tako malo, »da jih je bilo mogoče prešteti na prste«. ⁵²⁸ A kljub temu so se razmere začele spreminjati, in če so še ob koncu sedemdesetih let celjski Nemci povsem resno trdili, da je Celje »pranemško mesto«, so se po ljudskem štetju leta 1880 nacionalne razmere začele nagibati v korist slovenstva. ⁵²⁹

Nacionalne razprtije na prelomu stoletja so bile, tako kot drugod v takratnem slovenskem prostoru, del mestnega vsakdana. ⁵³⁰ Boj med Slovenci in Nemci je potekal tudi na gospodarskem področju, ⁵³¹ saj so nemški ali ponemčeni gospodarstveniki osebno ali z gospodarskimi vplivi pritiskali na slovenske uslužbenice in zaposlene. ⁵³²

Celje, ki so ga nekateri primerjali z nemškim Heidelbergom ali celo z mondenim Bad Ischlom, je nudilo pestro podobo odličnih hotelov, gostiln in kavarn. Prav gostinski lokali so bili konec 19. stoletja središče družabnega življenja in ne le prostor, kjer se je pilo in jedlo. ⁵³³ Ostra nacionalna razdvojenost se je v mestu odražal tudi v njihovem lastništvu, saj so bili vsi boljši lokali v nemških rokah, kar je pomenilo, da jih Slovenci niso obiskovali in so bili tako omejeni tudi pri udeležbi na družabnih prireditvah. ⁵³⁴

V mestu so delovala številna društva. ⁵³⁵ Na športnem področju gre omeniti najstarejšega, leta 1812 ustanovljeno Strelsko društvo, v katerem so bili vključeni najuglednejši predstavniki celjskega nemštva. V mestu sta bila pred ustanovitvijo Celjske podružnice DuOeAV najbolj aktivna od leta 1862 delujoči

528 Cvirn, *Aufbiks*, str. 10.

529 Prav tam.

530 Bojan Cveflar in Andrej Studen, »Posameznosti iz vsakdanjega življenja v Celju pred prvo svetovno vojno«, Tone Kregar (et al.), *Iz zgodovine Celja 1848–1918* (Celje: Muzej novejšje zgodovine, 1998), str. 323–368.

531 Več o tem gl. Milko Mikola, »Razvoj industrije v Celju od začetkov do prve svetovne vojne«, str. 158.

532 Janko Orožen, *Zgodovina Celja in okolice* (Celje: Celjska turistična zveza, Olepševalno in turistično društvo Celje, 1967), str. 102.

533 Cvirn, *Aufbiks*, str. 21, in Marija Počivavšek, »Celjska obrt in trgovina po sprejetju obrtnega zakona leta 1859«, Tone Kregar (et al.), *Iz zgodovine Celja 1848–1918*, (Celje: Muzej novejšje zgodovine, 1998), str. 191–192.

534 Cvirn, *Aufbiks*, str. 24.

535 Ivanka Zajc Cizej, »Društveno življenje v Celju do leta 1918«, Tone Kregar (et al.), *Iz zgodovine Celja 1848–1918* (Celje: Muzej novejšje zgodovine, 1998), str. 206–236.

nemški *Turnverein* ter od leta 1890 dejavno slovensko sokolsko društvo. Na prelomu stoletja je bilo največ športnih društev ustanovljenih na področjih drsanja, tenisa, atletike, kolesarstva in telovadbe. V napetih nacionalnih razmerah sta nastali vedno po dve društvi, ki sta vključevali pripadnike le enega naroda. Tudi pri društvih gre poleg nacionalnega predznaka poudariti socialno diferenciacijo, saj so se denimo višji sloji celjskega meščanstva radi ukvarjali s sankanjem, tenisom, streljanjem, kolesarjenjem in lovom, nižji pa predvsem s telovadbo in v letih pred prvo svetovno vojno z atletiko in nogometom.⁵³⁶

Ustanovitev podružnice

Za Celjsko podružnico innsbruški arhiv hrani nekaj gradiva, njegov popis je v prilogi na koncu knjige (priloga 4). Gradivo se nanaša predvsem na koč, ki so bile v upravljanju Celjske podružnice, deloma tudi na poti in ključke koč. O sami podružnici je ohranjenega malo gradiva. Ker ni bilo na voljo niti jubilejnih publikacij, je bilo večino podatkov za rekonstrukcijo življenja Celjske podružnice treba poiskati v osrednjem glasilu društva DuOeAV in v časopisnih virih, večinoma v lokalnem *Deutsche Wacht*.⁵³⁷ Slednji je ob 30-letnici obstoja podružnice v osmih nadaljevanjih objavil njeno zgodovino, za zadnja leta pa tudi imena članov vodstvenega odbora.⁵³⁸

Omenjeni časopis je v začetku marca 1884 objavil vabilo neimenovanih *proponentov*, ki so pozivali lokalno prebivalstvo k vključitvi v »kmalu ustanovljeno Celjsko podružnico Nemškega in avstrijskega planinskega društva«.⁵³⁹

536 Cvirn, *Aufbiks*, str. 63–64.

537 *Deutsche Wacht* (slovensko *Nemška straža*) je bil nadaljevanje časopisa *Cillier Wochenblatt*, ki je z vmesnimi premori izhajal v Celju. V nasprotju s predhodnikom (1848) izvodi, ki so izšli med letoma 1876–1883 (vmes izhaja oz. se preimenuje v *Deutsche Wacht*) in letoma 1919–1929, niso sovpadali z izvirno zamisljivo časopisa o enakosti Slovencev ter nemške manjšine, saj so zagovarjali ideologijo velike Nemčije. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:spr-QGNN21RH>, pridobljeno 20. 2. 2023. O tem gl. Tanja Žigon, *Nemško časopisje na Slovenskem* (Ljubljana: Študentska založba, 2001), str. 65–66.

538 »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 4. 3. 1914, št. 13, str. 4–5; »Sektion Cilli des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 7. 3. 1914, št. 14, str. 4; »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 11. 3. 1914, št. 15, str. 3–4; »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 14. 3. 1914, št. 16, str. 4; »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 18. 3. 1914, št. 17, str. 5; »Sektion Cilli des Deutschen und Oesterr. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 21. 3. 1914, št. 18, str. 4; »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 24. 3. 1914, št. 19, str. 3; »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 28. 3. 1914, št. 20, str. 4.

539 Die Proponenten, »Einladung«, *Deutsche Wacht*, 2. 3. 1884, št. 18, str. 7–8.

V mestu je bila, kot je bilo zapisano, že večkrat izražena želja po ustanovitvi podružnice DuOeAV, ki bi razširjala poznavanje alpskega sveta in ga znala približati čim širši publiki. Pisec je bil mnenja, da bi bilo to mogoče doseči le v okviru podružnice DuOeAV v mestu, ki je predstavljalo odlično izhodišče za obisk Savinjskih Alp. Tovrstno društvo si v Celju po njegovem želijo tudi tisti, ki so doslej bili primorani biti člani drugih podružnic društva DuOeAV. Omenjena dejstva so bila po mnenju avtorja dovolj upravičeni razlogi za množično vključitev v društvo, katerega ustanovni sestanek je bil napovedan za 3. marec ob osmi uri zvečer, in sicer v sobi gostišča Pri zlati kroni. Udeleženci naj z ustanovitvijo ne bi postavili le »spomenik domoljubnemu duhu«, ampak naj bi zlasti pripomogli k prepoznavnosti tega dela Alp.⁵⁴⁰

Poročilo o ustanovnem sestanku je isti časopis objavil tri dni pozneje (slika 21).⁵⁴¹ V ponedeljek, 3. marca 1884, so se v gostišču Pri zlati kroni zbrali ustanovitelji društva, ki jih je vodil zdravnik in politik dr. Josef Neckermann.⁵⁴² Osrednji referat je imel dr. Karl Higersperger, ki je dal pobudo za ustanovitev podružnice ter napravil uvodne korake k njeni realizaciji. Brez posebne razprave so bila v statut sprejeta določila Beljaške podružnice. Čeprav podružnica formalno še ni bila konstituirana, so se prisotni strinjali z volitvami in so za predsednika podružnice izvolili dr. Johanna Stepischnegga. Podružnica je bila v osrednjem glasilu društva DuOeAV zabeležena pod številko 104 (slika 22). Kot je še zapisano v poročilu, je ustanovitelje pozdravil tudi predsednik Graške podružnice.⁵⁴³

Na katero stran se je v takratnem, nacionalno močno razdvojenem Celju postavila podružnica, kaže ne le dejstvo, da je novico objavil nemški časopis, ampak tudi imena obeh glavnih protagonistov. Josef Neckermann je bil celjski župan od leta 1870 do svoje smrti leta 1893, in kot zapiše Orožen v svoji kroniki, se je z njim začela »huda nemško-nacionalna era«.⁵⁴⁴ Ustanovni sestanek Celjske podružnice je torej vodil župan, zdravnik, ki ni bil samo član zdravniškega društva,⁵⁴⁵ ampak član vseh političnih in nepolitičnih društev v mestu ob

540 »Einladung«, *Deutsche Wacht*, 2. 3. 1884, št. 18, str. 7–8.

541 »Gründung der Section Cilli des Deutschen und österr. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 6. 3. 1884, št. 19, str. 3.

542 Josef Neckermann (* 1829, Celje; † 1893, Celje), zdravnik, politik. Cvirn, *Trdnjavski trikotnik*, str. 366–367.

543 »Gründung der Section Cilli des Deutschen und österr. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 6. 3. 1884, št. 19, str. 3.

544 Janko Orožen, *Zgodovina Celja in okolice* (Celje: Kulturna skupnost, 1971–1974), str. 25.

545 »Cillier Aerzte-Verein«, *Cillier Zeitung*, 23. 1. 1881, št. 7, nepaginirano. *Cillier Zeitung* je izhajal v Celju v obdobju 1876–1937, v času 1883–1919 je izhajal pod imenom *Deutsche Wacht*.

Savinji. Svojo dejavnost je usmerjal predvsem v gospodarska vprašanja in bil velik nasprotnik slovenskih prizadevanj.⁵⁴⁶

Locales und Provinciales.

Cilli, 5. März.

[Gründung der Section Cilli des Deutschen und österr. Alpenvereines.] Montag, Abends, waren unsere Alpenfreunde im Brauhause zur goldenen Krone versammelt, welche beschlossen hatten, in Cilli eine Section des Deutschen und österr. Alpenvereines zu gründen. Die Versammlung leitete Herr Dr. Nedermann. Das Referat führte Hr. Dr. Figersperger, welcher auch alle einleitenden Schritte und namentlich umfassenden Correspondenzen besorgt und den Impuls zur Gründung einer Section gegeben hatte. Von der Versammlung wurden ohne weitläufige Debatte mit Hingeweglassung der die Gauverbände berührenden Punkte die Statuten der Section Villach angenommen. Wenngleich die Section formell als constituirte noch nicht anzusehen ist, einigten sich die Anwesenden über die Wahl des Sectionsobmannes in der Person des Herrn Dr. Stepišchnegg, welcher von der Versammlung auch als Delegirter zum Delegirten-Tage des Fremdenverkehrs-Vereines in Graz gewählt wurde. Die Section Cilli ist die 101. des Deutschen und Österr. Alpen-Vereines und wurde telegraphisch von dem Obmanne der Section Graz Herrn Dr. Schmied begrüßt. Wir wünschen der Section ein kräftiges Gedeihen aber auch eine lebhaftere Thätigkeit, als sie in den letzten zwei Jahren der Saanthalers Alpenclub entwickelte. — Nachtrag: Soeben lesen wir in den neuesten Mittheilungen, daß der Deutsche und österreichische Alpenverein schon 103 Sectionen zählt. Die Section Cilli dürfte sohin die 104. Section werden.

Slika 21: Novica o ustanovitvi Celjske podružnice (*Deutsche Wacht*, 6. 3. 1884, št. 19, str. 3)

Digitalna knjižnica Slovenije, <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-DQMYQUSQ/?euapi=1&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25&query=%27rele%253dCillier%2bZeitung%27>, pridobljeno 18. 2. 2023.

546 Več o njem gl. Cvirn, *Trdnjavski trikotnik*, str. 366, 367 in Kregar, »Upravni razvoj Celja v letih 1848–1918«, str. 18.

Bestands-Verzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1890.

(Nach dem Stande vom 15. März.)

Zur Beachtung. Bei den mit § bezeichneten Sectionen waren bis zur Drucklegung dieses Verzeichnisses die Neuwahlen der fehlenden Functionäre noch nicht vollzogen. — Die „Versammlungen“ verstehen sich für die Zeit von October bis Mai. Es sind nur jene berücksichtigt, für welche ein bestimmter Tag angegeben wurde. — Der „erste Montag“ u. s. w. bezieht sich auf den betreffenden Tag jeden Monats.

Central-Ausschuss: *Carl R. v. Adamek*, I. Präsident; *Albrecht Penck*, II. Präsident; *Johannes Emmer*, I. Schriftführer und Schriftleiter der „Zeitschrift“; *Dr. Robert Grienberger*, II. Schriftführer; *Otto Friese*, Cassier; *Heinrich Hess*, Schriftleiter der „Mittheilungen“; *J. B. v. Barth*, *Freiherr de Ben-Wolsheim*, *Carl Göttmann*, *Arthur Oelwein*, Beisitzer.

Kanzlei des Central-Ausschusses und Central-Casse: Wien, I., Stubenbastei 2/III.

Verwaltung der Führer-Unterstützungs-Casse: *J. A. Suhr* in Hamburg, Rathhausstrasse 8.

Zuschriften werden erbeten ohne jede persönliche Beziehung unter der Adresse: „Central-Ausschuss“ Wien, I., Stubenbastei 2/III.

Mitgliederstand: 22,818.

<p>1. Akademische Section. Sitz: Wien. Mitgliederstand 95.
Vorstand: A. R. v. Kamler, III. Ungargasse 3.
Versammlung: In Skoda's Restauration, I., Auerspergstr. 6.</p> <p>2. Alglu-Immenstadt. Sitz: Immenstadt. Mitgliederstand 300.
Vorstand: Edmund Probst, Fabrikbesitzer.
Versammlung: Jeden letzten Donnerstag in der „Post“, im Sommer jeden Freitag auf der Kegelbahn.
Besitz: Waltenberger-Haus, Prinz Luitpolt-Haus, Stübchen-Hütte, Alpenvereinszimmer auf der Willersalpe, Ingolstädter-Hütte, Nebelhorn-Haus.</p> <p>3. Alglu-Kempten. Sitz: Kempten. Mitgliederstand 231.
Vorstand: Johann Hochfellner, k. Postofficial.
Versammlung: Jeden ersten Dienstag in der „Post“.
Besitz: Rappenseehütte.</p> <p>4. Amberg. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 52.
Vorstand: Dr. Schmelcher, Bezirksarzt.
Besitz: Amberger-Hütte.</p> <p>5. Ammergau. Sitz: Oberammergau. Mitgliederstand 46.
Vorstand: Guido Lang, k. Posthalter.</p> <p>6. Ampezzo. Sitz: Cortina d'Ampezzo. Mitgliederstand 30.
Vorstand: Giuseppe Verzi, Hotel Croce bianca.
Besitz: Nuvolau- und Tofana-Hütte.</p> <p>7. Annaberg i. S. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 52.
Vorstand: Dr. med. Stiebler, Bezirksarzt.
Versammlung: Jeden letzten Montag im Restaurant Bahh.</p> <p>8. Ansbach. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 110.
Vorstand: H. Feder, k. Reg.-Rath.
Versammlung: Jeden zweiten Mittwoch.</p> <p>9. Asch (in Böhmen). Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 119.
Vorstand: Heinrich Just.
Versammlung: Jeden Donnerstag im Vereinshaus.
Besitz: Vereinshaus a. d. Hainberge.</p> <p>10. Augsburg. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 388.
Vorstand: Otto Mayr, k. Advocat.
Versammlung: Jeden Donnerstag im Café Kerstock, I. St.
Besitz: Augsburger-Hütte (im Umbau).</p> <p>11. Aussee (in Steiermark). Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 41.
Vorstand: Dr. Josef Benedict Edler von Mautenau.
Besitz: Loser-Hütte.</p> <p>12. Austria. Sitz: Wien. Mitgliederstand 1623.
Vorstand: Dr. Edmund Mojsisovics v. Mojsvár.
Alle Zuschriften sind zu richten: An die Geschäftsleitung der S. Austria d. D. u. Oe. A.-V. Wien, I., Wallnerstrasse 13. Geldbriefe und Packete an den Cassier Paul Reisinger, I., Rockhgassee 4.
Versammlungen: Jeden Mittwoch; Monatsversammlungen (jeden letzten Mittwoch) im grünen Saale der Akademie der Wissenschaften; Wochenversammlungen: Hôtel „Goldene Ente“ I., Riemerstrasse 4; Gesellige Abende im Hôtel „Goldenes Kreuz“, VI., Mariahilferstrasse 99. — Vom Mai bis October im Prater beim „Hauswirth“.
Besitz: Austria-, Groggestein-, Rudolfs- und Simony-Hütte.</p> <p>13. Baden-Baden. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 27.
Vorstand: Fr. Mallebrin, Oberamtsrichter.</p> | <p>14. Bamberg. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 85.
Vorstand: Mayr, Zahnarzt.</p> <p>15. Bayreuth. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 47.
Vorstand: Franz Adami, Professor.
Versammlung: Jeden zweiten Montag bei Kolbs Hanickel.</p> <p>16. Berchtesgaden. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 157.
Vorstand: Josef Lamprecht, Apotheker, Marktplatz.
Besitz: Funtenseehütte (Steinerne Meer); Pauls-Hütte (Kneufelspitze); Bezdold-Hütte (Todler Mann).</p> <p>17. Berlin. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 601.
Vorstand: Dr. J. Scholz, Prof., S. 59 Hansenheide 54.
Versamml.: Jeden zweiten Donnerstag im Anhalter Bahnhof.
Besitz: Berliner-Hütte, Furtchagel-Haus.
Sectionsbureau: Berlin, S. 14, Non-Cölln am Wasser 10.</p> <p>18. Bonn. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 49.
Vorstand: Hensler, Geh. Bezrath.</p> <p>19. Bozen. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 288.
Vorstand: Albert Wachtler, Kaufmann.
Besitz: Schlernhaus.</p> <p>20. Braunau-Simbach. Sitz: Braunau am Inn. Mitgliederstand 20.
Vorstand: Carl Rutschmann.</p> <p>21. Braunschweig. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 111.
Vorstand: Dr. R. Blasius, Professor, Petrithor-Promenade 25.
Versammlung: Jeden letzten Montag im Rest. Ulrici-Schulz.</p> <p>22. Bremen. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 97.
Vorstand: Rechtsanwalt H. Hildebrand.</p> <p>23. Breslau. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 214.
Vorstand: Dr. Parisch, Sternstrasse 22.
Versammlung: Jeden letzten Freitag in der Börse.
Sectionsbureau: Lesehalle der Universität.
Besitz: Breslauer-Hütte.</p> <p>24. Brixen. Sitz: Brixen a. d. Eisack. Mitgliederstand 52.
Vorstand: Ignaz Peer, Stadtapotheker.
Besitz: Plose-Hütte.</p> <p>25. Bruneck (Tirol). Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 55.
Vorstand: Dr. Hieronymus Hübler, Advocat.</p> <p>26. Burghausen a. Salzach. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 11.
Vorstand: N. Popp, Studienlehrer.</p> <p>27. Cassel. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 97.
Vorstand: Dr. med. Endemann.
Versammlung: Jeden vierten Freitag im Cassier Hofmuseum.</p> <p>28. Castelrutt. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 24.
Vorstand: Ludwig Prossliner in Bad Ratzes.</p> <p>29. Chemnitz. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 180.
Vorstand: Th. Kellnerbauer, Prof.
Versammlung: Jeden ersten Freitag, bezw. ersten Sonntag abwechselnd im Handwerkervereinshaus.</p> <p>30. Chill (Steiermark). Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 42.
Vorstand: A. von Wurmsner.
Besitz: Korosica- und Okresel-Hütte.</p> <p>31. Coburg. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 93.
Vorstand: B. Quarck, Rechtsanwalt.</p> <p>32. Danzig. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 29.
Vorsitzender: Dr. Hanff, Breitgasse 123.</p> |
|--|---|

Slika 22: Celjska podružnica je vpisana pod številko 30 (*Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1890, št. 8, str. 115)

Glede na javni poziv predsedniku podružnice Wilhelmu Lindauerju spomladi leta 1893 bi sklepali, da sestanki podružnice niso bili prav pogosti. Po besedah neimenovanega pisca naj Celjska podružnica že dalj časa ne bi imela nobene seje, zato je želja mnogih, da bi se to kmalu vendarle spet zgodilo.⁵⁴⁷

Vodstvo podružnice

Kljub nepopolnemu seznamu članov vodstvenega odbora (priloga 5) želimo, da imenik vendarle nudi vtis o vrsti njegovih članov. Kot zdaj že vemo, so vodstva podružnic DuOeAV v takratnem slovenskem prostoru zastopali večinoma Neslovenci ugodnega materialnega in družbenega položaja. Za Celje, v katerem je živel veliko tovrstnih predstavnikov, je bilo to že vnaprej pričakovati. Že prvi predsednik dr. Johann Stepischnegg (1884–1885) je bil advokat, njegov naslednik je bil podjetnik Adolf Lutz, lastnik mlina na Spodnji Hudinji,⁵⁴⁸ ki ga je nato kupil že omenjeni Peter Majdič.⁵⁴⁹ Adolf Lutz je podružnico vodil slaba tri leta (1886–1888) in je zaradi selitve prepustil mesto predsednika odvetniku Eduardu Glantschniggu.⁵⁵⁰ Slednji je podružnico vodil le eno leto, saj se je leta 1889 preselil v Maribor, kjer je odprl odvetniško pisarno.⁵⁵¹ Glantschnigg je skoraj 19 let živel v Celju, kjer se je ukvarjal s politiko. Bil je član Ustavnega in pozneje Nemškega društva. Leta 1882 je dal pobudo za ustanovitev Spodnještajerskega naprednega društva in je ob ustanovitvi naslednje leto postal njegov načelnik. Ko je leta 1886 Georg von Schönerer⁵⁵² ustanovil društvo *Schulverein für Deutsche* s poudarjeno antisemitsko usmerjenostjo, se mu je Glantschnigg takoj pridružil. Sodeloval pa je tudi pri

547 »Für Alpenfreunde«, *Deutsche Wacht*, 20. 4. 1893, št. 32, str. 5.

548 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1888«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1888, št. 8, str. 97.

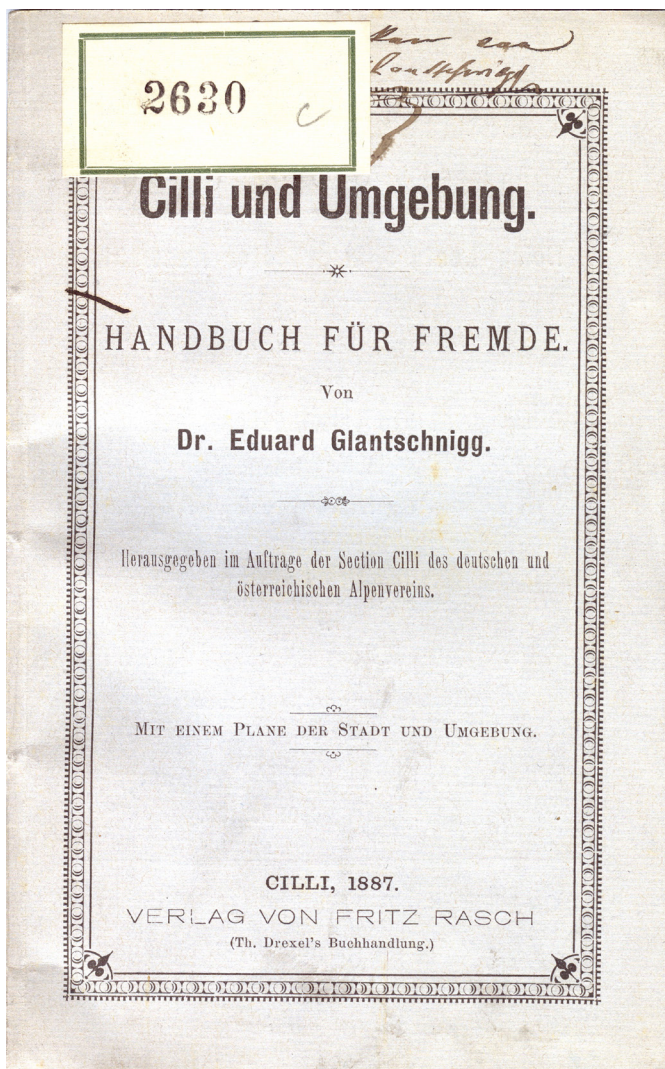
549 Marija Počivavšek, »Rakushev mlin: 1903–2014«, *Kronika*, 63 (2015), str. 138.

550 »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1888, št. 18, str. 224. Eduard Glantschnigg (* 27. 1. 1840 Celovec; † 15. 8. 1907 Gradec), doktor prava, politik. Janez Cvirn, »Politična orientacija celjskega nemštva (drugi del)«, *Zgodovinski časopis*, 42 (1988), str. 191.

551 »Personalnachrichten«, *Marburger Zeitung*, 6. 10. 1889, št. 80, str. 5. *Marburger Zeitung* je izhajal v Mariboru trikrat tedensko med letoma 1866 in 1945. V Letu 1870 je izhajal pod imenom *Tagesbote für Untersteiermark*, med letoma 1871 in 1945 pa kot *Marburger Zeitung*. *Österreichische Nationalbibliothek*, https://anno.onb.ac.at/info/mbz_info.html, pridobljeno 24. 10. 2022. Več o časopisu gl. Petra Kramberger, »Nemško časopisje v Mariboru v 19. stoletju«, *Kronika*, 53 (2005), str. 39–44.

552 Georg von Schönerer (* 17. 7. 1842, Dunaj; † 14. 8. 1921, grad Rosenau, Spodnja Avstrija), politik. Lothar Höbelt: »Schönerer, Georg von«, *Neue Deutsche Biographie* (Berlin: Duncker & Humblot, 2007) zv. 23, str. 406–407.

ustanovitvi več krajevnih skupin društva na celjskem območju.⁵⁵³ Poleg številnih aktivnosti je napisal še 30 strani dolgo knjižico o Celju in okolici, ki je bila pravzaprav vodnik za »tujce«.⁵⁵⁴

Slika 23: Eduard Glantschnigg, *Cilli und Umgebung: Handbuch für Fremde*, (Cilli: Verlag von Fritz Rasch, 1887, naslovnica)

553 Cvirn, *Tranjavski trikotnik*, str. 359–360.

554 Eduard Glantschnigg, *Cilli und Umgebung: Handbuch für Fremde* (Cilli: Verlag von Fritz Rasch, 1887).

Kot bomo videli, se je Glantschnigg tudi po preselitvi v Maribor precej angažiral za alpsko stvar. Ob njegovi smrti se ga je spomnilo uradno glasilo društva, kjer je bilo med drugim zapisano, da je bil ne le »eifriger turist«, marveč tudi zelo aktiven član Mariborske podružnice, ki je pred tem močno pripomogel k ustanovitvi Celjske podružnice.⁵⁵⁵

V obdobju 1890–1893 je podružnico v Celju vodil dr. Anton von Wurmser, ki je bil znan po svoji izraziti protislovenski usmerjenosti in leta 1899 imenovan za predsednika okrožnega sodišča v Celju.⁵⁵⁶ Njegov naslednik v obdobju 1894–1896 je bil inženir Wilhelm Lindauer. Dr. Johann Stepischnegg, med drugim tudi vodja mestnega zbora (*Gesangverein*),⁵⁵⁷ je po nekaj letih premora leta 1897 za štiri leta ponovno prevzel vodenje podružnice. Leta 1901 mu je sledil celjski advokat dr. Ernst Mravlag,⁵⁵⁸ nato deželni sodnik dr. Hermann Schäftlein (1902–1909). Zadnji in dejansko najdaljši staž vodenja je imel inženir dr. Otto Kallab (1910–1913), sicer tudi član leta 1882 na Dunaju ustanovljene zavarovalniške družbe (*Oesterreichische Allgemeinen Unfallversicherungsgesellschaft*).⁵⁵⁹

Med predsedniki Celjske podružnice so nemška imena različnih poklicev, ki poleg nacionalnosti kažejo na angažiranost v različnih sferah takratnega mestnega življenja, tako na pravnem, medicinskem in šolskem področju kot v gradbeništvu. Tudi poklici ostalih članov vodstvenega odbora podružnice so bili precej raznovrstni. Med njimi so bili zdravnik dr. Gregor Jesenko, kavarnar Franz Hansbaum, trgovec Karl Ferjen, učitelj Ferdinand Porsche, inženir Wilhelm Lindauer⁵⁶⁰ ter Alois Walland, ki je ob prihodu cesarja v Celje leta 1891 načeloval komiteju za red.⁵⁶¹ Pozabiti ne gre niti rudarskega svetnika Emanuela Riedla, mestnega konservatorja in dolgoletnega predsednika Muzejskega društva v Celju. Prav v času njegove funkcije so bila v mestu in okolici

555 »† Eduard Glantschnigg«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 23, str. 287–288.

556 Bojan Cveflar, »Jaz nisem nameraval vstreljiti! Proces proti Ivanu Bovhi in druge sodne obravnave izgrediv ob obisku čeških visokošolcev v Celju 1899«, *Zgodovina za vse*, 1996, št. 1, str. 36.

557 »Cillier Männergesangverein«, *Deutsche Wacht*, 22. 1. 1885, str. 5.

558 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1901«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1901, št. 5, str. 65.

559 *Bericht über den II. internationalen kongress für Rettungswesen und Unfallverhütung (9–13. 9. 1913)* (Wien: Verlag der Kongreßleitung, 1914), str. 91. Več o zgodovini te ustanove gl. *Wien Geschichte Wiki*, https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Erste_%C3%96sterreichische_Allgemeine_Unfallversicherungsgesellschaft, pridobljeno 3. 6. 2023.

560 »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 9, str. 114.

561 Cveflar, Studen, »Posameznosti iz vsakdanjega življenja v Celju pred prvo svetovno vojno«, str. 344.

opravljena najodmevnejša izkopavanja.⁵⁶² Med člani vodstvenega odbora omenimo še zdravnika Hansa Harpfa iz Slovenj Gradca. Slednji ni bil zaslužen samo za gradnjo tamkajšnje javne bolnišnice, ampak je bil velik navdušenec nad kulturnim življenjem, ljubiteljski fotograf in zaprisežen športnik, ki se je zlasti navduševal nad vzpetim svetom.⁵⁶³ Med člani glavnega odbora Celjske podružnice ne gre spregledati Otta Ambroschitscha,⁵⁶⁴ doktorja prava, a tudi žurnalista, ki je od marca 1896 do novembra 1902 urejal celjski *Deutsche Wacht*. Časopis torej, ki bi ga lahko imenovali glasnik podružnice in nam je pomagal pri pisanju njene zgodbe. Po opravljenem doktoratu na univerzi v Gradcu leta 1905 se je na začetku leta 1906 vrnil v Celje in prevzel mesto predstojnika mestnega urada. Aktivno se je vključil v politično življenje v Celju in na Spodnjem Štajerskem nasploh. V letih 1913–1918 je bil načelnik nemškega ljudskega sveta (*Volksrat*) za Spodnjo Štajersko, od leta 1906 načelnik celjskega krajevnega odseka društva *Südmark*, nekaj časa pa tudi načelnik celjskega Nemškega društva.⁵⁶⁵ Dolgo let je blagajno Celjske podružnice vodil Fritz Rasch, ki se je v mesto preselil leta 1886 z Dunaja in prevzel knjigarno in papirnico Theofila Drexla.⁵⁶⁶ V mestu se je takoj vključil v različne organe in društva celjskih Nemcev, še zlasti aktiven pa je bil v Olepševalnem društvu, saj je bil leta 1912 tudi njegov predsednik.⁵⁶⁷ V letih od 1897–1918 je založil in izdal celo vrsto razglednic Celja, ki so v hrambi tamkajšnjega Muzeja novejšje zgodovine.⁵⁶⁸ Finančno so podružnico poleg dotacij društva DuOeAV podpirali še lokalni privrženci, med njimi prav Fritz Rasch, ki je denimo koči v Logarski dolini podaril vpisno knjigo.⁵⁶⁹

562 Rolanda Fugger Germadnik, »Muzejsko društvo v Celju (Museal-Verein in Cilli), 1883–1922«, (57) *Kronika* (izredna), 2009, str. 357.

563 Hans Harpf (* 10. 4. 1866, Gradec; † 16. 10. 1938, Slovenj Gradec), zdravnik. Franc Verovnik, »Dr. Hans Harpf (1866–1938), ustanovitelj bolnišnice v Slovenj Gradcu pred 110 leti«, (75) *Zdravniški vestnik*, št. 12, str. 869–870.

564 Otto Ambroschitsch (* 31. 7. 1868, Vipava; † 14. 5. 1919, Ljubljana), doktor prava, žurnalist in politik. Cvirn, *Trdnjavski trikotnik*, str. 355.

565 Prav tam.

566 »Geschäftliche Einrichtungen und Änderungen«, *Börsenblatt für den deutschen Buchhandel und die mit ihm verwandten Geschäftszweige*, 20. 7. 1886, št. 165, str. 3864, in *Kamra, digitalizirana kulturna dediščina slovenskih pokrajin*, <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/fritz-rasch/>, pridobljeno 21. 10. 2022.

567 »Stadtverschönerungsverein Cilli«, *Deutsche Wacht*, 24. 3. 1898, št. 24. str. 5.

568 *Kamra, digitalizirana kulturna dediščina slovenskih pokrajin*, <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/fritz-rasch/>, in *Muzej novejšje zgodovine Celje*, <https://museums.eu/collection/details/515/zbirka-razglednice?> pridobljeno 7. 11. 2022.

569 »Die Section des Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 13. 1. 1895, št. 4. str. 3.

6 „Deutsche Wacht“ 1900

Bauträger liefert prompt ab Lager
Joh. Radakovits
 Eisenhandlung, Cilli.

Kaufen Sie keine Ansichtskarten! bevor Sie die enorme Auswahl derselben in der Buch- u. Papierhandlung Fritz Rasch besichtigt haben.

Die Firma Johann Koss Knaben-Firmungs-Anzüge und Costüme in grösster Auswahl.
 CILLI Ferner: Betttücher (Leintücher) aus croatischen Hausleinen mit fl. 1-20, so lange das Lager reicht.
 Bahnhofgasse 6

Eine gold. Damenuhr wurde an Wege von der Deutschen Kirche bis zum Fasangraben Hause am Hauptplatz verloren. — Gegen gute Belohnung abzugeben beim Stadtm. 5022

Billige böhmische Bettfedern Preis pro Pfund 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100. — Versand franco per Nachnahme, Umansch u. Rücknahme franco gestattet. Bitte um genaue Adresse: **J. Kross**, Bettfedernhandlung in Smichow bei Prag 57. Preisliste gratis.

Tüchtige Bau- und Möbeltischler werden aufgenommen bei 5033-64
 A. Jrschik, Graz, Lagergasse 91.

Deutsche Vorstehhunde 10 Wochen alt, schön gezeichnet, sehr schöner Bahuag, prachtvolle Thorehen, sind preiswellig zu verkaufen. Per St. 5 fl. Anfragen zu schicken an die Verwallung der „Deutschen Wacht“. 5034-46

Zwei Commis mit 14 Referenzen finden guten Posten in einem industriellen Orte. — Oberrückmark. In der Eisenwarenbranche vollkommen versiert, selbständiger Arbeiter, nicht unter 20 Jahre alt. — Geschäftswagen-Führer, tüchtige Knecht für die J. Stelle, 25-30 Jahre alt. — Offerte unter „Verständlich 69“ an die Verw. d. Bl. 5017-45

Ein praktischer Mann 40 Jahre alt, beider Landessprachen in Wort und Schrift mächtig, ist seit dem baldigen Antritt einen Posten als Magazinier, Aufseher oder Schichtschreiber. Beste Referenzen mit vorzüglichem Wiener Zeugnisse nachweisend. — Genuege Zuschriften unter „J. K. 500“ an die Verw. d. Bl. 5015-45

Möbliertes Zimmer gesucht ohne Wäsche für junge Frau mit Kind. Zuschriften unter „Wille“ Hauptpostamt, postamt Laibach. 5020-45

Etter's Fruchtstift zur Vereinnung von Etter's Fruchtstiftung bezieht man durch die Vertretenden von Josef Dolanec, Cilli; Franz Zenica, Gallien; Josef Werth, Schönbühl. — 10 Liter Fruchtstift geben 110 bis 150 Liter feinen Elixiers.

Ein grosses Abnehmer wollen sich an Wilhelm Etter, Fruchtstiftelfabrik, Sigmaringen (Sohenzollern) wenden.
 Vertreger und Korrespondent: Berzinshubrudner „Gleja“ in Cilli. Verantwortlicher Schriftleiter: Otto Amberdorff, Hund der Berzinshubrudner „Gleja“ in Cilli.

Schlaf- und Speisezimmer-Garnituren Bilder und Topfche sind wegen Ueberseidung zu verkaufen. 5030-46 Hauptplatz Nr. 6, I. Stock.

Lehrmädchen Ein besseres der deutschen Sprache mächtig, wird aufgenommen bei **Karoline Jarschke**, Damenschleiermacherin, Herrengasse 11.

Eine Wohnung sonnseitig, 4 Zimmer, Küche, Zepfler mit kleiner Garten wird ab 1. Juli zu mieten gesucht. Anträge: 5024-43
H. von Klumbacher, Pöts Via Epib 4

Kundmachung Sonntag den 10. Juni 1900 gelangt die **Grasmahd am Glacis** gegen sofortige Entrichtung des Erwerbungspreises zur öffentlichen Versteigerung. Zusammenkunft an Ort und Stelle am genannten Tage um halb 11 Uhr vormittags. Stadtamt Cilli, am 6. Juni 1900. Der Bürgermeister: **Stiger m. p.**

Die General-Agentschaft Graz der k. k. priv. **Riunione Adriatica di Sicurtà in Triest** und der **Internationalen Unfall-Versicherungs-Actien-Gesellschaft in Wien** zeigt hiemit an, dass sie ihre **Haupt-Agentschaft Cilli** dem Herrn **Josef Arlt** (Café Mercur) übertragen hat und empfiehlt selben zur Entgegennahme von Anträgen für alle Arten der Lebens-, Feuer-, Transport-, Glas- und Hagelversicherung, sowie auch von Unfallversicherungen für Personen, Corporationen, Feuerwehren und Vereine.

Wertheim-Electra (Nr. 2 Pl. 3339) 4wöchentlich, Probezeit, 5 Jähr. Garant. Maschinen, die sich in der Praxis nicht als vorzüglich bewiesen haben, ich antworte auf meine Karte selbst. — Verlangen Sie Preisliste, Muster und Anerkennungen.

Fabrikarten- und Frachtkarten nach Amerika Königl. belgische Postämter für **Red Star Linie** von Antwerpen, direct nach **New-York und Philadelphia** coccona, von der hoch. k. k. österr. Regierung. Man wende sich wegen Frachtkarten und Fahrkarten an die **Red Star Linie** in Wien, IV., Wiedelsgürtel 20, **Julius Popper**, Bahngasse 9 in Innsbruck, **Anton Reber**, Bahngasse 12 in Laibach.

Slika 24: Z rdečo označen oglas za Raschevo papirnico in knjigarno (Deutsche Wacht, 7. 6. 1900, št. 45, str. 6)

Pri pregledu imen vodilnih v Celjski podružnici je še posebej izstopal podatek, da je v njem leta 1896 imela funkcijo dama, kar je bil unikum med podružnicami DuOeAV v takratnem slovenskem prostoru. Gospodična Schütz je bila namreč leta 1896 zadolžena za poti in koč, ki jih je imela v upravljanju Celjska podružnica.⁵⁷⁰

Kljub nepopolnemu seznamu članov vodstvenega odbora podružnice vidimo njihovo angažiranje na različnih družbenih področjih takratnega mestnega življenja. Podobno kot pri drugih podružnicah DuOeAV na Slovenskem so bili vodilni člani hkrati člani različnih društev in so s tem zagotovo sooblikovali podobo javnega življenja v mestu. O njihovi usmeritvi veliko pove novica iz leta 1887, ki je bila objavljena v osrednjem glasilu ob smrti rudniškega direktorja (*Bergdirektor*), sicer pa blagajnika Celjske podružnice in nemškega *Schulverein* Juliusa Pogatschnika. Neimenovani avtor ga je označil za »pravega nemškega človeka,« ki je bil topel prijatelj narave, plemenitega značaja in član številnih društev.⁵⁷¹

Članstvo podružnice⁵⁷²

1884 ?

1885⁵⁷³ – 40

1886 ?

1887⁵⁷⁴ – 45

1888⁵⁷⁵ – 50

1889⁵⁷⁶ – 49

570 »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 5, str. 62.

571 »-«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1887, št. 14, str. 172.

572 Število članov je bilo povzeto po osrednjem glasilu društva, ker je bil to tudi edini, a nepopolni vir.

573 »Alpenverein«, *Deutsche Wacht*, 5. 2. 1885, št. 11, str. 5.

574 »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1887, št. 4, str. 47.

575 »Bestands-Verezichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1888«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1888, št. 8, str. 97.

576 »Bestands-Verezichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1889«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1889, št. 7, nepaginirano.

- 1890⁵⁷⁷ – 42
 1891⁵⁷⁸ – 34
 1892⁵⁷⁹ – 33
 1893⁵⁸⁰ – 21
 1894⁵⁸¹ – 41
 1895⁵⁸² – 58
 1896⁵⁸³ – 61
 1897⁵⁸⁴ – 64
 1898⁵⁸⁵ – 63
 1899⁵⁸⁶ ?
 1900⁵⁸⁷ ?
 1901⁵⁸⁸ – 33

577 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1890«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1890, št. 8, nepaginirano.

578 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1891«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1891, št. 7, nepaginirano.

579 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1892«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1892, št. 7, str. 81.

580 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1893«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1893 št. 6, str. 81.

581 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1894«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1894, št. 7, str. 89.

582 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1895«, *Mittheilungen des Deutschen und oesterreichischen Alpenvereins*, 1895 št. 7, str. 85.

583 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1896«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 6, str. 79.

584 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1897«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 6, str. 74.

585 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1898«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1898, št. 6, str. 78.

586 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1899«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1899, št. 7, str. 89. V viru ni podatka.

587 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1900«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1900, št. 6, str. 73.

588 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1901«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1901, št. 5, str. 65.

- 1902⁵⁸⁹ – 29
 1903⁵⁹⁰ – 34
 1904⁵⁹¹ – 61
 1905⁵⁹² – 83
 1906⁵⁹³ – 95
 1907⁵⁹⁴ – 99
 1908⁵⁹⁵ – 102
 1909⁵⁹⁶ – 99
 1910⁵⁹⁷ – 103
 1911⁵⁹⁸ – 113
 1912⁵⁹⁹ – 107
 1913⁶⁰⁰ – 105

589 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1902«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1902, št. 7, str. 90.

590 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1903«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 5, str. 65.

591 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1904«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1904, št. 6, str. 77.

592 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1905«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1905, št. 6, str. 73.

593 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1906«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1906, št. 5, str. 66.

594 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1907«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 7, str. 90.

595 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1908«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1908, št. 8, str. 114.

596 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1909«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1909, št. 6, str. 82.

597 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1910«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1910, št. 7, str. 93.

598 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1911«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1911, št. 7, str. 91.

599 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1912«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1912, št. 7, str. 101.

600 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1913«, *Mitteilungen des Deutschen und*

1914⁶⁰¹ – 991915⁶⁰² – 1101916⁶⁰³ – 881917⁶⁰⁴ – 991918⁶⁰⁵ – 93

Kot je že na prvi pogled razvidno, podatki o številu podružničnih članov tudi tokrat niso popolni. Ob tem je prav tako potrebna previdnost, saj so bile številke včasih zapisane dvoumno. V poročilu o letni skupščini Celjske podružnice, objavljenem v lokalnem *Deutsche Wacht* na začetku leta 1895, je na primer podatek, da je članstvo v podružnici s 34 naraslo na 50.⁶⁰⁶ Ob tem se zastavlja vprašanje, na katero leto se ta številka nanaša, 1893 ali 1894? In posledično, ali gre v nadaljevanju za leto 1894 in 1895? Ker je to poročilo letne skupščine, je precej verjetno, da je šlo za podatek za tekoče leto. V tem primeru bi torej šlo za leti 1894 in 1895. Kakorkoli, dejstvo je, da se številke članov, objavljene v lokalnem nemškem časopisu, razlikujejo od številke, objavljenih v osrednjem glasilu društva. Poleg tega manjkajo tudi številke za leti 1899 in 1900, ker se vodstveni odbor podružnice zaradi ostrih nacionalnih sporov med letoma 1897 in 1900⁶⁰⁷ ni sestajal; za to obdobje tudi ni objav v osrednjem glasilu društva.

Zaradi relativnosti številčnih podatkov so vse nadaljnje primerjave o velikosti podružnice zgolj za grob vtis o njeni velikosti. V primerjavi z ostalimi podružnicami društva DuOeAV Celjska kljub sorazmerno majhnemu številu članstva ni sodila med najmanjše podružnice. Leta 1897 so na primer tri najmanjše

Oesterreichischen Alpenvereins, 1913, št. 4, str. 115.

601 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1914«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1914, št. 7, str. 109.

602 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1915«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1915, št. 5, 6, str. 60.

603 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1916«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1916, št. 9, 10, str. 88.

604 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1917«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1917, št. 9, 10, str. 68.

605 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1918«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1918, št. 7, 8, str. 52.

606 »Die Section des Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 13. 1. 1895, št. 4. str. 2–3.

607 »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 14. 3. 1914, št. 16, str. 4.

podružnice DuOeAV šteje le okoli 10 članov,⁶⁰⁸ kar je precej manj od Celjske, ki je takrat štela 64 društvenikov. V primerjavi s takratnimi podružnicami na Slovenskem in glede na netočnost številki bi lahko zapisali, da je bila Celjska leta 1897 s 64 člani približno enako velika kot Goriška (71 članov) in Mari-borska (69 članov). Število članov Celjske podružnice je po letu 1908 preseglo število članov obeh drugih omenjenih podružnic. Obe namreč v obdobju do prve svetovne vojne nikoli nista imela več kot 100 članov, Celjska pa je to številko denimo presegla že leta 1908.

Za občutek o velikosti podružnice smo njeno članstvo primerjali z drugimi društvi v mestu. Tovrstne primerjave prav tako niso povsem na mestu, saj so planinska društva precej specifična, med drugim zato, ker zahtevajo določeno mero fizične pripravljenosti. Celjska podružnica je bila manjša kot Kazinsko društvo, ki je že leta 1886 štelo 176 članov.⁶⁰⁹ Številčno šibkejša je bila tudi od Celjskega čebelarkega društva, ki je dve leti po ustanovitvi imelo že 120 članov,⁶¹⁰ in od Prostovoljnega gasilskega društva, ki je leta 1877 štelo 156,⁶¹¹ leta 1898 pa že 257 članov.⁶¹² Tudi Katoliško podporno društvo je bilo precej večje, saj je leta 1890 štelo 472 članov,⁶¹³ medtem ko jih je Celjska podružnica takrat imela le 42.

Celjska podružnica pa je bila leta 1897 skoraj dvakrat številčnejša od tamkajšnjega Olepševalnega društva (*Stadtverschönerungsverein*), v katerega je bilo tisto leto včlanjenih okoli 30 članov.⁶¹⁴ S 107 člani je bila leta 1912 večja tudi od celjskega *Männergesangsverein*, saj je bilo vanj tega leta vključenih 72 članov.⁶¹⁵

Pregled virov, povezanih s člani podružnice, je prinesel dve ugotovitvi. Med člani podružnice so bile tudi ženske predstavnice. Luise Schulz je bila precej aktivna obiskovalka vzpetega sveta in avtorica člankov v *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*.⁶¹⁶ Druga ugotovitev se nanaša

608 Gidl, str. 85.

609 »Casinoverein«, *Deutsche Wacht*, 3. 1. 1886, št. 1, str. 4.

610 »Iz Celja (Čebelarstvo)«, *Slovenski gospodar*, 14. 3. 1878, št. 11, str. 88.

611 »Generalversammlung der Freiwillige Feuerwehr Cilli«, *Cillier Zeitung*, 14. 2. 1878, št. 13, nepaginirano.

612 »Generalversammlung der Freiw. Feuerwehr in Cilli am 14. Jänner 1899«, *Deutsche Wacht*, 19. 1. 1899, št. 6, str. 3–4.

613 »Katoliško podporno društvo v Celji«, *Slovenski gospodar*, 5. 3. 1891, št. 10, str. 78.

614 »Stadtverschönerungsverein Cilli«, *Deutsche Wacht*, 24. 3. 1898, št. 24, str. 5.

615 »Haupt-Versammlung des Cillier Männergesangsvereines«, *Deutsche Wacht*, 20. 1. 1912, št. 6, str. 4.

616 Luise Schütz, S. Cilli, »Steiner Alpen. Vellacher Kocna oder Dreigipfelige Baba (2154 m)«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 24, str. 298.

na širok spekter poklicev, ki jih poleg vodstvenega odbora najdemo tudi med člani. Inženir Zobel je bil denimo znan po odličnem vodenju gradnje ceste Luče–Solčava ter Luče–Ljubno.⁶¹⁷

Na splošno bi ob koncu pregleda članstva – podobno kot za ostale podružnice društva DuOeAV – veljalo, da so bili člani podružnice večinoma Neslovenci. Glede na široko paleto poklicev bi lahko zapisali, da so pokrivali praktično vsa področja mestnega življenja – od kavarn do sodišč, trgovine in mestne uprave. Poleg profesionalne dejavnosti posameznikov je znana še njihova široka družbena aktivnost, saj so bili hkrati člani različnih mestnih društev. S tem so močno zaznamovali takratno družbeno dogajanje v Celju.

Dejavnosti podružnice

Družabne aktivnosti

Celjska podružnica je v svojem delovanju zvesto sledila programu društva DuOeAV tudi z organizacijo številnih predavalnih večerov. Kot smo videli, so se srečevali Pri zlati kroni, omenja pa se še gostilna Pri zlatem levu.⁶¹⁸ Dejstvo je, da so se do dograditve Nemške hiše leta 1907 vsa celjska nemška društva srečevala po različnih gostilnah in hotelih. Ko sta bila maja 1907 v Nemški hiši odprta gostilna in hotel, je ta postala osrednje prizorišče različnih nemških zabavnih in kulturnih prireditev, ki so bile vse do vojne 1914 zelo dobro obiskane.⁶¹⁹ V njej se je poslej sestajala tudi Celjska podružnica DuOeAV.⁶²⁰ Tam so organizirali predavalne večere, ki so bili podprti s predvajanjem fotografskega gradiva.⁶²¹ V ta namen je podružnica kupila projektor.⁶²² Precej odmeven večer je bil denimo spomladi leta 1912 ob predavanju Alberta Otta, predsednika Graške podružnice.⁶²³

Med gostujočimi predavatelji tudi sicer najdemo znane osebnosti tistega časa.

617 »Die Section des Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 13. 1. 1895, št. 4, str. 3.

618 »Generalversammlung der Section Cilli des deutschen und österreichischen Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 16. 1. 1887, št. 5, str. 5.

619 Cveflar, Studen, »Posameznosti iz vsakdanjega življenja v Celju pred prvo svetovno vojno«, str. 363.

620 »Alpenvereinssektion«, *Deutsche Wacht*, 25. 1. 1911, št. 7, str. 4.

621 »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1910, št. 14, str. 175.

622 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 245.301, Sektion Cilli, Verschiedenes (1895–1913).

623 »Lichtbilderabend der Alpenvereinssektion Cilli«, *Deutsche Wacht*, 27. 3. 1912, št. 25, str. 4.

Tovarnar, sicer pa pionir smučanja Max Kleinoscheg⁶²⁴ je v predavanju leta 1910 izčrpno predstavil smučanje in na platno projiciral »prečudovite slike zimske narave Štajerske, Schwarzwalda in Tirolske«. Obiskovalcev večera po zapisu neimenovanega avtorja sicer ni bilo malo, a se mu je kljub temu zdelo, da jih ni bilo dovolj.⁶²⁵ Teme predavalnih večerov niso zadevale le vzpetega sveta. Na začetku leta 1910 je denimo sekretar Lloyda R. v. Paska predaval o Dalmaciji, ki je svoje besede podkrepil in popestril s številnimi slikami, zlasti Splita, Boke Kotorske itn. Celoten večer je izzvenel v velikem aplavzu in neznan pisec je zapisal, da so mnogi obiskovalci odšli v želji, da bi te kraje sami obiskali.⁶²⁶ V vlogi predavateljev so nastopili tudi člani domače podružnice. Tako je na primer inženir Lindauer predaval o Savinjskih Alpah,⁶²⁷ Dr. Otto Kallab je 25. januarja 1932 imel predavanje z naslovom *Das Tauerngold*.⁶²⁸

Celjska podružnica je predvsem v poletnih mesecih organizirala skupne ekskurzije.⁶²⁹ Kot vemo, so se podružnice DuOeAV na Slovenskem povezovale, in tako je tudi Celjska podružnica imela stike s sosednjo Mariborsko. V začetku septembra 1894 je lokalni nemški časopis objavil vabilo Mariborske podružnice na slavnostno odprtje *Gratzer-Hütte*.⁶³⁰ Čeprav je Celjska podružnica v istem času načrtovala tridnevni izlet v Savinjske Alpe, so zainteresirani zadnji dan vendarle še lahko obiskali omenjeno kočo. Prvi dan naj bi udeleženci izleta prenočevali v Ljubnem, drugi dan je bil namenjen ogledu nove ceste Luče–Solčava in nočevanju v *Okreschel-Hütte*.⁶³¹ Tretji dan naj bi se pohodniki sicer vračali v Celje, a so si po želji lahko ogledali novo *Gratzer-Hütte* v bližini vrha Preber.⁶³²

Podružnica se je leta 1904 ukvarjala z ureditvijo poštnege urada v *Logar-Haus* ter telegrafskih postaj v Ljubnem, Lučah in Solčavi. Prošnja Direkciji za pošto in telegraf v Gradcu je bila uspešna in že istega leta so se začele uradne

624 Tovarnar Max Kleinoscheg je skupaj s hotelirjem Antonom Schrufom opravil prve poskuse na smučeh v Srednji Evropi. *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950* (Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1999), zv. 11, str. 264–265.

625 »D. u. O. Alpenverein«, *Deutsche Wacht*, 16. 2. 1910, št. 14, str. 5.

626 »Sektion Cilli des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 15. 1. 1910, št. 5, str. 4.

627 »Sektion Cilli des deutschen und österr. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 11. 1. 1894, št. 3, str. 4.

628 »Bericht des Vereines, Naturkundliches Landesmuseum für Kärnten für das Jahr 1932«, *Carinthia* 2, 1932, zv. 121/41 in zv. 122/42, str. 3.

629 »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*. 1906, št. 8, str. 102.

630 Koča pod vzhodnim grebenom Preber v osrčju skupine gora Schladminger Tauern.

631 Današnji Frischaufov dom na Okrešlju.

632 »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 2. 9. 1894, št. 70, str. 5.

poizvedbe, torej konkretne akcije na terenu.

Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins nam ponudi še nekaj zanimivosti iz življenja Celjske podružnice. Znotraj podružnice so v okviru pogovorov o organizaciji praznovanja 25. obletnice podružnice razmišljali tudi o izdaji spominske publikacije.⁶³³ Ali je namera bila udejanjena, ne vemo, ker publikacije nismo našli. Iz osrednjega glasila nadalje izvemo, da so leta 1910 prebivalci Slovenj Gradca Celjski podružnici dali v upravljanje jamo Huda luknja.⁶³⁴ Gre za eno od jam z vhodom nad istoimensko sotesko reke Pake, blizu kraja Gornji Dolič pri Mislinji. S skupno dolžino 2339 m predstavlja Huda luknja največji jamski sistem v severovzhodni Sloveniji (slika 25).⁶³⁵

Slika 25: Fotografija Hude luknje, na kateri je tudi spomenik nadvojvodi Janezu (Wikipedija)

633 »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1909, št. 10, str. 137.

634 »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1910, št. 14, str. 175.

635 *E-kataster jam, „Huda luknja pri Gornjem Doliču“*. Društvo za raziskovanje jam Ljubljana, <https://www.katasterjam.si/Caves/Details/2932>, pridobljeno 7. 11. 2022. Več o tej jami gl. Peter Skoberne, *Sto naravnih znamenitosti Slovenije* (Ljubljana: Prešernova družba, 1988), str. 51–52.

Poti vzpetega sveta

Po poročanju lokalnega *Deutsche Wacht* je območje Savinjskih Alp leta 1886 uradno pripadlo v delovno območje Celjske podružnice.⁶³⁶ V skladu s programom društva DuOeAV je podružnica začela z gradnjo oziroma obnovo poti in gradnjo koč, za katere je skrbela ves čas do prve svetovne vojne. Poglejmo si nekaj kronoloških podatkov, večinoma objavljenih v osrednjem glasilu društva. Podružnica je leta 1886 od centrale DuOeAV dobila 330 fl, s katerim so popravili poti od slapa Rinke do koč na Okrešlju, tako da je bila lepo dosegljiva iz Logarske doline. Tega leta so imeli v načrtu tudi ureditev poti do Kamniškega sedla.⁶³⁷ Leta 1888 je bila pot čez Kamniško sedlo urejena, nameščena je bila jeklenica. Istega leta so popravili vzpon do Savinjskega sedla, kjer so prav tako namestili jeklenice in naredili dodatne stopnice. Za leto 1889 so načrtovali gradnjo poti od Savinjskega sedla prek Zgornjega Jezerskega in Kočne.⁶³⁸

Leta 1903 so obnovili skalnato pot skozi Robanov kot do Ojstrice.⁶³⁹ Isto leto je Celjska podružnica od centrale DuOeAV dobila dotacijo 1600 mark za ureditev poti od *Okreschel-Hütte* na Ojstrico, a je ni mogla porabit, ker lastnik zemljišča, po katerem je šla pot, ni dal soglasja.⁶⁴⁰ Poti so popravljali tudi leta 1905,⁶⁴¹ leta 1907 pa se je v Kamniških Alpah podružnica »žal morala omejiti na vzdrževanje že obstoječega«, zato so bila na poteh opravljena le nujna popravila.⁶⁴²

Leta 1907 je bila končana gradnja ceste od Ljubnega do Luč, tako da je bilo mogoče z vozom potovati do Solčave. Celjska podružnica je s plezalnim sistemom omogočila dostop skozi sotesko oziroma strugo Hudičevega potoka.⁶⁴³ Leta 1908 so obnovili markacije in postavili nove table, v Hudičevem grabnu je bila popravljena jeklenica in drugo, saj je bila dotedanja pot zaradi spravljanja

636 »Generalversammlung der Section Cilli des deutschen und österreichischen Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 16. 1. 1887, št. 5, str. 5.

637 Prav tam.

638 »Weg- und Hüttenbau der S. Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1888, št. 5, str. 59.

639 »Hütten der S. Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 23, str. 284–285.

640 »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 9, str. 114.

641 »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1906, št. 8, str. 102.

642 »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 9, str. 115.

643 »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 9, str. 115 in *Hribi.net*, https://www.hribi.net/izlet/zvodno_grmada_nad_celjem_skozi_hudicev_graben/25/877/2466, pridobljeno 21. 10. 2022.

lesa precej uničena. Na vrhu Ojstrice je bila istega leta položena tudi nova vpisna knjiga.⁶⁴⁴

Poti v lasti Celjske podružnice so bile deležne izboljšav tudi v naslednjih letih,⁶⁴⁵ kar kaže na precejšnjo angažiranost in skrb podružnice za varnost takratnih gorohodcev.

V zvezi s tem je zanimiv članek iz leta 1912, ki govori o poteh v dolini na območju delovanja Celjske podružnice. Šlo je za 40 let star problem na mejnih področjih Štajerske in Koroške. Štajerska deželna uprava je namreč leta 1894 zgradila cesto skozi Zgornjo Savinjsko dolino do Solčave. Da pa bi bila ta cesta zares uporabna za promet, jo je bilo treba povezati z Logarsko dolino, urediti izhodišče za dostop do Ojstrice, Rinke, Planjave, Brane, prehode čez Kamniško sedlo in nadaljevanje v dolino do Železne Kaple in Bele na Koroškem. Štajerski deželni gradbeni urad je leta 1912 ponovno prevzel ta cestni projekt in sredi septembra so bili opravljeni komisijski pregledi obravnavanih poti. Na voljo sta bila dva načrta. Po prvem naj bi bodoča cesta potekala od začetka Logarske doline in se prek 1.339 m visokega Pavličevega sedla priključila na cesto, ki bi prečkala prelaz Jezersko. Drugi projekt je načrtoval cesto od Pastirkovega vrha (1.425 m) skozi območje Remšenika, ki bi se za Železno Kaplo priključila na državno cesto. Kljub nekoliko višjim stroškom je bil ta projekt veliko pomembnejši zaradi gospodarskih, prometnih in tudi turističnih razlogov. Število turistov s severne strani prek nemško govorečega otoka v Železni Kapli, ki je imela železniško postajo in je bila že 30 let priljubljena turistična baza za vzhodne Karavanke in Štajerske Alpe, je bilo namreč precej večje kot število turistov z južnega dela monarhije.⁶⁴⁶

Koče

Okreschel-Hütte (Frischaufov dom na Okrešlju)

Prvo kočo na Okrešlju je leta 1875 ob podpori *Section Austria* in OeTC postavilo Štajersko planinsko društvo (*Steirischer Gebirgsverein*). Leta 1886 je koča prišla v upravljanje Celjske podružnice.⁶⁴⁷ Istega leta je bil objekt v celoti na

644 »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1909, št. 10, str. 137.

645 »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1910, št. 14, str. 175.

646 »Ein Straßenprojekt für die Steiner Alpen«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1912, št. 23, str. 298.

647 »Südliche Ostalpen.Steiner Alpen«, DAV, ÖAV und AVS, *Hoch hinaus!*, str. 225.

novo opremljen, dve leti pozneje pa so že načrtovali povečanje prostorov.⁶⁴⁸ Leta 1894 so v prizidku namestili 12 žimnic, tako da je v koči lahko udobno prenočilo 16 gorohodcev.⁶⁴⁹ Svečano odprtje 16. septembra 1894 je potekalo v ožjem krogu, otvoritev koč je posvetil tudi župnik.⁶⁵⁰

V zimi 1902–1903 je bil objekt tarča nepovabljenih gostov. Vlomitci so v kočo najprej poskušali vdreti skozi streho, a so potem vdrli skozi nezamreženo okno. Ukradli so 11 konzerv hrane, sedem steklenic vina, nekaj lastnine oskrbnika Piskernika, posteljnino in hišne aparate. Storilca, 19-letnega lesnega delavca Petra Selišnika in 22-letnega hlapca Ignaza Prodnika, oba iz Solčave, so kmalu ujeli. Obsojena sta bila na 4 mesece stroge ječe ter dneve posta na vsake 14 dni. Piskerniku sta morala plačati denarno odškodnino v višini 23.70 K.⁶⁵¹ Novica je zanimiva, saj nam poleg samega dogodka med vrsticami izpričuje oskrbovanost oziroma opremljenost koč ter seveda oblike kazni, ki so doletele storilce.

Na objekt so namestili novo ključavnico,⁶⁵² oskrbnik je leta 1903 postal upokojeni vodnik Anton Dolinar.⁶⁵³ Koča je bila opremljena po Pottovih načelih,⁶⁵⁴ ključce pa so imeli tamkajšnji avtorizirani vodniki.⁶⁵⁵ Pozimi istega leta so nato objekt zaprli, ključci so bili na voljo pri gostilničarju Ignazu Fluderniku v Ljubnem in pri znanem gorskem vodniku Johannu Piskerniku v Logarski dolini.⁶⁵⁶

648 »Weg- und Hüttenbau der S. Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1888, št. 5, str. 59.

649 »Weg- und Hüttenbauten der S. Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 2, str. 20.

650 »Die Section des Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 13. 1. 1895, št. 4. str. 3.

651 »Einbruch in die Okreschelhütte«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 23, str. 284.

652 »Die Schutzhütten der S. Cili«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 13, str. 157.

653 »Hütten der S. Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 23, str. 284–285.

654 »Ausrüstung«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1895, št. 16, str. 201.

655 »Die Schutzhütten der S. Cili«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 13, str. 157.

656 »Hütten der S. Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*. 1903, št. 23, str. 284–285.

Koča je bila relativno dobro obiskana, v letu odprtja (1894) so našteli 75 turistov, leta 1895 64,⁶⁵⁷ leta 1903 pa kar 195.⁶⁵⁸ K dobri obiskanosti je zagotovo pripomoglo odprtje lokalne železnice na relaciji Sinča vas–Železna Kapla leta 1903.⁶⁵⁹ Po poročanju osrednjega glasila društva je leta 1906 kočo obiskalo okoli 300 gorohodcev.⁶⁶⁰ Naslednjega leta jo je popolnoma uničil snežni plaz z Mrzle gore in je ni bilo mogoče več uporabljati.⁶⁶¹ O nesreči je Celjska podružnica 4. julija 1907 obvestila centralo društva DuOeAV, 25. julija pa napisala obsežno poročilo o škodi in načrtovanih akcijah. Ker je bil objekt uničen in ker so v tem območju dejavnosti SPD postajale vse intenzivnejše, je bilo nujno načrtovati novo kočo: »Slovensko planinsko društvo že gradi zavetišče v neposredni bližini naše uničene koče: naš položaj na območju Savinjskih Alp je zelo otežen, saj na celotnem tem območju nimamo zanesljivega predstavnika, poleg tega pa ima Slovensko planinsko društvo tudi izključno pravico do gradnje poti.«⁶⁶² Pismo se je zaključilo v upanju na pomoč s strani društva DuOeAV, saj brez predhodnega zagotovila finančne pomoči podružnica na tem območju ne bi mogla začeti z gradnjo nove koče.⁶⁶³

Koroschitza-Hütte (Kocbekov dom na Korošici)

Dom je stal ob južnem vznožju Ojstrice nad prostrano zeleno kotlino Korošice. Prvo kočo je leta 1876 postavilo že omenjeno Štajersko planinsko društvo, in sicer na pobudo dr. Johanna Frischaufa ter ob podpori Avstrijske podružnice. Leta 1881 je koča pogorela, leto zatem jo je obnovila Graška podružnica, in to na pobudo Mariborske podružnice. Kot poroča *Deutsche Wacht*, je leta 1886 koča prešla iz rok Graške podružnice v upravljanje Celjske podružnice.⁶⁶⁴ Po 1. svetovni vojni je nemško kočo prevzela Savinjska podružnica SPD.⁶⁶⁵

657 »Weg- und Hüttenbauten der S. Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 2, str. 20.

658 »Hütten der S. Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*. 1903, št. 23, str. 284–285.

659 Prav tam.

660 »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 9, str. 115.

661 »Die Okreschel-Hütte (der S. Cilli)«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 13, str. 164, in »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1909, št. 10, str. 137.

662 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 245.403, Sektion Cilli, Auszüge 2 (25. 7. 1907).

663 Prav tam.

664 »Generalversammlung der Section Cilli des deutschen und österreichischen Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 16. 1. 1887, št. 5, str. 5.

665 *Planinska zveza Slovenije*, <https://www.pzs.si/koce.php?pid=90Z>, pridobljeno 23. 2. 2023.

Koroschitz-Hütte je bila leta 1887 opremljena z novimi žimnicami,⁶⁶⁶ leta 1894 pa nasploh precej obnovljena. Objekt so na novo prekrili, vgradili nova okna in štedilnik ter ga dodatno opremili z novimi žimnicami.⁶⁶⁷ Podobno kot za druge kočice, so tudi zanjo veljala Pottova načela.⁶⁶⁸

Leta 1903 je kočica dobila novo ključavnico, a takrat ni bila niti oskrbovana niti opremljena s hrano.⁶⁶⁹ Ključice so v tem času imeli avtorizirani vodniki Johann Piskernik v Logarski dolini, Johann Kremžer v Solčavi, Franz Deschmann v Lučah ter gostilničar Ignaz Fendernik v Ljubnem.⁶⁷⁰ Glede na vse ni čudno, da jo je tega leta obiskalo le 13 gorohodcev.⁶⁷¹ Kot lahko beremo dve leti pozneje, so se ponovno veselili povečanega obiska turistov, verjetno tudi zato, ker so v kleti kočice uredili shrambo s steklenicami in jo z obnovljeno streho in tlemi ter z dopolnjenim inventarjem povzdignili na višjo raven.⁶⁷² Tik pred prvo svetovno vojno je kočico obiskalo le 15 gorohodcev.⁶⁷³ Razlog je najti v pismu centrali društva DuOeAV, ki ga je predsednik Celjske podružnice Otto Kallab pisal 26. januarja 1913. V njem je na kratko opisal, da je Celjska podružnica že leta 1912 začela s popravili kočice, a se je med delom izkazalo, da sta temeljni zid in ogrodje stavbe že tako dotrajana, da je bilo treba kočico zapreti za turiste. To je poleg vse glasnejših zahtev po povečanju kočice narekovalo odločitev, da podružnica začne s popravilom in hkrati z razširitvijo kočice. Načrtovali so ločeni kuhinjo in spalnico, s čimer bi bila izpolnjena ena od prioritet. Načrtovali so zidove iz kamnitega kamna s cementno malto, na notranji strani pa obložene z lesenimi deskami, novi naj bi bili tudi strešni tramovi. Kar zadeva notranje opreme, so načrtovali nakup novega štedilnika, 9 vzmetnic, blazin, zaves, odej, klopi in miz, nujno je bilo treba dopolniti opremo kočice s posodo. Kočica naj bi bila tako dvakrat večja od prvotne in oskrbovana. Pisec

666 »Weg- und Hüttenbau der S. Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1888, št. 5, str. 59.

667 »Weg- und Hüttenbauten der S. Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 2, str. 20.

668 »Ausrüstung«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 16, str. 201.

669 »Die Schutzhütten der S. Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 13, str. 157.

670 »Hütten der S. Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 13, str. 157.

671 »Hütten der S. Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 23, str. 284–285.

672 »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1909, št. 10, str. 137.

673 »Aus den Steiner Alpen«, *Gebirgsfreund*, 10. 8. 1913, št. 8, str. 143. *Der Gebirgsfreund* – mesečni časopis, ki je izhajal na Dunaju v obdobju 1890–1941. *Österreichische Nationalbibliothek*, https://anno.onb.ac.at/info/spo_info.htm, pridobljeno 28. 6. 2023.

je ob koncu načrta centralo DuOeAV zaprosil še za denarno pomoč.⁶⁷⁴ Kočo je poleti posvetil luški župnik in slavnostnega odprtja se je udeležilo precej ljudi, ne le članov podružnice, temveč tudi lokalnega življa.⁶⁷⁵ O obnovljeni koči so poročali časopisi, ki so jih brali predvsem ljubitelji vzpetega sveta.⁶⁷⁶

Logar-Haus

V Logarski dolini je po poročanju osrednjega glasila prizadevni vodnik Johann Piskernik pod slapom Palenk⁶⁷⁷ zgradil »kočo za turiste« (*Touristen-Unterkunftsbaus*), ki je bila poleti 1889 dana v uporabo in jo je Celjska podružnica finančno podprla s 300 fl.⁶⁷⁸ Leta 1896 je Piskernik kočo prodal Celjski podružnici,⁶⁷⁹ s katero je sklenil tudi prodajno pogodbo (slika 26).⁶⁸⁰

Ker je šlo za priljubljeno, predvsem pa lažje dostopno kočo, je bilo povsem pričakovano, da je bila precej obiskana. Leta 1893 je tako beležila 242 obiskovalcev,⁶⁸¹ število obiskovalcev tega »udobno opremljenega in vodenega doma« je do sredine oktobra 1903 naraslo na 361.⁶⁸² Ne le položaj koče, tudi javne pohvale odličnega Piskernikovega skrbništva⁶⁸³ so gotovo botrovale njeni priljubljenosti in dobri obiskanosti. Leta 1907 so tako zabeležili kar 500 obiskovalcev,⁶⁸⁴ dve leti pozneje pa 274.⁶⁸⁵

674 A AVI *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 245.403, Sektion Cilli, Auszüge 1, nepaginirano.

675 »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 24. 3. 1914, št. 19, str. 3.

676 »Aus den Steiner Alpen«, *Gebirgsfreund*, 10. 8. 1913, št. 8, str. 143, in »Koroschitzahütte der Alpenvereinssektion Cilli«, *Moderne illustrierte Zeitung für Reise und Sport*, 1. 9. 1913, št. 17, str. 32. Polno ime časopisa je *Moderne illustrierte Zeitung für Reise und Sport, Theater und Literatur, Kunst, Mode und Fremdenverkehr* – mesečno je izhajal v Gradcu v obdobju 1909–1918. *Österreichische Nationalbibliothek*, https://anno.onb.ac.at/info/spo_info.htm, pridobljeno 28. 6. 2023.

677 Koča danes ne obstaja več. Leta 1919 je objekt prevzela Savinjska podružnica SPD, ki je ob njem zgradila in 28. junija 1925 slovesno odprla Tillerjevo kočo. Leta 1931 je podružnica poleg obeh postojank zgradila še planinski hotel Aleksandrov dom. *Planinska zveza Slovenije*, <https://www.pzs.si/koce.php?pid=92>, pridobljeno 8. 8. 2023.

678 »Schutzhütte im Logarthale«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1889, št. 3, str. 38.

679 »Steiner Alpen«, DAV, ÖAV und AVS, *Hoch hinaus!*, str. 225.

680 Pogodba med Johannom Piskernikom in Celjsko podružnico, A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 245.402, Sektion Cilli, Auszüge 2.

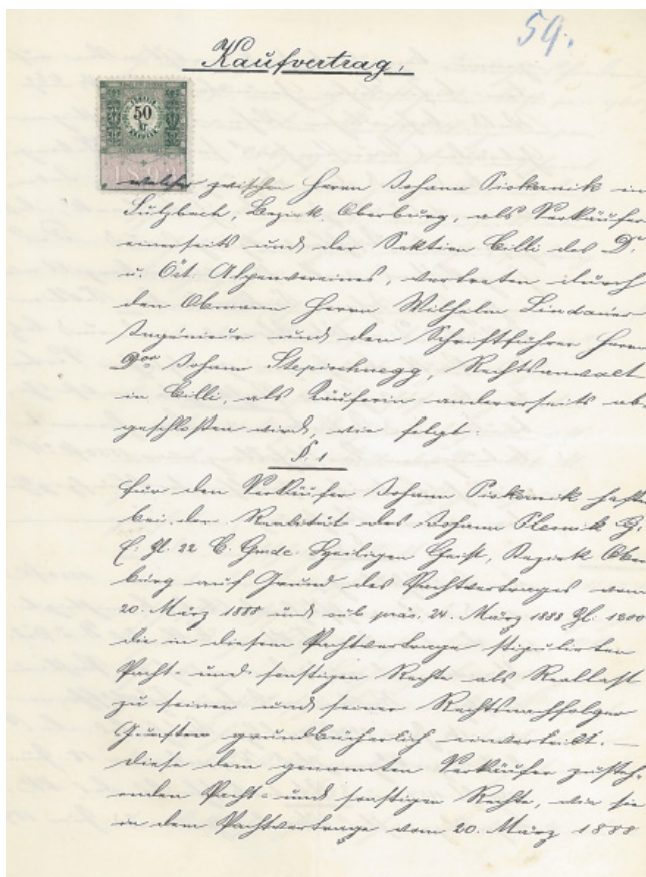
681 »Die Section des Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 13. 1. 1895, št. 4. str. 3.

682 »Hütten der S. Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 23, str. 284–285.

683 »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1909, št. 10, str. 137.

684 »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 9, str. 115.

685 »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1909, št. 10, str. 137.

Slika 26: Pogodba med Johannom Piskernikom in Celjsko podružnico DuOeAV (A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Cilli, OeAV SE 245.402 Auszüge 2, naslovnica)

Ursulaberg-Haus

Staro kamnito kočo na Uršlji gori nad Mežiško dolino *Ursulaberg-Haus*⁶⁸⁶ je leta 1910 prevzela Celjska podružnica, pri čemer je šlo pravzaprav za darilo grofa Thurna.⁶⁸⁷ Podružnica se ni odločila za njeno prenovo, zato jo je že naslednjega leta prevzela Celovška podružnica DuOeAV. 14. julija 1912 je bilo slovesno odprtje, po prvi svetovni vojni pa je kočica pripadla novi državi. Objekt je leta 1942 pogorel.⁶⁸⁸

686 Koča danes ne obstaja več.

687 DAV, ÖAV und AVS, *Hoch hinaus!*, str. 224. Več o grofih v tem delu Koroške gl. Miha Preinfalk, »Grofje Thurn-Valsassina na Koroškem«, *Iz zgodovine Koroške*, 56 (2008), št. 2 str. 247–264.

688 DAV, ÖAV und AVS, *Hoch hinaus!*, str. 224.

Tik pred prvo svetovno vojno Celjska podružnica delovala v težkih razmerah; o tem pričajo pozivi oziroma vabila k množičnemu obiskovanju koč. To bi naj po eni strani pripomoglo k povečanju prometa v še vedno premalo znanih in obiskanih Kamniško-Savinjskih Alpah, po drugi pa bi bil to lahko dodatni vir dohodka za podružnico.⁶⁸⁹

Vodništvo

»Gotovo ima potepanje po gorah brez spremstva svoj čar, ki spominja na čudovito popotniško življenje naših očetov v času pred železnico. Vendar skriva toliko nevarnosti, da je treba pred njo resno posvariti. Skoraj vsak izmed uglednejših alpinistov se je v mladosti sam povzpел na marsikateri ponosni vrh in verjetno se še danes včasih povzpne brez spremljevalca. Vendar zrelejše izkušnje vsekakor govorijo o tem, da samega vzpona nikakor ni mogoče priporočiti in da je treba velikemu številu povprečnih gorohodcev nujno svetovati, naj vzamejo s seboj vodnika.« S temi besedami je Alexander Burgen zaključil novico o nesreči Hermanna Wunderlicha, ki je 18. avgusta 1895 brez vodnika odšel na Planjavo.⁶⁹⁰ Nesreča dunajskega inženirja je odmevala v avgustovskih številkah številnih časopisov širom po monarhiji: *Agramer Zeitung*,⁶⁹¹ *Prager Tagblatt*,⁶⁹² *Innsbrucker Nachrichten*,⁶⁹³ *Gratzer Tagblatt*,⁶⁹⁴ (*Linzer*) *Tages-Post*.⁶⁹⁵ Ob tem ne smemo pozabiti *Laibacher Zeitung*, ki je izrazil bojazen, da bodo novice o nesrečah v gorah postale še pogostejše. V članku izvemo, da so klice na pomoč in strele slišali tamkajšnji pastirji, a jim niso namenili pozornosti. Wunderlich je del

689 »Koroschitzahütte der Alpenvereinssektion Cilli«, *Moderne Illustrierte Zeitung für Reise und Sport*, 1. 9. 1913, št. 17, str. 32.

690 »Ein Unfall in den Steiner Alpen«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 17, str. 213–214.

691 »Touristenunfall«, *Agramer Zeitung*, 26. 8. 1895, št. 194, str. 6. *Agramer Zeitung* – je izhajal v Zagrebu v obdobju 1829–1912, najprej dvakrat tednesko, nato dnevno razen ob nedeljah. *Österreichische Nationalbibliothek*, https://anno.onb.ac.at/info/spo_info.htm, pridobljeno 28. 6. 2023.

692 »Touristenunfälle ohne Ende«, *Prager Tagblatt*, 25. 8. 1895, št. 234, str. 7. *Prager Tagblatt* je izhajal v Pragi v obdobju 1876–1939, in sicer dnevno razen ob nedeljah in praznikih. *Österreichische Nationalbibliothek*, https://anno.onb.ac.at/info/spo_info.htm, pridobljeno 28. 6. 2023.

693 »Touristenunfall«, *Innsbrucker Nachrichten*, 28. 8. 1895, št. 196, str. 17. *Innsbrucker Nachrichten: unabhängiges Tagblatt für Tirol und Vorarlberg* – izhajal je med letoma 1845 in 1945, in sicer ob delavnikih, pozneje tudi dvakrat dnevno v Innsbrucku. *Österreichische Nationalbibliothek*, https://anno.onb.ac.at/info/spo_info.htm, pridobljeno 28. 6. 2023.

694 »Touristenunfall in den Sanntahaler Alpen«, *Gratzer Tagblatt (Abend Ausgabe)*, 27. 8. 1895, št. 236, str. 2.

695 »Touristenunfälle«, (*Linzer*) *Tages-Post*, 28. 8. 1895, št. 197 str. 4. (*Linzer*) *Tages-Post* – dnevni časopis, ki je izhajal med letoma 1865 in 1944 v Linzu. *Österreichische Nationalbibliothek*, https://anno.onb.ac.at/info/spo_info.htm, pridobljeno 28. 6. 2023.

svoje prtljage pustil na železniški postaji, in ker se do srede ni vrnil ponjo, so ga začeli iskati.⁶⁹⁶ Iskalna akcija pogrešanega turista se je torej začela potem, ko se dotični 21. avgusta še ni vrnil. Kot izvemo iz časopisov, je dunajski gorohodec 19. avgusta zvečer med sestopom na Kamniško sedlo padel v 20 m globoko brezno in obležal med snegom in nad 200 m strmimi stenami brez hrane. Nesrečnika so našli 22. avgusta ob 5. uri popoldne, razen odrgnin na koži relativno zdravega. Po zaslugi požrtvovalnih prizadevanj gospoda Polaka, akademika Levičnika in gozdarja Luznarja so ga prepeljali v Kamnik. Iz Wunderlichovih pisem sorodnikom je bilo razvidno, da na poti ni padel, ampak je na strmem delu spusta tako nesrečno vrgel nahrbtnik in palico, da sta padla v razpoko med steno in snežiščem. Med iskanjem padlih reči je nato zabredel v razpoko tako globoko, da ni več mogel splezati ven.⁶⁹⁷ Avtor zapisa se je ob tem zavedal, da bi nesrečnik kljub rahlim odrgninam lahko »klavrno« umrl, če ga v Kamniku ne bi bili pogrešali oziroma če ne bi stekla iskalna akcija.⁶⁹⁸ Prav zato je (bil) pomen vodnikov precej velik, še zlasti pa za gorohodce, ki niso poznali terena. Objava nesreče samo še potrjuje takratno široko zavedanje o pomenu vodenja pri obisku vzpetega sveta.

Da je DuOeAV želela vložiti sredstva v poseben sklad za razvoj vodnikov, se je vedelo tudi v mestu ob Savinji.⁶⁹⁹ Popolnega seznama vodnikov z delovnega območja Celjske podružnice nismo našli, je pa ohranjene nekaj korespondence in nekaj virov v zvezi s prijavi oseb s tega območja na vodniške tečaje. Pogosto so bila imena vodnikov omenjena med vestmi o vzponih z območja delovanja Celjske podružnice ali ob podatkih o hrambi ključev koč. Naj avtorizirane vodnike naštejemo še enkrat: Johann Piskernik iz Logarske doline, Johann Kram iz Solčave, Franz Deschmann iz Luč, gostilničar Ignaz Fendernik z Ljubnega.⁷⁰⁰ Johann Piskernik, vulgo Plesnik iz Solčave pri Celju, oskrbnik koč v Logarski dolini, je leta 1894 prejel celo nagrado dunajskega planinskega društva Altenberger v višini pet dukatov.⁷⁰¹ Kot je zapisal časopis *Gebirgsfreund*, gre za diplomu, ki so jo dobili zaslužni avstrijski prebivalci vzpetega sveta, vključno z oskrbniki in gostilničarji. Oseba se »v odnosu do turistov odlikuje po ustreznem informiranju, prijaznem svetovanju in pomoči

696 »Touristen-Unglück?«, *Laibacher Zeitung*, 24. 8. 1895, št. 193, str. 1668.

697 »Ein Unfall in den Steiner Alpen«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 17, str. 213–214.

698 Prav tam.

699 »Unterstützungs-Kasse für Bergführer«, *Cillier Zeitung*, 23. 1. 1879, št. 7, nepaginirano.

700 »Die Schutzhütten der S. Cili«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 13, str. 157.

701 »Führerwesen«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1894, št. 2, str. 22.

ter vljudnosti in dostojnem vedenju«. Imena nagrajencev je navadno objavljala *Oesterreichische Alpenzeitung*.⁷⁰² Sicer pa je *Marburger Zeitung* ob Piskernikovi smrti marca 1915 zapisal, da je bil tih in zelo delaven človek, ki je kot gorski vodnik veliko pripomogel k razvoju Savinjskih Alp, saj je med drugim sodeloval pri številnih gradnjah poti na tem območju.⁷⁰³

Naj v zvezi z vodništvom omenimo še zapis predsednika Celjske podružnice dr. Eduarda Glantschnigga iz lokalnega *Deutsche Wacht*. Objava se nanaša na vodnika iz Predgrada (*Prägraten*), ki je Glantschnigga vodil po Visokih Turah. Avtor se je odzval na novico iz *Touristenzeitung*, da je 37-letnega vodnika Josefa Bergerja na lovu pokopal plaz. Nesrečni vodnik je namreč predsednika Celjske podružnice skupaj z ženo septembra 1888 vodil na Venediger (*Venedigergruppe*). Po Glantschniggovem mnenju, je bil pokojni vodnik vedrega duha in je zaradi skrbnosti in skromnosti užival precejšnjo naklonjenost. Še posebej je izpostavil vodnikovo poznavanje tamkajšnje flore, saj je poznal vsa latinska imena rastlin.⁷⁰⁴ Čeprav zapis ne obravnava lokalnih vodnikov Celjske podružnice, nam med vrsticami sporoča kar nekaj zanimivosti. Izvemo, da je bil predsednik Celjske podružnice sam aktiven gorohodec, ki je vzpeti svet obiskoval tudi zunaj območja delovanja Celjske podružnice. Ob tem se je dobro zavedal važnosti najema vodnika in je torej tudi v praksi živel cilje društva DuOeAV. Opis nesrečnega vodnika nadalje kaže na njegove osebnostne lastnosti in tudi na bogato in široko strokovno znanje vodnikov.

Oblike nacionalnih ostrenj v območju delovanja Celjske podružnice

Tudi Celjska podružnica DuOeAV se – podobno kot Kranjska – ni mogla povsem izogniti vse pogostejšim nacionalnim ostrenjem. Kakšne so bile razmere na tem področju, odraža zapis v *Deutsche Wacht*, ki navaja, da so delovanje podružnice v obdobju 1895–1900 zaznamovali predvsem nacionalni boji, saj si je SPD »na vso moč prizadevalo otežiti življenje« podružnice nemškega društva.⁷⁰⁵ V imenovanem celjskem časopisu, ki se je skliceval na dopis, objavljen 15. novembra 1902 v *Südsteierische Post*, lahko nadalje preberemo, da po mnenju SPD Celjska podružnica DuOeAV v tem območju nima nobene

702 »Prämien-Ausschreibung«, *Gebirgsfreund*, oktober 1894, št. 10. str. 110.

703 »Bergführer Piskernik †«, *Marburger Zeitung*, 18. 3. 1915, št. 63, str. 4.

704 »Unglücksfall in den Alpen«, *Deutsche Wacht*, 10. 1. 1889, št. 3, str. 5.

705 »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 11. 3. 1914, št. 15, str. 3–4.

pravne podlage za gradnjo poti. So pa ob tem Slovenci sami priznali, da so pot Okrešelj–Kamniško sedlo zgradili Nemci. Kot še piše graški časopis, SPD vse, kar leži na slovenskih tleh, preprosto razglasi za njihovo. V nadaljevanju je pojasnjena zgodovina omenjene poti. Spadala je pod jurisdikcijo ljubljanskega nadškofa, leta 1876 jo je zgradilo društvo *Steierischer Gebirgsverein*, zanjo sta pozneje skrbeli celjski *Alpenklub* in *Sektion Cilli*. Za ustrezno in varno urejene poti so skrbeli tudi na območju Kamniškega sedla, Planjave in Ojstrice, skupno okoli 11.000 oralov (*joch*). Da si je SPD preprosto prisvojilo pot, dokazuje tudi njihovo pismo iz 26. maja 1895 s podpisi Antona Perneta in predsednika SPD Franza Kocbeka. V njem vodstvo slovenske podružnice vljudno sprašuje akademsko podružnico iz Gradca, ali do 1. julija 1895 načrtuje še kakšne izboljšave poti v Robanovem kotu, oziroma če to nameravajo storiti kakšne druge podružnice DuOeAV. V primeru, da za njih ne bi bila pripravljena skrbeti nobena od nemških podružnic, bi za varnost teh poti poskrbela slovenska podružnica. Gre za pot od Robanovega kota do slovenske Kocbekove koč, pri čemer so bile, tako v prispevku, na odcepu za omenjeno koč kovinske table z nemškimi napisi ne samo prevrnjene, ampak uničene do neprepoznavnosti. Kot je bilo še zapisano, je »v takih razmerah bodoče skupno delovanje nemogoče«. ⁷⁰⁶

Veliko nezadovoljstva je leta 1904 povzročilo poročilo, da si je SPD prilastilo pot na Kamniško sedlo, ki jo je nemška podružnica že vrsto let z velikimi stroški vzdrževala, z znatnimi zneski pa sta jo podpirala tudi štajerski parlament in Štajerska hranilnica. ⁷⁰⁷ O podobnem so razpravljali na letni skupščini podružnice 8. februarja 1909 v Nemški hiši. Leta 1908 je bila nemška podružnica tarča napadov »slovanskih« nasprotnikov, ki so se kazali zlasti v uničevanju smerokazov, pa čeprav je delo podružnice služilo prostemu prometu in s tem tudi lokalnemu slovenskemu prebivalstvu. Enega od storilcev, slovenskega univerzitetnega študenta, so celo privedli pred sodišče. ⁷⁰⁸

Da je tako kot nemška podružnica tudi časopis *Deutsche Wacht* stal na nasprotnem bregu, se je čutilo že ob poročanju o ustanovitvi SPD. O namenu ustanovitve društva je nemški časopis povzel vsebino tistega, o čemer so poročali v Ljubljani. Namera po ustanovitvi SPD je namreč že na začetku naletela na administrativne težave. Kot je zapisal nemški časopis, se slovenski predlagatelji niso držali pravil. Čeprav je znano, da so ustanovitev tovrstnih društev

706 Prav tam.

707 »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1906, št. 8, str. 102.

708 »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1909, št. 10, str. 137.

morale potrditi oblasti na Dunaju, so se slovenski predlagatelji temu hoteli izogniti. Kot je nemški časopis še zapisal, so slovenski ustanovitelji, »ki jih je Winklerjev čas razvadil v preračunljivost«, mislili, da bo za ustanovitev društva zadostovala le potrditev lokalne vlade, kar pa seveda ni bilo dovolj.⁷⁰⁹

Usmerjenost nemškega celjskega časopisa odraža tudi prispevek neimenovanega avtorja iz leta 1895, ki že v naslovu izpričuje odklonilen odnos do SPD. Slednjega namreč označuje za »takoimenovano 'planinsko društvo'«. ⁷¹⁰ Kot je zapisano v nadaljevanju, so kranjski Slovenci ugotovili, da k stvarem, značilnim za zahodne kulturne narode, sodi tudi planinsko društvo. Ne le da so posnemali društvo DuOeAV, ampak so se lotili tudi Kamniško-Savinjskih Alp, ki bi se po prizadevanjih avstrijskega geografa in alpinista dr. Augusta von Böhma⁷¹¹ morale imenovati Savinjske Alpe (*Sannthaler Alpen*). Precej ironično je v v članku zapisano, da gre zahvala za uporabo imena Kamniške Alpe (*Steiner Alpen*) predvsem znanemu graškemu profesorju Frischaufu. Spor v zvezi z imenom je zadeval pobočja med Grintovcem in Ojstrico, kjer poteka meja med Kranjsko in Štajersko. Na kranjski strani leži pod vznožjem mesto Kamnik, na štajerski pa v krnici Okrešlja izvira reka Savinja. V nadaljevanju zapisa je bila kritika usmerjena v izdani vodnik po Kamniških Alpah, ki je pravzaprav poročilo o delovanju SPD. Verjetno je šlo za kritiko Kocbekovega *Vodnika za Savinske planine in najbližjo okolico* iz leta 1894.⁷¹² V tem delu naj bi bilo po pisanju nemškega časopisa precej neresnic, saj si je SPD prisvojilo veliko zaslug pri markiranju in urejanju poti, ki sta jih pravzaprav opravili Kranjska in Celjska podružnica DuOeAV. Gre za poti s Kokrškega sedla čez Pode na Grintavec in Skuto ter poti iz Logarske doline in od *Koroschitz-Hütte* na Ojstrico. Po mnenju neimenovanega, a glede na vsebino izrazito nemško usmerjenega pisca se podane informacije v slovenščini imenujejo »nacionalni ponos«, nemščina pa jih označuje za »zlonamerno potvarjanje«. S temi vrsticami je časopis želel opozoriti vse nemške časopise na pazljivost pri tiskanju tovrstne reklame za SPD, saj pri tem ne gre le za »nacionalno, ampak tudi človeško dolžnost«. ⁷¹³

709 »Vom slovenischen Alpenvereine«, *Deutsche Wacht*, 1. 1. 1893, št. 1, str. 2.

710 »Steiner Alpen und der sogenannte slovenische ‚Alpenverein‘«, *Deutsche Wacht*, 10. 1. 1895, št. 3, str. 3.

711 August von Böhm (* 27. 4. 1858, Dunaj; † 19. 10. 1930, Gradec), geograf in alpinist. *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950* (Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1957), zv. 1, str. 97.

712 Fran Kocbek in M. Kos: *Vodnik za Savinske planine in najbližjo okolico* (Celje: Slovensko planinsko društvo, 1894).

713 »Steiner Alpen und der sogenannte slovenische ‚Alpenverein‘«, *Deutsche Wacht*, 10. 1. 1895, št. 3, str. 3.

Leta 1913 so poskusili odpraviti nasprotja med slovensko in nemško planinsko podružnico in ustvariti uspešno sodelovanje. Pod okriljem političnih predstavnikov iz Mozirja je prišlo do več pogovorov predstavnikov obeh podružnic v Celju in Mozirju. A majska izredna seja glavnega odbora sklepov teh dogovorov ni potrdila, in tako so bili poskusi sodelovanja hitro končani.⁷¹⁴

Korosica—Hütte

Slika 27: *Koroschitza-Hütte* (A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 245.403, Sektion Cilli, Auszüge)

714 »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 24. 3. 1914, št. 19, str. 3.

Section Cilli v tisku

Nekaj objav iz takratne publicistike je bilo pri opisu delovanja in življenja Celjske podružnice že omenjenih, in tudi sicer je prostora za celostni pregled novic o Celjski podružnici premalo. Kratek spodnji pregled naj zato služi za vtis in hkrati izhodišče prihodnjih raziskav.

Novic iz Kamniško-Savinjskih Alp je bilo v *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* glede na velikost podružnice relativno veliko. Lahko so se nanašale na posameznike, prvoprstopnike, tako na primer na gorohodca iz podružnice Wolfsberg in iz Celovške podružnice, ki sta se povzpela na Mrzlo goro.⁷¹⁵ O vzponu je bil že pred tem objavljen tudi daljši prispevek s podrobnim opisom hoje od Belske Kočne do Mrzle gore, ki je trajala 6 ur. Hoja še zdaleč ni bila lahka, saj je bilo treba v trdo zmrznjen sneg in v naklonu 40 stopinj vklesati 100 stopinj, kar je zahtevalo skrajno previdnost. Trud gorohodcev je poplačal prečudovit razgled na Rinko in dolino Okrešelj.⁷¹⁶

Istega leta je bilo iz tega območja objavljeno poročilo o dvodnevni turi neznane skupine gorohodcev. Prvi dan so opravili pot *Okreschel-Hütte*–Kamniško sedlo–Planjava–čez Škarje–Ojstrica in nazaj. Na poti so jih spremljali čudoviti razgledi na Okrešelj, markacije so bile vidne in dobro postavljene. Planjavo so osvojili v sedmih urah, sicer pa so se v kočo vrnili ob devetih zvečer; pot je bila časovno nekoliko daljša, saj so s seboj imeli tudi fotoaparatus. Naslednji dan so se želeli vrniti domov, in sicer čez Turski žleb, ki naj bi bil, kot je piscu zagotovil Frischauf, neprehoden. Zaradi snega so potrebovali cepine, dodatno pazljivost in potrpežljivost ter posebno pozornost je zahtevala tudi nagnjenost terena za 40–45 stopinj. Spuščali so se čez Žmavcarje, kjer so bile povsod zavajajoče markacije. Avtorja so motili napačni kartografski podatki za ta majhen del alpskega sveta. Dodatna kritika pa je letela tudi na uredništvo osrednjega glasila društva, ki teh informacije ni objavilo. Uredništvo se je branilo, češ da je objavilo le informacije, ki mu jih je posredovala Celjska podružnica. V žlebu naj bi bili za pomoč pri vzpenjanju namreč nameščeni dve jeklenici. V besedilu je dodana še razlaga slovenskega imena Turski žleb, ki naj bi po razlagi tamkajšnjega vodnika Lorenza Potočnika ime dobil po bližnji Turski gori.⁷¹⁷

715 »Merzlagora«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 11, str. 137.

716 »Merzlagora«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 6, str. 59.

717 »Planjava—Ojstrica«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1896, št. 6, str. 59.

Lorenz Potočnik (vulgo Uršič) je bil glede na zapise v glasilu društva dokaj znan vodnik. Tako je 21. julija 1896 vodil dve dami, že omenjeno članico Celjske podružnice in avtorico prispevkov Luise Schulz ter njeno sestro Paulo. Njun vzpon je časopis naznanil v deseti številki,⁷¹⁸ podrobnosti pa so sledile nekaj številki pozneje. Dami sta se v spremstvu vodnika, ki se je tudi tokrat izkazal za »zelo sposobnega«, iz *Okresel-Hütte* povzpeli na Belško Kočno. Po njenih besedah na vrhu niso »našli nobenih sledi turističnega vzpona in so postavili možica«, razgleda na doline pa so bili zaradi megle deležni le občasno.⁷¹⁹

Tudi v časopisu društva DuOeAV lahko najdemo zapise z območja delovanja Celjske podružnice. Heinrich Heß je leta 1896 objavil daljši članek o pohodu po Kamniških Alpah, kjer je med drugim omenil majhno in preprosto gostilno v Stahovici. Nasploh je bil mnenja, da so v celotni kamniški dolini občestne gostilne precej »pomanjkljive«, poleg tega pa v njih tudi nihče ne govori nemško. Pravo nasprotje Železne Kaple ali Ljubnega in Luč ter Solčave in Piskernika v Logarski dolini, kjer je »človek dobro preskrbljen«.⁷²⁰

Razlog tesnih povezav lokalnega *Deutsche Wacht* s Celjsko podružnico je bil predvsem urednik Otto Ambroschitsch, sicer član glavnega odbora. Kot omenjeno, je list urejal od marca 1896 do novembra 1902. So pa člani podružnice že leta 1887 izrazili željo, da bi lokalni *Deutsche Wacht* objavljal vesti o delovanju Celjske podružnice, kar je bilo deležno pozitivnega odziva.⁷²¹ Lahko bi zapisali, da je omenjeni časopis res postal glasnik podružnice, saj je natiskoval vabila za letne skupščine podružnice⁷²² in poročila o že omenjenih predavalnih večerih. V časopisu najdemo tudi drugačna obvestila, povezana z nemško podružnico. Po pisanju nekega E. G. je graška tiskarna Leykam Celjski podružnici podarila prvih šest zvezkov *Die*

718 »Julische und Steiner Alpen«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 10, str. 120.

719 Luise Schütz, S. Cilli, »Steiner Alpen. Vellacher Kocna oder Dreigipfelige Baba (2154 m)«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 24, str. 298.

720 Heinrich Hess, »Wandertage in den Steiner Alpen«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, zv. 17, str. 329.

721 »Generalversammlung der Section Cilli des deutschen und österreichischen Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 16. 1. 1887, št. 5, str. 5.

722 »Alpenverein«, *Deutsche Wacht*, 29. 1. 1885, str. 5 ali »Die Section des Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 13. 1. 1895, št. 4. str. 2–3.

österreichische Gebirgswelt krajinskega slikarja Augusta Gerascha⁷²³ s slikami vzpetega sveta.⁷²⁴

Deutsche Wacht je objavil razloge, zakaj Kranjska podružnica DuOeAV ni mogla zgraditi koč južno od Grintovca in Skute na območju Podov. To ji je preprečevalo nasprotovanje tamkajšnjih lovcev.⁷²⁵ Ob tem lahko domnevamo, da je celjski časopis novico preprosto povzel po uradnem glasilu društva, ki je novico objavilo prej in pod enakim naslovom.⁷²⁶

Novice o Celjski podružnici so natiskovali tudi drugi nemški časopisi. Kot smo videli, jo je dunajski *Gebirgsfreund*⁷²⁷ omenjal v različnih seznamih: koč,⁷²⁸ oseb, ki so darovale prostovoljne prispevke,⁷²⁹ ter seznamih »nemških in nemško prijaznih«⁷³⁰ gostišč v območju jugovzhodnih Alp.⁷³⁰ Omenjeni časopis je objavljal še nekoliko daljše prispevki o kočah v lasti društva.⁷³¹ Poleg tega je poročal o prenovah koč, denimo leta 1912⁷³² in leta 1913,⁷³³ v njem pa je odmeval tudi spor glede poimenovanja Kamniških oziroma Savinjskih Alp.⁷³⁴

-
- 723 August Gerasch, *Die österreichische Gebirgswelt* (Graz, Leykam 1887-1894). August Gerasch (* 1. 9. 1822, Dunaj; † 23. 3. 1908, Dunaj), krajinski slikar in litograf. Ulrich Thieme in Felix Becker (ur.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart* (Leipzig: Verlag von E. A. Seemann, 1920), zv. 13, str. 442.
- 724 »Alpines«, *Deutsche Wacht*, 14. 1. 1889, št. 5, str. 4.
- 725 »Zur Frage der Erbauung einer Alpenvereins-Hütte an der Südseite der Steiner Alpen«, *Deutsche Wacht*, 18. 3. 1894, št. 22, str. 3-4.
- 726 *Die Section Krain des D. und Oe. A.-V.* »Zur Frage der Erbauung einer Alpenvereins-Hütte an der Südseite der Steiner Alpen«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1894, št. 2, str. 18.
- 727 *Gebirgsfreund* – mesečnik s podnaslovi: v obdobju 1890-1904: *Zeitschrift des Niederösterreichischen Gebirgsvereins* in v obdobju 1904-1917: *Zeitschrift des Österreichischen Gebirgsvereins*, izhajal na Dunaju. *Österreichische Nationalbibliothek*, https://anno.onb.ac.at/info/spo_info.htm, pridobljeno 28. 11. 2022.
- 728 »Schützhütten in den Ostalpen (Schluß)«, *Gebirgsfreund*, Juni 1895, št. 6, str. 63, »Die Alpenvereinshütten«, *Gebirgsfreund*, 10. 7. 1906, št. 7, str. 99.
- 729 »Spenden und freiwillige Jahresbeiträge für 1900«, *Gebirgsfreund*, april 1901, št. 4, str. 48.
- 730 »Aus den südöstlichen Kalkalpen«, *Gebirgsfreund*, 10. 9. 1907, št. 9, str. 143.
- 731 »Neue Schützhütten«, *Gebirgsfreund*, oktober 1894, št. 10, str. 111.
- 732 »Von der Ojstritza«, *Marburger Zeitung*, 1. 8. 1912, št. 92, str. 4.
- 733 »Aus den Steiner Alpen«, *Gebirgsfreund*, 10. 8. 1913, št. 8, str. 143.
- 734 »Steiner Alpen«, *Gebirgsfreund*, 10. 12. 1893, št. 12, str. 107.

V široki paleti nemških časopisov, ki so objavili novico o nesreči dunajskega inženirja Wunderlicha, naj dodamo še graški časopis *Moderne illustrierte Zeitung für Reise und Sport*.⁷³⁵

Mariborski časopis *Südsteierische Post*,⁷³⁶ ki je v vse večjih nacionalnih ostrenjih sicer želel delovati pomirjujoče, ni ostal miren ob delovanju tamkajšnje podružnice DuOeAV. Konec avgusta leta 1894 je bil v njem natisnjen obsežen dopis z naslovom *Aus den Sulzbacher Alpen* nekega Luta V., ki je v navdušenju za slovenskost zagovarjal dejavnosti SPD in se razveselil odprtja koč na Molički planini. Za Celjsko podružnico DuOeAV je zapisal, da je »volk v ovčji obleki«. Menil je, da se nemška podružnica hvali z objektivnostjo in strpnostjo do slovenske SPD, a že pogled na postavljene table, ki so izključno v nemščini, dokazuje, da ni tako. Kritika je letela tudi na predsednika Lindauerja, ki je ob nameri Slovencev po markiranju poti v Logarski dolini takoj ostro reagiral. Nesrečnega vodnika, ki se je javil, da bo naredil markacije, je Lindauer nahrulil in mu na koncu celo zagrozil z izbrisom iz registra vodnikov. Avtor zapisa se je ob tem retorično spraševal, ali društvi sledita enakemu cilju, torej zaščititi gorohodcev. V nadaljevanju se je dotaknil še imena nove jame, ki so ji domačini rekli Pečovska parna.⁷³⁷ Nemško društvo jo je namreč poimenovalo *Ermenz-Grotte*. Ob zaključki je navedel historično dejstvo, da so se Nemci naselili najprej med Slovenci v vzpetem svetu in da od tam želijo izpodriniti Slovence v dolinah, to metodo pa poskušajo uporabiti tudi celjski *Ultranemci*. Slednji želijo v Logarski dolini utrditi nemški otok in so v ta namen tamkajšnjemu lastniku že dvakrat ponudili znaten denar.⁷³⁸

Kratek pregled tiska z objavami novic o Celjski podružnici le potrjuje zdaj že znano dejstvo, da so podružnice DuOeAV v takratnem slovenskem prostoru zanimale večinoma nemške časopise. Kljub majhnosti Celjske podružnice, je bil spekter časopisov z objavami o njej izredno pester in je segal v geografsko velik prostor.

735 »Koroschitzahütte der Alpenvereinssektion Cilli«, *Moderne illustrierte Zeitung für Reise und Sport*, 1. 9. 1913, št. 17, str. 32.

736 *Südsteierische Post* - časopis je izhajal dvakrat tedensko v Mariboru, in sicer med letoma 1881 in 1900. *Österreichische Nationalbibliothek*, https://anno.onb.ac.at/info/spo_info.htm pridobljeno 28. 2. 2022. O časopisu gl. Petra Kramberger, »Alle guten Oesterreicher werden unser patriotisches Unternehmen unterstützen“: *Südsteierische Post (1881-1900), nemški časopis za slovenske interese* (Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2015).

737 Gre za jamo, ki jo tudi imenujejo Parna, Spodnja Trbiška zijalka, Ustje. V skladu z označbami katastra jam gre za občasni izvir, bruhalnik in ne turistično jamo. Nahaja se pri naselju Podveža v občini Luče. V katastru je sicer podatek, da je bila odrita leta 1967. *E-kataster jam*, <https://www.katasterjam.si/Caves/Details/2932>, pridobljeno 7. 11. 2022.

738 Luto V, »Aus den Sulzbacher Alpen«, *Südsteierische Post*, 29. 8. 1894, št. 69, str. 3–4.

Sklep

Ustanovitev Celjske podružnice v mestu ob Savinji je bila zaradi geografskega položaj in odličnega izhodišča do Kamniško-Savinjskih Alp pričakovana. Številčno je podružnica spadala med manjša društva v Celju, njeni člani pa so bili tako kot v drugih podružnicah DuOeAV v takratnem slovenskem prostoru večinoma družbeno angažirani Neslovenci z visokimi položaji in funkcijami.

Podružnica je v svojem delovanju sledila programu DuOeAV. Organizirala in izvajala je predavalne večere, s precej konkretnimi akcijami v vzpetem svetu pa napravila to območje dostopnejše in bolj priljubljeno. Prav pri urejanju in gradnji poti se je nemalokdaj srečala s slovensko SPD, ki je prav tako želela utrditi svoj položaj v tem območju. V ozadju vse večjih napetosti je zato ob srečanju obeh večkrat prišlo tudi do nacionalnih trenj.

Na podlagi ohranjenih virov vidimo, da je podružnica precej intenzivno gojila vodniško dejavnost, saj so bili njeni vodniki aktivni in znani daleč okoli. Razlog za sloves vodnikov in Celjske podružnice je bil tudi v raznovrstnih objavah pisane palete takratnega tiska. Slednje je gotovo odraz angažiranosti njenih članov, še zlasti vodilnega odbora podružnice.

MARIBORSKA PODRUŽNICA (SECTION MARBURG AN DER DRAU)

Družbenopolitične razmere na prelomu 19. in 20. stoletja v Mariboru

Prebivalstvo Maribora je od druge polovice 19. stoletja do prve svetovne vojne naraščalo, najbolj se je povečalo v šestdesetih letih 19. stoletja. Razlog za to je bil tako v naravnem prirastu kot v migracijah. Štiri leta po ustanovitvi Mariborske podružnice DuOeAV, torej leta 1880, je po popisu prebivalstva iz istega leta v mestu živelo 17.628 ljudi, od tega 1.604 vojakov.⁷³⁹ Glede natančnega števila Nemcev in Slovencev v mestu pa so podatki sporni. Po letu 1848, ko je mesto dobilo več javnih ustanov in je v mesto prišla železnica, so se vanj preseljevali ljudje z vseh koncev Avstrije in se tam zaposlili kot uradniki ali uslužbenci Južne železnice. Bili so večinoma Nemci, ki so s seboj pripeljali družine in tako precej vplivali na nacionalno podobo mesta. Podatki o Nemcih, Slovencih ali drugih narodih v Mariboru in tudi drugod niso verodostojni oziroma natančni.⁷⁴⁰

739 Jerneja Ferlež, »Prebivalstvo Maribora 1848-1991,« *Studia Historica Slovenica*, 2 (2002), št. 1, str. str. 81–83.

740 Prav tam, str. 89–91. O tem gl. Matjaž Klemenčič, »Germanizacijski procesi na Štajerskem od srede 19. stoletja do prve svetovne vojne: (referat na 19. zborovanju slovenskih zgodovinarjev v Mariboru)«, *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 1979, št. 1–2, 1979, str. 350–391.

Če je Maribor v začetku 20. stoletja na eni strani doživiljal razcvet v elektrifikaciji, ureditvi občinskih komunalnih podjetij in izgradnji novega mostu čez Dravo, je na drugi v mestu vladalo precej napeto vzdušje za prevlado med Slovenci in Nemci. V tem obdobju je bilo vodenje občinske uprave v rokah zadnjega župana avstrijske dobe Johanna Schmidererja.⁷⁴¹ V Mariboru rojeni politik, ki je županovanje prevzel leta 1902, je v tej vlogi ostal do konca prve svetovne vojne in je leta 1919 to mesto prepustil slovenskim oblastnikom.⁷⁴²

Spori med nemško in slovensko identiteto so seveda obstajali že pred njegovim županovanjem. Tako se je mariborsko okrajno glavarstvo izreklo proti zahtevi slovenskega prebivalstva, da bi uvedli uporabo uradnih listov v slovenskem jeziku. Politična kriza je nastopila spomladi 1899, ko je zveza nemških nacionalističnih strank predstavila t. i. Binkoštni program, ki je predvideval reorganizacijo monarhije in zmanjšanje vpliva nenemških narodov v njem. Čeprav je program predvideval povečanje pravic Nemcev na Spodnjem Štajerskem, so bili Nemci skrajno razočarani. V njem so bile namreč za ta prostor navedene posebnosti, ki so jim Nemci ostro nasprotovali. Nemščina je na Zgornjem in Srednjem Štajerskem dobila status izključnega jezika notranje uprave in sodstva, medtem ko na Spodnjem Štajerskem to ni veljalo. Spodnještajerci niso privolili, da bi lahko pod posebnimi pogoji, kadar je bila večina prebivalstva nenemške narodnosti, uporabljali tudi slovenščino.⁷⁴³

V času županovanja Johanna Schmidererja se je mesto posodabljal⁷⁴⁴ in ukvarjalo s korupcijskimi aferami,⁷⁴⁵ ob tem pa sta se krepila protislovensko vzdušje in protislovenska politika. To je čutiti tudi še po volitvah leta 1912 in vse do začetka velike morije leta 1914.⁷⁴⁶

741 Johann Schmiderer (* 23. 6. 1848, Maribor; † 6. 11. 1925, Maribor), politik. Darko Friš, *Snovalci sodobnega mesta ob Dravi: mariborski župani: 1850–1945* (Maribor: Znanstvenoraziskovalni inštitut dr. Franca Kovačiča, 2018, str. 198, vse o tem županu na str. 198–231.

742 Gregor Jenuš, »Ljubi Bog, kako varovati, česar ni; saj vendar pri vseh koncih in krajih sili v Mariboru slovenski značaj na dan!«: Johann Schmiderer - zadnji mariborski župan avstrijske dobe«, *Studia Historica Slovenica*, 17 (2017), št. 3, str. 902.

743 Gabriel Majcen, *Kratka zgodovina Maribora* (Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, cop. 2011), str. 91; Cvirn, *Trdnjavski trikotnik*, str. 236, Matjaž Klemenčič, »Im Lichte der sprachlichen Slowenisch- und Deutschsprachige in der Süd – und Untersteiermark v letih 1830–1991«, Christian Stenner (ur.), *Slowenische Steiermark: verdrängte Minderheit in Österreichs Südosten* (Wien, Köln; Weimar: Böhlau, 1997), str. 71–83.

744 Nataša Podgoršek, »Zgodovina uprave v Mariboru 1750–1918. Občinske volitve v mestu Maribor 1861–1912«, *Studia Historica Slovenica*, 6 (2006), št. 2/3, str. 375.

745 Jenuš, »Ljubi Bog, kako varovati, česar ni...«, str. 905.

746 Prav tam, str. 910–912.

Športno življenje se je v Mariboru začelo razvijati v drugi polovici 19. stoletja, k čemur so botrovale politične spremembe. Ob koncu stoletja je bilo sodelovanje v društvih tesno povezano s političnim prepričanjem, zato je bilo za marsikaterega Slovenca nesprejemljivo sodelovati v društvih z izrazito protislovenskim duhom. Do leta 1918 je bilo v mestu ustanovljenih 25 društev, od tega je bilo kar 22 nemških in le tri slovenska.⁷⁴⁷

Ustanovitev podružnice

Osrednje delo o zgodovini Mariborske podružnice je spominska knjižica, ki je izšla ob 15-letnici njenega obstoja⁷⁴⁸ (slika 28). *Archiv Alpenverein* v Innsbrucku ne hrani gradiva o Mariborski podružnici, zato smo se pri pisanju o življenju in delovanju podružnice oprli na zapise v *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* in periodičnem tisku, zlasti lokalnem *Marburger Zeitung*.

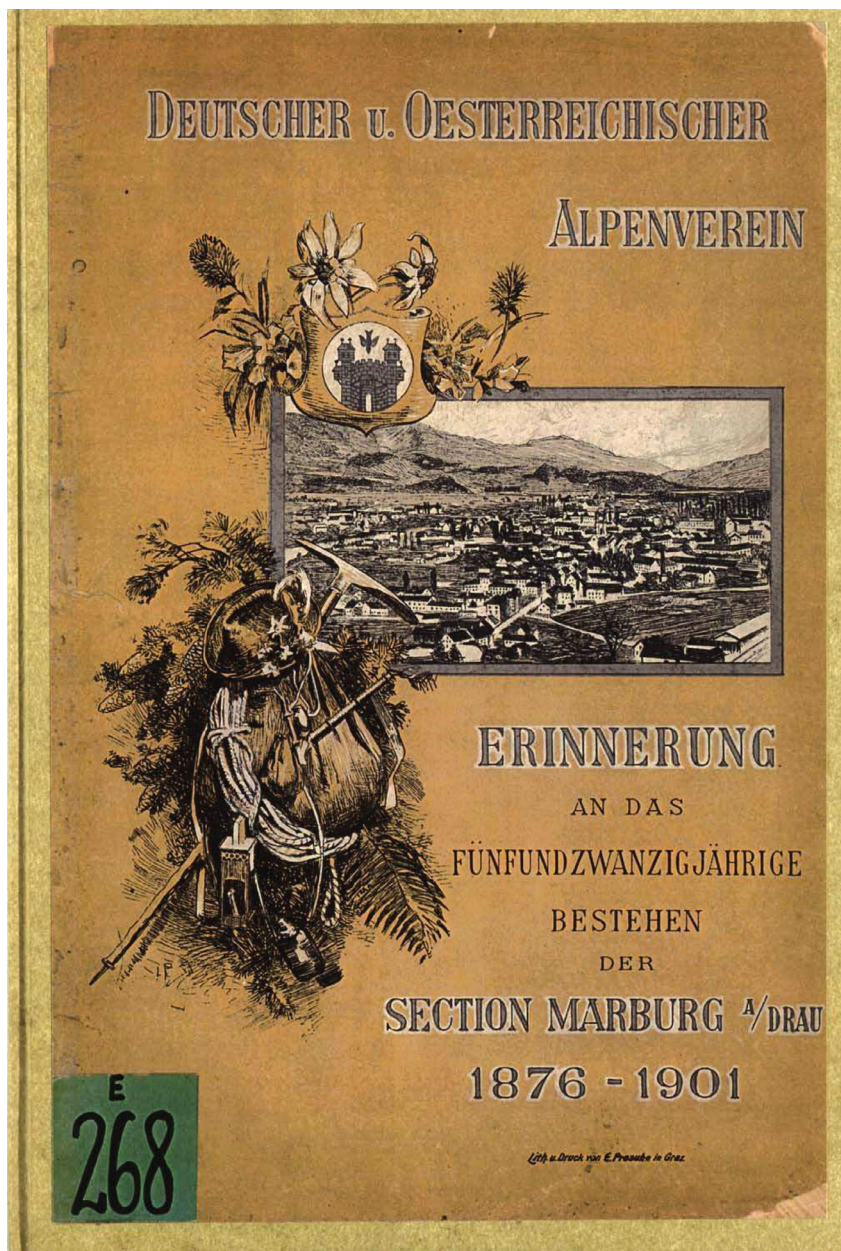
Društvo DuOeAV na Štajerskem ni bilo neznano, saj se je v Graško podružnico, ustanovljeno leta 1870, že kmalu vključilo tudi nekaj navdušenih štajerskih gorohodcev. Od samega začetka so bili njeni člani Alois Habianitsch, Josef Kokoschinegg, dr. Josef Schmiderer in dr. Johann Schmiderer. Ko se je član Graške podružnice, takratni sodni adjutant dr. Josef von Scheuchenstuel preselil v Maribor, je v mestu dal pobudo za ustanovitev samostojne podružnice društva DuOeAV.⁷⁴⁹ Tako je sredi marca leta 1876 lokalni *Marburger Zeitung* že vabil navdušene gorohodce obeh spolov, ki so se zanimali za »projekt«⁷⁵⁰ ustanovitve Mariborske podružnice, da se 18. marca ob osmi uri zvečer v jedilnici Kazine udeležijo ustanovnega sestanka (slika 29).

747 Robert Obrul, »Športni Maribor do 1. svetovne vojne«, *Studia Historica Slovenica*, 3 (2003), št. 2/3, str. 405.

748 DuOeAV, *Errinerung an das fünfundzwanzigjährige Bestehen der Section Marburg a.D.*...

749 Prav tam, str. 5-6.

750 »Für Alpenfreunde«, *Marburger Zeitung*, 15. 3. 1876, št. 31, nepaginirano.

Slika 28: Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein, *Errinerung an das fünfundzwanzigjährige Bestehen der Section Marburg a. Drau 1876-1901* (Graz: Im Verlage der Section Marburg a. D des D. und Oe. Alpenvereins, 1901, naslovnica)

Slika 29: Vabilo na ustanovni sestanek (*Marburger Zeitung*, 15. 3. 1876, št. 31, nepaginirano)

5. maja je omenjeni časopis oznanil obstoj društva v Mariboru, ki so ga oblasti potrdile dan poprej. Iz novice izvemo, da je bila ustanovna seja 8. maja, v veliki dvorane tamkajšnje Kazine, ob 8. uri zvečer. Neimenovani avtor si je ob tem želel čim bolj množičnega članstva.⁷⁵¹ 17. maja je časopis objavil novico, da je zasedanje Mariborske podružnice dovolilo notranje ministrstvo,⁷⁵² in dva dni pozneje je bil natisnjen daljši prispevek o podružnici. Neimenovani pisec je bil predvsem pozoren na njene cilje. Podružnica naj bi v skladu s programom DuOeAV »širila in poglobljala znanje o nemških Alpah ter lajšala dostopnost tega območja. Uresničevanje zastavljenih ciljev so želeli doseči s predavanji in družabnimi srečanji, z organizacijo vodniških storitev, gradnjo poti in zavetišč, izboljšanjem prevoznih sredstev in prenočišč, podporo podjetjem, ki so bila koristna za društvo, ter z ustanovitvijo knjižnice in zbirk. Od članov se je za uresničevanje teh ciljev pričakovalo, če že ne zahtevalo, aktivno sodelovanje po svojih najboljših močeh.«⁷⁵³ Kot vidimo, iz besedila veje izrazito velikonemška usmeritev društva, saj kot prostor delovanja podružnice vseskozi omenja nemški in ne avstrijski prostor.

751 »Alpenverein. Sektion Marburg«, *Marburger Zeitung*, 5. 5. 1876, št. 53, nepaginirano.

752 »Deutscher und österreichischer Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 17. 5. 1876, št. 58, nepaginirano.

753 »Deutscher und österreichischer Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 19. 5. 1876, št. 59, nepaginirano.

Na ustanovnem sestanku Mariborske podružnice je bilo prisotnih dvajset mož in še istega večera je bil izvoljen glavni odbor: dr. Josef Schmiderer (predsednik), dr. Karl Wittermann (namestnik) ter Alois Quandest (tajnik). 15. maja je Mariborska podružnica z najavo centralnemu odboru DuOeAV postala njegova 56. članica,⁷⁵⁴ kar je obeležilo tudi uradno glasilo DuOeAV.⁷⁵⁵

29. maja je bilo v Kazini prvo zasedanje, na katerem je imel dr. Josef von Scheuchenstuel predavanje o vzponu na italijanski Monte Cristallo. Nekaj dni pozneje, 3. junija, pa je v okviru društva že bila organizirana dvodnevna tura na Obir.⁷⁵⁶ Mariborski društveniki so torej že takoj po ustanovitvi začeli z uresničevanjem programa društva DuOeAV: širiti znanje o alpskem prostoru in ga približati čim širši javnosti; gojiti in spodbujati gospodarsko blaginjo tamkajšnjih območjih, ki so bila širši javnosti doslej poznana le po »nevarnostih«.⁷⁵⁷ Zaradi geografskega položaja mesta, ki ga ni obdajal visoki vzpeti svet, pa je bilo vseeno pričakovati, da težišče delovanja podružnice ne bodo dejavnosti v vzpetem svetu, ampak bolj na notranjem življenju društva.

754 DuOeAV, *Errinerung an das fünfundzwanzigjährige Bestehen der Section Marburg a. D ...*, str. 6.

755 »Marburg a. d. Drau«, *Mittheilung des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1876, št. 5, str. 186.

756 DuOeAV, *Errinerung an das fünfundzwanzigjährige Bestehen der Section Marburg a. D ...*, str. 6.

757 Prav tam, str. 6.

86. **Kufstein**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 91.
Vorstand: Dr. Math. Hürfarter, Décan.
Besitz: Hinterbärenbad-Hütte.
87. **Küstenland**. Sitz: Triest. Mitgliederstand 351.
Vorstand: P. A. Pazzo, Rheder.
Versammlung: Jeden Freitag im Restaurant Steinfeld.
Besitz: Baumbach-Freitag, Schneeberg-Haus, St. Canzianer Grotten.
88. **Ladinia**. Sitz: Corvara. Mitgliederstand 38.
Vorstand: Prof. Dr. Johann Alton, Hernald, Gürtelstrasse 10.
Besitz: Puz-Hütte.
89. **Laudeck** Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 38.
Vorstand: Dr. Hans Krapf, k. k. Notar.
90. **Landsberg am Lech**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 67.
Vorstand: Böschy, k. b. Major.
91. **Landshtut**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 71.
Vorstand: Josef Killes, Gymnasial-Professor.
92. **Lausitz**. Sitz: Lübau in Sachsen. Mitgliederstand 102.
Vorstand: Paul Grille, Rechtsanwalt.
93. **Leipzig**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 678.
Vorstand: Dr. med. Heinze, Wintergartenstrasse 2.
Versammlung: Jeden Sonnabend im „Eldorado“.
Besitz: Mandron, Leukjöhel- und Grasleiten-Hütte.
94. **Lienz** (Tirol). Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 46.
Vorstand: Josef A. Rohrachner („zum weissen Lamme“).
Cassier: Ferdinand Hölzl, Kaufmann.
Besitz: Venedigerwarte, Lienzer-Hütte (im Bau).
95. † **Liezen** (Steiermark). Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 22.
Vorstand: Gustav Grösswang, Apotheker.
96. **Lindau**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 114.
Vorstand: Lunglmayr, Amtsrichter.
97. **Linz**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 292.
Vorstand: Dr. Franz Lampl.
Versammlung: Jeden Dienstag im Hôtel Krebs.
98. **Lothringen**. Sitz: Metz. Mitgliederstand 46.
Vorstand: Obermair, k. Hauptmann, Domstrasse 1.
Versammlung: Jeden letzten Freitag im Luxhof.
99. **Lungau**. Sitz: Mantendorf. Mitgliederstand 27.
Vorstand: J. Wallner, Gasthofbesitzer.
100. **Magdeburg**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 244.
Vorstand: Rocholl, Ober-Reg-Rath, Breiteweg 269.
Versammlung: Jeden dritten Dienstag in der „Freundschaft“.
Besitz: Magdeburger-Hütte.
101. **Mainz**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 150.
Vorstand: G. Dittmar, Director.
Versammlung: Jeden Montag bei Meid-Kästrich (Vorträge im Café Deutscher Kaiser).
102. **Marburg a. D.** (Steiermark). Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 72.
Vorstand: Dr. Joh. Schneider, Realitätenbesitzer.
Versammlung: Jeden ersten und dritten Mittwoch im Casino.
103. **Meiningen**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 26.
Vorstand: Dr. H. Proescholdt, Realgymnasial-Oberlehrer.
104. **Memmingen**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 65.
Vorstand: Anton Spielher, k. Reallehrer.
Versammlung: Jeden zweiten Montag im Harmonieocale.
Besitz: Memminger-Hütte.
105. **Meran**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 169.
Vorstand: Robert Pan, Apotheker.
Versammlung: Monatlich im Hôtel „Forsterbräu“.
Besitz: Gfallwand-, Hirzor-, Laugen-Hütte.
106. **Miesbach**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 72.
Vorstand: Uhl, k. Bezirksrathmann.
Versammlung: Jeden dritten Donnerstag in der „Post“.
107. **Minden**. Sitz: Minden i. W. Mitgliederstand 28.
Vorstand: Fuhlhage, Gymnasiallehrer.
108. **Mittenwald a. Isar**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 85.
Vorstand: Gg. Tiefenbrunner, Hof-Instrumentenfabrikant.
Besitz: Kranzberg-Hütte, Karwendel-Hütte.
109. **Mittl. Unterinntal**. Sitz: Rattenvenn. Mitgliederstand 43.
Vorstand: Joh. Karl Hassauer.
110. **Mühlthal**. Sitz: Obervellach, Kärnten. Mitgliederstand 32.
Vorstand: Oswald Mannhardt, k. k. Postmeister.
Besitz: Polnik-Hütte.
111. **Mondsee** (Oberösterreich). Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 24.
Vorstand: H. Renner, k. k. Forst- u. Domänenverwalter.
112. **Moravia**. Sitz: Brünn. Mitgliederstand 269.
Vorstand: Carl Kandler, Generalsecretär.
Versammlung: Jeden Mittwoch im Grand Hôtel.
Besitz: Brünner-Hütte am Stoderzinken.
113. **Mülhausen** (Elsass). Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 38.
Vorstand: Rummel, Landgerichtsdirector.
Versammlung: Am ersten Mittwoch jeden zweiten Monats im Local der Gesellschaft „Verein“.
114. **München**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 1940.
Vorstand: Dr. Karl Haushofer, Königinstrasse 7/II.
Versammlung: Jeden Mittwoch in Kil's Colosseum.
Besitz: Anger-Hütte, Knorr-Hütte, Käindl-Hütte, Watzmann-Haus; bewirthschaftet die Unterkunftshäuser auf dem Herzogstand.
115. **Neu-Oetting**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 43.
Vorstand: Dr. Conrad Schwarz.
Versammlung: Jeden Freitag im Gasthof „Niedermeier“.
116. **Nonsberg**. Sitz: Proveis. Mitgliederstand 12.
Vorstand: Hochw. Fr. X. Mitterer.
117. **Nürnberg**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 326.
Vorstand: Walfrid Freiherr v. Trötsch.
Versammlung: Jeden Dienstag Deinhardt'sche Wirtschaft.
Besitz: Nürnberger-Hütte.
118. **Ober-Pinzgau**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 37.
Vorstand: Moriz Schwarz, k. k. Forstverwalter.
119. **Obersteier**. Sitz: Leoben. Mitgliederstand 114.
Vorstand: Dr. Ludwig Ascher, Advocat.
120. **Osabyhcek**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 51.
Vorstand: Westerkamp, Syndicus.
Versammlung: Jeden dritten Mittwoch im Hôtel Rewwer.
121. **Passau**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 165.
Vorstand: v. Schmidt-Zabierow, Betriebsingenieur.
Besitz: Steinerbalm-Hütte.
122. **Pfalz**. Sitz: Ludwigshafen a. R. Mitgliederstand 56.
Vorstand: Dr. Alois Geisbeck, k. Schulinspector.
123. **Pfalzgau**. Sitz: Mannheim. Mitgliederstand 173.
Vorstände: A. Herrscher-Mannheim und Dr. Friedrich Müller-Ludwigshafen.
Versammlung: Jeden dritten Dienstag im Hôtel National.
124. **Pinzgau**. Sitz: Zell a. See. Mitgliederstand 67.
Vorstand: Ernst Blasehka, k. k. Notar.
125. **Pörsneck**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 25.
Vorstand: Gustav Dietrich, Kaufmann.
126. **Pongau**. Sitz: St. Johann im Pongau. Mitgliederstand 60.
Vorstand: Otto v. Hellriegel, k. k. Bezirkshauptmann.
Besitz: Hochgründek-Haus.
127. **Prag**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 387.
Vorstand: Johann Stüdl, III., Radetzkyplatz 271.
Versammlung: Jeden letzten Donnerstag im „gold. Engel“.
Besitz: Carlsbader-, Clara-, Hofmanns-, Johanns-, Olperer-, Payer-, Prager-, Riffler- und Stülzl-Hütte.
128. **Prutz-Kauserthal**. Sitz: Prutz. Mitgliederstand 34.
Vorstand: Augustin Hutor, Gastgeber.
129. **Radstadt**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 29.
Vorstand: Joh. Lienbacher, Stadtpfarrer.
Besitz: Lünzer-Haus (Rossbrand).
130. **Ravensburg**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 71.
Vorstand: Asl, Landrichter.
131. **Regensburg**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 127.
Vorstand: Max Schultze, fürstl. Baurath.
Besitz: Regensburger-Hütte.
132. **Reichenau** (Niederösterreich). Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 33.
Vorstand: Emil Hatlanek.
133. **Reichenhall**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 74.
Vorstand: Freiherr v. Karg-Bebenburg.
134. **Reutte-Püssen**. Sitz: Reutte. Mitgliederstand 65.
Vorstand: Dr. Hermann Schardingner, prakt. Arzt.
135. **Rheinland**. Sitz: Köln a. R. Mitgliederstand 138.
Vorstand: August Rieth, Justizrath.
Versammlung: Jeden letzten Montag, Unter-Goldschmied 48.
136. **Rosenheim**. Sitz: Ebenda. Mitgliederstand 267.
Vorstand: Dr. Julius Mayr.
Versammlung: Jeden Dienstag bei Weissenstein; im Sommer Angerbrückeller.
137. **Rothe Erde**. Sitz: Essen a. Ruhr. Mitgliederstand 133.
Vorstand: Emil Ehrenberger, Ingenieur.
Versammlung: Jeden ersten Mittwoch, Wirth Paus.

Slika 30: Mariborska podružnica je bila leta 1890 vpisana pod številko 102
(Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins, 1890,
št. 8, str. 127)

Vodstvo podružnice

Seznam članov glavnega odbora je nastal na podlagi uradnega glasila društva in lokalnega *Marburger Zeitung* ter je priložen ob koncu dela podružnice (priloga 6). Imenik še zdaleč ni popoln, saj se je bilo večkrat potrebno opreti le na skope podatke iz uradnega glasila, kjer sta bila ob imenu podružnice navedena le ime njenega predsednika in število članov. Tudi lokalni časopis dve leti pred izbruhom vojne v prvih dveh mesecih tekočega leta ni objavil nobene novice o podružnici. Prav to vzbuja vzbujajoče pomisleke o njenem obstoju v tem času.

Med člani vodstvenega odbora podružnice najdemo praktično zgolj nemška imena. Predsedniško funkcijo sta opravljala dr. Josef Schmiderer (1876–1879) in dr. Johann Schmiderer (1880–1919), namestniki predsednika pa so bili dr. Karl Wittermann (1876–1877), dr. Josef Ritter von Scheuchenstuel (1878–1879), prof. Franz Horak (1880–1886), Peter Resch (1887–1888), Gustav Scherbaum (1889–1895), prof. Vinzenz Bieber (1896–1900) in dr. Ferdinand Duchatsch (1901–1910).⁷⁵⁸ Seznam že na prvi pogled razkriva visoko izobraženost večine članov. Bili so predstavniki premožnejšega mariborskega meščanstva z uglednim družbenim položajem. Gustav Scherbaum je bil na primer lastnik prvega parnega mlina v mestu. Njegov oče Karl Scherbaum se je v zgodovino Maribora zapisal s tem, da je leta 1883 kot prvi v Sloveniji v svojem mlinu prižgal 36 električnih žarnic.⁷⁵⁹ Dr. Ferdinand Duchatsch⁷⁶⁰ je bil odvetnik, državnozbornski in deželnozbornski poslanec ter v obdobju 1883–1885 tudi mariborski župan. Kot so ugotavljali že sodobniki, je bil po rodu sicer Slovenec, a se je imel za Nemca. V prostem času se je ukvarjal z vinogradništvom, petjem, bil pa je tudi pesnik.⁷⁶¹ Od leta 1901 je v podružnici imel vlogo namestnika predsednika in nato še zapisnikarja.

Med člani glavnega odbora gre omeniti namestnika predsednika profesorja Vincenza Biberja, še zlasti pa Josefa Kokoschinegga, ki je bil blagajnik v podružnici kar 20 let. Leta 1900 sta bila oba deležna javne zahvale za dolgotrajno in intenzivno delo v Mariborski podružnici tudi v osrednjem glasilu društva.⁷⁶² V novici ob smrti Kokoschinegga je bila poleg prizadevanj pri ustanovitvi

⁷⁵⁸ Prav tam, str. 27.

⁷⁵⁹ *Muzej narodne osvoboditve Maribor*, <http://mnom.si/sl-si/O-muzeju/Zgodovina>, pridobljeno 10. 11. 2022.

⁷⁶⁰ Dr. Ferdinand Duchatsch (* 1. 2. 1835, Maribor; † 13. 12. 1887, Gradec), pravnik, politik. Friš, *Snovalci sodobnega mesta ob Dravi...*, str. 128.

⁷⁶¹ Prav tam, str. 130.

⁷⁶² »Marburg a. D.«, *Mittheilung des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1901, št. 9, str. 115.

podružnice omenjena njegova zvestoba društvu.⁷⁶³ Kokoschinegg je pustil sledi v takratni mariborski družbi, saj je Društvo za olepševanje mesta Maribor in njegove okolice (*Verein zur Verschönerung der Stadt Marburg und ihrer Umgebung*) leta 1882 na njegovo pobudo sklenilo povečati obstoječi mestni park.⁷⁶⁴ Poleg tega je skrbel za ureditev tako imenovane Kokoschineggove aleje ter spodbudil nakup Kalvarije.⁷⁶⁵

Slika 31: Johann Schmiderer na priložnostno izdani voščilnici Mariborske podružnice (SI_PAM, Pokrajinski muzej Maribor, Zbirka fotografij in razglednic, signatura SI_PAM_1693_011_002_00001)

Glavno pozornost gre nameniti predsedniku podružnice z najdaljšim stažem, dr. Johannu Schmidererju. Podružnico je vodil od leta 1880 do konca prve svetovne vojne, torej več kot 30 let. Njegova družina se je uvrščala med premožnejše meščanske družine, veleposestnike in lastnike hiš v Mariboru. Gimnazijo je obiskoval v rojstnem mestu ter se po maturi odločil za študij prava

763 »† Josef Kokoschinegg«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1905, št. 2, str. 22.

764 Nina Hriberšek Vuk, »Mariborsko olepševalno društvo in mestna turistična ponudba v zadnjih desetletjih pred prvo svetovno vojno«, *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 2010, zv. 1–3, str. 78.

765 Prav tam, str. 81.

in nato še za študij na visoki kmetijski šoli v Hohenheimu. V začetku osemdesetih je vstopil v mestno politiko in bil leta 1884 izvoljen v mariborski okrajni zastop, v katerem je nasledil brata Josefa. Dolga leta je bil podžupan pri županu Nagyju,⁷⁶⁶ ki ga je 2. aprila 1902 zamenjal. Ob zaprisegi županovanja 24. junija je obljubil, da bo varoval nemški značaj Maribora, kar je med Slovenci kajpak naletelo na neodobranje. Čeprav Schmiderer ni bil velikonemški, je kot župan na čelu mesta in okrajnega zastopstva Maribora podpiral protislovensko politiko ter jo tudi brezobzirno izvajal. Kot že zapisano, je mesto v času njegovega županovanja doživljalo razcvet. Zgrajeni so bili tovarna mil, mestno kopališče na Dravi, mestna plinarna v Melju, povečalo se je tudi število šolskih stavb. Ob tem razvoju pa je bilo mesto vse pogostejše deležno konfliktov med nemško in slovensko identiteto.⁷⁶⁷ Schmiderer se je po odstavitvi leta 1919 posvečal delovanju nemških društev v mestu, tudi Mariborski podružnici. 20. oktobra 1919 pa je tudi prejel odlok o prenehanju njenega delovanja.⁷⁶⁸ Kot zanimivost še omenimo, da ljubljanska Narodna in univerzitetna knjižnica hrani Roschnikov vodnik po Julijskih Alpah iz leta 1914 s podpisom Hansa Schmidererja. Dejstvo namreč je, da se je poleg te oblike ime mariborskega župana v nekaterih virih poslovenilo v Ivan.⁷⁶⁹

Podobno kot v drugih podružnicah DuOeAV na Slovenskem so bili člani glavnega odbora aktivni v takratnem družabnem življenju v mestu. Omenimo učitelja Josefa Jonascha,⁷⁷⁰ ki je bil hkrati tudi namestnik predsednika Tujskoprometnega društva. Društvo je nastalo leta 1888 na pobudo mariborskega Obrtnega združenja (*Gewerbeverein*) z namenom, da bi privabili čim večje število »potovalcev« v mesto. Tujskoprometno društvo naj bi skrbelo za promocijo Maribora in njegove okolice ter za prenočitvene možnosti. Izdajalo naj bi tudi turistične vodnike in zemljevide, postavljalo usmerjevalne table, prirejalo družabna srečanja in prireditve ter obenem pospeševalo dotok novih naseljencev. Zaradi zapletov pri zbiranju soglasij k statutu je bilo društvo uradno ustanovljeno šele leta 1891. Upravni odbor je sestavljalo devet članov, od katerih so po enega prispevali mestna občina, Olepševalno društvo ter Kazinsko društvo.⁷⁷¹

766 Alexander Nagy (* 9. 2. 1834, Ptuj; † 9. 7. 1909, Maribor), politik. Friš, *Snovalci sodobnega mesta ob Dravi...*, str. 162.

767 Friš, *Snovalci sodobnega mesta ob Dravi...*, str. 198–231.

768 Prav tam, str. 229.

769 Boštjan Zajšek, »Raje pa hočemo nemško umreti, kakor laško ali slovansko trohneti - mariborski Nemci v letu 1918«, *Studia Historica Slovenica*, 19 (2019), št. 2, str. 419, opomba 1.

770 »Haushaltungsschule«, *Marburger Zeitung*, 22. 7. 1888, št. 88, str. 6.

771 Vuk, »Mariborsko olepševalno društvo in mestna turistična ponudba v zadnjih desetletjih pred prvo svetovno vojno«, str. 82.

Članstvo podružnice⁷⁷²

1876 – 23

1877 – 33

1878 – 35

1879 – 33

1880 – 37

1881 – 42

1882 – 50

1883 – 56

1884 – 56

1885 – 45

1886 – 59

1887 – 71

1888 – 81

1889 – 74

1890 – 62

1891 – 63

1892 – 68

1893 – 68

1894 – 70

1895 – 74

1896 – 68

1897 – 69

1898 – 70

⁷⁷² DuOeAV, *Errinerung an das fünfundzwanzigjährige Bestehen der Section Marburg a. D ...*, str. 27.

1899 – 70

1900 – 76

1901⁷⁷³ – 701902⁷⁷⁴ – 691903⁷⁷⁵ – 721904⁷⁷⁶ – 731905⁷⁷⁷ – 761906⁷⁷⁸ – 791907⁷⁷⁹ – 851908⁷⁸⁰ – 921909⁷⁸¹ – 941910⁷⁸² – 981911⁷⁸³ – 95

773 »Bestands-Verezeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1901«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1901, št. 5, str. 67.

774 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1902«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1902, št. 7, str. 90.

775 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1903«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 5, str. 67.

776 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1904«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1904, št. 6, str. 79.

777 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1905«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1905, št. 6, str. 74.

778 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1906«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1906, št. 5, str. 67.

779 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1907«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 7, str. 91.

780 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1908«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1908, št. 8, str. 115.

781 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1909«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1909, št. 6, str. 83.

782 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1910«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1910, št. 7, str. 95.

783 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1911«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1911, št. 7, str. 93.

1912⁷⁸⁴ – 991913⁷⁸⁵ – 951914⁷⁸⁶ – 911915⁷⁸⁷ – 941916⁷⁸⁸ – 811917⁷⁸⁹ – 741918⁷⁹⁰ – 72

Kot pri vseh številčnih podatkih, je tudi pri teh potrebna previdnost, saj so številke le približne. Za leto 1901 je denimo uradno glasilo objavilo 70 članov Mariborske podružnice, v jubilejnim zborniku pa je na seznamu članov 76 oseb.⁷⁹¹ Število članov podružnice se je gibalo od skromnih 23 leta 1876 do največ 95 leta 1913. Zanimivo je, da v prvem letu delovanja med 23 člani najdemo celo nekaj imen, ki bi lahko bila slovenska: Alois Habianitsch, Karl Pachner, Roman Pachner, Skube Anton, Roman Sonns, Karl Tschebull, prof. Franz Horak. Glede na to, da je šlo za nemško društvo, pa v nadaljnjem delovanju podružnice slovenskih imen ni bilo več pričakovati.

784 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1912«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1912, št. 7, str. 103.

785 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1913«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1913, št. 4, str. 117.

786 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1914«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1914, št. 7, str. 111.

787 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1915«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1915, št. 5, 6, str. 62.

788 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1916«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1916, št. 9, 10, str. 90.

789 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1917«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1917, št. 9, 10, str. 70.

790 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1918«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1918, št. 7, 8, str. 54.

791 DuOeAV, *Errinerung an das fünfundzwanzigjährige Bestehen der Section Marburg a. D. ...*, str. 27–30.

Podobno kot v drugih podružnicah je bil poklicni spekter članov tudi tu raznovrsten. Med njimi je najti profesorje, inženirje,⁷⁹² knjigovodjo, upravnika, okrožnega sodnika, višjega finančnega svetovalca in trgovce. Poklici članstva odražajo njihov ugodni gnotni položaj in posledično možnost za izvajanje prostočasne dejavnosti. Podobno kot pri Goriški in Primorski podružnici vidimo, da so tudi na Štajerskem člani prehajali iz ene podružnice v drugo. Tako je bilo med imeni Mariborske podružnice najti tudi imena iz Celja.⁷⁹³ Na seznamu članstva za leto 1901 sta tudi dve ženski imeni, in sicer Risa von Warton, označena kot soproga graškega inšpektorja, ter Hermine Grundner, ki je bila soproga višjega inženirja iz Celovca. Od 76 članov je bilo 10 oseb zaposlenih v šolstvu, pet zdravnikov in en lekarnar. Največ predstavnikov je bilo iz trgovskih vrst (11), člani pa so bili tudi lastniki mlinov, varilnic piva, različne vrste inšpektorji, inženirji in notarji, advokati itn. Med člani najdemo tudi grofa Alfonsa Zabea,⁷⁹⁴ lastnika gradu na Fali. Poleg Celovca in Celja (dr. Schefflein) so v imeniku navedeni kraji članov: Gradec, Innsbruck, Ljubljana, Darmstadt, Dunaj, Slovenska Bistrica.⁷⁹⁵ Leta 1896 se je v Mariborsko podružnico včlanila že omenjena gospa Risa von Warton iz Innsbrucka.⁷⁹⁶ To sicer ni bilo nič posebnega, saj je bilo leta 1900 po podatkih osrednjega glasila društva od 76 članov 23 zunanjih.⁷⁹⁷ Glede na to, da statut društva DuOeAV omenja le častne člane (*Ehrenmitglieder*),⁷⁹⁸ gre pri oznaki zunanji člani verjetno za osebe iz drugih krajev. Zgoraj omenjeni podatki na eni strani potrjujejo, da so bili člani podružnic DuOeAV v takratnem slovenskem prostoru ne le »domači« predstavniki, temveč tudi iz krajev onkraj Karavank. Na drugi strani pa kažejo, da planinska društva niso bila več zgolj domena moških.

Čeprav številke o članstvu niso povsem točne, pa v primerjavi z ostalimi podružnic DuOeAV v takratnem slovenskem prostoru dajo vtis, da je bila Mariborska med manjšimi. Že v letu ustanovitve je bila manjša od Kranjske

792 Prav tam, str. 7.

793 DuOeAV, *Erster Nachtrag zum Verzeichniss der Mitglieder des Deutschen und oesterreichischen Alpenvereins 1882*, str. 24.

794 Alfons Zabeo (* 1. 6. 1864, Dunaj; † 3. 3. 1898, Padova), prof. Več o njem gl. Aleksander Veronik, »Grof Alfons Zabeo«, *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 77 (2006), št. 4, str. 46–90.

795 DuOeAV, *Errinerung an das fünfundzwanzigjährige Bestehen der Section Marburg a. D. ...*, str. 28–30.

796 »Jahresversammlung des Alpenvereins«, *Marburger Zeitung*, 20. 12. 1896, št. 102, str. 4.

797 »Marburg a. D.«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1901, št. 9, str. 115.

798 Emmer, *Verfassung und Verwaltung...*, str. 5.

podružnice, ki je v prvem letu obstoja štela 45–55 članov,⁷⁹⁹ leta 1912, ko je imela Kranjska podružnica 427 članov, pa jih je Mariborska imela slabih sto. V letu 1897 je imela v primerjavi z Goriško (71 članov) in Celjsko podružnico (64 članov) zgolj nekaj članov manj. Ker pa so podatki o članstvu precej relativni, lahko mirno zapišemo, da je bila podružnica podobno velika kot sosednji Celjska in Goriška.

V okviru društva DuOeAV Mariborska podružnica kljub temu ni sodila med najmanjše. Kot smo že videli so najmanjše podružnice leta 1897 imele le 8–12 članov,⁸⁰⁰ kar je precej manj od Mariborske podružnice, ki je tega leta štela 69 društvenikov.

Nasprotno pa je bila Mariborska podružnica DuOeAV v primerjavi z drugimi društvi v mestu med manjšimi. Precej številčnejše je bilo tamkajšnje Olepševalno društvo, ki je po letu obstoja imelo 115 članov,⁸⁰¹ v začetku leta 1913 pa že 601 in 221 podpornih.⁸⁰² Tudi v primerjavi z dramskim društvom je bila Mariborska podružnica precej manjša. Vanj se je namreč že med odmorom ustanovnega sestanka 14. avgusta 1909 vpisalo 56 članov,⁸⁰³ kar je toliko, kolikor jih je nemška podružnica imela po devetih letih delovanja. Mariborska podružnica je bila manjša tudi v primerjavi s Kazinskim društvom. Leta 1899 je bilo na primer vanjo vključenih 70 članov, Kazinsko društvo pa jih takrat štelo že dobrih 179.⁸⁰⁴ Še dve leti pozneje, ko je Mariborska podružnica še vedno imela 70 članov, je v Kazinskem društvu število naraslo že na 257.⁸⁰⁵

799 Peternel, »Ljubiteljem kranjskih Alp!«, str. 75–76.

800 Gidl, *Alpenverein*, str. 85.

801 Hriberšek Vuk, »Mariborsko olupševalno društvo in mestna turistična ponudba v zadnjih desetletjih pred prvo svetovno vojno«, str. 78.

802 Prav tam, str. 81.

803 Bruno Hartman, *Slovensko dramsko gledališče v Mariboru do druge svetovne vojne* (Maribor: Obzorje, 1996), str. 63.

804 »Hauptversammlung des Marburger Theater und Casino-Vereines«, *Marburger Zeitung*, 1. 2. 1902, št. 14, str. 3.

805 Prav tam.

Dejavnosti podružnice

Družabne aktivnosti

V ospredju delovanja podružnice sta bili predvsem izvedba tur v vzpeti svet ter organizacija predavanj. Podružnični sestanki so bili v tamkajšnji Kazini⁸⁰⁶ in v 25 letih njenega obstoja se je zvrstilo 189 skupščin podružnice in 122 predavanj znanstvene ali turistične vsebine. Število predavanj na leto se je gibalo med 1 (leta 1883 in 1884) in 8 (leta 1900). Med predavatelji je najti večinoma članke podružnice. Precej pogosto sta predavala dr. Josef Schmiderer in dr. Johann Schmiderer, profesorja Horak in Bieber ter Josef Kokoschinegg.⁸⁰⁷ Dr. Johann Schmiderer je predaval o obisku Ortlerskih Alp, Horak pa denimo o potresih in vulkanizmu.⁸⁰⁸ Med predavatelji najdemo še gorohodca Josefa Franza, ki je poročal o turi s svojim svakom v maju leta 1899 na ledeniku Stubai.⁸⁰⁹ Teme predavanj so bile večinoma povezane z vzpetim svetom Julijskih Alp, Dolomitov, predstavljeni so bili tudi vzponi v Pirenejih, kot tudi potovanja na Švedsko, v Rusijo in na severni tečaj.⁸¹⁰ Na predavanja podružnice je vabil *Mariburger Zeitung*,⁸¹¹ ki je nato o njih tudi poročal.⁸¹² Običajno so se večeri končali v prijetnem vzdušju, veselih pesmih in pogovorih, in »kar nekaj časa je trajalo, da so se udeleženci iz vseh čudovitih krajev, ki so jih videli v slikah, vrnili domov«.⁸¹³

Zasti po letu 1900 lahko krajše objave o letnih zasedanjih podružnice prav tako lahko zasledimo v osrednjem glasilu društva DuOeAV. Tako leta 1901 izvemo, da je podružnica v preteklem letu organizirala dva izleta, imela 11 zasedanj, osem predavalnih večerov in tri večere zabavnih vsebin.⁸¹⁴

806 »Marburg (Alpenverein)«, *Grazer Tagblatt*, 6. 1. 1905, št. 6, str. 6. *Gazer Tagblatt Organ der Deutschen Volkspartei für die Alpenländer* – časopis, ki je izhajal v obdobju 1897–1919 v Gradcu. *Österreichische Nationalbibliothek*, https://anno.onb.ac.at/info/spo_info.htm, pridobljeno 28. 6. 2023.

807 DuOeAV, *Errinerung an das fünfundzwanzigjährige Bestehen der Section Marburg a. D...*, str. 18–22.

808 »Marburg a. D.«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1877, št. 3, str. 81.

809 »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 21. 1. 1900, št. 6, str. 4–5.

810 DuOeAV, *Errinerung an das fünfundzwanzigjährige Bestehen der Section Marburg a. D...*, str. 18–22.

811 »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 5. 3. 1912, št. 28, str. 4; »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 4. 3. 1913, št. 27, str. 4; »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 31. 3. 1914, št. 35, str. 4.

812 »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 21. 1. 1900, št. 6, str. 5.

813 »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 16. 1. 1902, št. 7, str. 5.

814 »Marburg a. D.«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 4. 1. 1906, št. 2, str. 2.

Podružnica je pošiljala svoje zastopnike na zasedanja generalne skupščine društva DuOeAV. Običajno se je teh zasedanj udeležil predsednik dr. Johann Schmiderer, ki je o dogodku nato poročal na zasedanjih podružnice.⁸¹⁵ Leta 1901 se je zasedanja generalne skupščine udeležilo kar pet predstavnikov iz Maribora.⁸¹⁶

Čeprav Mariborska podružnica do leta 1894 ni izvajala samostojnih del v vzpetem svetu, je tam podpirala delovanje drugih podružnic.⁸¹⁷ Vsako leto je organizirala različno število tur. Število se je gibalo med ena (leta 1880, leta 1885 in leta 1896) in devet (leta 1895). Društveniki so obiskovali bližnje Julijske Alpe in Dolomite, podali pa so se tudi v oddaljenejshe Pireneje in Visoke Tatire.⁸¹⁸ Podružnica se je povezovala s sosednjimi podružnicami. Srečanja s Celjsko so bila že omenjena, povezovala pa se je tudi s sosednjo Graško. V začetku septembra 1894 se je tako na povabilo slednje udeležila že omenjenega odprtje *Grazer-Hütte*⁸¹⁹ pod vrhom Preber v bližini Schladminga.⁸²⁰

Leta 1902 so društveniki v Mariboru uredili grob umrlemu kartografu in alpinistu Franzu Keilu.⁸²¹ Istega leta zasledimo tudi idejo o morebitni združitvi Celjske in Mariborske podružnice.⁸²² Do tega sicer nikoli ni prišlo, a so se člani očitno zavedali, da bi bila združitev dveh sosednjih podružnic precej smiselna. Nenazadnje verjetno tudi zato, ker je sosednja Celjska podružnica imela v vzpetem svetu v upravljanju tri kočje, Mariborska pa nobene. Združitev bi posledično Mariborski omogočila delovanje tudi v vzpetem svetu.

Ob 10-letnici obstoja podružnice je bilo v mestu še posebej slovesno. Kot poroča lokalni časopis, so bili na banketu, kjer je bilo »vse alpsko, hrana, še najbolj pa vina,« prisotni člani sosednje Celjske podružnice in drugi gostje. Predsednik Mariborske podružnice je v govoru pozdravil goste, se spomnil

815 DuOeAV, *Errinerung an das fünfundzwanzigjährige Bestehen der Section Marburg a. D ...*, str. 18–22.

816 »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 13. 2. 1902, št. 19, str. 3–4.

817 »Marburg a. Drau«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1894, zv. 25, str. 419.

818 DuOeAV, *Errinerung an das fünfundzwanzigjährige Bestehen der Section Marburg a. D ...*, str. 23–26.

819 »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 2. 9. 1894, št. 70, str. 5.

820 *Alpenverein Österreich*, <https://www.alpenverein.at/grazerhuette/>, pridobljeno 4. 11. 2022.

821 »Marburg a. Drau«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 5, str. 63. Franz Keil (* 22. 6. 1822, Graslitz (Kraslice, Češka); † 10. 3. 1876, Maribor), kartograf, modelar reliefov gora, alpinist. Guido Müller, »Franz Keil. Ein Alpenforscher und Pionier der plastischen Gebirgsdarstellung (1822-1876)«, *Mittheilungen der Gesellschaft für Salzburger Landeskunde*, 1876, zv. 116, str. 287–310.

822 »Marburg a. Drau«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 5, str. 63.

ustanoviteljev podružnice in izpostavil ogromen napredek, ki se je po zaslugi društva DuOeAV zgodil v alpskem svetu. Dr. Schmiderer je v nadaljevanju podrobneje opisal razvoj in delovanje podružnice v tem obdobju, v katerem je bilo organiziranih več kot 70 visokogorskih tur.⁸²³

10 let pozneje, ob 20-letnici obstoja podružnice (maja 1896), je bilo v mestu še bolj slovesno. Slavje, ki je trajalo dva dni, se je začelo s slovesno večerjo v mali jedilnici tamkajšnje Kazine. Udeležili so se ga predstavniki sosednjih podružnic, predstavniki tiska in predstavniki centralnega odbora društva DuOeAV. Predsednik dr. Johann Schmiderer je bil predvsem s prisotnostjo slednjih zelo zadovoljen. Po predstavitvi 20-letnega delovanja podružnice je izpostavil nacionalni, še zlasti pa gospodarski vpliv Mariborske podružnice na okolico. Po njegovih besedah se bo vodstvo z zavestjo, »da deluje v dobro društva, v dobro gorskega sveta in v dobro prelepe domovine«⁸²⁴ tudi zmoglo spoprijeti z bodočimi nalogami. Predstavniki Graške podružnice je v govoru navedel nekaj uspehov Mariborske oziroma »sestrske podružnice« (*Schwestersection*). Ob tem se je dobro zavedal, da je na Štajerskem v tej smeri treba še veliko storiti. Za zgled je navedel Švico, ki je na tem področju dosegla ogromno. Veliko skupnega je v delovanju na področju turisticke videl v sosednji Koroški.⁸²⁵

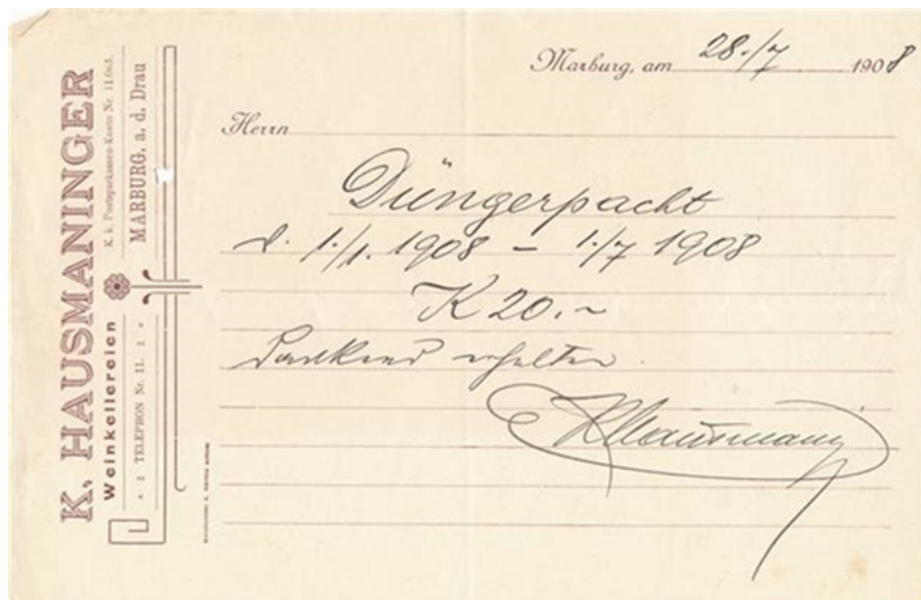
Tako kot slavje, ki je trajalo dva dni, je tudi *Marburger Zeitung* o tem dogodku poročal v dveh delih. Drugi del je bil namenjen vsebini slavnostnega govorca Josefa Schmidererja. Kljub pomislekom ob ustanovitvi podružnice je ponosno in z navdušenjem gledal na rezultate njenega delovanja in predvsem na številno članstvo. Nazdravil je centralnemu vodstvu društva DuOeAV in nanj naslovil prošnjo, naj ne pozabi Štajerske. Aktualni predsednik podružnice je prebral čestitke drugih podružnic DuOeAV. Osebnost sta Mariborski podružnici voščila predstavnik graške Akademske podružnice ter predsednik Celjske podružnice Lindauer, ki v govoru ni mogel zaobiti težav z SPD. Večer je popestrilo petje lokalnega zbora (*Männergesangverein*). Po poročanju časopisa se je »zelo uspešno« slavje končalo pozno po polnoči. Naslednjega dne, v četrtek dopoldan so člani podružnice skupaj z gosti odšli na hrib sv. Urbana nad Mariborom, kjer je sledilo »popraznovanje v veselem razpoloženju«. Ob vrnitvi je v splošno zadovoljstvo vseh udeležencev sledila degustacija vina v kleti enega izmed članov podružnice Kasparja Hausmaningerja, nato pa slovo in odhod gostov iz mesta.⁸²⁶

823 »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 14. 4. 1886, št. 45, str. 3.

824 »Ein Jubelfeier der Marburger Section des deutschen und österr. Alpenvereins«, *Marburger Zeitung*, 17. 5. 1896, št. 40, str. 4.

825 Prav tam.

826 Prav tam, str. 4–5.

Slika 32: Račun, izdan v Hausmaningerjevi kleti (Muzej narodne osvoboditve Maribor, <http://mnom.si/sl-si/Zbirke/predmet/id/290049> pridobljeno 13. 2. 2023)

Kočē

Kot smo videli, osrednje glasilo društva DuOeAV Mariborski podružnici ni namenilo veliko prostora, najbrž zato ker podružnica ni imela v upravljanju koč v visokem vzpetem svetu. Kljub temu ne gre pozabiti na njeno angažiranje pri dveh, še danes obstoječih objektih vzpetega sveta. Prvi je povezan z gradnjo *Koroschitza-Hütte* (Kocbekov dom na Korošici), ki jo je po požaru leta 1881 obnovila Graška podružnica, a je pri gradnji objekta je pomagala tudi Mariborska podružnica DuOeAV.⁸²⁷

Drugi prispevek Mariborske podružnice je povezan s še danes precej priljubljeno točko v bližini mesta, Mariborsko kočō na Pohorju. Že leta 1896 je Kokoschinegg pozival k njeni gradnji, kar so društveniki navdušeno podprli. Sklenili so, da takoj začnejo s poizvedbami glede pogojev za gradnjo.⁸²⁸ Konkretnjšim akcijam nato sledimo šele v začetku 20. stoletja. Po poročanju

827 »Steiner Alpen«, DAV, ÖAV und AVS, *Hoch hinaus!*, str. 225.

828 »Jahresversammlung des Alpenvereins«, *Marburger Zeitung*, 20. 12. 1896, št. 102, str. 4.

Marburger Zeitung so stvarne priprave za gradnjo kočle stekle konec leta 1911. Pobuda zanje je prišla iz vrst društva *Männergesangverein*. Društvo je namreč 29. julija tega leta izvedelo za nekega kmeta, ki je bil pripravljen ponuditi kos zemljišča ob razglednem stolpu na Pohorju ob cerkvi sv. Bolfenka, ki je bil v lasti Mariborske podružnice (slika 33).⁸²⁹

Slika 33: Stolp na Pohorju (*Kulturno medijski center Slovenije*, podobe starega Maribora, <https://homocumolat.com/2018/07/23/podobe-starega-maribora>, pridobljeno 9. 11. 2022)

Gre za stolp, ki ga je mariborski župan Dr. Othmar Reiser⁸³⁰ začel obnavljati že leta 1856.⁸³¹ Stolp je bil na pobudo Mariborske podružnice in ob veliki podpori Mariborčanov slovesno odprt junija 1909. Dopoldanske slovesnosti se je udeležilo več sto obiskovalcev. Predsednik odbora za postavitve stolpa, Duchatsch, se je prvi povzpel na stolp in v govoru orisal zgodovinsko ozadje: »Številni obiskovalci slovesnosti so najboljša in najbolj pravilna potrditev za izpeljavo začrtanega projekta pokojnega Dr. Otmarja Reiserja, ki ga je Mariborska podružnica društva DuOeAV po predhodni razpravi 26. februarja

829 »Ein Schutzhause am Bachern«, *Marburger Zeitung*, 22. 10. 1912, št. 127, str. 3–4.

830 Otmar Reiser (* 21. 8. 1792, Freiburg am Breisgau; † 15. 1. 1868, Maribor), politik. *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi498125/>, pridobljeno 9. 11. 2022.

831 »Die Eröffnung der Marburger Hütte«, *Marburger Zeitung*, 9. 9. 1913, št. 108, str. 2–3.

1907 z navdušenjem sprejela za svojega.« Tudi poznejši Schmidererjev govor je izzvenel v navdušenju nad društvom DuOeAV, sploh pa povezavo med avstrijskim in nemškim prostorom, ki sta v harmoniji in sožitju zvesta drug drugemu.⁸³²

Mesto, kjer naj bi stala bodoča Mariborska koča, je torej poleti 1911 obiskalo več članov podružnice, ki so se z njeno lokacijo strinjali. Koča naj bi bila preprosta, obiskovalcem naj bi ponudila hrano, stroški zanjo pa naj bi znašali med 800 in 1000 K. Priprave so nato najprej potekale v okviru podružnice, a so se ob nadaljnjih prizadevanjih začele pojavljati še tudi ideje o ustanovitvi posebnega društva *Der Deutsche Bergverein Marburger-Hütte*, ki bi bil odgovoren za gradnjo. Čeprav je iniciativo za gradnjo koč pozdravil predsednik Mariborske podružnice dr. Johann Schmiderer, ni želel sprejeti mesta predsednika v novonastalem društvu. Kljub strinjanju z gradnjo in imenom koč je bil mnenja, da je interes Mariborske podružnice DuOeAV bolj v visokem vzpetem svetu.

Društvo *Der Deutsche Bergverein Marburger-Hütte* je bilo ustanovljeno v salonu Hotela Erzherzog Johann (slika 34) in je v začetku štelo 70 članov. Spodbujalo naj bi planinske pohode zlasti na Pohorju, pridobljena finančna sredstva pa naj bi namenili organizaciji skupnih izletov in ekskurzij, za predavanja, knjižnico, zbirko zemljevidov, promocijo vozovnic in znižanje pristojbin za koč, gradnjo in vzdrževanje pomožnih koč, cestnih objektov, smerokazov itn. Ker je imelo društvo že ob ustanovitvi precejšnje število članov, je bilo mogoče zmanjšati stroške gradnje koč na približno 9000 K.⁸³³

Marbürger-Hütte so začeli graditi marca 1912,⁸³⁴ temeljni kamen pa so dejansko postavili poleti.⁸³⁵ Skupni interes oziroma sodelovanje obeh društev, Mariborske podružnice in *Der Deutsche Bergverein Marburger-Hütte*, se je med drugim kazalo v enotni organizaciji pustnega rajanja 1. februarja 1893, katerega izkupiček je bil v celoti namenjen gradnji pohorskega objekta.⁸³⁶

832 »Eröffnung der Bachern-Warte«, *Marburger Zeitung*, 22. 6. 1909, št. 74, str. 3, in »Aussichtswarte der S. Marburg a. d. Drau«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1909, št. 11, str. 145.

833 »Ein Schutzhause am Bachern«, *Marburger Zeitung*, 22. 10. 1912, št. 127, str. 3–4.

834 »Die Marburger Hütte am Bachern«, *Marburger Zeitung*, 22. 3. 1913, št. 35, 36, str. 5.

835 »Die Eröffnung der Marburger Hütte«, *Marburger Zeitung*, 9. 9. 1913, št. 108, str. 2–3.

836 »Bergfest bei der 'Marburger Hütte'«, *Marburger Zeitung*, 4. 1. 1913, št. 2, str. 4.

Slika 34: Hotel Erzherzog Johann (*Kulturno medijski center Slovenije*, podobe starega Maribora, <https://homocumulat.com/2018/07/23/podobe-starega-maribora>, pridobljeno 9. 11. 2022)

Kot poroča lokalni časopis, je bilo slovesno odprtje Mariborske kočice na sončno nedeljo v začetku septembra 1913. Lepo jutro je do kočice privabilo številne prebivalce Maribora, da so se povzpeli do kočice, v kateri poslej »niso bili več zgolj gostje, ampak so bili tam doma«. Praznovanje se je začelo ob enajstih dopoldan. Predsednik Mariborske podružnice dr. Johann Schmiderer je bil osrednji govornik, med obiskovalci pa so bili tudi predstavniki društva DuOeAV. Po zahvali številnim podpornikom projekta je na kratko povzel zgodbo o zgodovini kočice ter izpostavil njeno lego, ki »pohodnikom ponuja panoramski pogled na velik del naše Štajerske in privablja turiste od blizu in daleč«. Po njegovih besedah je bila ureditev tega razgledišča, četudi se ne nahaja v visokem vzpetem svetu, izključno rezultat nemških prizadevanj in aktivnosti. Koča naj bi bila vsem pohodnikom v veselje in prijazen kraj za sprostitve, osvežitev in daljši počitek. Besedo je imel še predstavnik delavcev, ki so gradili kočico. V njihovem imenu je izrazil željo, da bi bila kočica vedno prostor veselja, zabave in lepih občutkov. Po slovesni predaji ključa so sledile čestitke s strani predstavnikov društva DuOeAV.⁸³⁷ Odprtje Mariborske kočice ni odmevalo samo v lokalnem časopisu, ampak je zanj izvedela denimo tudi bralna publika

837 »Die Eröffnung der Marburger Hütte«, *Marburger Zeitung*, 9. 9. 1913, št. 108, str. 2–3.

dunajskega časopisa *Gebirgsfreund*,⁸³⁸ kar je bila zagotovo dobra reklama za Pohorje. Omenjeno kočo, ki še danes stoji na mali planoti na južni strani pohorskega hrbta pod Reškim vrhom (1142 m) in Ledinekovim koglom (1182 m), je po 1. svetovni vojni 16. julija 1921 kupila Mariborska podružnica SPD in jo po preureditvi slavnostno odprla 14. maja 1922.⁸³⁹

Section Marburg an der Drau v tisku

Zaradi majhnega števila objav v *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* so pri sestavljanju zgodbe o Mariborski podružnici pomembno vlogo imeli takratni časopisi. Na prvem mestu je bil lokalni *Marburger Zeitung*, ki ji je bil zelo naklonjen. Časopis je precej natančno spremljal podružnico, saj je ažurno vabil na njene letne seje,⁸⁴⁰ poročal o predavalnih večerih in, kot smo videli, obširno pisal ob njenih okroglih obletnicah. Tako ni pozabil niti 25-letnice, ko so se ponovno zbrali »prijatelji« iz Gradca in Celja. Ob tej priložnosti se je načrtovanega pohoda na Uršljo goro zaradi slabšega vremena udeležilo malo ljudi.⁸⁴¹

Zanimanje lokalnega časopisa za Mariborsko podružnico je upadlo zlasti v letih tik pred prvo svetovno vojno, saj v prvih treh mesecih leta 1913 novic o njej pravzaprav ne najdemo.⁸⁴²

Drugi mariborski časopis, *Südsteierische Post*, je bil naklonjen slovenskim interesom, zato novic o Mariborski podružnici ni bilo pričakovati. Kljub temu na prelomu stoletja zasledimo članek, ki se je sicer ukvarjal z dejavnostjo Kranjske podružnice DuOeAV, precej kritičen pa je bil glede pisanja štajerske publicistike o delu tamkajšnjih podružnic DuOeAV. V primerjavi z drugimi tamkajšnjimi časopisi je omenjeni časopis zagovarjal diametralno nasprotno mnenje. Po pisanju neimenovanega avtorja so bili namreč uspehi delovanja vseh nemških podružnic na tem območju, torej Mariborske, Celjske in Graške, precej manjši, kot poročajo številni časopisi. Edina podružnica, ki je na področju Savinjskih Alp kaj zgradila, je bila po njegovem mnenju Kranjska podružnica DuOeAV. V nadaljevanju še preberemo, da je delo SPD v veliki

838 »Marburgerhütte im Bachergebiete«, *Gebirgsfreund*, 10. 10. 1913, št. 10, str. 179.

839 *Planinska zveza Slovenije*, <https://www.pzs.si/koce.php?pid=112>, pridobljeno 8. 11. 2022.

840 »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 17. 1. 1911, št. 7, str. 4.

841 »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 13. 2. 1902, št. 19, str. 3–4.

842 V prvih treh mesecih leta 1913 v rubriki *Marburger Nachrichten* novic o njej ni bilo.

meri celo bolj koristilo nemškimi poslovnemu kot Slovencem, o čemer poročata tako osrednje glasilo društva *Mitteilungen* kot *Illustrierte Zeitung*, ne pa lokalni časopis.⁸⁴³

Objave o Mariborski podružnici najdemo še v sosednjem *Grazer Tagesblatt*⁸⁴⁴ in v že omenjenem dunajskem časopisu *Gebirgsfreund*. Slednje dokazuje, da je glas o delovanju Mariborske podružnice kljub njeni majhnosti segal prav do glavnega mesta monarhije.

Spekter nemškega tiska, ki bi poročal o Mariborski podružnici, se seveda ne more primerjati s širino in raznovrstnostjo tiska, ki je poročal o Celjski. Razloga za to sta vsaj dva. Prvi je gotovo v majhnosti Mariborske podružnice, drugi, morda pomembnejši, pa je območje njenega delovanja. V vzpetem svetu razen rahlih potez pri postavitvi koč na Korošici in pri gradnji koč na Pohorju podružnica ni pustila vidnejših sledi. Njeno delovanje je bilo usmerjeno predvsem v organizacijo družabnih dogodkov, realizacijo predavalnih večerov in izvedbo skupnih izletov.

Sklep

Mariborska podružnica je bila ustanovljena v mestu, kjer je nemštvo prežemalo dobršen del takratnega družbenopolitičnega življenja. To se je zrcalilo tudi v vodstvu podružnice, kjer pravzaprav ni bilo slovenskih imen. Vodilni možje podružnice so spadali v premožnejši sloj mariborskega meščanstva in so močno vplivali na družbenopolitično dogajanje v mestu.

Številčno društvo v relativno dolgem času delovanja ni preseglo 100 članov, kar je pomenilo, da je bila podružnica sicer med manjšimi v takratnem slovenskem prostoru, ne pa med najmanjšimi v okviru celotnega društva.

Težišče podružnične dejavnosti je bilo večinoma v organizaciji tur in predavalnih večerov, kar je bogatilo notranje življenje društva in hkrati sooblikovalo takratno družbeno življenje v mestu. V tem oziru gre omeniti njene stike z drugimi podružnicami DuOeAV na Štajerskem. Njeno delovanje v vzpetem svetu je bilo povezano predvsem s pobudo pri gradnji koč na Korošici, podpirala pa je tudi postavitev še danes priljubljene Mariborske koč na Pohorju.

843 »Zur Thätigkeit der Section Krain des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins«, *Südsteirische Post*, 14. 3. 1900, št. 21, str. 2–3.

844 »Marburg (Alpenverein)«, *Grazer Tagblatt*, 6. 1. 1905, št. 6, str. 6.

Čeprav podružnica v visokem vzpetem svetu današnjega slovenskega prostora ni pustila vidnejše dediščine, so sledi delovanja njenih članov še kako vidne v Mariboru in njegovi okolici. V mestu je namreč prav na pobudo vodilnih Mariborske podružnice prišlo do vrsto izboljšav, ki še vedno služijo prebivalcem današnje štajerske prestolnice.

KOČEVSKA PODRUŽNICA (SECTION GOTSCHEE)

Kočevska podružnica se je na seznamu podružnic DuOeAV prvič pojavila leta 1895,⁸⁴⁵ a njena ustanovitev je bila dejansko posebej omenjena v letnem poročilu društva za leto 1894.⁸⁴⁶ Pozneje se je podružnica v osrednjem glasilu pojavljala samo še na rednih letnih seznamih, kjer so bile navedene vse podružnice DuOeAV, sicer pa uradno glasilo o njej ni objavljalo posebnih novic.

Prvi dve leti je podružnico vodil profesor Johann Satter.⁸⁴⁷ V Mariboru rojeni šolnik je, kot lahko preberemo v biografiji, zbiral kočevska ljudska rastlinska in živalska imena in se na splošno uveljavil v življenju kočevskih Nemcev.⁸⁴⁸ V letih 1897 in 1898 je bil predsednik podružnice dr. Friedrich Seemann,⁸⁴⁹

845 »Bestands-Verezniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1895«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895 št. 7, str. 86.

846 »Jahresbericht 1893/1894«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1894, št. 16, str. 196.

847 »Bestands-Verezniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1895«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895 št. 7, str. 86, in »Bestands-Verezniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1896«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 6, str. 78.

848 Za podatek se iskreno zahvaljujem velikemu poznavalcu kočevske zgodovine gospodu Mihaelu Petroviču ml. Johann Satter (* 29. 9. 1857, Maribor; † 1. 12. 1900 ?), naravoslovni pisatelj, šolnik. *Dolenjski biografski leksikon*, <https://www.nm.sik.si/si/eknjiznica/bioleks/?bid=1865>, pridobljeno 17. 8. 2023.

849 »Bestands-Verezniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1897«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 6, str. 74. »Bestands-Verezniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1898«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1898, št. 6, str. 78.

o katerem nismo našli podrobnejših biografskih podatkov v razpoložljivih biografijah. Skromni podatki o vodstvu podružnice iz Kočevja pa vendarle kažejo znane značilnosti vodstvenih odborov podružnic DuOeAV na Slovenskem: nemska imena in izobraženi predstavniki z družbenim ugledom.

Članstvo podružnice

1895⁸⁵⁰ – 39

1896⁸⁵¹ – 33

1897⁸⁵² – 17

1898⁸⁵³ – 20

Kot vidimo, število članov Kočevske podružnice nikoli ni preseгло številke 40 in se je ves čas njenega obstoja zmanjševalo. Začetni zagnanosti ob ustanovitvi je sledilo očitno konstantno nazadovanje, ki je bilo verjetno posledica vse manjše aktivnosti članov, predvsem pa njenega vodstva. Prav tu gre iskati tudi morebitne razloge za pomanjkanje novic o podružnici. Kot smo lahko videli pri ostalih podružnicah, je imela konkretna angažiranost predsednika velik vpliv na njeno zunanjo prepoznavnost.

Tudi bežen pregled takratnega tiska je pokazal, da je bilo Kočevje zanimivo predvsem zaradi divjih zveri,⁸⁵⁴ ekstremnih vremenskih pojavov⁸⁵⁵ in zaradi vse večjega vpliva slovenskega jezika,⁸⁵⁶ ne pa zaradi tamkajšnje podružnice *alpenverein*.

850 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alepenvereins 1895«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895 št. 7, str. 86.

851 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alepenvereins 1896«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 6, str. 78.

852 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alepenvereins 1897«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 6, str. 74.

853 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alepenvereins 1898«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1898, št. 6, str. 78.

854 »Bären und Wölfe in Krain«, *Innsbrucker Nachrichten*, 28. 12. 1897, št. 296, str. 3.

855 »Laibach«, *Volksblatt für Stadt und Land*, 12. 8. 1897, št. 32, str. 2. *Volksblatt für Stadt und Land* je izhajal v obdobju 1870–1933, in sicer tedensko na Dunaju. *Österreichische Nationalbibliothek*, https://anno.onb.ac.at/info/spo_info.htm pridobljeno 28. 2. 2023.

856 »Mängel in kärntnerischen Reisehandbüchern«, *Unterhaltungsblatt der Kärntner Zeitung*, 29. 6. 1896, št. 172, str. 686. *Kärntner Zeitung* je izhajal v obdobju 1894–1938, in sicer najprej ob delavnikih, nato trikrat tedensko v Celovcu. *Österreichische Nationalbibliothek*, https://anno.onb.ac.at/info/spo_info.htm pridobljeno 28. 2. 2022.

Glede virov v zvezi s Kočevsko podružnico DuOeAV morda omenimo, da je v hrambi innsbruškega arhiva korespondenca Kranjske podružnice s Kočevjem iz časa, ko tamkajšnja podružnica sicer ni bila več aktivna. Gre za začetek leta 1899 in kaže namero nekega ljubljanskega profesorja, označenega za nečlana DuOeAV, ki naj bi s predavanji o Kočevju kot turističnem cilju poleg reklame za to področje z zbranim denarjem od vstopnine sofinanciral gradnjo doma tamkajšnjim »študentom«, kot so v tistem času imenovali dijake.⁸⁵⁷ Pobuda s strani centralnega odbora DuOeAV ni bila sprejeta, pomisleke pa je ob tem imela tudi Kranjska podružnica.⁸⁵⁸

Kratek zapis o Kočevski podružnici DuOeAV lahko sklenemo z ugotovitvijo, da gre za številčno majhno podružnico, ki se je sicer želela angažirati v skladu s cilji društva, a večjih sledi v območju delovanja ni pustila. Ob tem se pojavlja in hkrati ostaja odprto vprašanje, zakaj so tamkajšnji ljubitelji vzpetega sveta raje ustanovili lastno podružnico in se niso želeli priključili Kranjski podružnici DuOeAV, ki je bila mnogo večja in v tistem času že tudi uveljavljena.

857 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 252.102_10 S. Krain Gottschee.

858 Prav tam.

SLOVENJEGRAŠKA PODRUŽNICA (SECTION WINDISCHGRAZ)

Slovenjegraška podružnica je bila na takratnem Slovenskem ustanovljena najpozneje, leta 1905.⁸⁵⁹ Na spletni strani innsbruškega arhiva je za leto ustanovitve sicer navedeno leto 1906,⁸⁶⁰ a glede na objavljeni prispevek v osrednjem glasilu društva bi si upali trditi, da je bila podružnica vendarle ustanovljena leto prej. Podobno velja za konec njenega delovanja, ki je na omenjenih spletnih straneh datiran leto pozneje, torej leta 1909, a tega leta na skupnem seznamu podružnic, objavljenem v *Mitteilungen*, Slovenjegraška ni več omenjena.⁸⁶¹

Iz osrednjega glasila lahko razberemo, da je bila podružnica ustanovljena 28. novembra na pobudo višjega inženirja Gayerja, Emila Strazovskega, inženirja Hohna, dr. Oplustila in inšpektorja Scheehela. V odbor so bili izvoljeni inženir Heinrich Hohn kot predsednik, ki je to funkcijo opravljal ves čas delovanja podružnice. Lekarnar Karl Rebul je bil v odboru zapisnikar, Emil Strazovsky je bil zadolžen za koče, inženir Heinrich Pototschnig je imel funkcijo blagajnika. Člani so bili: inženir Vinzenz Viertel, August Unger in Viktor Haucke.⁸⁶² Več podatkov o članih odbora nam v razpoložljivih biografijah ni bilo na voljo.

859 »Windischgraz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1905, št. 23, str. 282.

860 *Deutscher Alpenverein*, <https://www.alpenverein.de/geschichte/blog/portrait/sektion-windischgraz/>, pridobljeno 14. 3. 2023.

861 »Bestandsverzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins, 1909«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1909, št. 6, str. 82–85.

862 »Windischgraz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1905, št. 23, str. 282.

Kljub temu lahko zapišemo, da je bila slika glavnega odbora Slovenjegraške podružnice podobna kot pri vseh ostalih podružnicah DuOeAV na Slovenskem: v glavnem so jo sestavljali izobraženi člani, ki so v tamkajšnjem življenju imeli tudi ugleden družbeni položaj.

Članstvo podružnice

1905⁸⁶³ – 33

1906⁸⁶⁴ – 41

1907⁸⁶⁵ – 34

1908⁸⁶⁶ – 26

Čeprav gre za kratko obdobje delovanja podružnice, je ob teh podatkih potrebno opozoriti na nedoslednosti. Število članov Slovenjegraške podružnice je po poročanju osrednjega glasila društva leta 1906 naraslo s 26 na 45.⁸⁶⁷ V nasprotju s tem pa isti vir v novici o ustanovitvi podružnice v Slovenj Gradcu navaja številko 33. Nadalje je leta 1906 na skupnem seznamu podružnic društva DuOeAV naveden podatek o 41 članih Slovenjegraške podružnice.⁸⁶⁸ Navkljub omenjenim razhajanjem lahko zapišemo, da je podružnica v Slovenj Gradcu višek članstva dosegla v drugem letu obstoja, potem pa počasi začela zamirati. Zadnje leto obstoja je imela 26 članov, kar pa je še vedno več, kot jih je bilo v zadnjem letu delovanja Kočevske podružnice. Glede na zbrane podatke o številu članov v vse podružnicah DuOeAV na Slovenskem bi lahko zapisali, da Slovenjegraška podružnica ni bila najmanjša podružnica DuOeAV na Slovenskem. To mesto je pripadlo Kočevski podružnici.

863 Prav tam.

864 »Bestandsverzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1906«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1906, št. 5, str. 68.

865 »Bestandsverzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1907«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 7, str. 92.

866 »Bestandsverzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins, 1908«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1908, št. 8, str. 116.

867 »Windischgraz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 4, str. 52.

868 »Bestandsverzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1906«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1906, št. 5, str. 68, in »Jahresbericht 1905/1906«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1906, št. 17, str. 207.

Dejavnosti podružnice

Leta 1906 je centrala društva DuOeAV Slovenjegraški podružnici odobrila 85 mark za nakup objekta na Uršlji gori. Subvencija je bila sicer nizka, če jo primerjamo z nakazili drugim takratnim podružnicam na Slovenskem: 1.312 mark Kranjski, 300 mark Celjski, 156,50 mark Primorski.⁸⁶⁹ Mariborska podružnica tega leta od centrale društva ni dobila subvencije. Če je centrala društva DuOeAV Slovenjegraški podružnici že kmalu po ustanovitvi namenila denar, je bil to verjetno znak, da je v njenem delovanju že videla potencial.

Istega leta, tj. 1906, je podružnico dvakrat obiskala bližnja Graška podružnica,⁸⁷⁰ kar kaže na že večkrat omenjeno medsebojno povezanost podružnic.

O letnem zasedanju podružnice 17. januarja 1907, v tamkajšnjem hotelu Post, nekaj več izvemo iz osrednjega mariborskega časopisa.⁸⁷¹ Poleg glavne naloge, to je markiranje poti, je podružnica v preteklem letu organizirala štiri predavalne večere. V vodstveni odbor so bila izvoljena praktično ista imena: predsednik inženir Heinrich Hohn, zapisnikar Karl Rebul, blagajnik inženir Heinrich Pototschnig, za kočje je bil pristojen Emil Strazovsky, člana pa sta bila inženirja Vinzenz Viertl in Adolf Orel. Kot je še zapisano v omenjeni objavi, je bil za leto 1907 predviden nakup kočje na Uršlji gori.⁸⁷²

Površen pregled tiska z začetkov življenja podružnice iz Slovenj Gradca je pokazal, da je bilo v primerjavi s Kočevjem mesto precejkrat predmet (različnih) novic. Ob tem ne gre le za bližnji *Marburger Zeitung*, ampak tudi za druge časopise z območja monarhije. Odmeven je bil denimo dvodnevni izlet na Uršljo goro na binkošti leta 1906, kamor sta bili povabljeni še Mariborska⁸⁷³ in Graška podružnica.⁸⁷⁴ Opazno zanimanje takratnega tiska za Slovenjegraško podružnico v prvih dveh letih obstoja je v naslednjih letih precej upadlo. Slovenj Gradec se je v novicah zlasti mariborskega časopisa poslej sicer pojavljal kar pogosto, a ne v zvezi s tamkajšnjo podružnico DuOeAV. Podoben vtis je nastal tudi pri površnem pregledu graškega tiska.

869 »Kassenbericht für das Jahr 1906«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 2, str. 26.

870 »Graz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 2, str. 28.

871 »Windischgraz«, *Marburger Zeitung*, 22. 1. 1907, št. 10, str. 3.

872 »Windischgraz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 4, str. 52.

873 »Ausflug auf den Ursulaberg«, *Marburger Zeitung*, 26. 5. 1906, št. 63, str. 4.

874 »Ausflug auf den Ursulaberg«, *Grazer Volksblatt*, 31. 5. 1906, št. 345, str. 3.

Čeprav je bila Slovenjegraška podružnica aktivna le štiri leta in virov o njenem delovanju ni prav veliko, lahko vendarle zapišemo, da je imela vse značilnosti večjih podružnic. To ne velja zgolj za poklicno strukturo njenega vodstvenega odbora, v katerem so bili večinoma ugledni in izobraženi Neslovenci. Podružnica s sedežem v Slovenj Gradcu je kljub kratki življenjski epizodi zvesto sledila ciljem društva DuOeAV, saj je bilo njeno delovanje usmerjeno tako v bogatenje društvenega notranjega življenja in mestnega dogajanja, kot tudi bližnjega vzpetega sveta.

ZATON PODRUŽNIC DRUŠTVA DUO_EAV NA SLOVENSKEM

Politične razmere v prostoru delovanja podružnic DuO_EAV so se po koncu prve svetovne vojne precej spremenile. Velik del območja je postal del druge države: najprej Države Slovencev, Hrvatov in Srbov,⁸⁷⁵ 1. decembra 1918 z združitvijo Države SHS in Kraljevine Srbije pa del Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.⁸⁷⁶ Povezave s Trstom so se prekinile, saj je mesto postalo del italijanske države.⁸⁷⁷

Delovanje društva DuO_EAV je tako kot ostala nemška društva v takratnem slovenskem prostoru najprej prizadela uredba nove vlade, ki je prevzela nadzor nad vsem premičnim in nepremičnim premoženjem podjetij, združenj in društev, ki svojega sedeža niso imeli pod njeno jurisdikcijo. Uredba o nadzoru nad podjetji in nepremičninami (*Verordnung der Nationalregelung der SHA Zl. 232 über die Aufsicht über die Unternehmen und Liegenschaften*) je v 15 točkah natančno določala prihodnost »tujega« premoženja. Njegovo usodo je zapečatil že njen prvi člen, zoper katerega pritožba ni bila mogoča: »Slovenska

875 Več o tem gl. Jurij Perovšek, *Slovenska osamosvojitve v letu 1918: študija o slovenski državnosti v Državi Slovencev, Hrvatov in Srbov* (Ljubljana: Modrijan, 1998).

876 Več o tem gl. Andrej Rahten (et al.), *Velikih pet in nastanek Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev = Les cinq grands et la création du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes* (Loka pri Mengšu: Center za evropsko prihodnost; Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, 2011).

877 Več o tem gl. Stane Granda, »Trst v prehodu izpod Avstroogrške v Italijo«, *Ukmarjev simpozij v Rimu* (Celje: Celjska Mohorjeva družba; v Rimu: Slovenska teološka akademija; v Ljubljani: Inštitut za zgodovino Cerkve pri Teološki fakulteti, 2006), str. 61–79.

deželna vlada lahko nadzoruje vsako podjetje ali podružnico podjetja na območju SHS, katerega celotni dohodek ali del dohodka se steka v tujino ali za katerega obstajajo razlogi za sum, da se v območju SHS namerava na kakršenkoli način izogniti obdavčitvi.«⁸⁷⁸ 14. člen omenjene uredbe je vse organizacije, združenja itn. (torej tudi podružnice DuOeAV) opozarjal, da morajo na podlagi odredbe deželne vlade, ki je bila prevedena (slika 35), prenesti svoj sedež iz tujine v Ljubljano.⁸⁷⁹

24. maja 1919 je sklep deželne vlade (Oddelek za trgovino in obrt) določil, »da se vsa imetja društva 'Deutscher Oesterreichischer Alpenverein' v območju Slovenije stavi pod posebno nadzorstvo in sekvester. Sekvestrom se imenuje g. Makso Hrovatin, tiskar v Ljubljani, kateremu je naročeno, da ima takoj popisati sekvestrirano imetje in popis z okroglo cenitvijo vrednosti semkaj doposlati.«⁸⁸⁰ Omenjeni tiskar je bil tudi sicer upravitelj vseh ostalih nemških planinskih društev v Sloveniji med letoma 1918–1919 in je izvršil njihove likvidacije v prid SPD.⁸⁸¹ O »golem ropu«, kot je zaplembo premoženja nemškega društva imenoval Ludwig Jahne, je poročalo tudi osrednje glasilo društva. Po njegovem je »nesramni rop nekaj povsem tipičnega za južnoslovansko vlado«, ki ji tudi ni bilo mar za protest nemškega društva zoper to sekvestracijo.⁸⁸²

Primorska podružnica, katere sedež je po veliki moriji pripadel drugi državi, je prenehala z delovanjem leta 1920, čeprav je že leto prej svoj sedež iz Trsta preselila na Dunaj.⁸⁸³ Kranjska podružnica je doživela enako usodo kot vsa nemška društva na Slovenskem.⁸⁸⁴ O zadnjih letih Mariborske in Celjske podružnice smo poskušali izvedeti iz časopisov *Deutsche Wacht*, ki se je sredi leta 1919 preimenoval v *Cillier Zeitung*, in *Marburger Zeitung*. Kljub nepopolnemu⁸⁸⁵ pregledu omenjenih časopisov imamo občutek, da zadnja leta pred vojno delovanje podružnic ni bilo tako intenzivno. Razen redkih vabil na predavanja o Mariborski podružnici ni bilo novic in tudi v prvih treh mesecih vseh vojnih let

878 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 252.103 Krain Rizzi.

879 Prav tam.

880 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 252.103 (24. 5. 1919).

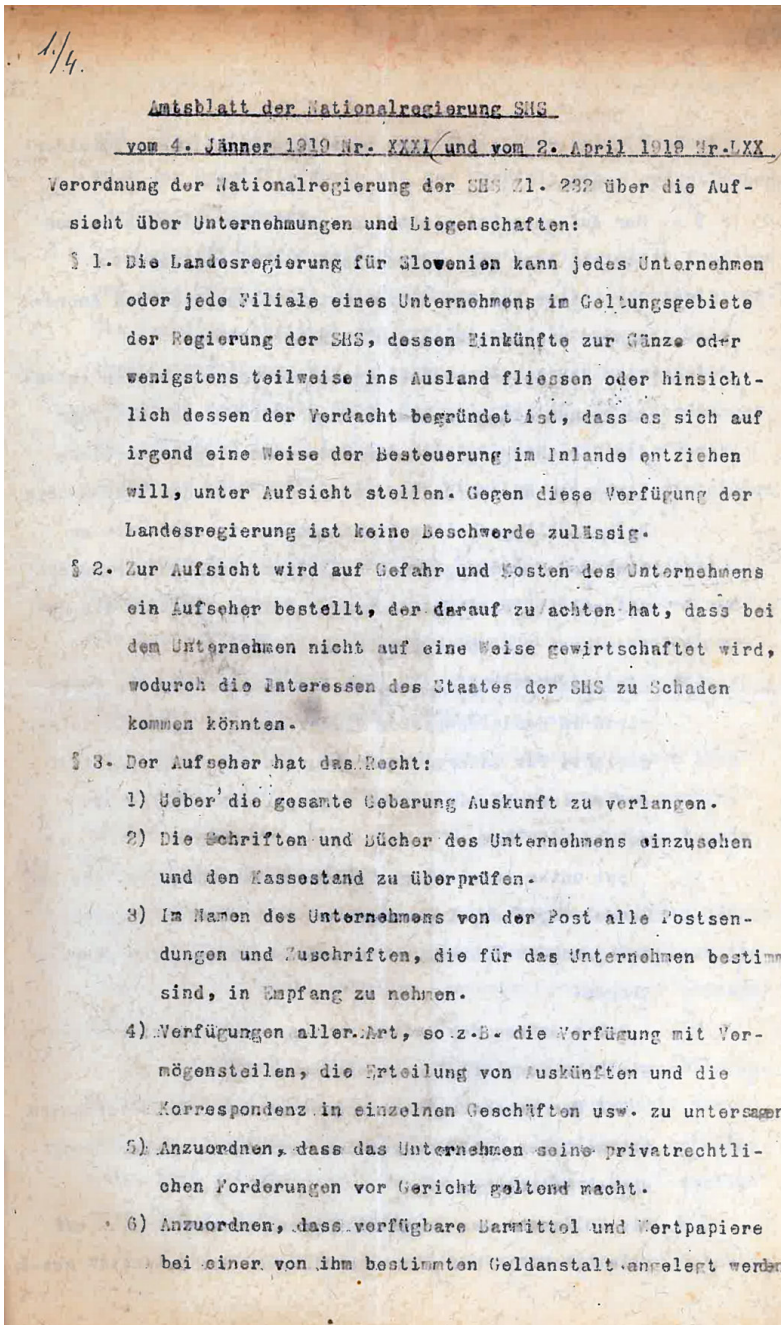
881 Makso Hrovatin (* 19. 7. 1883, Sodražica; † 27. 9. 1967, Ljubljana), tiskar, sekvester. *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi241013>, pridobljeno 20. 5. 2022.

882 »Die Verluste des Alpenvereins im Südostalpen- und Karstgebiet«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1919, št. 15, 16, str. 97–98.

883 »S. Küstenland«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1919, št. 17, 18, str. 112.

884 O usodi Kranjske podružnice gl. Peternel, »Ljubiteljem kranjskih Alp!«, str. 83–94.

885 Med letoma 1913 in 1919 so bili pregledani prvi trije meseci obeh časopisov.

Slika 35: Uredba narodne vlade – prevod prve strani (A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 252.103 Krain Rizzi)

objav o njej pravzaprav ni.⁸⁸⁶ Nasprotno pa je bilo precej dejavno *Der Deutsche Bergverein Marburger-Hütte*, ki ga je leta 1914 vodil Josef Mostböck. Med vodilnimi omenjenega društva so poleg treh neimenovanih članov bili: namestnik Gervat Makotter, prvi zapisnikar Hans Sachs, drugi zapisnikar Roman Schuster, blagajnik Josef Peteln, za kočje je skrbel Hermann Martin.⁸⁸⁷ Društvo je v tamkajšnjem gledališču prirejalo predavanja z diapozitivi (*Lichtbilderabende*),⁸⁸⁸ predavatelji pa so prihajali iz območja onkraj takratnega slovenskega prostora.⁸⁸⁹ Poleg tega je društvo tudi v času vojne imelo letna zasedanja.⁸⁹⁰

Čeprav je *Marburger Zeitung* sredi junija objavil vest o razpustitvi nemških društev v mestu,⁸⁹¹ junijske številke konkretne novice o razpustu Mariborske podružnice DuOeAV niso objavile. Nasprotno pa je iz omenjenega časopisa razvidna usoda Mariborske kočje na Pohorju. Vodstvo društva *Der Deutsche Bergverein Marburger-Hütte* je namreč junija leta 1919 objavilo nekoliko daljši prispevek, s katerim je obveščalo, da je kočja »pred kratkim prešla v roke vlade SHS«. V nadaljevanju zapisa sta bila izpostavljen problem smerokazov in nacionalna tematika. Čeprav je bilo odrejeno, da morajo biti vsi napisi in smerokazi v slovenščini, so na zahtevo vodstva nemškega društva to odredbo spremenili in so bili poslej dovoljeni napisi v obeh jezikih. Prav tako je bilo sklenjeno, da izletniki »slovanske« narodnosti smejo svobodno izražati nacionalno pripadnost. Strogo prepovedano je bilo petje narodnih pesmi in prirejanje govorov s provokativno vsebino, saj bi sicer prišlo do takojšnjega zaprtja kočje. »Na to opozarjamo vse člane društva in druge obiskovalce kočje s prošnjo, naj se teh predpisov brez izjeme držijo, da bi se izognili ne le nepotrebnim posledicam, temveč tudi najhujši škodi za društvo.«⁸⁹²

Podobni občutki kot pri delovanju Mariborske podružnice so v obdobju pred prvo svetovno vojno nastali ob pregledu celjskega nemškega časopisa. V tem

886 »Das Logartalhaus«, *Marburger Zeitung*, 30. 3. 1916, št. 73, str. 3.

887 »Der Deutsche Bergverein Marburger Hütte«, *Marburger Zeitung*, 24. 1. 1914, št. 7, str. 5.

888 »Lichtbilderabend des Bergvereins«, *Marburger Zeitung*, 29. 1. 1914, št. 9, str. 5; »Lichtbilderabend des Deutschen Bergvereins«, *Marburger Zeitung*, 7. 2. 1914, št. 13, str. 4; »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 27. 1. 1914, št. 8, str. 4; »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 3. 3. 1914, št. 3, str. 5; »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 31. 3. 1914, št. 35, str. 4.

889 »Alpiner Lichtbildervortrag im Theater«, *Marburger Zeitung*, 21. 3. 1914, št. 31, str. 4.

890 »Der deutsche Bergverein ‚Marburger Hütte‘«, *Marburger Zeitung*, 11. 3. 1915, št. 57, str. 3; »Deutscher Bergverein«, *Marburger Zeitung*, 12. 3. 1917, št. 58, str. 2.

891 »Vereinsauflösungen«, *Marburger Zeitung*, 17. 6. 1919, št. 131, str. 3; »Vereinsauflösungen«, *Marburger Zeitung*, 24. 6. 1919, št. 136, str. 3; »Weitere Vereinsauflösungen«, *Marburger Zeitung*, 1. 7. 1919, št. 142, str. 3.

892 »Die Marburger Hütte«, *Marburger Zeitung*, 14. 6. 1919, št. 129, str. 3.

času je bilo v njem najti predvsem podružnična vabila na predavanja.⁸⁹³ Zanimiva je bila objava o prispeli pošiljki *Alpenvereinszeitschriften*. Publikacijo je bilo mogoče kupiti pri blagajniku Georgu Skobernetu (Hauptplatz 1), oddaljeni člani pa so jo lahko prejeli po pošti.⁸⁹⁴ V času vojne omenimo le še novico o *Logar-Haus* iz leta 1916. Časopis je obveščal, da bo zaradi sprememb oskrbnika koč do 1. maja zaprta.⁸⁹⁵ Podobno kot v Mariboru tudi v Celju junijske številke tamkajšnjega časopisa niso prinesle konkretnega konca Celjske podružnice DuOeAV. V njem lahko o razpustitvi nemških društev najdemo le ponatis že omenjene novice iz mariborskega časopisa.⁸⁹⁶

Za konec samo še spomnimo na kratko oživitev obeh štajerskih društev, ki jo je prinesla nemška okupacija Celja in Maribora leta 1941. Kljub tej kratki epizodi ponovne obuditve DuOeAV na Slovenskem lahko zapišemo, da je usodo nemškega *alpenvereina* pri nas v veliki meril zapečatil začetek prve svetovne vojne.

893 »Sektion Cilli des Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 28. 1. 1914, št. 3, str. 4.

894 »Zweigverein Cilli des D. u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 17. 2. 1915, št. 14, str. 4.

895 »Vom Logarthalhouse«, *Deutsche Wacht*, 29. 3. 1916, št. 5, str. 4.

896 »Weitere Vereinsauflösungen«, *Cillier Zeitung*, 28. 6. 1919, št. 7, str. 5.

ZAKLJUČEK

Delovanje Nemskega in avstrijskega društva je na Slovenskem pustilo izjemno velik, a danes ne toliko znan pečat. Aktivnosti vseh podružnic DuOeAV na Slovenskem so bile brez izjeme usmerjene v ureničevanje temeljnih ciljev društva, to je približati vzpeti svet čim širši množici ljudi. Kje v praksi je bilo tudi resnično težišče njihovega delovanja, pa so v veliki meri pogojevali geografski pogoji. Kranjska podružnica je na primer zaradi ugodnega geografskega položaja delovala enakovredno na vseh področjih. Razvijala je tako notranje življenje društva kot konkretno delo na terenu, v Alpah. Težišče delovanja številčno najmočnejše podružnice na Slovenskem, Primorske podružnice, je bilo zlasti na področju podzemnih jam kraškega sveta. Kljub temu ni pozabila na vzpeti svet in je zlasti po prenehanju delovanja Goriške podružnice pozorno skrbela za poti in koč na območju Kanina. Organizirala je številne predavalne večere, njeni člani pa so tudi precej aktivno nastopali v javnem življenju takratnega Trsta. Kratko delovanje Goriške podružnice je prav tako pustilo sledi v vzpetem svetu, čeravno sedanja koč na Kaninu ne stoji več na mestu, kjer je podružnica zgradila svojo. Kratkost njenega obstoja še zdaleč ni bila sorazmerna z aktivnostmi, ki so razvijale njeno notranje življenje. Celjska podružnica je imela precej več delovnega območja v vzpetem svetu, zato je poleg razvijanja notranjega življenja izrazito delovala tudi na terenu. Dobrobiti njenih poti in koč v Kamniško-Savinjskih Alpah sodobni gorohodci uživamo še danes. Precej drugače je bilo s sosednjo Mari-borsko podružnico, ki je zaradi geografske lege skrbela predvsem za notranje življenje društva, organizirala izlete s sosednjimi podružnicami DuOeAV in skrbela za predavalne večere. Čeprav ni delovala v visokem vzpetem svetu, ne gre pozabiti njenih prizadevanj na območju Pohorja.

Predstavljeni podatki o članstvu posameznih podružnic na Slovenskem kljub nepopolnosti kažejo, da so razen Primorske in morda Kranjske podružnice vse ostale v okviru društva DuOeAV sodile med manjše, a ne med najmanjše podružnice. To nenazadnje velja tudi za sicer najmanjšo podružnico DuOeAV na Slovenskem, Kočevsko podružnico.

Pri pisanju o podružnicah DuOeAV na Slovenskem je opaziti še dvojje dejstev, ki sta izstopali in si zaslužita mesto v zaključni besedi. Prvo se nanaša na ustanovitev Primorske podružnice, ki je pravzaprav nastala mesec pred ustanovitvijo društva DuOeAV in je bil njen prvotni cilj priključitev k takratnemu DAV. Po nastanku DuOeAV je avtomatično sledila priključitev k »novemu«¹ društvu.

Druga posebnost se nanašana na člane vodstvenega odbora Celjske podružnice, med katerimi je bila tudi ženska. To dejstvo je bilo v okviru obravnavanih podružnic izjema, hkrati pa dokaz za vso večjo vlogo žensk na tem področju.

Listanje tiska v času delovanja podružnic DuOeAV na Slovenskem daje vtis, da so bile podružnice, tako kot društvo DuOeAV, zanimive predvsem za nemške časopise. Njihov spekter je bil izrazito pisan in je segal ne le daleč v notranjost monarhije, temveč je presegel meje današnjega skupnega evropskega prostora.

Nemški *alpenverein* je bil v slovenskem zgodovinopisju doslej po krivici spregledan in ob tem lahko navedemo vsaj dva razloga, zaradi katerih smo nanj lahko pozorni. Delovanje osmih podružnic društva DuOeAV v prostoru, kjer so bivali Slovenci, ni zaznamovalo samo njegovega vzpetega sveta. Zlasti v mestih, kjer so bili sedeži podružnic, je društvo močno vplivalo oziroma sooblikovalo družbeno življenje druge polovice 19. in začetka 20. stoletja. Z organizacijo predavanj, na katerih so nastopale znane osebnosti tudi izven meja monarhije, pa se je takratni slovenski prostor odpiral navzven in posredno privabljal gorohodce iz precej oddaljenih krajev.

Pregled virov do prve svetovne vojne daje občutek, da je bil, kljub vse večjim nacionalnim razprtijam, primarni cilj društva DuOeAV vendarle alpska stvar. Prizadevanja društva so pod okriljem nemških interesov in končno tudi kapitala do začetka velike morije bila oziroma vsaj poskušala biti usmerjena predvsem v odkrivanje in propagiranje alpskega sveta. Vse očitnejši nacionalizmi so v društvu precej dolgo ostali prezrti, saj je bil do naravnih lepot upravičen vsak, ne glede na poreklo. Ob vse hujših nacionalnih ostrenjih nato DuOeAV sčasoma ni (z)moglo več ostati neopredeljeno in se je izrazito postavilo na velikonemško stran.

Navkljub vsemu ostaja dejstvo, da so sledi delovanja društva DuOeAV v današnjem slovenskem vzpetem svetu še vedno vidne. Pri tem ne gre zgolj za številne gorske poti, po katerih hodijo sodobni gorohodci, kočje, smerokaze, vodniško tradicijo itn. Gre tudi za današnje slovensko dojemanje gora in zavedanje, da je planinstvo danes del slovenske narodne identitete in tako rekoč slovenski nacionalni šport.

ZUSAMMENFASSUNG

Der *Deutsche und Oesterreichische Alpenverein* (DuOeAV) hat in den von Slowenen besiedelten Gebieten im Zeitraum 1874–1919 eine tiefe Spur hinterlassen. Die in ihm organisierten *Sectionen*, die nicht nur innerhalb der heutigen Landesgrenzen wirkten, sondern auch weit über sie hinaus, verfolgten sehr lange nur den Zweck, für den sie gegründet worden waren und ignorierten die sich immer deutlicher abzeichnenden politischen Strömungen.

Die *Sectionen* folgten den grundlegenden Leitlinien des Vereins, also die Kenntnisse der Alpen, zu verbreiten und zu erweitern, die Liebe zur Bergwelt zu fördern und ihre Bereisung zu erleichtern. Allerdings zwangen die gesellschaftlichen Prozesse und die wachsenden nationalen Gegensätze am Ende des 19. Jahrhunderts zwangen den Verein, letztlich doch politische Entscheidungen zu treffen. So lassen sich bereits nach dem Ende des Ersten Weltkrieges Abweichungen vom ursprünglichen Vereinszweck feststellen. Besonders ausgeprägt war diese Entwicklung jedoch nach dem Anschluss Österreichs an das Deutsche Reich. Ein einschneidendes Ereignis im Vereinsleben, das nicht nur eine eindeutige nationalsozialistische Orientierung mit sich brachte, sondern bereits den Anfang vom Ende des Vereins bedeutete. Der Zusammenbruch des Dritten Reiches bedeutete schließlich auch den Zusammenbruch des Vereins als solcher. Die Tätigkeiten aller *Sectionen* in den mit Slowenen besiedelten Gebieten wurden jedoch schon mit dem Ausbruch des Ersten Weltkrieges eingestellt. Das offizielle Ende der meisten *Sectionen* im erwähnten Raum erfolgte jedoch erst 1919.

Der DuOeAV hatte bis zum Ersten Weltkrieg acht *Sectionen* im slowenischen Siedlungsgebiet. Da die Geschichte der *Section Krain* schon an anderer Stelle analysiert wurde, befasst sich die vorliegende Studie in groben Zügen hauptsächlich besonders mit den *Sectionen: Küstenland, Section Görz, Section Cilli und Section Marburg an der Drau*. Die *Sectionen Gotschee und Windischgraz* werden nur kurz erwähnt, da sie nicht lange aktiv waren und über sie fast keine historischen Quellen existieren.

Anhand der Mitgliederzahlen der einzelnen *Sectionen*, für die die vorliegende Studie keinen Anspruch auf Vollständigkeit erhebt, lässt sich feststellen, dass mit Ausnahme der *Section Küstenland* die anderen kleiner, doch innerhalb des DuOeAV nicht die kleinsten waren.

Die Aktivitäten aller oben genannten *Sectionen* richteten sich auf die am grundlegenden Vereinszweck aus. Wo der tatsächliche Schwerpunkt ihrer Aktivitäten lag, bestimmte jedoch auch die jeweiligen geografischen Gegebenheiten. Im Gegensatz dazu war die *Section Krain* aufgrund ihrer günstigen Lage in allen Bereichen gleichermaßen tätig. Die *Section Küstenland*, mit dem Sitz in Triest, war, als die zahlenmäßig stärkste *Section* im damaligen slowenischen Raum, besonders im Bereich der unterirdischen Karsthöhlen aktiv. Dennoch vernachlässigte die *Section* auch die Hochgebirgswelt nicht und übernahm, nachdem die *Section Görz* ihre Tätigkeit eingestellt hatte, kurzerhand die Hütte auf dem Berg Kanin. Zudem organisierte die *Section Küstenland* zahlreiche Vortragsabende und ihre Mitglieder waren auch im damaligen öffentlichen Leben von Triest recht aktiv.

Trotz ihres kurzen Bestehens hat die *Section Görz* in den Alpen ihre Spuren hinterlassen, auch wenn die heutige Hütte auf dem Kanin nicht mehr an derselben Stelle steht, an der sie von der *Section* ursprünglich erbaut wurde. Es wurden auch zahlreichen Aktivitäten festgestellt, die das Vereinsleben bereicherten.

Die *Section Cilli* hingegen verfügte über einen deutlichen größeren Wirkungsraum in der Alpenregion und war daher nicht nur sectionsintern, sondern auch konkret vor Ort sehr aktiv. Der Bau von Wegen und Hütten in den Steiner-Alpen hinterließ Spuren, an denen sich moderne Bergsteiger noch heute erfreuen. Ganz anders als beispielsweise die *Section Marburg an der Drau*, die sich auf Grund ihrer geografischen Lage vor allem um ihr internes Vereinsleben kümmerte. Auch wenn sie hauptsächlich Vortragsabende veranstaltete, und oft zusammen mit benachbarten DuOeAV-*Sectionen*, Ausflügen unternahm, sollte ihr Einsatz im Pohorje-Gebiet nicht vergessen werden.

Außerdem wurde auch das damalige öffentliche Leben in der Stadt Marburg an der Drau durch die Tätigkeiten des Sektionsvorstandes deutlich geprägt.

Trotz zahlreicher Aktionen im Alpengebiet vernachlässigten keine der DuOeAV-*Sectionen* den kulturellen und wissenschaftlichen Bereich. So dienten die von ihnen organisierten Abendveranstaltungen bei weitem mehr als nur der Geselligkeit und boten fachliche, wissenschaftliche und nicht nur auf die Berge bezogene Vorträge von Referenten, die auch außerhalb des damaligen Slowenien bekannt waren.

Im Schlusswort sollten zu den in der vorliegenden Studie analysierten *Sectionen* noch zwei weitere Besonderheiten hervorgehoben werden. Die erste betrifft die Gründung der *Section Küstenland*, die bereits einen Monat vor dem DuOeAV gegründet wurde und ursprünglich dem damaligen Deutschen Verein (DAV) angeschlossen war. Nach der Gründung des DuOeAV erfolgte der Anschluss an den »neuen« Verein automatisch.

Die zweite betrifft die Mitglieder des Vorstandes der *Section Cilli*, zu denen auch eine Frau gehörte, was in den *Sectionen* des damaligen slowenischen Gebietes einerseits eine Ausnahme war und andererseits die wachsende Rolle der Frauen in der Bergwelt unterstreicht.

Der Hauptzweck der Studie besteht zwar darin, die *Sectionen des DuOeAV* in von Slowenen besiedelten Gebieten vorzustellen. Die Studie sollte aber auch als Ausgangspunkt für weitere Forschungen dienen, da sich noch reichlich unrecherchiertes Material im Innsbrucker Archiv befindet und zudem eine breite und bunte Palette von ungelesenen Zeitungsquellen aus der Zeit der *Sectionen* existiert.

Der DuOeAV war in der slowenischen Geschichtsschreibung bisher kaum Gegenstand wissenschaftlicher Recherchen. In Anbetracht seines Erbes, das heute von vielen Bergfreunden genossen wird und das auch im weiteren europäischen Raum recht bekannt ist, könnte man meinen, dass dies zu Unrecht so ist. Der DuOeAV wurde in nationaler Hinsicht als »zu deutsch« angesehen, was bei weitem nicht die Absicht bei seiner Gründung war. Auch deswegen sollte diese Studie dazu beitragen, den Blick auf den DuOeAV der mit seinem Erbe ein Teil der slowenischen Geschichte wurde, zu weiten. Heute sind die Spuren seines Wirkens einerseits in zahlreichen Bergwegen, Hütten, Wegweisern und Führertraditionen sichtbar und andererseits liegen sie schließlich auch im Bewusstsein, dass das Bergsteigen heute Teil der slowenischen nationalen Identität ist und sozusagen der slowenische Nationalsport.

PRILOGE

Priloga 1: Popis gradiva za Section Küstenland (Archiv Alpenverein Innsbruck)

Inv. št.	Naslov	Obdobje	Opis	Vrsta gradiva	Udeležene
OeAVSE 255.1	Primorska podružnica		<p>Navodila za uporabo dokumentov:</p> <p>Verjetno je bilo kronološko razporejeno gradivo do leta 1903 takrat na novo razporejeno, in sicer:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ustanovitev in statuti, 2. volitve in poročila, 3. različno gradivo, 4. kočé, 5. poti, 6. ključni koč. <p>Od zgornje razdelitve odstopajo le posamezni primeri. Priljubljeni seznam vsebuje gradivo do vključno leta 1979 in se hrani v arhivu. Deloma se korespondenca s podružnicami, kot na primer letna poročila, hrani kot posebne enote.</p>		Primorska podružnica

Inv. št.	Naslov	Obdobje	Opis	Vrsta gradiva	Udeležene
OeAVSE 255.101	Primorska podružnica, 1. splošna korespon- denca	1874–1894	<p>Star pregled fasciklov št. 1–91, nepopolni viri v njih:</p> <p>5. vabilo na otvoritev koč na Snežniku 19. 7. 1874;</p> <p>6. <i>Enzian, Humoristisch-alpines Blatt</i>, št. 12, 19. 7. 1874;</p> <p>8. seznam vodnikov v območju zgornje Soče, 1875;</p> <p>15. seznam vodnikov v Bovcu, 1876;</p> <p>19. <i>Itinerar für das Küstenland und den angrenzenden Theil Krains</i> (S. Küstenland, 1878);</p> <p>22. zahvala baronu Czoernigu ob njegovem odstopu z mesta predsednika podružnice, januar 1879;</p> <p>31. <i>Neuer kleiner Wegweiser für die Besucher der St. Canzianer Grotten</i> (Triest : herausgegeben von der S. Küstenland, 1894);</p> <p>37. <i>Enzian, Humoristisch-alpines Blatt</i>, 16. 6. 1883;</p> <p>44. pravilnik Odbora za raziskovanje jam, 1884;</p> <p>45. načrt <i>Die Höhlen und Gruetten von S. Canzian</i>, Handpressenabdruck, 1884;</p> <p>52. zgodovina podružnice – vprašalnik, 1885;</p> <p>73. slavnostni govor barona Czoerniga na slovesnosti ob 20-letnici obstoja podružnice, 18. 6. 1893;</p> <p>74. vabilo na slovesnost ob 20-letnici obstoja podružnice, 18. 6. 1893;</p> <p>75. načrt jame pri Trstu, 1883;</p> <p>76. načrt jame pri Danah, 1891;</p> <p>77. Kačna jama (Schlangen-Grotte) pri Divači, 1891.</p>	sveženi dokumentov	Primorska podružnica Carl v. Czoernig-Czerhausen Schneeberg-Hütte (am Krainer Schneeberg), erste
OeAVSE 255.102	Primorska podružnica, 1. splošna korespon- denca	1874–1898	<p>Vsebuje posamezne, nerazporejene dele iz let 1874 in 1875, pa tudi dva primera statotov, datiranih 27. 11. 1885.</p> <p>Korespondenca se v glavnem navezuje na subvencije in naročila centralnemu odboru društva DuOeAV, oštevilčeno št. 3–29, brez pregleda, nepopolno v njem:</p> <p>23: letno poročilo 1892, datirano 27. 1. 1893.</p> <p>Listina iz leta 1898, povezana z legatom gospoda Wilhelma Kuhltra iz Berlina za vodniško blagajno DuOeAV.</p>	sveženi dokumentov	Primorska podružnica

Inv. št.	Naslov	Obdobje	Opis	Vrsta gradiva	Udeležene
OeAVSE 255.201	Primorska podružnica, 2. letno poročilo	1874–1912	Datum, glavna letna zasedanja: akti; predsednik, akti: 29. 1. 1874: letno poročilo = Circulare Nr. 3; Karl Freiherr von Czoernig. 5. 1. 1875: letno poročilo = Circulare Nr. 6; Czoernig. 8. 2. 1876: letno poročilo = Circulare Nr. 8; Czoernig. 1878: letno poročilo 1877 = Circulare Nr. 11, Czoernig. 8. 1. 1879: letno poročilo 1878 = Circulare Nr. 12; P. A. Pazze. 1880: letno poročilo 1879; Pazze. 7. 1. 1881: letno poročilo 1880, Pazze. 1882: letno poročilo 1881, Pazze. 1883: letno poročilo 1882, Pazze. 4. 1. 1884: letno poročilo 1883, Pazze. 22. 12. 1884: letno poročilo 1884, Pazze. 8. 1. 1886: letno poročilo 1885, Pazze. 7. 1. 1887: letno poročilo 1886, Pazze. 30. 12. 1887: letno poročilo 1887, Pazze. 9. 1. 1889: letno poročilo 1888, Pazze. 10. 1. 1890: letno poročilo 1889, Pazze. 16. 1. 1891: letno poročilo 1890, Pazze. 30. 12. 1892: letno poročilo 1891, Pazze. 20. 1. 1893: letno poročilo 1892, Pazze. 9. 2. 1894: letno poročilo 1893, Pazze. 1. 2. 1895: letno poročilo 1894, Pazze. 7. 2. 1896: letno poročilo 1895, Pazze. 26. 2. 1897: letno poročilo 1896, Pazze. 27. 12. 1912: letno poročilo 1912, Friedrich Müller.	sveženj dokumentov	Primorska podružnica P. A. Pazze Carl v. Czoernig- Czernhausen Friedrich Müller
OeAVSE 255.202	Primorska podružnica, 2. jubilejni zbornik	1883	<i>Zehn Jahre alpinen Wipkens im Küstenland. Gedenkblatt.</i> Herausgegeben von der Section Küstenland des deutschen und österreichischen Alpenvereins zur Feier der Vollendung ihres zehnjährigen Bestandes, Triest 1883). 14 strani in priloga.	sveženj dokumentov	Primorska podružnica
OeAVSE 255.401	Primorska podružnica, 4. Akti koč: Krainer Schneeberg- Hütte	1876–1905	9. odgovori v zvezi s kočo pod Snežnikom, 1876 11. statuti Primorske podružnice [1874?] 14/15. načrt, barvni 16. tloris, barvni 17. zemljiškoknjižni vložek št. 25, 1886 informativni obrazec, 1897 razpustitev gozdarske koč v Leskovi dolini, 1905	sveženj dokumentov	Primorska podružnica <i>Schneeberg-Hütte</i> , druga <i>Schneeberg-Hütte</i> , prva

Inv. št.	Naslov	Obdobje	Opis	Vrsta gradiva	Udeležene
OeAVSE 255.402	Primorska podružnica, 4. Akti koč: <i>Baumbach- Hütte</i>	1886–1897	10. opis stanja 12. načrt, 1881 14. vabilo na otvoritev <i>Baumbach-Hütte</i> , 10. 7. 1881 18. otvoritev <i>Baumbach-Hütte</i> v Trenti, separat iz <i>Triester Zeitung</i> 19. zemljiškoknjižni vložek št. 39 informativni obrazec [1897?]	sveženi doku- mentov	<i>Rudolf-Baum- bach-Hütte</i> , Primorska podružnica
OeAVSE 255.403	Primorska podružnica, 4. Akti koč: <i>Canin-Hütte</i>	1900–1913	korespondenca o prevzemu <i>Canin-Hütte</i> od Goriške podružnice, 1900 akti o pomoči iz let 1905 in 1913, tudi za <i>Baumbach-Hütte</i>	sveženi doku- mentov	<i>Canin-Hütte</i> , Primorska podružnica
OeAVSE 255.501	Primorska podružnica, 5. Akti poti in kraških jam	1895–1914	akti o subvencijah za poti, jame in raziskovanje jam iz let 1895, 1904, 1906 in 1914	sveženi doku- mentov	Primorska podružnica
OeAVSE 255.601	Primorska podružnica, 6. knjižnica	1949–1950	korespondenca o ostalih knjižničnih zalogah Primorske podružnice, 1949/50	sveženi doku- mentov	Primorska podružnica
OeAVSE 255.1001	Primorska podružnica, zgodovina	1914–1924	Dokumenti o zgodovini nekdanje Primorske podružnice in njene naslednice <i>Circolo Alpino Trieste, Club Alpinisti Triestini</i> in <i>Club Mangart Triest</i> , zbral in posređoval Anton Meeraus leta 1934. Spremnimi dopisi brez datuma: 1. splošni pregled in poročilo o dejavnosti sekcije v obdobju 1914–1924, 9 strani; 2. <i>Tagebuch zusammengestellt auf Grund der seinerzeit von mir [Anton Meeraus] gemachten Aufzeichnungen</i> , 43 strani.	sveženi doku- mentov	Primorska podružnica

Inv. št.	Naslov	Obdobje	Opis	Vrsta gradiva	Udeleženeec
OeAVSE 255.1002	Primorska podružnica, zgodovina	1914–1924	Dokumenti o zgodovini nekdanje Primorske podružnice in njene naslednice <i>Circolo Alpino Trieste, Club Alpinisti Triestini</i> in <i>Club Mangart Triest</i> , zbral in posredoval Anton Meeraus leta 1934. Kopije SE 255.1001: 1. splošni pregled in poročilo o dejavnostih podružnice v obdobju 1914–1924, 9 strani; 2. <i>Tagebuch zusammengestellt auf Grund der seinerzeit von mir [Anton Meeraus] gemachten Aufzeichnungen</i> , 43 strani.	sveženi dokumentov	Primorska podružnica
OeAVSE 255.1003	Primorska podružnica, zgodovina: priloga A1	1914–1924	Dokumenti o zgodovini nekdanje Primorske podružnice in njene naslednice <i>Circolo Alpino Trieste, Club Alpinisti Triestini</i> in <i>Club Mangart Triest</i> , zbral in posredoval Anton Meeraus leta 1934. priloga A1: poročilo o obiskih jam leta 1921	sveženi dokumentov	Primorska podružnica
OeAVSE 255.1004	Primorska podružnica, zgodovina: priloga A2	1914–1924	Dokumenti o zgodovini nekdanje Primorske podružnice in njene naslednice <i>Circolo Alpino Trieste, Club Alpinisti Triestini</i> in <i>Club Mangart Triest</i> , zbral in posredoval Anton Meeraus leta 1934. priloga A2: poročilo o obiskih jam leta 1922	sveženi dokumentov	Primorska podružnica
OeAVSE 255.1005	Primorska podružnica, zgodovina: priloga A3	1914–1924	Dokumenti o zgodovini nekdanje Primorske podružnice in njene naslednice <i>Circolo Alpino Trieste, Club Alpinisti Triestini</i> in <i>Club Mangart Triest</i> , zbral in posredoval Anton Meeraus leta 1934. priloga A3: dopis Geografa Schneideja Antonu Meerausu o življenju podružnice v obdobju 1914–1919	sveženi dokumentov	Primorska podružnica
OeAVSE 255.1006	Primorska podružnica, zgodovina: priloga A4	1914–1924	Dokumenti o zgodovini nekdanje Primorske podružnice in njene naslednice <i>Circolo Alpino Trieste, Club Alpinisti Triestini</i> in <i>Club Mangart Triest</i> , zbral in posredoval Anton Meeraus leta 1934. priloga A4: korespondenca s centralnim odborom DuOeAV v zvezi z reorganizacijo odnosov, 1920–1922	sveženi dokumentov	Primorska podružnica

Inv. št.	Naslov	Obdobje	Opis	Vrsta gradiva	Udeleženeec
OeAVSE 255.1007	Primorska podružnica, zgodovina: priloga A5	1914–1924	Dokumenti o zgodovini nekdanje Primorske podružnice in njene naslednice <i>Circolo Alpino Trieste, Club Alpinisti Triestini</i> in <i>Club Mangart Triest</i> , zbral in posredoval Anton Meeraus leta 1934. priloga A5: programi izletov in vabila na prireditve, 1920–1922	sveženj dokumentov	Primorska podružnica
OeAVSE 255.1008	Primorska podružnica, zgodovina: priloge	1914–1924	Dokumenti o zgodovini nekdanje Primorske podružnice in njene naslednice <i>Circolo Alpino Trieste, Club Alpinisti Triestini</i> in <i>Club Mangart Triest</i> , zbral in posredoval Anton Meeraus leta 1934. priloge No. 001–0029: zapisnik odbora 1921/1922	sveženj dokumentov	Primorska podružnica
OeAVSE 255.1009	Primorska podružnica, zgodovina: priloge	1914–1924	Dokumenti o zgodovini nekdanje Primorske podružnice in njene naslednice <i>Circolo Alpino Trieste, Club Alpinisti Triestini</i> in <i>Club Mangart Triest</i> , zbral in posredoval Anton Meeraus leta 1934. priloge No. 01–056: časopisni izrezki 1921–1924 (v italijanskem jeziku)	sveženj dokumentov	Primorska podružnica
OeAVSE 255.1010	Primorska podružnica, zgodovina: priloge	1914–1924	Dokumenti o zgodovini nekdanje Primorske podružnice in njene naslednice <i>Circolo Alpino Trieste, Club Alpinisti Triestini</i> in <i>Club Mangart Triest</i> , zbral in posredoval Anton Meeraus leta 1934. priloge No. 1–120: Statuti, protokoli, listine <i>Dr. R. B., Stimmen aus dem deutschen Alpenverein</i> (Trst 1873, 8 strani): 19 pesmi	sveženj dokumentov	Primorska podružnica
OeAVSE 255.1011	Primorska podružnica, zgodovina: priloga	1873		zvezek	

Priloga 2: Vodstveni odbor Section Küstenland

1873⁸⁹⁷

Predsednik: Carl von Czoernig
Namestnik predsednika: August Vierthaler
Blagajnik: Carl Zinner
Zapisnikar: J. Tuschina
Člana: Friedrich Müller, Karl Thamm

1874⁸⁹⁸

Predsednik: Carl von Czoernig
Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
Blagajnik: Carl Zinner
Zapisnikar: J. Tuschina
Člana: Friedrich Müller, Carl Thamm

1875⁸⁹⁹

Predsednik: Carl von Czoernig
Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
Blagajnik: Carl Zinner
Zapisnikar: W. Raecke
Člana: Friedrich Müller, Carl Thamm

1876⁹⁰⁰

Predsednik: Carl von Czoernig
Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
Blagajnik: Carl Zinner
Zapisnikar: Wilhelm Raecke
Člana: Friedrich Müller, Carl Thamm

1877⁹⁰¹

Predsednik: Carl von Czoernig

897 P. A. Pазze, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892. Fest-Publication zur Vollendung des XX Vereinsjahres* (Triest: Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins, 1893), str. 6.

898 *Bericht über die Thätigkeit der Section Küstenland des deutschen Alpenvereins* (19. 1. 1874).

899 P. A. Pазze, *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892*, str. 15 in *Jahresbericht des Ausschusses der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins über die Thätigkeit der Section im Jahre 1874* (5. 1. 1875).

900 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Jahresbericht des Ausschusses der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins über die Thätigkeit der Section im Jahre 1875* (8. 2. 1876).

901 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Jahresbericht des Ausschusses der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins über die Thätigkeit der Section im Jahre 1876* (19. 12. 1876).

Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: Carl Zinner
 Zapisnikar: Julius Kugy
 Člana: Theodor Schunk, Peter Kammerer

1878⁹⁰²

Predsednik: Carl von Czoernig
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: Carl Zinner
 Zapisnikar: Julius Kugy
 Člana: Peter August Pazze, Friedrich Müller

1879⁹⁰³

Predsednik: Peter August Pazze
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: Peter Pignoli
 Zapisnikar: Julius Kugy
 Člana: Carl Moser, Theodor Schunk

1880⁹⁰⁴

Predsednik: Peter August Pazze
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: Peter Pignoli
 Zapisnikar: Julius Kugy
 Člana: Carl Freiherr von Czoernig, Carl Moser

1881⁹⁰⁵

Predsednik: Peter August Pazze
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: Peter Pignoli
 Zapisnikar: Julius Kugy
 Člana: Carl Freiherr von Czoernig, Carl Moser

1882⁹⁰⁶

Predsednik: Peter August Pazze
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas

902 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Jahresbericht pro 1877* (8. 1. 1878).

903 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Jahresbericht des Ausschusses der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins über die Thätigkeit der Section im Jahre 1878* (8. 1. 1879).

904 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Jahresbericht pro 1879* (ni datirano).

905 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Bericht über die ordentliche Jahresversammlung der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpen-Vereins* (8. 1. 1881).

906 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Bericht über die ordentliche Jahresversammlung der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpen-Vereins* (27. 1. 1882).

Blagajnik: Peter Pignoli
 Zapisnikar: Julius Kugy
 Člana: Carl von Czoernig, Carl Moser

1883⁹⁰⁷

Predsednik: Peter August Pазze
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: Peter Pignoli
 Zapisnikar: Julius Kugy
 Člana: Carl v Czoernig, Carl Moser

1884⁹⁰⁸

Predsednik: Peter August Pазze
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: Peter Pignoli
 Zapisnikar: Johann Eichelter
 Člana: Carl v Czoernig, Carl Moser

1885⁹⁰⁹

Predsednik: Peter August Pазze
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: Franz Krause
 Zapisnikar: Johann Eichelter
 Člana: Hermann von Guttenberg, Peter Pignoli

1886⁹¹⁰

Predsednik: Peter August Pазze
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: Franz Krause
 Zapisnikar: 1: Johann Eichelter
 Zapisnikar: 2: Friedrich Müller
 Člana: Hermann von Guttenberg, Julius Kugy, Josef Rabl, Franz Swida

1887⁹¹¹

Predsednik: Peter August Pазze
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas

907 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Erster Nachtrag zum Vezeichniss der Mitglieder des Deutschen und oesterreichischen Alpenvereins 1882*, (Wien: Verlag des Deutschen und oesterreichischen Alpenvereins 1882), str. 21–22, *Jahresbericht des Ausschusses der ‚Section Küstenland‘ des deutschen und österreichischen Alpenvereins für das Jahr 1882* (12. 1. 1883).

908 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (4. 1. 1884).

909 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (22. 12. 1884).

910 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (8. 1. 1886).

911 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (7. 1. 1887).

Blagajnik: Franz Krause
 Zapisnikar1: Johann Eichelter
 Zapisnikar2: Friedrich Müller
 Člani: Hermann von Guttenberg, Julius Kugy, Josef Rabl, Franz Swida

1888⁹¹²

Predsednik: Peter August Pазze
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: Franz Krause
 Zapisnikar 1: Johann Eichelter
 Zapisnikar 2: Friedrich Müller
 Člani: Hermann von Guttenberg, Julius Kugy, Josef Rabl, Franz Swida

1889⁹¹³

Predsednik: Peter August Pазze
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: Franz Krause
 Zapisnikar 1: Johann Eichelter
 Zapisnikar 2: Friedrich Müller
 Člani: Hermann von Guttenberg, Julius Kugy, Josef Rabl, Franz Swida

1890⁹¹⁴

Predsednik: Peter August Pазze
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: ing. Franz Krause
 Zapisnikar 1: Johann Eichelter
 Zapisnikar 2: Friedrich Müller
 Člani: Hermann von Guttenberg, Julius Kugy, Josef Rabl, Franz Swida

1891⁹¹⁵

Predsednik: Peter August Pазze
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: Franz Krause
 Zapisnikar 1: Johann Eichelter
 Zapisnikar 2: Friedrich Müller
 Člani: Hermann von Guttenberg, Julius Kugy, Anton Hanke, Franz von Hopfgartner

912 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (30. 12. 1887).

913 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (9. 1. 1889).

914 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (10. 1. 1890).

915 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (16. 1. 1891), str. 8.

1892⁹¹⁶

Predsednik: Peter August Pазze
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: Franz Krause
 Zapisnikar1: Johann Eichelter
 Zapisnikar 2: Friedrich Müller
 Člani: Hermann von Guttenberg, Julius Kugy, Franz von Hopfgartner

1893⁹¹⁷

Predsednik: Peter August Pазze
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: Franz Krause
 Zapisnikar 1: Johann Eichelter
 Zapisnikar 2: Friedrich Müller
 Člani: Julius Kugy, Franz von Hopfgartner, Josef Novak

1894⁹¹⁸

Predsednik: Peter August Pазze
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: Franz Krause
 Zapisnikar 1: Johann Eichelter
 Zapisnikar 2: Friedrich Müller
 Člani: Julius Kugy, Franz von Hopfgartner, Josef Novak, Albert Bois de Chesne

1895⁹¹⁹

Predsednik: Peter August Pазze
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: Franz Krause
 Zapisnikar 1: Johann Eichelter
 Zapisnikar 2: Friedrich Müller
 Člani: Max von Leitgeb, Johann Miklaučič, Anton Rossipal, Franz Swida

1896⁹²⁰

Predsednik: Peter August Pазze

916 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Jabres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (30. 12. 1891), str. 10.

917 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Jabres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (20. 1. 1893), str. 7.

918 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Jabres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (9. 2. 1894), str. 9.

919 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Jabres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (1. 2. 1895), str. 7.

920 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Jabres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (7. 2. 1896), str. 7.

Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: Franz Krause
 Zapisnikar 1: Johann Eichelter
 Zapisnikar 2: Friedrich Müller
 Člani: Max von Leitgeb, Johann Miklaučič, Rüdiger Felix Solla, Franz Swida

1897⁹²¹

Predsednik: Peter August Pазze
 Namestnik predsednika: Wilhelm Urbas
 Blagajnik: Franz Krause
 Zapisnikar 1: Johann Eichelter
 Zapisnikar 2: Friedrich Müller
 Člani: Max von Leitgeb, Johann Miklaučilč, Rüdiger Felix Solla, Franz Swida

1898⁹²²

Predsednik: Peter August Pазze
 Namestnik predsednika: Franz Swida
 Blagajnik: Franz Krause
 Zapisnikar 1: Friedrich Müller
 Zapisnikar 2: Karl Tertnik
 Člani: Johann Eichelter, Rüdiger Felix Solla, Johann Miklaučič, Otto von Zimmermann

1899⁹²³

Predsednik: Peter August Pазze
 Namestnik predsednika: Franz Swida
 Blagajnik: Franz Krause
 Zapisnikar 1: Friedrich Müller
 Zapisnikar 2: Karl Tertnik
 Člani: Rüdiger Felix Solla, Johann Miklaučič, Otto von Zimmermann, Josef von Schellander

1900⁹²⁴

Predsednik: Franz Swida
 Namestnik predsednika: Friedrich Müller
 Blagajnik: Wilhelm Strehler
 Zapisnikar 1: Karl Tertnik

921 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (26. 2. 1897), str. 10.

922 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (5. 4. 1898), str. 5.

923 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (21. 4. 1899), str. 7.

924 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (19. 1. 1900), str. 7.

Zapisnikar 2: Rüdiger Solla

Člani: Julius Buchler, Franz Krause, Johann Miklaučič, Karl Steurer

1901⁹²⁵

Predsednik: Franz Swida

Namestnik predsednika: Friedrich Müller

Blagajnik: Wilhelm Strehler

Zapisnikar 1: Karl Tertnik

Zapisnikar 2: Rüdiger Solla

Člani: Julius Buchler, Franz Krause, Karl Steurer

1902⁹²⁶

Predsednik: Franz Swida

Namestnik predsednika: Friedrich Müller

Blagajnik: Wilhelm Strehler

Zapisnikar 1: Karl Tertnik

Zapisnikar 2: Rüdiger Solla

Člani: Julius Buchler, Franz Krause, Georg Schneider

1903⁹²⁷

Predsednik: Franz Swida

Namestnik predsednika: Friedrich Müller

Blagajnik 1: trgovec Wilhelm Strehler

Blagajnik 2: Georg Schneider

Zapisnikar 1: Karl Tertnik

Zapisnikar 2: Rüdiger Solla

Člani: Julius Buchler, Franz Krause, Erwin Bareiss

1904⁹²⁸

Predsednik: Franz Swida

Namestnik predsednika: Friedrich Müller

Blagajnik: Georg Schneider

Zapisnikar 1: Karl Tertnik

Zapisnikar 2: Rüdiger Solla

Člani: Julius Buchler, Franz Krause, Erwin Bareiss

925 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (25. 1. 1901), str. 14.

926 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (22. 1. 1902), str. 13.

927 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (21. 1. 1903), str. 10.

928 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (22. 1. 1904), str. 15.

1905⁹²⁹

Predsednik: Franz Swida
 Namestnik predsednika: Friedrich Müller
 Blagajnik: Georg Schneider
 Zapisnikar 1: Karl Tertnik
 Člani: Julius Buchler, Franz Krause, Erwin Bareiss

1906⁹³⁰

Predsednik: Franz Swida
 Namestnik predsednika: Friedrich Müller
 Blagajnik: Georg Schneider
 Zapisnikar 1: Karl Tertnik
 Člani: Julius Buchler, Franz Krause, Erwin Bareiss
 Zadolžen za kočē: Silvius von Manincor

1907⁹³¹

Predsednik: Franz Swida
 Namestnik predsednika: Friedrich Müller
 Blagajnik: Georg Schneider
 Zapisnikar 1: Karl Tertnik
 Zapisnikar 2: Robert Metzger
 Člani: Julius Buchler, Franz Krause, Erwin Bareiss
 Zadolžen za kočē: Silvius von Manincor

1908⁹³²

Predsednik: Friedrich Müller
 Namestnik predsednika: Julius Buchler
 Blagajnik: Georg Schneider
 Zapisnikar 1: Georg von Schlögl
 Zapisnikar 2: Robert Metzger
 Bucherwart: Karl Tertnik
 Člana: Otto Popper, Erwin Bareiss
 Zadolžen za kočē: Silvius von Manincor

929 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (20. 1. 1905), str. 12.

930 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (19. 1. 1906), str. 9.

931 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (18. 1. 1907), str. 8.

932 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck, Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (17. 1. 1908), str. 14.

1909⁹³³

Predsednik: Friedrich Müller
 Namestnik predsednika: Julius Buchler
 Blagajnik: Georg Schneider
 Zapisnikar 1: Heinrich Zündel
 Zapisnikar 2: Otto Poppler
 Knjigovodja: Karl Tertnik
 Člana: Erwin Bareis, Robert Metzger
 Zadolžen za kočē: Silvius von Manincor

1910⁹³⁴

Predsednik: Friedrich Müller
 Namestnik predsednika: Julius Buchler
 Blagajnik: Georg Schneider
 Zapisnikar: Heinrich Zündel
 Knjigovodja: Karl Tertnik
 Člana: Erwin Bareis, Robert Metzger
 Zadolžen za kočē: Silvius von Manincor

1911⁹³⁵

Predsednik: Friedrich Müller
 Namestnik predsednika: Julius Buchler
 Blagajnik: Georg Schneider
 Zapisnikar 1: Heinrich Zündel
 Zapisnikar 2: Robert Metzger
 Knjigovodja: Karl Tertnik
 Člana: Erwin Bareis, Adolf Brunnlechner
 Zadolžen za kočē: Silvius von Manincor

1912⁹³⁶

Predsednik: Friedrich Müller
 Namestnik predsednika: Julius Buchler
 Blagajnik: Georg Schneider
 Zapisnikar 1: Ferdinand Rossbacher
 Zapisnikar 2: Robert Metzger
 Knjigovodja: Heinrich Zündel

933 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Jabres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (29. 1. 1909), str. 17.

934 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Jabres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (21. 1. 1910), str. 15.

935 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Jabres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (27. 1. 1911), str. 25.

936 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Jabres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (26. 1. 1912), str. 29.

Člana: Erwin Bareis, Adolf Brunnlechner
Zadolžen za ključ: Silvius von Manincor

1913⁹³⁷

Predsednik: Friedrich Müller
Namestnik predsednika: Julius Buchler
Blagajnik: Georg Schneider
Zapisnikar 1: Ferdinand Rossbacher
Zapisnikar 2: Robert Metzger
Knjigovodja: Karl Wolf
Član: Erwin Bareis, Otto Schwarz
Zadolžen za koč: Silvius v Manincor

1914⁹³⁸

Predsednik: Friedrich Müller
Namestnik predsednika: Julius Buchler
Blagajnik: Georg Schneider
Zapisnikar 1: Ferdinand Rossbacher
Zapisnikar 2: Otto Schwarz
Knjigovodja: Karl Wolf
Člana: Silvius von Manincor, Robert Metzger
Zadolžen za koč: Alfred Roschkott

937 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Jabres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (27. 12. 1912), str. 38.

938 A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Sektion Küstenland, *Jabres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (30. 1. 1914), str. 43.

Priloga 3: Vodstveni odbor Section Görz

1888⁹³⁹

Predsednik: Johann Bolle

1889⁹⁴⁰

Predsednik: Johann Bolle

Namestnik predsednika: Josef Redl

Zapisnikar 1: Michael Beyer

Zapisnika 2: Thomas Frühauf

Blagajnik: Ruggiero Kürner

Člani: Jules Huguenin, Josef Koch von Langentreu, Max Schweiger, Alexis Vuillemin,

Guido Hahn von Hahnenbeck

Finančni revizor: prof. Josip Wenzel

1890⁹⁴¹

Predsednik: Johann Bolle

1891⁹⁴²

Predsednik: Michael Beyer

Namestnik predsednika: Alexis Vuillemin

Zapisnik 1: prof. K. Nussbaumer

Zapisnikar 2: prof. Heinrich Majonica

Blagajnik: dr. Alois Kimmerle

Člani: Max Schweiger, prof. Josip Wenzel, Josip Pucich, Guekel⁹⁴³

1892–1894⁹⁴⁴

Predsednik: Michael Beyer

939 »Bestands-Verzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1888«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1888, št. 8, str. 97.

940 »Görz«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1889, št. 6, str. 79; »Bestands-Verzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1889«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1889, št. 7, nepaginirano.

941 »Bestands-Verzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1890«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1890, št. 8, nepaginirano.

942 »Görz«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1891, št. 7, str. 97.

943 V viru je naveden samo priimek.

944 »Bestands-Verzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1892«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1892, št. 7, str. 82; »Bestands-Verzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1893«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1893, št. 6, str. 82; »Bestands-Verzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1894«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1894, št. 7, str. 90.

1895⁹⁴⁵

Predsednik: Alexis Vuillemin
 Namestnik predsednika: Wilh. Meyer
 Zapisnikar: Julius Trüb
 Zapisnikar: Ph. v. Winkler
 Blagajnik: Conrad Rubbia
 Člani: E. v. M. Knittel, A. v. Gironcoli, A. v. Engerth

1896⁹⁴⁶

Predsednik: Alexis Vuillemin

1897⁹⁴⁷

Predsednik: A. v. Gironcoli
 Namestnik predsednika: E. Scholz
 Blagajnik: Conrad Rubbia
 Zapisnikar 1: Julius Trübrig
 Zapisnikar 2: H. v. Lorenz-Liburnau
 Člani: A. v. Engerth, prof. M. Knittel, v. Manzano

1898⁹⁴⁸

Predsednik: A. v. Gironcoli

1899–1901⁹⁴⁹

Predsednik: Ernst Marchesani

945 »Görz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 3, str. 39.

946 »Bestands-Verzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1896«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 6, str. 78.

947 »Görz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 3, str. 35.

948 »Bestands-Verzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1898«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1898, št. 6, str. 78.

949 »Bestands-Verzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1899«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1899, št. 7, str. 90; »Bestands-Verzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1900«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1900, št. 6, str. 74; »Bestands-Verzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1901«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1901, št. 5, str. 66.

Priloga 4: Popis gradiva za Section Cilli (Archiv Alpenverein Innsbruck)

Inv. št.	Naslov	Obdobje	Opis	Vrsta gradiva	Udeleženec
OeAVSE 245.1	Celjska podružnica		<p>Navodila za uporabo dokumentov:</p> <p>Verjetno je bilo kronološko razporejeno gradivo do leta 1903 takrat na novo razporejeno, in sicer:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ustanovitev in statuti 2. volitve in poročila 3. različno gradivo 4. kočje 5. poti 6. ključni koč <p>Od zgornje razdelitve odstopajo le posamezni primeri. Pričujoči seznam vsebuje gradivo do vključno leta 1979 in ga hranijo v arhivu. Deloma se korespondenca s podružnicami, na primer letna poročila, hrani kot posebne enote.</p>		Celjska podružnica
OeAVSE 245.101	Celjska podružnica [prazno]				Celjska podružnica

Inv. št.	Naslov	Obdobje	Opis	Vrsta gradiva	Udeleženeec
OeAVSE 245.102	Celjska podružnica, 1. ponovna ustanovitev	1941–1942	Ponovna ustanovitev podružnic v Mariboru in Celju, 1941, vabilo na ustanovno zasedanje 31. 10. 1941, preds. Raimund Peter Udy, direktor Kreisparkasse Cilli, poročilo dr. Obersteinerja o ustanovnem zasedanju v Mariboru in Celju. Korespondenca z informacijami o kočah in delovnem območju: Maribor: <i>Marburger-Hütte</i> (Koča na Pohorju) <i>Hlubhütte</i> na Pohorju (najeta koča) <i>Pankranzen-unterkünft</i> (najeta koča) <i>Kremsershütte</i> bei Windisch-Garsten (nakup) Celje: <i>Okeresch-Hütte</i> (Frischaufov dom na Okrešlju) <i>Koroschitza-Hütte</i> (Kobekov dom na Korošici) <i>Lentscherhütte</i> (najeta koča) <i>Kamberg-Unterkünft</i> (najeta koča) <i>Alte St. Hermagorer Hütte</i> (najeta koča) <i>Prassberger Hütte</i> (nakup) <i>Mrzlica Hütte</i> (Planinski dom na Mrzlici – nakup) Senam koč v celjskem okrožju, 1942	sveženi dokumentov	Celjska podružnica <i>Okeresch-Hütte</i> (Frischaufov dom na Okrešlju) Mariborska podružnica <i>Okeresch-Hütte</i> (Frischaufov dom na Okrešlju) <i>Marburger Hütte</i> Raimund Udy
OeAVSE 245.201	Celjska podružnica, 2. volitve in poročila	1887–1915	Datum letnih sej Dokumenti, predsednik 13. 1. 1887: letno poročilo 4. 1. 1888: letno poročilo 29. 1. 1906: volitve; LGR Dr. Hermann Schaefflein 28. 1. 1907: volitve; Schaefflein 3. 2. 1908: volitve; Schaefflein 21. 3. 1910: poročilo; dr. Otto Kallab poročilo o dejavnosti Celjske podružnice v letih 1907–1912 30. 3. 1915: volitve; Kallab seznam članov v času razpustitve, 1920	sveženi dokumentov	Celjska podružnica Hermann Schaefflein Otto Kallab

Inv. št.	Naslov	Obdobje	Opis	Vrsta gradiva	Udeleženec
OeAVSE 245.301	Celjska podružnica, 3. razno	1895–1913	Teme, med drugim: pisma Dr. Frischaufa, 1895 oglas za volitve 24. 1. 1896, preds. Ing. W. Lindauer korespondenca o razmerah v podružnicah, 1897–1900 knjižnica podružnice, 1907 nakup projekcijskega aparata izsek iz časopisa <i>Südtirolerische Presse</i> 21. 3. 1903 o slovenski sovražnosti do Celjske, Mariborske in Kranjske podružnice uničenje <i>Okreschel-Hütte</i> (Frischaufov dom na Okrešlju) zaradi plazu, 1907 število članov, 1910 zapis o subvencioniranju SPD, Savinjska podružnica, 1912 vabilo k otvoritvi <i>Koroschitza-Hütte</i> (Kocbekov dom na Korošici) 13. 7. 1913	sveženi dokumentov	Sektion Kraain Celjska podružnica <i>Okreschel-Hütte</i> (Frischaufov dom na Okrešlju) Mariborska podružnica Planinska zveza Slovenije (PZS) <i>Koroschitza-Hütte</i> (Kocbekov dom na Korošici)
OeAVSE 245.401	Celjska podružnica, 4. dokumenti koč in poti	1882–1895	Zbirka dokumentov v zvezi s potmi in gradnjo koč, folije v njih: 1. Graška podružnica o ponovni ureditvi S <i>Koroschitza-Hütte</i> (Kocbekov dom na Korošici), 1882 25., 27. Poizvedbe <i>Koroschitza-Hütte</i> (Kocbekov dom na Korošici) 30., 32. Poizvedbe <i>Okreschel-Hütte</i> (Frischaufov dom na Okrešlju) z dvema fotografijama ter izsekom iz časopisa 73. Oglas za volitve 10. 6. 1893, preds. Ing. Wilhelm Lindauer 82. Časopisni izsek <i>Tagespost</i> 31. 10. 1893; Steirischer Gebirgsverein 97. Poročilo o stanju koč, 1893 125. Reverz <i>Koroschitza-Hütte</i> (Kocbekov dom na Korošici), 1894 126. Reverz <i>Okreschel-Hütte</i> (Frischaufov dom na Okrešlju), 1894	sveženi dokumentov	Graška podružnica Celjska podružnica <i>Okreschel-Hütte</i> (Frischaufov dom na Okrešlju) <i>Koroschitza-Hütte</i> (Kocbekov dom na Korošici) Wilhelm Lindauer

Inv. št.	Naslov	Obdobje	Opis	Vrsta gradiva	Udeleženeec
OeAVSE 245.402	Celjska podružnica, 4. dokumenti ki so v poti	1895–1904	Zbirka dokumentov v zvezi s potmi in gradnjo koč iz let: 1895: prenova <i>Okreschel-Hütte</i> (Frischaufov dom na Okrešlju) 1896, 1897: nakup Plesnikove koč v Logarski dolini 1898 1902 1903 1904 ----- v njem: - dokumenti o Plesniku: zadolžnica, zakupna pogodba, pogodba o prevzemu, izve- ček iz katastra, kupna pogodba, med Piskernikom in Celjsko podružnico - 11. 3. 1896 - časopisni izsek iz <i>Südsüdtische Presse</i> 15. 11. 1902: Rechtskuriosa des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins ----- Karte in načrti: - načrt prenove in podaljšanja <i>Okreschel-Hütte</i> (Frischaufov dom na Okrešlju), grad- beni načrt (1895) - Karta Železne Kaple in Kokre 1 : 75.000, k.k. Militär-geographisches Institut, na platnu (1896) - Karte Železne Kaple in Kokrice 1 : 75.000, k.k. Militär-geographisches Institut, 1881/1900 (1903)	sveženi dok- umentov	Celjska podruž- nica <i>Okreschel-Hütte</i> (Frischaufov dom na Okrešlju) <i>Logarttal-Haus</i>

Inv. št.	Naslov	Obdobje	Opis	Vrsta gradiva	Udeleženeec
OeAVSE 245.403	Celjska podružnica, 4. dokumen- ti koč in poti	1905–1913	Zbirka dokumentov v zvezi s potmi in gradnjo koč iz let: 1905 1906 1907 1913 ---- v njih: - poročilo o uničenju <i>Okräschel-Hütte</i> (Frischaufov dom na Okrešlju) Zaradi plazu (1907) - reverz za <i>Koroscitza-Hütte</i> (Kocbekov doma na Korošici) 17. 10. 1913 (1913) - kupna pogodba med Johannom Plasnikom in Celjsko podružnico, 23. 4. 1912, prepis (1913) ---- Fotografije: - 2 fotografiji <i>Koroscitza-Hütte</i> (Kocbekov doma na Korošici) (1913) ---- Karte in načrti: - načrt za koč v Logarski dolini, 26. 1. 1913	sveženi doku- mentov	Celjska podružni- ca <i>Okräschel-Hütte</i> (Frischaufov dom na Okrešlju) Logartal-Haus <i>Koroscitza-Hütte</i> (Kocbekov dom na Korošici)
OeAVSE 245.501	Celjska podružnica, 5. ključni koč	1903	zbirka dokumentov v zvezi s ključavnicami in ključi za koč, 1903 naročilnice in potrdila o odgovornosti	sveženi doku- mentov	Celjska podruž- nica
OeAVSE 245.601	Celjska podružnica, 6. vodništvo	1893–1897	korespondenca v zvezi z vodništvom (prijave na tečaje itd.)	sveženi doku- mentov	Celjska podruž- nica

Priloga 5: Člani vodstvenega odbora Section Cilli⁹⁵⁰

1884⁹⁵¹

Predsednik: Johann Stepischnegg

1885⁹⁵²

Predsednik: Johann Stepischnegg

Namestnik predsednika: Eduard Glantschnigg

Blagajnik: Emanuel Riedl

Zapisnikar: Philipp Sonnenberg

1886⁹⁵³

Predsednik: Adolf Lutz

Namestnik predsednika: Eduard Glantschnigg

Blagajnik: Julius Pogatschnig

Zapisnikar: Philipp Sonnenberg

Član: Johann Stepischnegg

1887⁹⁵⁴

Predsednik: Adolf Lutz

Namestnik predsednika: Eduard Glantschnigg

Blagajnik: Julius Pogatschnig

Zapisnikar: Philipp Sonnenberg

Član: Alois Walland

1888⁹⁵⁵

Predsednik: Adolf Lutz

Namestnik predsednika: Eduard Glantschnigg

Zapisnikar: Philipp Sonnenberg

Blagajnik: Fritz Rasch

Član: Anton von Wurmser

950 Priloga je nepopolna tako pri seznamih imen kot pri navedbah funkcij posameznih članov. Podatki so izpisani tako, kot so navedeni v virih.

951 »Gründung der Section Cilli des Deutschen und österr. Alpenvereins«, *Deutsche Wacht*, 6. 3. 1884, št. 19, str. 3.

952 »Alpenverein«, *Deutsche Wacht*, 5. 2. 1885, št. 19, str. 5.

953 »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1886, št. 12, str. 107.

954 »Generalversammlung der Section Cilli des deutschen und österreichischen Alpenvereins«, *Deutsche Wacht*, 16. 1. 1887, št. 5, str. 5; »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1887, št. 4, str. 47.

955 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1888«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1888, št. 8, str. 97; »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1888, št. 4, str. 52.

1889⁹⁵⁶

Predsednik: Eduard Glantschnigg
 Namestnik predsednika: Anton von Wurmser,
 Blagajnik: Fritz Rasch
 Zapisnikar: Philipp Sonnenberg
 Član: Josef Tarbauer

1890⁹⁵⁷

Predsednik: Anton von Wurmser
 Philipp Sonnenberg
 Blagajnik: Fritz Rasch
 Josef Tarbauer
 Gustav Stiger

1891–1892⁹⁵⁸

Predsednik: Anton Edler von Wurmser

1893⁹⁵⁹

Predsednik: Wilhelm Lindauer
 Namestnik predsednika: Johann Stepischnegg
 Blagajnik: Fritz Rasch
 Zapisnikar: Anton von Wurmser

1894⁹⁶⁰

Predsednik: Wilhelm Lindauer
 Namestnik predsednika: Anton von Wurmser
 Blagajnik: Fritz Rasch
 Zapisnikar: Adolf Schneider
 Član: Josef Arlt

956 »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1889, št. 2, str. 27.

957 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1890«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1890, št. 8, nepaginirano; »Die Section Cilli des deutschen und österreichischen Alpenvereins«, *Deutsche Wacht*, 23. 2. 1890, št. 16, str. 4.

958 »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1891«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1891, št. 7, nepaginirano; »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1892«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1892, št. 7, str. 81.

959 »Sektion Cilli des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 7. 3. 1914, št. 14, str. 4; »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1893«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1893, št. 6, str. 81.

960 »Sektion Cilli des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 7. 3. 1914, št. 14, str. 4; »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1894«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1894, št. 7, str. 89.

1895⁹⁶¹

Predsednik: Wilhelm Lindauer
 Namestnik predsednika: Anton Edler von Wurmser
 Blagajnik: Rudof Schneider
 Zapisnikar: Fritz Rasch
 Član: Josef Arlt

1896:⁹⁶²

Predsednik: W. Lindauer
 Namestnik predsednika: Franz Donner
 Zapisnikar: Johann Stepischnegg
 Blagajnik: Fritz Rasch
 Skrbnik poti in koč: gospodična Schütz

1897–1899⁹⁶³

Predsednik: Johann Stepischnegg

1900⁹⁶⁴

Predsednik: Ernst Mravlag
 Blagajnik: Fritz Rasch
 Zapisnikar: Otto Ambroschitsch
 Zadolžen za koč: Franz Hausbaum

1901⁹⁶⁵

Predsednik: Ernst Mravlag
 Namestnik predsednika: Gregor Jesenko
 Blagajnik: Fritz Rasch

961 »Bestands-Verzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1895«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1895, št. 7, str. 85; »Die Section des Alpenvereins«, *Deutsche Wacht*, 13. 1. 1895, št. 4. str. 3.

962 »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 5, str. 62.

963 »Bestands-Verzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1897«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1897, št. 6, str. 74; »Bestands-Verzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1898«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1898, št. 6, str. 78; »Bestands-Verzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1899«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1899, št. 7, str. 87.

964 »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 14. 3. 1914, št. 16, str. 4; »Bestands-Verzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1900«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1900, št. 6, str. 73.

965 »Bestands-Verzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1901«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1901, št. 5, str. 65; »Alpenverein«, *Deutsche Wacht*, 24. 1. 1901, št. 7, str. 7–8.

Ostali člani vodstvenega odbora:⁹⁶⁶ Carl Ferjen, Franz Hausbaum, Franz Hradetzky, Otto Ambroschitsch

1902⁹⁶⁷

Predsednik: Ernst Mravlag

Blagajnik: Fritz Rasch

Ostali člani vodstvenega odbora:⁹⁶⁸ Gregor Jesenko, Otto Ambroschitsch, Franz Hausbaum, Franz Hradetzky

1903⁹⁶⁹

Predsednik: Hermann Schaeftlein

Namestnik predsednika: Gregor Jesenko

Blagajnik: Fritz Rasch

Zapisnikar: Franz Hradetzky

Nadzornik koč in poti: Franz Hausbaum

Člana: Karl Ferjen in Wilhelm Lindauer

1904⁹⁷⁰

Predsednik: Hermann Schaeftlein

Namestnik predsednika: Franz Donner

Blagajnik: Fritz Rasch in Karl Ferjen

Zapisnikar: Franz Hradetzky

Nadzornik koč in poti: Franz Hausbaum

Član: Karl Ferjen

1905⁹⁷¹

Predsednik: Hermann Schaeftlein

Namestnik predsednika: Franz Donner

Blagajnik: Fritz Rasch

Zapisnikar: Franz Hradetzky

Nadzornik koč in poti: Franz Hausbaum

Član: Karl Ferjen in Ferdinand Porsche

966 Funkcije v viru niso bile navedene.

967 »Bestandsverzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1902«, *Mitteilungen des Deutschen und oesterreichischen Alpenvereins* 1902, št. 7, str. 89; »Section Cilli d. D. u. Oe. A. V«, *Deutsche Wacht*, 26. 1. 1902, št. 8, str. 3. Funkcije vseh članov v viru niso bile navedene.

968 Funkcije v viru niso bile navedene.

969 »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1903, št. 9, str. 114.

970 »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 18. 3. 1914, št. 17, str. 5.

971 Prav tam.

1906⁹⁷²

Predsednik: Hermann Schaeftlein
 Namestnik predsednika: Franz Donner
 Blagajnik: Fritz Rasch
 Zapisnikar: Georg Skoberne
 Nadzornika koč: Karl Ferjen, Franz Hausbaum
 Član: Ferdinand Porsche

1907⁹⁷³

Predsednik: Hermann Schaeftlein
 Namestnik predsednika: Rudolf Donner
 Blagajnik: Fritz Rasch
 Zapisnikar: Georg Skoberne
 Člani: Karl Ferjen, Franz Hausbaum, Ferdinand Porsche

1908⁹⁷⁴

Predsednik: Hermann Schaeftlein
 Namestnik predsednika: Franz Donner
 Zapisnikar: Otto Michler
 Blagajnik: Gustav Stiger
 Zadolžen za koč: Richard Tschech
 Člani: Karl Ferjen, Ferdinand Porsche, Georg Skoberne

1909⁹⁷⁵

Predsednik: Hermann Schaeftlein
 Namestnik predsednika: Otto Kallab
 Blagajnik: Gustav Stiger
 Zapisnikar: Emil Vučinič
 Zadolžen za koč in poti: Richard Tschech
 Člani: Rudolf Sadnik, Ferdinand Porsche, Georg Skoberne

1910⁹⁷⁶

Predsednik: Otto Kallab
 Namestnik predsednika: Georg Skoberne

972 »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1906, št. 8, str. 102.

973 »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1907, št. 9, str. 115.

974 »Sektion Cilli des deutschen und österreichischen Alpenvereins«, *Deutsche Wacht*, 9. 2. 1908, št. 12, str. 8.

975 »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1909, št. 10, str. 137; »Sektion Cilli des Deutschen und Oesterr. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 21. 3. 1914, št. 18, str. 4.

976 »Alpenvereinssektion«, *Deutsche Wacht*, 25. 1. 1911, št. 7, str. 4; »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1910, št. 14, str. 175; »Bestandsverzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins, 1910«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1910, št. 7, str. 103.

Zapisnikar: Meralla⁹⁷⁷

Zadolžen za kočje in poti: Richard Tschech

Član: Ferdinand Porsche

1911⁹⁷⁸

Predsednik: Otto Kallab

Namestnik predsednika: Georg Skoberne

Zapisnikar: Meralla⁹⁷⁹

Zadolžen za kočje: Ferdinand Porsche

Člana: Friedrich Jakowitsch, Hans Harpf

1912⁹⁸⁰

Predsednik: Otto Kallab

Blagajnik: Gustav Stieger

Zapisnikar: Friedrich Jakowitsch ml.

1913⁹⁸¹

Predsednik: Otto Kallab

Namestnik predsednika: Georg Skoberne

Zapisnikar: Walter Riedl

Blagajnik: Gustav Stiger

Zadolžen za kočje in poti: Ferdinand Porsche

Člana: Daniel Rakusch, Karl Jost

1914⁹⁸²

Predsednik: Otto Kallab

Namestnik predsednika: Ferdinand Porsche

Zapisnikar: Willy Rakusch

Blagajnik: Georg Skoberne

Člana: Daniel Rakusch, Gustav Stiger

977 V viru je naveden samo priimek.

978 »Alpenvereinssektion«, *Deutsche Wacht*, 25. 1. 1911, št. 7, str. 4; »Cilli«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1910, št. 14, str. 175; »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 24. 3. 1914, št. 19, str. 3.

979 V viru je naveden samo priimek.

980 »Bestandsverzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1912«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1912, št. 7, str. 107 in »Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein«, *Deutsche Wacht*, 25. 1. 1913, št. 8, str. 4.

981 »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 24. 3. 1914, št. 19, str. 3; »Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein«, *Deutsche Wacht*, 25. 1. 1913, št. 8, str. 4.

982 »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 28. 3. 1914, št. 20, str. 4; Bestandsverzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1914«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1914, št. 7, str. 109; Bestandverzeichnis des D. u. Oe.

1915–1918⁹⁸³

Predsednik: Otto Kallab

983 *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1915, št. 5, 6, str. 60; Bestandsverzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1916«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1916, št. 9, 10, str. 88; Bestandsverzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1917«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1917, št. 9, 10, str. 68; Bestandsverzeichnis des D. u. Oe. Alpenvereins 1918«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1918, št. 7, 8, str. 52.

Priloga 6: Vodstveni odbor Section Marburg an der Drau⁹⁸⁴

1876

Predsednik: dr. Josef Schmiderer
Namestnik: dr. Karl Wittermann
Blagajnik: Alois Quandest

1877

Predsednik: dr. Josef Schmiderer
Namestnik: dr. Karl Wittermann
Blagajnik: Alois Quandest

1878

Predsednik: dr. Josef Schmiderer
Namestnik: dr. Josef von Scheuchenstuel
Blagajnik: Alois Quandest

1879

Predsednik: dr. Josef Schmiderer
Namestnik: dr. Josef von Scheuchenstuel
Blagajnik: Alois Quandest

1880

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
Namestnik: prof. Franz Horak
Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1881

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
Namestnik: prof. Franz Horak
Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1882

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
Namestnik: prof. Franz Horak
Blagajnik: Josef Kokoschinegg

984 *Errinerung an das fünfundzwanzige Bestehen der Section Marburg a.D des Deutschen und oesterreichischen Alpenvereins*, str. 27. Po letu 1901 so podatki povzeti iz osrednjega glasila društva, *Grazer Tagblatt* in *Marburger Zeitung*, ki sicer nista redno objavljala poročil o letnih sejah vodstvenega odbora podružnice.

1883

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
Namestnik predsednika: prof. Franz Horak
Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1884

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
Namestnik predsednika: prof. Franz Horak
Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1885

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
Namestnik predsednika: prof. Franz Horak
Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1886

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
Namestnik predsednika: prof. Franz Horak
Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1887

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
Namestnik predsednika: Peter Resch
Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1888

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
Namestnik predsednika: direktor Peter Resch
Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1889

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
Namestnik predsednika: Gustav Scherbaum
Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1890

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
Namestnik predsednika: Gustav Scherbaum
Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1891

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
Namestnik predsednika: Gustav Scherbaum
Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1892

Predsednik: dr. Johann Schmiderer

Namestnik predsednika: Gustav Scherbaum

Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1893

Predsednik: dr. Johann Schmiderer

Namestnik predsednika: Gustav Scherbaum

Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1894

Predsednik: dr. Johann Schmiderer

Namestnik predsednika: Gustav Scherbaum

Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1894

Predsednik: dr. Johann Schmiderer

Namestnik predsednika: Gustav Scherbaum

Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1895

Predsednik: dr. Johann Schmiderer

Namestnik predsednika: Gustav Scherbaum

Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1896

Predsednik: dr. Johann Schmiderer

Namestnik predsednika: prof. Vinzenz Bieber

Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1897

Predsednik: dr. Johann Schmiderer

Namestnik predsednika: prof. Vinzenz Bieber

Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1898

Predsednik: dr. Johann Schmiderer

Namestni predsednika: prof. Vinzenz Bieber

Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1900

Predsednik: dr. Johann Schmiderer

Namestnik predsednika: prof. Vinzenz Bieber

Blagajnik: Josef Kokoschinegg

1901

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
 Namestnik predsednika: dr. Ferdinand Duchatsch
 Blagajnik: Heinrich Wirth

1902⁹⁸⁵

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
 Zapisnikar: : dr. Ferdinand Duchatsch
 Blagajnik: Heinrich Wirth

1903⁹⁸⁶

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
 Namestnik predsednika in zapisnikar: dr. Ferdinand Duchatsch
 Blagajnik: Heinrich Wirth

1904⁹⁸⁷

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
 Namestnik predsednika in zapisnikar: dr. Ferdinand Duchatsch
 Blagajnik: Heinrich Wirth

1905⁹⁸⁸

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
 Namestnik predsednika in zapisnikar: dr. Ferdinand Duchatsch
 Blagajnik: Heinrich Wirth

1906⁹⁸⁹

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
 Namestnik predsednika in zapisnikar: dr. Ferdinand Duchatsch
 Blagajnik: Heinrich Wirth

1907⁹⁹⁰

Predsednik: dr. Johann Schmiderer
 Namestnik predsednika in zapisnikar: dr. Ferdinand Duchatsch
 Blagajnik: Heinrich Wirth

985 »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 8. 2. 1902, št. 17, str. 5.

986 »Marburg a. Drau«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1901, št. 9, str. 115.

987 »Marburg (Alpenverein)«, *Grazer Tagesblatt*, 6. 1. 1905, št. 6, str. 6. V zapisu je omenjena njegova ponovna izvolitev.

988 »Marburg (Alpenverein)«, *Grazer Tagesblatt*, 6. 1. 1905, št. 6, str. 6; »Marburg a. D.«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1901, št. 9, str. 115.

989 »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 4. 1. 1906, št. 2, str. 2.

990 »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 3. 1. 1907, št. 2, str. 4.

1908⁹⁹¹

Predsednik: dr. Johann Schmiderer

Namestnik predsednika in zapisnikar: dr. Ferdinand Duchatsch

Blagajnik: Heinrich Wirth

1909⁹⁹²

Predsednik: dr. Johann Schmiderer

Namestnik predsednika in zapisnikar: dr. Ferdinand Duchatsch

Blagajnik: Heinrich Wirth

1910⁹⁹³

Predsednik: dr. Johann Schmiderer

Namestnik predsednika in zapisnikar: dr. Ferdinand Duchatsch

Blagajnik: Heinrich Wirth

1911⁹⁹⁴

Predsednik: dr. Johann Schmiderer

Namestnik predsednika: Heinrich Wirth

1912–1918⁹⁹⁵

Predsednik: dr. Johann Schmiderer

991 »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 21. 1. 1909, št. 9, str. 4. V novici je podatek, da so funkcije iste kot leta 1908.

992 »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 21. 1. 1909, št. 9, str. 4.

993 Prav tam. Iz novice je razbrati, da se je Duchatsch odpovedal funkciji leta 1911.

994 »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 21. 1. 1911, št. 9, str. 4.

995 »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1912«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1912, št. 7, str. 103; »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1913«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1913, št. 4, str. 117; »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1914«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1914, št. 7, str. 111; Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1915«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1915, št. 5, 6, str. 62; »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1916«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1916, št. 9, 10, str. 90; »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1917«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1917, št. 9, 10, str. 70; »Bestandverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1918«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1918, št. 7, 8, str. 54.

VIRI IN LITERATURA

Literatura

- Achtschin, Albin Carl (avtor), Gustav Kastner, (kartograf): *Wegweiser durch Krain u. Küstenland für Radfahrer: mit 82 Bildern und einer Strassenkarte*. Laibach: Laibacher Bicycle-Club, 1895.
- Achtschin, Albin Carl: *Dienstes-Ordnung und Uebungs-Vorschriften für die krainischen Verbands-Feuerwehren*. Ljubljana: Kranjska deželna zveza gasilnih društev, 1894.
- Akademischen Sektion Graz des DOUAV-V: *Die akademische Sektion Graz DUOAV -V 1896-1901*. Graz: Im Verlage des Deutschen und Oesterreichischen Vereins-Druckerei Graz, 1901.
- Aljaž, Jakob: *Slovenska pesmarica*. V Celovcu: Družba sv. Mohorja, 1900.
- Amthor, Eduard in Jabornegg, Markus von: *Kärntnerführer: Reisehandbuch für Kärnten unter Berücksichtigung der angrenzenden Gebietstheile von Steiermark, Krain, Görz, Tirol, Salzburg*. Gera: E. Amthor, 1873.
- Benedičič, Lačen Irena, Mugerli, Marko, Torkar Tahir, Zdenka, Vilman, Vladimir: *Gozdovi Kranjske industrijske družbe*. Jesenice: Gornjesavski muzej Jesenice, 2014.
- Bolle, Johann: »Landwirtschaft von Görz und Gradiska«. *Die Österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild*. Wien: Druck und Verlag der kaiserlich-königlichen Hof- und Staatsdruckerei und Alfred Hölder, 1891, zv. 10, str. 285–294.
- Bolle, Johann: *Jahrbuch der k. k. Seidenbau-Versuchsstation in Görz für das Jahr 1873*. Görz: Seitz, 1874.
- Bolle, Johann: *La sommersione delle vigne affette dalla Phylloxera vastatrix*. Gorizia: Tip. Paternolii, 188.
- Bolle, Johann: *L'infezione fillosseria in Istria nel 1884*. Gorizia: Tip. Paternolii, 1886.
- Bolle, Johann: *Zur Bekämpfung der Reblaus*. Triest: K. K. k. Seiden und Weinbauversuchsstation, 1882.
- Cizej, Zajc Ivanka: »Društveno življenje v Celju do leta 1918«. Kregar, Tone (et. al.), *Iz zgodovine Celja 1848–1918*. Celje: Muzej novejše zgodovine, 1998, str. 206–236.

- Club Ausschuss: *Gedenkblatt des Laibacher Bicycle Club, aus Anlass des Feiers seines fünfjährigen Jubiläums*. Laibach: Buchdruckerei R. Millit, 1890.
- Costa, Henrik: *Reiseerinnerungen aus Krain*. Laibach: Druck der Eger'schen Gubernial-Buchdruckerei, 1848.
- Cveflar, Bojan in Studen, Andrej: »Posameznosti iz vsakdanjega življenja v Celju pred prvo svetovno vojno«. Kregar, Tone (et. al.), *Iz zgodovine Celja 1848–1918*. Celje: Muzej novejšje zgodovine, 1998, str. 323–368.
- Cveflar, Bojan: »'Jaz nisem nameraval vstreljiti.' Proces proti Ivanu Bovhi in druge sodne obravnave izgrediv ob obisku čeških visokošolcev v Celju 1899«. *Zgodovina za vse*, 1996, št. 1, str. 29–45.
- Cvirn, Janez: *Trdnjavski trikotnik: politična orientacija Nemcev na Spodnjem Štajerskem 1861–1914*. Maribor: Obzorja, 1997.
- Cvirn, Janez: »Politična orientacija celjskega nemštva (drugi del)«. *Zgodovinski časopis*, 42 (1988), str. 189–228.
- Cvirn, Janez: *Aufbiks. Nacionalne razmere v Celju na prelomu 19. v 20. stoletje*. Celje: Visula Production d. o. o. 2006.
- Czermack, Reginald: *Oesterreichs Feuerwehr- und Rettungswesen am Anfang des 20. Jahrhunderts*. Teplitz-Schönau: Verlag des ständigen österreichischen Feuerwehr-Ausschusses, Druck von C. Weigend 1903.
- Czoernig-Czernhausar, Carl von: *Land Görz und Gradisca: mit Einschluss von Aquileja*. Wien: W. Braumüller, 1873.
- Czoernig, Karl von: *Görz: Oesterreich's Nizza*. Wien: Wilhelm Braumüller 1873.
- Daksobler, Igor in Vreš, Branko: »Novosti v flori severnega dela submediteranskega območja Slovenije«. *Hladnikia*, 2009, št. 24, str. 13–34.
- Dalmatiner, Klaus in Lang, Helmut: »Der Villacher Alpenverein und seine Geschichte 1870–2020«, *Sonderbeilage zum Magazin 01/2020 anlässlich 150-Jahr Bestandsjubiläum*.
- Deutscher, Österreichischer und Südtiroler Alpenverein (ur.): *Hoch hinaus! Wege und Hütten in den Alpen*. Köln, Weimar, Wien: Böhlau Verlag, 2016.
- Der Deutsche und Oesterreichische Alpenverein, *Ein Blick auf seine Ziele und bisherige Leistungen*. Graz: Verlag von Leuschner und Lubensky, k. k. Univerfitäts – Buchhandlung, 1879.
- Deutscher und österreichischer Alpenverein, Section Krain in Laibach 1874 bis 1901', *Festschrift zur Feier des zwanzigjährigen Bestehens seit der Neugründung im Jahre 1881*. Laibach: Selbstverl. der Section Krain des deutschen und österreichischen Alpenvereines, (in Laibach: Ig. V. Kleinmayr & Bamberg), 1901.
- Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein: *Errinerung an das fünfundzwanzigjährige Bestehen der Section Marburg a.D des Deutschen und oesterreichischen Alpenvereins*. Graz: Im Verlage der Section Marburg a.D des D. und Oe. Alpenvereins, 1901.
- Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein, Section Austria: *Der Österreichische Alpenverein und die Sektion Austria des Deutschen u. Österreichischen Alpenvereins 1862–1912*. Wien: Verlag der Sektion Austria, 1912.
- Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein: *Erster Nachtrag zum Vezeichniss der Mitglieder des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1882*. Wien: Verlag des Deutschen und oesterreichischen Alpenvereins 1882.

- Dolhar, Rafko: *Od Trente do Zajzere: Julius Kugy, slovenske gore in ljudje*. Trst: Goriška Mohorjeva, 1994.
- Drobesh, Werner: »Deutscher Schulverein. njegova ideologija, notranja struktura in delovanje s posebnim ozirom na Slovenijo«. *Zgodovinski časopis*, 46 (1992), str. 187–196.
- Emmer, Johannes: *Verfassung und Verwaltung des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*. Berlin: Verlag des DuOeAV, 1892.
- Ferlež, Jerneja: »Prebivalstvo Maribora 1848–1991«. *Studia Historica Slovenica: časopis za humanistične in družboslovne študije*, 2 (2002), št. 1, str. 79–125.
- Ferruccio, Fölkel: »Ferruccio: Giallo e nero era il mio impero [Gelb und schwarz war mein Reich]«. Fölkel, Ferruccio in Cergoly, Carolus, *Trieste provincia imperiale. Splendore e tramonto del porto degli Asburgo* [Kaiserliche Provinz Triest. Glanz und Untergang der habsburgischen Hafenstadt]. Milano: Bompiani 1983, str. 5–225.
- Fugger Germadnik, Rolanda: »Muzejsko društvo v Celju (Museal-Verein in Cilli), 1883–1922«. (57) *Kronika* (izredna), 2009, str. 355–362.
- Fister, Katrin: »Der Alpenverein feiert 150 Jahre Berggeschichte«. *Kronen Zeitung*, 25. 8. 2020, *Kronen Zeitung*, <https://www.krone.at/2217350>, pridobljeno 26. 1. 2023.
- Frischauf, Johannes: *J. Frischauf's Gebirgsführer. Steiermark, Kärnten, Krain und die angrenzenden Theile von Oesterreich, Salzburg, Tirol*. Graz: Leuschner & Lubensky, 1874.
- Friš, Darko: *Snovalci sodobnega mesta ob Dravi: mariborski župani: 1850–1945*. Maribor: Znanstvenoraziskovalni inštitut dr. Franca Kovačiča, 2018.
- Gabriel, Majcen: *Kratka zgodovina Maribora*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, cop. 2011.
- Gerasch, August: *Die österreichische Gebirgswelt*. Graz, Leykam 1887–1894.
- Gidl, Anneliese: *Alpenverein. Die Städter entdecken die Alpen*. Wien: Köln, Weimar, Böhlau Verlag, 2007.
- Glantschnig, Eduard: *Cilli und Umgebung: Handbuch für Fremde*. Cilli: Verlag von Fritz Rasch, 1887.
- Gombač, Boris: »Nacionalno in socialno vprašanje v Trstu 1902–1914«. *Prispevki za zgodovino delavskega gibanja*, 22 (1982), št. 1/2, str. 55–64.
- Granda, Stane: »Kranjska hranilnica«, *Slovenska kronika XIX. stoletja, 1800–1860* (2001), zv. 1, str. 146.
- Granda, Stane: »Trst v prehodu izpod Avstroogrške v Italijo«. *Ukmarjev simpozij v Rimu*. Celje: Celjska Mohorjeva družba; v Rimu: Slovenska teološka akademija; v Ljubljani: Inštitut za zgodovino Cerkev pri Teološki fakulteti, 2006, str. 61–79.
- Habbe, Karl Albert: »Penck, Friedrich Karl Albrecht«. *Neue Deutsche Biographie*. Berlin: Duncker & Humblot, 2001, zv. 20, str. 172–173.
- Hacquet, Baltazar: *Hacquet's mineralogisch-botanische Lustreise, von dem Berg Terglou in Krain, zu dem Berg Glokner in Tyrol, im Jahr 1779 und 81*. Wien: im Verlage der Johann Paul Krausischen Buchhandlung, 1784.
- Hacquet, Baltazar: *Physikalisch-politische Reise aus den Dinarischen durch die Julischen, Carnischen, Rhätischen in die Norischen Alpen, im Jahre 1781 und 1783 unternommen von Hacquet: mit Kupfern*. Leipzig: verlegt Adam Friedrich Böhme, 1785.
- Haller, Albrecht: *Die Alpen*. Berlin: Akademie-Verlag, 1959.
- Hartman, Bruno: *Slovensko dramsko gledališče v Mariboru do druge svetovne vojne*. Maribor: Obzorje, 1996.

- Höbel, Lothar: »Schönerer, Georg von«. *Neue Deutsche Biographie*. Berlin, Duncker & Humblot, 2007, zv. 23, str. 406–407.
- Hönig, Nataša: »Kolesarstvo na Goriškem na prehodu iz 19. v 20. stoletje«. *Goriški letnik: zbornik Goriškega muzeja*, 2017, št. 39/40, str. 179–197.
- Hribar, Ivan: *Kranjska branilnica*. V Ljubljani: Narodna tiskarna, 1909.
- Jahne, Ludwig: *Führer durch die Karawanken*. Wien: R. Lechner, 1882.
- Jahne, Ludwig: *Karawanken Führer mit einer Karte und Abbildungen*. Klagenfurt: J. Heyn, 1912.
- Janša, Olga: »Zgodovina turizma na Slovenskem«. *Turistični vestnik: strokovni časopis za turizem in gostinstvo*. Ljubljana: Turistična zveza Slovenije, 1968, št. 1–6.
- Jenuš, Gregor: »Ljubi Bog, kako varovati, česar ni; saj vendar pri vseh koncih in krajih sili v Mariboru slovenski značaj na dan!« Johann Schmiderer – zadnji mariborski župan avstrijske dobe«. *Studia Historica Slovenica*, 17 (2017), št. 3, str. 901–927, 1024.
- Kalc, Aleksej: »Oblike organiziranosti slovenskega Trsta v času družbenega in narodnega vzpona«. Aleksander Rojc (ur.): *Trst: Umetnostni izraz ob nacionalnem vprašanju, Glasba, likovna in besedna umetnost ob slovensko-italijanski meji v drugi polovici XIX. stoletja do prihoda fašizma*. (Trst= Trieste: Glasbena matica; Ljubljana = Lubiana: Založba ZRC, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije = Editore ZRC, Centro di ricerca scientifica dell'Accademia delle scienze e delle arti, 2014), str. 41–53, 54–66, 437.
- Kalc, Aleksej: »Vidiki razvoja prebivalstva Goriške-Gradiške v 19. stoletju in do prve svetovne vojne«. *Acta Histriae*, 21 (2013), št. 4, str. 683–706.
- Kavrečič, Petra: »Turistični razvoj jame Vilenica in Škocjanskih jam po poročanju planinskih društev in vodnikov v drugi polovici 19. stoletja«. *Iz zgodovine Krasa*, 63 (2015), št. 3, str. 547–560.
- Kitzmüller, Hans (ur.): *Görz 1500–1915 Ein vergessenes Kapitel altösterreichischer Dichtung*. Klagenfurt: Carinthia, 1995.
- Klemenčič, Matjaž: »Germanizacijski procesi na Štajerskem od srede 19. stoletja do prve svetovne vojne: (referat na 19. zborovanju slovenskih zgodovinarjev v Mariboru)«. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 1979, št. 1–2, 1979, str. 350–391.
- Klemenčič, Matjaž: »Im Lichte der sprachlichen Slowenisch-und Deutschsprachige in der Süd- und Untersteiermark v letih 1830–1991«. Stenner, Christian (ur.): *Slowenische Steiermark: verdrängte Minderheit in Österreichs Südosten*. Wien, Köln, Weimar: Böhlau, 1997, str. 69–105.
- Kocbek, Fran in Kos, M.: *Vodnik za Savinjske planine in najbližjo okolico*. Celje: Slovensko planinsko društvo, 1894.
- Koren, Testen Petra: »Julius Kugy (1858–1944): »Ne iščimo v gori terišča za plezanje, iščimo njeno dušo!«. *Izvestje Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Novi Gorici*, 2014, št. 11, str. 37–42.
- Kovačič, Simon: »Dr. Julius Kugy – gorski referent: novosti o Kugyju iz Vojnega arhiva na Dunaju«. *Na fronti: revija za vojaško zgodovino*, 2003, št. 2, str. 20–26.
- Kramberger, Petra: »Alle guten Oesterreicher werden unser patriotisches Unternehmen unterstützen«: Südsteirische Post (1881–1900), nemški časopis za slovenske interese. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2015.
- Kramberger, Petra: »Nemško časopisje v Mariboru v 19. stoletju«. *Kronika*, 53 (2005) str. 37–52.

- Kregar, Tone: »Upravni razvoj Celja v letih 1848–1918«. Kregar, Tone (et. al), *Iz zgodovine Celja 1848–1918*. Celje: Muzej novejšje zgodovine, 1998, str. 5–23.
- Kugy, Julius: *Aus dem Leben eines Bergsteigers*. München: Bergverlag Rother, 1935.
- Lavtižar, Josip: *Spomini*. Rateče-Planica: samozaložba, 1926.
- Lončar, Dragotin: *Politično življenje Slovencev: (od 4. januarja 1797. do 6. januarja 1919. leta.)*. V Ljubljani: Slovenska matica, 1921.
- Lovšin, Evgen: *Gorski vodniki v Julijskih Alpah*. Ljubljana: Planinska založba, 1961.
- Lowenthal, Ernst Gottfried: *Jacoby, Leopold. Neue Deutsche Biographie*. Berlin: Duncker & Humblot, 1974, zv. 10, str. 255–256.
- Marušič, Branko: »Pregled društvene dejavnosti v Avstrijskem primorju (1848–1918)«. *Annales: anali za istrske in mediteranske študije = annali di Studi istriani e mediterranei = annals for Istrian and Mediterranean studies. Series historia et sociologia*, 9 (1999), št. 1=16, str. 163–192.
- Marušič, Branko: *Pregled politične zgodovine Slovencev na Goriškem 1848–1899*. Nova Gorica: Goriški muzej, 2005.
- Mercina, Marija: »Najdba obloglavke (*Cephalaria leucantha*) v Vipavski dolini«. *Proteus*, 69 (2006), št. 3, str. 130–132.
- Mikola, Milko: »Razvoj industrije na območju Celja od začetkov do prve svetovne vojne«. Kregar, Tone (et. al): *Iz zgodovine Celja 1848–1918*. Celje: Muzej novejšje zgodovine, 1998, str. 155–186.
- Mikša, Peter in Ajlec, Kornelija: *Slovensko planinstvo*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2011.
- Mikša, Peter in Vehar, Maja: »Telovadba, šport in ženske na Slovenskem: čas do 1. svetovne vojne«. *Retrospektive: znanstvena revija za zgodovinopisje in sorodna področja*, (2018), št. 1 str. 16.
- Mikša, Peter: »Da je Triglav ostal v slovenskih rokah, je največ moja zasluga: Jakob Aljaž in njegovo planinsko delovanje v Triglavskem pogorju«. *Zgodovinski časopis*, 69 (2015), str. 112–123.
- Mikša, Peter: »Narodnostni boji v planinstvu na Slovenskem do 1. svetovne vojne«. *Zgodovina za vse*, 18 (2011), str. 62–63.
- Mlinar, Janez: »V senci gora. Oblikovanje Zgornjesavske doline kot turistične destinacije«. *Triglav 240*. Ljubljana: Založba ZRC, 2018, str. 179–185.
- Moritsch, Andreas: *Das nahe Triester Hinterland. Zur wirtschaftlichen und sozialen Entwicklung vom Beginn des 19. Jahrhunderts bis zur Gegenwart*. Wien, Köln, Graz: Wiener Archiv für Geschichte des Slawentums und Osteuropas, Veröffentlichungen des Instituts für osteuropäische Geschichte und Südostforschung der Universität Wien, H. Böhlhaus Nachf., 1969, zv. 7.
- Müller, Friedrich: »Raziskovanja v Škocjanskih jamah leta 1890 med 18. in 25. podzemnim slapom« (prevedla Mojca Urankar). *Naše jame. Glasilo Jamarske zveze*, 40 (1998), str. 38–58.
- Noë, Heinrich: *Die Stadt Görz und ihre Umgebung*. Görz: Wokulat, 1891.
- Obrul, Robert: »Športni Maribor do 1. svetovne vojne«. *Studia Historica Slovenica*, 3 (2003), št. 2/3, str. 405–451.
- Orožen, Janko: *Zgodovina Celja in okolice*. Celje: Celjska turistična zveza, Olepševalno in turistično društvo Celje, 1967.

- Orožen, Janko: *Zgodovina Celja in okolice*. Celje: Kulturna skupnost, 1971–1974.
- Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1978, zv. 7.
- Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1999, zv. 1.
- Pahor, Milan: »Slovinci in Hrvati v Trstu: Kratek zgodovinski oris slovensko-hrvatskega sodelovanja in sloge v Trstu skozi 150-letno izkušnjo (1848–2000)«. *Jadranski koledar*. Trst: Založništvo tržaškega tiska, 2002, str. 171–214.
- Pančur, Andrej: »Kranjska industrijska družba«. *Slovenski veliki leksikon*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba, 2003–2005, zv. 2, str. 356.
- Pančur, Andrej: »Slovenska imena za habsburški denar v 19. stoletju«. *Zgodovina za vse*, 12 (2005), str. 68–69.
- Pančur, Andrej: *V pričakovanju stabilnega denarnega sistema*. Celje: Zgodovinsko društvo, 2003.
- Pazze, Peter August in Müller, Friedrich: *Neuer kleiner Wegweiser für die Besucher der St. Kanzianer Grotten*. Triest: Selbstverlag der Sektion Küstenland, 1907.
- Pazze, Peter August: *Chronik der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873–1892. Fest-Publication zur Vollendung des XX Vereinsjahres*. Triest: Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins, 1893.
- Perovšek, Jurij: *Slovenska osamosvojitve v letu 1918: študija o slovenski državnosti v Državi Slovencev, Hrvatov in Srbov*. Ljubljana: Modrijan, 1998.
- Pernel, Marija Mojca: »Ludwig Jahne (1856–1937)«. *Prispevki za novejšo zgodovino*, 60 (2020), št. 1, str. 33–46.
- Pernel, Marija Mojca: »Kratka predstavitev planinskega društva Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein«. *Prispevki za novejšo zgodovino* (63) 2023, št. 1, str. 86–104.
- Pernel, Marija Mojca: »*Ljubiteljem kranjskih Alp!*«. *kranjska podružnica Nemiškega in avstrijskega planinskega društva*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2023.
- Pernel, Marija Mojca: »Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins (1875–1938)«. *Prispevki za novejšo zgodovino* 62 (2022), str. 44–63.
- Pernel, Marija Mojca: »Prvi koraki pri organiziranju vodniškega poklica«. *Prispevki za novejšo zgodovino*, 60 (2020), št. 3, str. 24–38.
- Pernel, Marija Mojca: *Knjige za gorohodce: prvi planinski vodniki na Slovenskem*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2020.
- Počivavšek, Marija: »Celjska obrt in trgovina po sprejetju obrtnega zakona leta 1859.« Kregar, Tone (et. al.), *Iz zgodovine Celja 1848–1918*. Celje: Muzej novejše zgodovine, 1998, str. 187–205.
- Počivavšek, Marija: »Rakuschev mlin: 1903–2014«. *Kronika*, 63 (2015), str. 137–142.
- Podgoršek, Nataša: »Zgodovina uprave v Mariboru 1750–1918. Občinske volitve v mestu Maribor 1861–1912«. *Studia Historica Slovenica*, 6 (2006), št. 2/3, str. 361–380.
- Pott, Emil: *Die Biertreber als Futtermittel und deren Conservirung. Für Bierbrauer und Landwirth*. München: Verlag Theodor Ackermann, 1882.
- Pott, Emil: *Die Brauergeste*. München: Verlag Theodor Ackermann, 1883.

- Praprotnik, Nada: »Alpski botanični vrt Juliana in sezname rastlin«. *Scopelia*, 2012, št. 75, str. 1–111.
- Preinfalk, Miha: »Grofje Thurn-Valsassina na Koroškem«. *Iz zgodovine Koroške*, 56 (2008), št. 2, str. 247–264.
- Primorski biografski leksikon*. Gorica: Goriška Mohorjeva družba 1982, zv. 8.
- Primorski slovenski biografski leksikon*. Gorica: Goriška Mohorjeva družba 1986, zv. 12.
- Primorski slovenski biografski leksikon*. Gorica: Goriška Mohorjeva založba, 1938, zv. 9.
- Radics, Peter: »Anastasius Grün als touristischer Schriftsteller über Steiermark 1847«. *Bergfahrten in Österreich. Eins und Jetzt 1363–1887*. Augsburg und Leipzig: Augsburg und Leipzig Amthor'sche Verlagsbuchhandlung, 1888, str. 86–94.
- Rahten, Andrej (et. al): *Velikih pet in nastanek Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev = Les cinq grands et la création du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes*. Loka pri Mengšu: Center za evropsko prihodnost; Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, 2011.
- Reimann, Reinhard: *Landfremde' an der Adria: Die Deutschen in Triest 1880–1920*. Berlin [etc.]: P. Lang, 2020.
- Riecke, Jörg in Theobald, Tina (ur.): *Deutschsprachige Zeitungen im östlichen Europa. Ein Katalog*. Bremen: edition lumière 2019.
- Rizzoli, Alojz: »Iz mojih spominov«. *Tovarniški vestnik*, 15. 8. 1937, št. 3, str. 4.
- Roschnik, Rudolf: *Der Triglav: mit 17 Abbildungen, 2 Karten und 1 Umrisszeichnung*. Stuttgart, Leipzig: Deutsche Verlags-Anstalt, 1906.
- Schmidt, Rudolf: *Deutsche Buchhändler. Deutsche Buchdrucker*. Beiträge zu einer Firmengeschichte des deutschen Buchgewerbes. Berlin, Eberswalde: Verlag der Buchdruckerei Franz Weber/ Verlag von Rudolf Schmidt, 1907, zv. 4, str. 601–604.
- Section Görz: *Itinerar für die gefürstete grafschaft Görz und Gradisca* – Separatdruck aus dem Buch von dr. Heinrich Noë, *Die Stadt Görz und ihre Umgebung*. Görz: Im Verlage des Ferdinand Woklulat, 1891.
- Section Küstenland: *Neuer kleiner Wegweiser für die Besucher der St. Canizianer Grotten*. Triest: Selbstverlag des Section, 1894.
- Section Küstenland: *Zehn Jahre Alpinen Wirkens. Gedenkblatt*. Triest: Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins, 1883.
- Sektion Wien des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins: *Die Schutzhütten und Unterkunfthäuser in den Ostalpen*. Dresden: Verlag Kunstanstalt Stengel o. J., 1908.
- Skoberne, Peter: *Sto naravnih znamenitosti Slovenije*. Ljubljana: Prešernova družba, 1988.
- Soukup, Rudolf Werner: »...zum Frommen der Wissenschaft und zum genaueren Verständnis der Natur der Alpen. Bedeutende Naturwissenschaftler als Gründungsväter europäischer alpinen Vereine.« www.rudolf-werner-soukup.at/, pridobljeno 1. 10. 2021, Publikationen/Dokumente/Gruendungsvaeter_alpiner_Vereine.pdf, 5.
- Stanonik, Marija: »Viljem Urbas«. *Slovenski etnograf*, 1977, str. 27–36.
- Strojin, Tone: *Dr. Henrik Tuma: slovenski alpinist, narodni prosvetitelj, politik, publicist in odvetnik*. Ljubljana: Slovenski gorniški klub Skala, 2008.
- Suppan, Arnold: »Die Untersteiermark, Krain und das Küstenland zwischen Maria Theresia und Franz Joseph (1740–1918)«. Suppan Arnold (ur.): *Deutsche Geschichte im Osten Europas*. Berlin: Siedler Verlag, 1998, str. 263–348.

- Swida, Franz: »Landschaftliche Lage, Volksleben, geschichtliche und culturelle Entwicklung Triests«. *Die Österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild*. Wien: Druck und Verlag der kaiserlich-königlichen Hof- und Staatsdruckerei und Alfred Hölder, 1891, zv. 10, str. 51–92.
- Swida, Franz: »Das Herzogthum Krain, das Küstenland und das Königreich Dalmatien«. Friedrich Umlauf (ur.): *Die Länder Oesterreich-Ungarns in Wort und Bild*. Wien: Verlag von Karl Graeser, 1882.
- Testen Koren, Petra: »Julius Kugy«. Mateja Ratej et. al: *Usode prve svetovne vojne*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015, str. 49–61.
- Thieme, Ulrich in Becker, Felix (ur.): *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*. Leipzig: Verlag von E. A. Seemann, 1920, zv. 13, str. 442.
- Tiefenhalter, Helmut: »Wandern und Wanderwege in der Anfangszeit des Voralerberger Fremdenverkehrs«. *Sonderdruck aus Montfort, Vierteljahrsschrift für Geschichte und Gegenwart Vorarlbergs*, 55 (2003), str. 44–48.
- Trevor Shaw in Alenka Čuk: *Slovenski Kras in jame v preteklosti*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015.
- Tuma, Henrik: *Iz mojega življenja*. Ljubljana: Naša Založba, 1937.
- Tuma, Henrik: »Naše planine«. *Jadranski almanah*. Trst: Naša založba, 1924, str. 76–94.
- Turk, Matija: »Julius Kugy, alpinski referent avstro-ogrske armade«. *Koledar Mohorjeve družbe v Celovcu*. Celovec: Mohorjeva družba, 2016, str. 126–131.
- Urbas, Wilhelm: *Dr. E. H. Costa*. Ljubljana: Matica Slovenska, 1877.
- Veronik, Aleksander: »Grof Alfons Zabeo«. *Časopi za zgodovino in narodopisje*. 77 (2006), št. 4, str. 46–90.
- Verovnik, Franc: »Dr. Hans Harpf (1866–1938), ustanovitelj bolnišnice v Slovenj Gradcu pred 110 leti«. (75) *Zdravniški vestnik*, št. 12, str. 869–870.
- Vodopivec, Peter: »Kulturno-duhovne razmere na Slovenskem v 19. stoletju«. *Bogoslovni vestnik*, 67 (2007), str. 9–17.
- Vovko, Andrej: »Delovanje društva Südmark na slovenskem Štajerskem do leta 1914«. Luthar, Otto in Perovšek, Jurij (ur.): *Zbornik Janka Pleterškega*. Ljubljana: ZRC SAZU, 2003, str. 229–251.
- Vuk Hriberšek, Nina: »Mariborsko olepševalno društvo in mestna turistična ponudba v zadnjih desetletjih pred prvo svetovno vojno«. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 2010, zv. 1–3, str. 71–94.
- Wurzbach, Constantin von: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*. Wien: L. C. Zamarski, C. Dittmarsch & Comp., 1878, zv. 37.
- Wurzbach, Constantin von: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*. Wien: Universitäts-Buchdruckerei L. C. Zamarski (Wien: vormals J. P. Sollinger), 1856, zv. 1.
- Wurzbach, Constantin von: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*. Wien: L. C. Zamarski, C. Dittmarsch & Comp., 1858, zv. 3.
- Zajšek, Boštjan: »Raje pa hočemo nemško umreti, kakor laško ali slovansko trohneti – mariborski Nemci v letu 1918«. *Studia Historica Slovenica*, 19 (2019), št. 2, str. 419–466, 603.
- Zimmermann, Peter: »Poesie und Trivialität in Risto Savins deutschen Liedtexten. Poesija in trivialnost v besedilih nemških samospevov Rista Savina«. *Muzikološki zbornik* 48 (20212), št. 2, 2012, str. 91–132.

Žigon, Tanja: *Nemško časopisje na Slovenskem*. Ljubljana: Študentska založba, 2001.

Žvab, Rožič, Petra, Čar, Jože, Rožič, Boštjan: »Geological structure of the Divača area and its influence on the speleogenesis and hydrogeology of Kačna jama = Geološka struktura na območju Divače in njen vpliv na speleogenezo ter hidrogeologijo Kačne jame«. *Acta Carsologica* 44 (2015), št. 2, str. 153–168.

Viri

- »Bericht des Vereines, Naturkundliches Landesmuseum für Kärnten für das Jahr 1932«, *Carinthia* 2, 1932, zv. 121/41 in zv. 122/42, str. 1–9.
- Bericht über den II. internationalen kongress für Rettungswesen und Unfallverhütung (9–13. 9. 1913)*. Wien: Verlag der Kongreßleitung, 1914.
- »Delovanje Primorske sekcije Nemškega in Avstrijskega planinskega društva v letih 1884 do 1892 (Prevedla Mojca Urankar)«. *Naše jame. Glasilo Jamarske zveze*, 40 (1998), str. 32–38.
- Jahres-Bericht über die K. K. Oberrealschule in Görz: über das Schuljahr... Kaiserlich-Königliche Ober-Realschule (Görz)*. Görz: Selbstverlage der k.k. Staats-Oberrealschule, 1850–[18--].
- Primorska sekcija nemškega in avstrijskega planinskega društva, »Letno poročilo primorske sekcije nemškega in avstrijskega planinskega društva za leto 1893. (Prevedla Mojca Urankar)«. *Naše jame. Glasilo Jamarske zveze*, 40 (1998), str. 58–60.
- Schematismus für das kaiserliche und königliche Heer und für die kaiserliche und königliche Kriegs-Marine 1895*. Wien: Aus der K.K. Hof- und Staatsdruckerei, 1895.

Arhivski viri

- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (21. 1. 1910).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 252.102_10 S. Krain Gottschee.
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, *Bericht über die ordentliche Jahresversammlung der Section ‚Küstenland‘ des deutschen und oesterreichischen Alpen-Vereins* (7. 1. 1881).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, *Bericht über die Thätigkeit der Section ‚Küstenland‘ des deutschen Alpenvereins im Jahre 1873* (19. 1. 1874).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 245.402 Sektion Cilli, Auszüge 2.
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 245.403, Sektion Cilli, Auszüge 2 (25. 7. 1907).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (21. 4. 1899).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des deutschen und österreichischen Alpen-Vereins* (4. 1. 1884).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (7. 1. 1887).

- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (18. 1. 1907).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (17. 1. 1908).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (29. 1. 1909).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins für das Jahr 1885* (8. 1. 1886).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (27. 1. 1911).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahres-Bericht der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* (30. 1. 1914).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht der Section ‚Küstenland‘ des deutschen und österreichischen Alpen-Vereins* (27. 1. 1882).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht der Section ‚Küstenland‘ des deutschen und österreichischen Alpenvereins für das Jahr 1881* (ni datirano).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht des Ausschusses der ‚Section Küstenland‘ des deutschen und österreichischen Alpenvereins für das Jahr 1882* (12. 1. 1883).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht des Ausschusses der Section ‚Küstenland‘ des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins über die Thätigkeit dieser Section im Jahre 1874* (5. 1. 1875).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht des des Section-Ausschusses über die Thätigkeit der Section im Jahre 1878* (8. 1. 1879).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht pro 1877* (8. 1. 1878).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht pro 1879* (ni datirano).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 245.301, Sektion Cilli, 3. Verschiedenes; 1895–1913.
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 252.103 (24. 5. 1919).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 252.103, Krain Rizzi.
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 252.401, Sektion Krain, hišni red in pristojbine za obiskovalce Triglavske koče (julij 1887).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 252.402, Sektion Krain, hišni red in pristojbine za obiskovalce koče na Golici (avgust 1892).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, OeAV SE 252.404, Sektion Krain, hišni red Vossove koče (marec 1900).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section Küstenland, *Jahresbericht des Section – Ausschusses über die Thätigkeit der Section im Jahre 1876* (19. 12. 1876).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section 'Krain', des DuOeAV, »Jahresbericht 1906« (14. 1. 1907).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section 'Krain', des DuOeAV, »Jahresbericht über das 32. (39) Vereinsjahr« (18. 1. 1914).
- A AVI, *Archiv Alpenverein Innsbruck*, Section 'Krain' des DuOeAV, »Jahresbericht 1903«.
- SI PAM, *Pokrajinski arhiv Maribor*, Sekcija Maribor (zbrika fotografij in razglednic, signatura SI PAM_1693_011_002_00001).

Časopisni viri

- »-«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1887, št. 14, str. 172.
- »† Dr. Heinrich Noë«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 17, str. 215.
- »† Eduard Glantschnigg«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 23, str. 287–288.
- »† Josef Kokoschinegg«, *Mittheilung des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1905, št. 2, str. 22.
- »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 4. 3. 1913, št. 27, str. 4.
- »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 5. 3. 1912, št. 28, str. 4.
- »Alpenverein«, *Deutsche Wacht*, 24. 1. 1901, št. 7, str. 7–8.
- »Alpenverein«, *Deutsche Wacht*, 29. 1. 1885, str. 5.
- »Alpenverein«, *Deutsche Wacht*, 5. 2. 1885, št. 11, str. 5.
- »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 13. 2. 1902, št. 19, str. 3–4.
- »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 14. 4. 1886, št. 45, str. 3.
- »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 17. 1. 1911, št. 7, str. 4.
- »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 2. 9. 1894, št. 70, str. 5.
- »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 21. 1. 1900, št. 6, str. 4–5.
- »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 21. 1. 1909, št. 9, str. 4.
- »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 3. 1. 1907, št. 2, str. 4.
- »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 31. 3. 1914, št. 35, str. 4.
- »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 4. 1. 1906, št. 2, str. 2.
- »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 8. 2. 1902, št. 17, str. 5.
- »Alpenverein. Sektion Marburg«, *Marburger Zeitung*, 5. 5. 1876, št. 53, nepaginirano.
- »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 27. 1. 1914, št. 8, str. 4.
- »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 3. 3. 1914, št. 3, str. 5.
- »Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 31. 3. 1914, št. 35, str. 4.
- »Alpenvereinssektion«, *Deutsche Wacht*, 25. 1. 1911, št. 7, str. 4.
- »Alpiner Lichtbildervortrag im Theater«, *Marburger Zeitung*, 21. 3. 1914, št. 31, str. 4.
- »Alpines«, *Deutsche Wacht*, 14. 1. 1889, št. 5, str. 4.
- »Arbeiten der S. Görz«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 6, str. 70.
- »Aus den Nachbarländern«, *Laibacher Tagblatt*, 20. 2. 1877, št. 41, nepaginirano.
- »Aus den St. Canzianer Grotten«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1892, št. 11, str. 128.
- »Aus den Steiner Alpen«, *Gebirgsfreund*, 10. 8. 1913, št. 8, str. 143.
- »Aus den südöstlichen Kalkalpen«, *Gebirgsfreund*, 10. 9. 1907, št. 9, str. 143.
- »Ausflug auf den Ursulaberg«, *Grazer Volksblatt*, 31. 5. 1906, št. 345, str. 3.
- »Ausflug auf den Ursulaberg«, *Marburger Zeitung*, 26. 5. 1906, št. 63, str. 4.
- »Ausflug nach Krain«, *Mittheilung des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 16, str. 194.
- »Ausrüstung«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 16, str. 201.

- »Aussichtswarte der S. Marburg a. d. Drau«, *Mitteilung des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1909, št. 11, str. 145.
- »Bären und Wölfe in Krain«, *Innsbrucker Nachrichten*, 28. 12. 1897, št. 296, str. 3.
- »Bergfest bei der 'Marburger Hütte'«, *Marburger Zeitung*, 4. 1. 1913, št. 2, str. 4.
- »Bergführer Piskernik †«, *Marburger Zeitung*, 18. 3. 1915, št. 63, str. 4.
- »Bestandsverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1904«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1904, št. 6, str. 76–80.
- »Bestandsverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1905«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1905, št. 6, str. 72–76.
- »Bestandsverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1906«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1906, št. 5, str. 65–68.
- »Bestandsverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1907«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 7, str. 89–92.
- »Bestandsverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1913«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1913, št. 4, str. 114–118.
- »Bestandsverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1902«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1902, št. 7, str. 88–92.
- »Bestandsverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1903«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 5, str. 64–68.
- »Bestandsverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1908«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1908, št. 8, str. 113–116.
- »Bestandsverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1910«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1910, št. 7, str. 92–96.
- »Bestandsverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1911«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1911, št. 7, str. 90–94.
- »Bestandsverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1912«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1912, št. 7, str. 100–104.
- »Bestandsverzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1909«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1909, št. 6, str. 82–85.
- »Bestands-Verzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1888«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1888, št. 8, str. 97–100.
- »Bestands-Verzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1889«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1889, št. 7.
- »Bestands-Verzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1890«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1890, št. 8, nepaginirano.
- »Bestands-Verzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1891«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1891, št. 7, paginirano.
- »Bestands-Verzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1892«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1892, št. 7, str. 81–84.
- »Bestands-Verzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1893«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1893, št. 6, str. 81–84.
- »Bestands-Verzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1894«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1894, št. 7, str. 89–92.
- »Bestands-Verzeichniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1895«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 7, str. 85–88.

- »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1896«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 6, str. 77–80.
- »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1897«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 6, str. 73–76.
- »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1898«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1898, št. 6, str. 77–80.
- »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1899«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1899, št. 7, str. 87–92.
- »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1900«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1900, št. 6, str. 73–76.
- »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1901«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1901, št. 5, str. 64–68.
- »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1914«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1914, št. 7, str. 108–112.
- »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1915«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1915, št. 5, 6, str. 59–63.
- »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1916«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1916, št. 9, 10, str. 87–91.
- »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1917«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1917, št. 9, 10, str. 67–71.
- »Bestands-Verechniss des D. u. Oe. Alpenvereins 1918«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1918, št. 7, 8, str. 51–55.
- »Caninhütte«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 19, str. 233.
- »Caninhütte«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1899, št. 14, str. 175.
- »Caninhütte«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1899, št. 6, str. 72.
- »Caninhütte«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 3, str. 30.
- »Casinoverein«, *Deutsche Wacht*, 3. 1. 1886, št. 1, str. 4.
- »Christbaumfeier in St. Canzian«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1890, št. 1, str. 10.
- »Christbaumfeier«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 2, str. 25.
- »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1910, št. 14, str. 175.
- »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1909, št. 10, str. 137.
- »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1910, št. 14, str. 175.
- »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1886, št. 12, str. 107.
- »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 9, str. 115.
- »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1906, št. 8, str. 102.
- »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 5, str. 62.
- »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 9, str. 114.
- »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1887, št. 4, str. 47.
- »Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 5, str. 62.

- »Cilli«, *Mittheilungen des deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1888, št. 18, str. 224.
- »Cillier Ärzte-Verein«, *Cillier Zeitung*, 23. 1. 1881, št. 7, nepaginirano.
- »Cillier Männergesangverein«, *Deutsche Wacht*, 22. 1. 1885, str. 5.
- »D. u. O. Alpenverein«, *Deutsche Wacht*, 16. 2. 1910, št. 14, str. 5.
- »Das Alpine Museum des DuOeAV«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1909, št. 4, str. 53.
- »Das Logartalhaus«, *Marburger Zeitung*, 30. 3. 1916, št. 73, str. 3.
- »Der Ausflug nach Triest«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 16, str. 194.
- »Der deutsche Bergverein Marburger Hütte«, *Marburger Zeitung*, 11. 3. 1915, št. 57, str. 3.
- »Der Deutsche Bergverein Marburger Hütte«, *Marburger Zeitung*, 24. 1. 1914, št. 7, str. 5.
- »Der deutsche und österreichische Alpenverein in Klagenfurt«, *Triester Tagblatt*, 20. 8. 1881, št. 199, nepaginirano.
- »Der Generalversammlungs-Ausflug nach Triest«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 17, str. 199–200.
- »Der Kanin bei Raibl (2592 m)«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 17, str. 176.
- »Der Oesterreichische Touristen-Klub in Wien«, *Neues Fremden-Blatt*, 5. 8. 1869, št. 215, nepaginirano.
- »Deutscher Bergverein«, *Marburger Zeitung*, 12. 3. 1917, št. 58, str. 2.
- »Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein«, *Deutsche Wacht*, 25. 1. 1913, št. 8, str. 4.
- »Deutscher und österreichischer Alpenverein, Section Küstenland«, *Illustrierte Sport Zeitung*, 27. 1. 1878, št. 4, str. 31.
- »Deutscher und österreichischer Alpenverein Generalversammlung«, *Triester Tagblatt*, 26. 7. 1881, št. 177, nepaginirano.
- »Deutscher und österreichischer Alpenverein- Section Küstenland«, *Laibacher Tagblatt*, 16. 11. 1875, št. 262, nepaginirano.
- »Deutscher und österreichischer Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 19. 5. 1876, št. 59, nepaginirano.
- »Deutscher und österreichischer Alpenverein«, *Marburger Zeitung*, 17. 5. 1876, št. 58, nepaginirano.
- »Die Alpenvereinshütten«, *Gebirgsfreund*, 10. 7. 1906, št. 7, str. 99.
- »Die Eröffnung der Baumachhütte im Trentathale«, *Triester Tagblatt*, 15. 7. 1881, št. 168, nepaginirano.
- »Die Eröffnung der Marburger Hütte«, *Marburger Zeitung*, 9. 9. 1913, št. 108, str. 2–3.
- »Die Eröffnung des Unterkunftshauses auf dem Krainer Schneeberg«, *Triester Zeitung*, 18. 7. 1874, št. 161, str. 6.
- »Die Marburger Hütte am Bachern«, *Marburger Zeitung*, 22. 3. 1913, št. 35, 36, str. 4–5.
- »Die Marburger Hütte«, *Marburger Zeitung*, 14. 6. 1919, št. 129, str. 3.
- »Die Okreschel-Hütte (der S. Cilli)«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 13, str. 164.
- »Die Schutzhütten der S. Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 13, str. 157.
- »Die Section Cilli des deutschen und österreichischen Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 23. 2. 1890, št. 16, str. 4.

- »Die Section des Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 13. 1. 1895, št. 4, str. 2–3.
- »Die Verluste des Alpenvereins im Südostalpen- und Karstgebiet«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1919, št. 15, 16, str. 97–98.
- »Ein Jubelfeier der Marburger Section des deutschen und österr. Alpenvereins«, *Marburger Zeitung*, 21. 5. 1896, št. 41, str. 4–5.
- »Ein Jubelfeier der Marburger Section des deutschen und österr. Alpenvereins«, *Marburger Zeitung*, 17. 5. 1896, št. 40, str. 4.
- »Ein Schuzthaus am Bachern«, *Marburger Zeitung*, 22. 10. 1912, št. 127, str. 3–4.
- »Ein Straßenprojekt für die Steiner Alpen«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1912, št. 23, str. 298.
- »Ein Unfall in den Steiner Alpen«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 17, str. 213–214.
- »Einbruch in die Okreschelhütte«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 23, str. 284.
- »Eine Triglavbesteigung im Winter«, *Deutsche Stimmen aus Krain und Küstenland, Beilage zur 360 Blatt des Gratzner Tagblattes*, 30. 12. 1898, nepaginirano.
- »Einladung«, *Deutsche Wacht*, 2. 3. 1884, št. 18, str. 7–8.
- »Eröffnung der Bachern-Warte«, *Marburger Zeitung*, 22. 6. 1909, št. 74, str. 3–4.
- »Führerwesen«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1894, št. 2, str. 22.
- »Für Alpenfreunde«, *Deutsche Wacht*, 20. 4. 1893, št. 32, str. 5.
- »Für Alpenfreunde«, *Marburger Zeitung*, 15. 3. 1876, št. 31, nepaginirano.
- »Generalversammlung der Freiw. Feuerwehr in Cilli am 14. Jänner 1899«, *Deutsche Wacht*, 19. 1. 1899, št. 6, str. 3–4.
- »Generalversammlung der Freiwillige Feuerwehr Cilli«, *Cillier Zeitung*, 14. 2. 1878, št. 13, nepaginirano.
- »Generalversammlung der Section Cilli des deutschen und österreichischen Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 16. 1. 1887, št. 5, str. 5.
- »Geschäftliche Einrichtungen und Änderungen«, *Börsenblatt für den deutschen Buchhandel und die mit ihm verwandten Geschäftszweige*, 20. 7. 1886, št. 165, str. 3864.
- »Glavno zborovanje Nemškega in avstrijskega planinskega društva«, *Planinski vestnik*, 25. 9. 1897, št. 9, str. 146.
- »Goriške podružnice«, *Planinski vestnik*, 1911, št. 6, str. 103.
- »Goriški Sokol«, *Soča*, 7. 2. 1901, št. 16, nepaginirano.
- »Görz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1891, št. 18, str. 248.
- »Görz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1891, št. 7, str. 97.
- »Görz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 3, str. 35.
- »Görz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 3, str. 39.
- »Görz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1889, št. 10, str. 128.
- »Görz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1901, št. 18, str. 221.
- »Görz«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1894, zv. 25, str. 406.
- »Görz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 2, str. 28.

- »Gründung der Section Cilli des Deutschen und österr. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 6. 3. 1884, št. 19, str. 3.
- »Haupt-Versammlung des Cillier Männergesangvereines«, *Deutsche Wacht*, 20. 1. 1912, št. 6, str. 4.
- »Hauptversammlung des Marburger Theater und Casino-Vereines«, *Marburger Zeitung*, 1. 2. 1902, št. 14, str. 3.
- »Haushaltungsschule«, *Marburger Zeitung*, 22. 7. 1888, št. 88, str. 5–6.
- »Hochwasser in St. Canzian am Karst«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 20, str. 254.
- »Hütten der S. Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 23, str. 284–285.
- »Hütten der Section Küstenland«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1889, št. 3, str. 40.
- »Iz Celja (Čebelarsko društvo)«, *Slovenski gospodar*, 14. 3. 1878, št. 11, str. 88.
- »Iz Sočke doline«, *Slovenski narod*, št. 63, 31. maj 1870, nepaginirano.
- »Jahresbericht 1905/1906«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1906, št. 17, str. 207–209.
- »Jahresbericht 1893/1894«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1894, št. 16, str. 196–197.
- »Jahres-Rechnung pro Jahr 1892«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1893, št. 2, str. 24.
- »Jahresversammlung des Alpenvereins«, *Marburger Zeitung*, 20. 12. 1896, št. 102, str. 4.
- »Jalouc«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 21, str. 265.
- »Johann Sima«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1898, št. 10, str. 130.
- »Julische und Steiner Alpen«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, št. 10, str. 120.
- »Kanin-Hütte«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1893, št. 3, str. 37.
- »Kanin-Hütte«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 15, str. 188.
- »Kassenbericht für das Jahr 1906«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 2, str. 24–28.
- »Katoliško podporno društvo v Celji«, *Slovenski gospodar*, 5. 3. 1891, št. 10, str. 78.
- »Kolesarsko društvo«, *Soča*, 15. 3. 1895, št. 11, nepaginirano.
- »Koroschitzahütte der Alpenvereinssektion Cilli«, *Moderne illustrierte Zeitung für Reise und Sport*, 1. 9. 1913, št. 17, str. 32.
- »Krain«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1901, št. 4, str. 50–51.
- »Küstenland in Triest«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1877, št. 3, str. 80–81.
- »Küstenland«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1913, št. 2, str. 31.
- »Küstenland«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1884, št. 10, str. 352.

- »Küstenland«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1913, št. 1, str. 16.
- »Küstenland«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1906, št. 6, str. 80.
- »Küstenland«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 9, str. 115.
- »Küstenland«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1876, št. 6, str. 226.
- »Küstenland«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 3, str. 40.
- »Küstenland«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1885, št. 6, str. 80.
- »Küstenland«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1885, št. 20, str. 239.
- »Küstenland«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1884, št. 2, str. 40.
- »Küstenland«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 6, str. 74.
- »Küstenland«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1900, št. 5, str. 59.
- »Laibach«, *Volksblatt für Stadt und Land*, 12. 8. 1897, št. 32, str. 2.
- »Lengenfeld-Mojstrana«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 19, str. 241.
- »Lichtbilderabend der Alpenvereinssektion Cilli«, *Deutsche Wacht*, 27. 3. 1912, št. 25, str. 4.
- »Lichtbilderabend des Deutschen Bergvereins«, *Marburger Zeitung*, 7. 2. 1914, št. 13, str. 4.
- »Lichtbilderabend des Bergvereins«, *Marburger Zeitung*, 29. 1. 1914, št. 9, str. 5.
- »Mängel in kärtnerischen Reisehandbüchern«, *Unterhaltungsblatt der Kärtner Zeitung*, 29. 6. 1896, št. 172, str. 686.
- »Marburg (Alpenverein)«, *Grazer Tagesblatt*, 6. 1. 1905, št. 6, str. 6.
- »Marburg a. D.«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1877, št. 3, str. 81.
- »Marburg a. D.«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1876, št. 5, str. 186.
- »Marburg a. D.«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1901, št. 9, str. 115.
- »Marburg a. Drau«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 5, str. 63.
- »Marburg a. Drau«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1894, zv. 25, str. 419.
- »Marburgerhütte im Bacherngiebete«, *Gebirgsfreund*, 10. 10. 1913, št. 10, str. 179.
- »Merzlagora«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 6, str. 59.
- »Na znanje«, *Primorski list*, 6. 9. 1894, št. 17, str. 144.
- »Naši Sokolci«, *Soča*, 29. 7. 1887, št. 31, nepaginirano.

- »Naturkundliches Landesmuseum für Kärnten für das Jahr 1932«, *Carinthia* 2, 1932, zv. 121/41 in zv. 122/42, str. 1–9.
- »Nekrologe«, *Mitteilungen der Gesellschaft für Salzburger Landeskunde* 1919, zv. 1 in 2, str. 106.
- »Neue Schutzhütten«, *Gebirgsfreund*, oktober 1894, št. 10. str. 111.
- »Neuer Verein«, *Morgen Post*, 19 (26. 4. 1869), str. 4.
- »Občni zbor«, *Gospodarski list, glasilo c. kr. kmetijskega društva v Gorici*, 6. 4. 1888, št. 7, str. 28.
- »P. A. Pазze«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 15, str. 185.
- »Personalnachrichten«, *Marburger Zeitung*, 6. 10. 1889, št. 80, str. 5.
- »Personalnachrichten«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1928, št. 7, str. 118.
- »Peter August Pазze«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1903, št. 17, str. 210.
- »Planjava–Ojstrica«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 6, str. 59–60.
- »Pod Mangartom«, *Soča*, 5. 10. 1888, št. 40, nepaginirano.
- »Prämien–Ausschreibung«, *Gebirgsfreund*, oktober 1894, št. 10. str. 110.
- »Protokoll der XXVI Generalversammlung des D. U. Oe. A.–V. zu Salzburg am 8. September 1895«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, št. 19, 1895, str. 229–237.
- »Reichsrath«, *Klagenfurter Zeitung*, 28. 3. 1888, št. 72, str. 2.
- »Rilevation di Panorami e Vedute alpine«, *Alpi Giulie*, 7. 6. 1896, št. 2–3, str. 20–23.
- »S. Küstenland«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1919, št. 17, 18, str. 112.
- »Schneeberg–Haus«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1875, št. 1, str. 21.
- »Schneeberg–Haus«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1877, št. 1, str. 18.
- »Schutzhütte im Logarthale«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1889, št. 3, str. 38.
- »Schützhütten in den Ostalpen (Schluß)«, *Gebirgsfreund*, junij 1895, št. 6, str. 63.
- »Section Cilli d. D. u. Oe. A. V.«, *Deutsche Wacht*, 26. 1. 1902, št. 8, str. 3.
- »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 11. 3. 1914, št. 15, str. 3–4.
- »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 18. 3. 1914, št. 17, str. 5.
- »Sektion Cilli des Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 28. 1. 1914, št. 3, str. 4.
- »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 4. 3. 1914, št. 13, str. 4–5.
- »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 14. 3. 1914, št. 16, str. 4.
- »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 24. 3. 1914, št. 19, str. 3.

- »Sektion Cilli des Deutschen u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 28. 3. 1914, št. 20, str. 4.
- »Sektion Cilli des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 7. 3. 1914, št. 14, str. 4.
- »Sektion Cilli des Deutschen und Oesterr. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 21. 3. 1914, št. 18, str. 4.
- »Sektion Cilli des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 15. 1. 1910, št. 5, str. 4.
- »Sektion Cilli des deutschen und österreichischen Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 9. 2. 1908, št. 12, str. 2–3.
- »Sektion Cilli des deutschen und österr. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 11. 1. 1894, št. 3, str. 4.
- »Sitzungsbericht«, *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien*. Wien: In Kommission bei Alfred Hölder, k. u. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler, 1897.
- »Sitzungsbericht«, *Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien*. Wien: In Kommission bei Alfred Hölder, k. u. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler, 1903.
- »Sitzungsbericht«, *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien*. Wien: In Kommission bei Alfred Hölder, k. u. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler, 1899.
- »Sitzungsbericht«, *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien*. Wien: In Kommission bei Alfred Hölder, k. u. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler, 1901.
- »Sitzungsbericht«, *Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien*. Wien: In Kommission bei Alfred Hölder, k. u. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler, 1902.
- »Spenden und freiwillige Jahresbeiträge«, *Gebirgsfreund*, (april) 1901, št. 4, str. 48.
- »Stadtverschönerungsverein Cilli«, *Deutsche Wacht*, 24. 3. 1898, št. 24, str. 5.
- »Steiner Alpen und der sogenannte slovenische 'Alpenverein'«, *Deutsche Wacht*, 10. 1. 1895, št. 3, str. 3.
- »Steiner Alpen«, *Gebirgsfreund*, 10. 12. 1893, št. 12, str. 107.
- »Touristen-Unglück?«, *Laibacher Zeitung*, 24. 8. 1895, št. 193, str. 1668.
- »Touristenunfall in den Sanntahaler Alpen«, *Gratzer Tagblatt (Abend Ausgabe)*, 27. 8. 1895, št. 236, str. 2.
- »Touristenunfall«, *Agramer Zeitung*, 26. 8. 1895, št. 194, str. 6.
- »Touristenunfall«, *Innsbrucker Nachrichten*, 28. 8. 1895, št. 196, str. 17.
- »Touristenunfälle ohne Ende«, *Prager Tagblatt*, 25. 8. 1895, št. 234, str. 7.
- »Touristenunfälle«, (Linzer) *Tages-Post*, 28. 8. 1895, št. 197, str. 4.
- »Über die ethnographischen Verhältnisse des Küstenlandes«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereines*, 1884, št. 10, str. 358–360.
- »Unglücksfall in den Alpen«, *Deutsche Wacht*, 10. 1. 1889, št. 3, str. 5.
- »Unterkunftschaus am Krainer Schneeberg«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereines*, 1877, št. 4, str. 164.
- »Unterkunftschaus am Krainer Schneeberg«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereines*, 1877, št. 5, str. 195.
- »Unterstützungs-Kasse für Bergführer«, *Cillier Zeitung*, 23. 1. 1879, št. 7, nepaginirano.
- »Verbot des Edelweisshandels in der Schweiz«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereines*, 1839, št. 17, str. 214.
- »Vereinsauflösungen«, *Marburger Zeitung*, 17. 6. 1919, št. 131, str. 3.
- »Vereinsauflösungen«, *Marburger Zeitung*, 24. 6. 1919, št. 136, str. 3.

- »Vom Alpenverein«, *Laibacher Tagblatt*, 21. 12. 1876, št. 292, nepaginirano.
- »Vom Logarthalhouse«, *Deutsche Wacht*, 29. 3. 1916, št. 5, str. 4.
- »Vom slovenischen Alpenvereine«, *Deutsche Wacht*, 1. 1. 1893, št. 1, str. 2.
- »Von den Kanzianer Grotten (Jubiläumsfeier)«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1904, št. 6, str. 71.
- »Von der Ojstritza«, *Marburger Zeitung*, 1. 8. 1912, št. 92, str. 4.
- »Von der österreichische-italienischen Grenze«, *Neue Freie Presse* (Abendblatt) 9. 8. 1884, št. 7167, str. 2.
- »Weg- und Hüttenbau der S. Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1888, št. 5, str. 59.
- »Weg- und Hüttenbauten der S. Cilli«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 2, str. 20.
- »Wegbauten in den Höhlen von St. Canzian«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1889, št. 11, str. 137.
- »Wegbauten in St. Canzian (S. Küstenland)«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1898, št. 8, str. 59.
- »Wegbauten in St. Canzian«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1898, št. 10 str. 128–129.
- »Wegmarkierungen der S. Küstenland«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1893, št. 19, str. 238.
- »Weitere Vereinsauflösungen«, *Cillier Zeitung*, 28. 6. 1919, št. 7, str. 5.
- »Weitere Vereinsauflösungen«, *Marburger Zeitung*, 1. 7. 1919, št. 142, str. 3.
- »Windischgraz«, *Marburger Zeitung*, 22. 1. 1907, št. 10, str. 3.
- »Windischgraz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1907, št. 4, str. 52.
- »Zum Anfang«, *Zeitschrift des Deutschen Alpenvereins*, 1869, zv. 1, str. 2.
- »Zur Frage der Erbauung einer Alpenvereins-Hütte an der Südseite der Steiner Alpen«, *Deutsche Wacht*, 18. 3. 1894, št. 22, str. 3–4.
- »Zur Geschichte der Triglav-Ersteigungen«, *Blätter aus Krain*, 9. 5. 1857, št. 19, str. 73–76.
- »Zur Thätigkeit der Section Krain des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins«, *Südsteirische Post*, 14. 3. 1900, št. 21, str. 2–3.
- »Zweigverein Cilli des D. u. Oe. Alpenvereines«, *Deutsche Wacht*, 17. 2. 1915, št. 14, str. 4.
- Adolf Gstirner, »Die Juischen Alpen, westlicher Teil (Schluß)«, *Zeitschrift des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins*, 1907, zv. 38, str. 262–300.
- C. »Festpartie auf den [sic!] Krainer Schneeberg«, *Triester Zeitung*, 21. 7. 1874, št. 163, str. 5.
- Die Section Krain des D. und Oe. A.-V.*, »Zur Frage der Erbauung einer Alpenvereins-Hütte an der Südseite der Steiner Alpen«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1894, št. 2, str. 18.
- Dr. A. Dreyer, »Ein Klassiker des Alpinismus Zum 80. Zum Geburtstag Julius Kugy«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1938, št. 7, str. 170–171.
- Dr. A. Dreyer, »München: Ein Meister der alpinen Schilderungskunst«, *Zeitschrift des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins*, 1933, str. 219–229.
- Dr. A. Dreyer, »Theodor Petersen«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1916, št. 5/6, str. 48–49.

- Dr. Fr. Swida, »Ein emporstrebender Handelsplatz Griechenlands«, *Triester Tagblatt*, 20. 9. 1881, št. 225, nepaginirano.
- Dr. Julius Kugy, »Aus den Julischen Alpen«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1890, št. 9, str. 113–115.
- Dr. Julius Kugy, »Aus der Monte Rosa-Gruppe«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1889, št. 2, str. 17–19.
- Dr. Julius Kugy, »Die Julischen Alpen. Mit 1 Karte und 4 Illustrationen«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1883, zv. 2, str. 370–413.
- Dr. Julius Kugy, »Julische Alpen«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1884, št. 9, str. 343–342.
- Dr. Julius Kugy, »Neue Touren in den Julischen Alpen«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1886, št. 2, str. 13–14.
- Dr. Julius Kugy, »Neue Touren in den Julischen Alpen«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1893, št. 24, str. 290–291.
- Dr. Julius Kugy, »Aus den Julischen Alpen«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1889, št. 16, str. 193–194.
- Dreyer, »Rudolf Baumbach †«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1905, št. 19, str. 228–229.
- Emil Pott, »Unsere Schützhütten«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1892, št. 21, str. 241–245.
- Emil Pott, »Bierausschank in den Schatzhäusern und in den Alpenwirthshäusern«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 12, str. 146–147.
- Fr. M., »Die neue Grotte von Divaca«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 2, str. 25.
- Fran Orožen, »Valentin Stanič, prvi veleturist«, *Planinski vestnik*, 1907, št. 4, str. 49–51.
- Friedrich Müller, »Das Erdbeben in St. Canzian im Karste«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 9, str. 110–111.
- Friedrich Müller, »Die ‚Neue Grotte‘ in Adelsberg«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1899, št. 20, str. 241–243.
- Friedrich Müller, »Die Račna-Jama«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1889, št. 21, str. 258–259.
- Friedrich Müller, »Entdeckungsfahrten in den Höhlen von St. Canzian«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1888, št. 11, nepaginirano.
- Friedrich Müller, »Hochwasser in den Höhlen von St. Canzian«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1895, št. 22, str. 278.
- Friedrich Müller, »Josef Marinitzsch †«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1916, št. 7–8, str. 67–68.
- Graf, »Aus den Julischen Alpen«, *Oesterreichische Touristenzeitung*, 15. 2. 1886, št. 4, str. 37–38.
- Guido Müller, »Franz Keil. Ein Alpenforscher und Pionier der plastischen Gebirgsdarstellung (1822–1876)«, *Mittheilungen der Gesellschaft für Salzburger Landeskunde*, 1876, zv. 116, str. 287–310.
- Heinrich Hess, »Wandertage in den Steiner Alpen«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, zv. 17, str. 320–362.

- J. Bolle, »Bericht über die Tätigkeit der K.K. landw.-chem Versuchsstation in Görz 1911«, *Zeitschrift für Pflanzenkrankheiten*, 18. 1. 1913, št. 1, str. 308–309.
- J. Kugy, »Scabiosa Trenta«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1926 št. 12, str. 227–230.
- Josip Abram, »Opis Trente«, *Planinski Vestnik*, 1907, št. 9, str. 133–135.
- Julius Kugy, »Eine Wanderung durch Krain«, *Vereiniger Laibacher Zeitung*, 17. 6. 1879, št. 137, str. 1057–1058, *Vereiniger Laibacher Zeitung* 19. 6. 1897, št. 138, str. 1065–1066 in *Vereiniger Laibacher Zeitung* 20. 6. 1897, št. 139, št. 1073–1074.
- Julius Kugy, »Eine Wanderung durch Oberkrain«, *Österreichische Botanische Zeitschrift*, 1876, št. 26, str. 194–198.
- K. Paulin, »N. u. d. Alpenwelt«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1935, str. 193–195.
- Karl Paulin, »Heinrich Noë und die Alpenwelt«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1935, št. 8, str. 193–95.
- Luise Schütz, S. Cilli, »Steiner Alpen. Vellacher Kocna oder Dreigipfelige Baba (2154 m)«, *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 24, str. 298.
- Luto V., »Aus den Sulzbacher Alpen«, *Südsteierische Post*, 29. 8. 1894, št. 69, str. 3–4.
- P. A. Pazze, »Die sieben Seen des Triglav«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1879, str. 396–399.
- Pazze, »C. Freiher v. Czörnig†«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1893, št. 20, str. 251.
- R. v. Strele, »Wetterläuten und Wetterschiessen«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1898, zv. 29, str. 123–143.
- R. v. Strele, »Enzian«, *Die Presse*, 1. 10. 1885, št. 270, str. 1–2.
- Raoul Auernheimer, »Erinnerung an Triest«, *Neue Freie Presse*, 5. 11. 1918, št. 19468, str. 1–3.
- Richard v. Strele, »Der Palmesel. Eine culturhistorische Skizze«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1897, zv. 28, str. 135–155.
- Rud. Peerz, »Görz als Curort«, *Deutsche Stimmen aus Krain und Küstenland Beilage zur 360 Blatt des Grätzer Tagblattes*, 30. 12. 1898, nepaginirano.
- Slovanski svet*, 1888, letnik 1.
- Soča*, 24. 8. 1894, št. 34.
- Valentin Stanig, »Etwas über meine Reise auf den Triglou in Oberkrain, angefangen am 18. September 1808«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1885, str. 412–430.
- Wilhelm Urbas, »Das Phanomen des Zirknitzer Sees und die Karsthäler von Krain«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1879, str. 17–33.
- Wilhelm Urbas, »Die Tschitscherei und die Tschitschen. Ein Culturbild aus Istrien«, *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* 1884, str. 1–27.
- »Windischgraz«, *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1905, št. 23, str. 282.

Internetni viri

- Alpine club*, <http://www.alpine-club.org.uk>.
- Alpines Museum*, <https://www.muenchen.de/sehenswuerdigkeiten/orte/119227.html>.
- Alpenverein Österreich*, <https://www.alpenverein.at>.
- Austrian literature online*, <http://www.literature.at>.
- Deutscher Alpenverein*, <https://bibliothek.alpenverein.de>.
- Digitalna knjižnica Slovenije*, <https://www.dlib.si>.
- Dolenjski biografski leksikon*, <https://www.nm.sik.si/si/eknjiznica/bioleks/?bid=1865>.
- E-kataster jam*, <https://www.katasterjam.si>.
- Evelyne Polt-Heinzl, *Porträtmodul zu Raoul Auernheimer*, 2022 <https://litkult1920er.aau.at/portraits/auernheimer-raoul>.
- Geopedia.si*, <http://www.geopedia.si>.
- Graz Museum*, <https://www.grazmuseum.at/ausstellung/stadt-sucht-berg>.
- Historisches Lexikon Bayerns*, <https://www.historisches-lexikon-bayerns.de>.
- Historisches Lexikon der Schweiz*, <https://hls-dhs-dss.ch>.
- Hribi.net*, <https://www.hribi.net>.
- Hrvatski planinarski savez*, <https://www.hps.hr>.
- Kamra, digitalizirana kulturna dediščina slovenskih pokrajin*, <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke>.
- Kronen Zeitung*, <https://www.krone.at/2217350>.
- Kulturno medijski center Slovenije, podobe starega Maribora*, <https://homocumolat.com/2018/07/23/podobe-starega-maribora>.
- Muzej narodne osvoboditve Maribor*, <http://mnom.si/sl-si/O-muzeju/Zgodovina>.
- Muzej novejše zgodovine Celje*, <https://museums.eu/collection/details/515/zbirka-razglednice>.
- Oesterreichische Nationalbank*, <https://www.oenb.at>.
- Österreichisches Biographisches Lexikon*, <https://www.biographien.ac.at>.
- Planinska zveza Slovenije*, <https://www.pzs.si>.
- Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*, <https://fran.si>.
- Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si>.
- Unesco World Heritage Centre*, <https://whc.unesco.org/en/list/390>.
- Università degli Studi di Trieste*, <https://www.biblio.units.it>.
- Wien Geschichte Wiki*, <https://www.geschichtewiki.wien.gv.at>.

IMENSKO KAZALO

A

Abram, Josip 19, 21, 107, 257
Achtschin, Albin Carl 31, 32, 235
Albert, Karl 76, 237
Albert, Otto 129
Aljaž, Jakob 16, 49, 235, 239
Antončič, Pavel 81
Antončič, Jože 81
Ambroschitsch, Otto 122, 146, 225, 226
Amthor, Markus 17, 235
Auernheimer, Raoul 33, 257, 258
Auersperg, Anton Alexander von 17

B

Bamberg, Ottomar 26, 55, 236
Baumabch, Rudolf 56, 57, 59, 72, 256
Beyer, Michael 93, 95, 216
Bieber, Vinzenz 158, 166, 232ž
Böhm, August von 143, 237
Böhme, Friedrich 12
Bolle, Johann (Giovanni) 93, 95, 96, 97, 100, 101, 109, 110, 216, 235, 257

Braumüller, Wilhelm 90, 236
Brunner, Leopold 108

C

Cerkvenik, Jože 81
Cerkvenik, Jurij 81
Chellander, Josef Edler von 49, 211
Costa, Henrik 12, 49, 236, 242
Cveflar, Bojan 114, 121, 129, 236
Cvirn, Janez 15, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 122, 152, 236
Czermack, Reginald 32, 236
Czoernig, Carl von ml. 35, 39, 41, 90, 201, 202, 206, 207, 208, 236
Czoernig, Carl von st. 35

Č

Čuk, Alenka 22, 37, 48, 57, 64, 77, 242

D

Dalmatiner, Klaus 7, 24, 236
Debelak, Jakob 31
Deschmann, Franz 136, 140
Dolinar, Anton 134

Drexl, Theofil 122
 Dreyer, Aloys 59, 82, 103, 104, 255,
 256
 Drobosch, Werner 29, 237
 Duchatsch, Ferdinand 158, 170, 233,
 234

E

Emmer, Johannes 21, 26, 27, 30, 31,
 32, 105, 164, 237

F

Ferjen, Karl (Carl) 121, 226, 227
 Ferlež, Jerneja 151, 237
 Ferruccio, Fölkel 34, 237
 Fister, Katrin 7, 237
 Fludernik, Ignaz 134
 Franz, Josef 166
 Frischauf, Johannes 13, 135, 143, 145,
 220, 237
 Friš, Darko 152, 158, 160, 237

G

Gerasch, August 147, 237
 Germadnik Fugger, Rolanda 122,
 237
 Gidl, Anneliese 12, 13, 14, 21, 22, 27,
 28, 31, 60, 100, 128, 165, 237
 Glantschnigg, Eduard 119, 120, 121,
 141, 223, 224, 226
 Gombač, Luka 81
 Gombač, Miha 81
 Gombač, Boris 35, 237
 Graf, E. 84, 256
 Granda, Stane 29, 185, 237
 Grundner, Hermine 164
 Gstirner, Adolf 109, 255

H

Habianitsch, Alois 153, 163
 Hacquet, Balthasar 12, 81, 82, 237
 Haller, Albrecht von 11, 237
 Hanke, Anton 44, 48, 56, 78, 209
 Hansbaum, Franz 121
 Harpf, Hans 122, 228, 242
 Hartman, Bruno 165, 237
 Haucke, Viktor 181
 Hausmaninger, Kaspar 168
 Hermann, Martin 188
 Heß, Heinrich 146
 Hohn, Heinrich 181, 183
 Hopfgartner, Franz von 49, 210
 Horak, Franz 158, 163, 166, 230, 231
 Hribar, Ivan 29, 238
 Hriberšek Vuk, Nina 159, 160, 165,
 242
 Hrovatin, Makso 186

J

Jabornegg, Eduard von 17, 235
 Jacobi, Leopold 55
 Jahne, Ludwig 17, 18, 186, 238, 240
 Jarc, Johan 55
 Jenuš, Gregor 152, 238
 Jesenko, Gregor, 121, 225, 226
 Jonasch, Josef 160

K

Kalc, Aleksej 35, 36, 90, 238
 Kallab, Otto 121, 130, 136, 219, 227,
 228, 229
 Kavrečič, Petra 37, 68, 76, 80, 81, 238
 Keil, Franz 167
 Kitzmüller, Hans 90, 238
 Klemenčič, Matjaž 151, 152, 238
 Klinoscheg, Max 130
 Kocbek, Franc 142, 238

Kokoschinegg, Josef 153, 158, 159,
166, 169, 230, 231, 232, 246
Koren Testen, Petra 46, 238, 242
Koseski Vesel, Janez 46
Kovačič, Franc 152, 237
Kovačič, Simon 46, 238
Kram, Johann 140
Kramberger, Petra 119, 148, 238
Krasovic, Johann 71
Kravanja, Ferdo, 106
Kregar, Tone 113, 114, 117, 235, 236,
239, 240
Kremžer, Johann 136
Kugy, Julius 46, 47, 63, 73, 81, 82, 83,
84, 85, 86, 87, 107, 109, 207, 208,
209, 210, 237, 238, 239, 242, 255,
256, 257

L

Lang, Helmut 7, 24, 236
Lavtižar, Josip 18, 239
Leitgeb, Josef von 49, 210, 211
Lindauer, Wilhelm 119, 121, 130,
148, 168, 220, 224, 225, 226
Linke, H. K 93
Lovšin, Evgen 107, 239
Luthar, Otto 29, 242
Lutz, Adolf 119, 223

M

Majcen, Gabriel 152, 237
Majdič, Peter, 113, 119
Majonica, Enrico (Heinrich) 97, 216
Makotter, Gervat 188
Mallnar, Henrik 30
Marchesani, Ernst 95, 217
Marušič, Branko 36, 90, 91, 239
Mercina, Marija 82, 239
Meyer, Heunrich 59

Mikola, Milko 113, 114, 239
Mirinitsch, Josef 44, 56, 76, 78, 256
Mlinar, Janez 12, 239
Moritsch, Andreas 34, 239
Mostböck, Josef 188
Mrakitsch, Johann 106
Mrakitsch, Josef 106
Mravlag, Ernst 121, 225, 226
Müller, Friedrich 37, 42, 44, 47, 48,
54, 56, 74, 76, 77, 78, 90, 202,
206, 207, 208, 209, 210, 211, 212,
213, 214, 215, 239, 240, 256
Müller, Guido 167, 256

N

Nagy, Alexander 160
Neckermann, Josef 116
Noë, Heinrich 55, 62, 101, 102, 103,
104, 109, 239, 241, 246, 257
Novak, Josef 49, 210

O

Obrul, Robert 153, 239
Orel, Adolf 183
Orožen, Fran 17, 92, 256
Orožen, Janko 114, 116, 240

P

Pachner, Karl 163
Pachner, Roman 163
Pahor, Milan 34, 240
Pančur, Andrej 28, 29, 59, 240
Paris, Alexis 55
Paska, R. von 130
Paulin, Karl 103, 257
Pazze, Peter August 37, 39, 40, 41, 42,
43, 44, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74,
76, 78, 79, 80, 84, 87, 202, 206, 207,
208, 209 210, 211, 240, 253, 257

Peerz, Rudolf 89, 257
 Perovšek, Jurij 29, 185, 240, 242
 Peteln, Josef 188
 Peternel, Marija Mojca 7, 11, 17, 26,
 28, 42, 82, 100, 108, 165, 186, 240
 Petrovič, Mihael 177
 Piskernik, Johann 134, 136, 137, 138,
 140, 141, 146, 221, 247
 Počivavšek, Marija 114, 119, 240
 Podgoršek, Nataša 152, 240
 Pogatschnik, Julius 122
 Porsche, Ferdinand 121, 226, 227,
 228
 Potočnik, Lorenz 146
 Pototschnig, Heinrich 181, 183
 Pott, Emil 31, 32, 105, 134, 136, 140,
 240, 256
 Prodnik, Ignaz 134
 Puchich, Josip 96

Q

Quandest, Alois 156, 230

R

Radics, Peter 17, 241
 Rahten, Andrej 185, 241
 Rasch, Fritz 120, 122, 123, 223, 224,
 225, 226, 227, 237
 Ratej, Mateja 46, 242
 Rebul, Karl 181
 Reimann, Reinhard 34, 241
 Reiser, Othmar 170
 Resch, Peter 158, 231
 Riedl, Emanuel 121, 228, 223
 Rojc, Aleksander 36, 238
 Roschnik, Rudolf 18, 19, 107, 160,
 241
 Rubbia, Conrad (Konrad) 97, 217

S

Sachs, Hans 188
 Satter, Johann 177
 Schäftlein, Hermann 121
 Scherbaum, Gustav 158, 231, 232
 Scherbaum, Karl, 158
 Scheuchenstuel, Josef von 153, 156,
 158, 230
 Scheuchzer, Johann Jakob 11
 Schmiderer, Johann 152, 153, 158,
 159, 160, 166, 167, 168, 171, 172,
 230, 231, 232, 233, 234
 Schmiderer, Josef 153, 156, 158, 166,
 168, 230
 Schönerer, Gregor von 119, 238
 Schulz, Luise 128, 146
 Schuster, Roman 1888
 Schütz, Luise 124, 146, 225, 257
 Seemann, A. 147, 242
 Seemann, Friedrich 177
 Selišnik, Peter 134
 Shaw, Trevor 22, 37, 48, 57, 64, 77, 242
 Sima, Johann 109, 251
 Skoberne, Georg 189, 227, 228
 Skoberne, Peter 131, 241
 Skubic, Anton 163
 Sonns, Roman 163
 Sortsch, Alois 106
 Stanič, Valentin 91, 92, 110, 256
 Stenner, Christian 152, 238
 Stepischnegg, Johann 116, 119, 121,
 223, 224, 225
 Strazovsky, Emil 181, 183
 Strele, Richard von 22, 57, 139, 257
 Studen, Andrej 114, 121, 129, 236
 Stumpfi, Anna 54
 Suppan, Arnold 34, 241
 Swida, Franz 44, 45, 208, 209, 210,
 211, 212, 213, 242, 256

Š

Škodič, Dušan 6

T

Tiefenhalter, Helmut 11, 242
 Tommasini, Muzio de 82
 Tonnies, Gustav 55
 Tschebull, Karl 163
 Tuma, Henrik 59, 92, 100, 241, 242
 Türk, Elvira von 54
 Turk, Matija 46, 242

U

Umlauft, Friedrich 44, 45, 242
 Unger, August 181
 Urankar, Mojca 37, 74, 239, 243
 Urbas, Viljem (Wilhelm) 48, 49, 62,
 80, 84, 206, 207, 208, 209, 210,
 211, 241, 242, 257

V

Verovnik, Franz 122, 242
 Viertel, Vinzenz 181
 Vovko, Andrej 29, 242
 Vuillemin, Alexis 55, 99, 216, 217

W

Warton, Risa von 164
 Wittermann, Karl 156, 158, 230
 Wödl, Hans 108
 Wunderlich, Hermann 139, 140, 148
 Wurmser, Anton von 121, 223, 224,
 225

Z

Zabea, Alfons 164
 Zajšek, Boštjan 160, 242
 Zimmermann, Peter 56, 242

Zupanc, Ivan 74

Zupančič, Jakob 101

Ž

Žigon, Tanja 115, 243

